

understöd, omfattar en väl kort period. Vad särskilt beträffar detta antagande må för övrigt anmärkas, att det visserligen med hänsyn till försäkringens allmänna struktur och den avsevärda tid, den nu varit i kraft, är ägnat att förvåna, att denna nedgång icke kan förväntas fortgå snabbare. Detta förhållande, som ger en antydning om att jämviktsläget sannolikt kommer att inträda först vid en högre kostnadsnivå än man tidigare räknat med, sammanhänger emellertid i viss mån med ökningen av medellivslängden. Vad åter angår antagandet, att de för de olika kalenderåren beräknade ökningarna i kostnaderna för utgående pensionstillägg och understöd angiva kostnadsökningarna för särskilda på varandra följande budgetperioder, bestyrkes detta antagande av den erfarenheten, att ehuru utgiftsökningen kan vara ganska olika under första och andra halvåret av samma kalenderår, förhållandet mellan kostnadsökningarna under de båda halvåren är tämligen konstant.

Vidkommande slutligen barntilläggen har pensionsstyrelsen räknat med en konstant ökning av 200,000 kronor årligen. Givetvis bör denna ökning ävenledes långsamt minskas, men denna minskning är icke av den storleksordning, att den här behöver tagas i betraktande.

Det må emellertid ytterligare understrykas, att ehuru utvecklingen i det långa loppet kan rätt väl beräknas, det — vilken uppskattningsmetod som än användes — är omöjligt att med säkerhet förebygga, att anslagsberäkningen för ett visst budgetår kommer att med någon procent överskridas eller understigas.

I enlighet med vad jag här anfört har jag ansett mig lika med pensionsstyrelsen bära uppskatta statens andel i kostnaderna för pensionstillägg och understöd under budgetåret 1931/1932 till 45,700,000 kronor. Till detta belopp skulle komma en summa av 100,000 kronor, avsedd till bidrag från statsverket till pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Såsom jag torde få tillfälle att under närmast följande punkt utveckla, anser jag nämligen, att jämväl under nästkommande budgetår bör till detta ändamål utgå bidrag av statsmedel med sagda belopp.

I det av mig förordade anslagsbeloppet torde även kunna ingå statens utgifter för den jämlikt pensionsförsäkringslagen anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkringen. Visserligen vill det synas, som om denna försäkring efter de år 1927 vidtagna ändringarna i grunderna för densamma vore stadd i en ganska hastig utveckling. Då statens bidrag utgår först när rätt till pension inträder, torde emellertid tills vidare något särskilt anslagsbelopp icke behöva beräknas för statsbidragen till försäkringen.

Under åberopande av vad jag i det föregående anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 45,800,000;

dels ock medgiva, att av nämnda förslagsanslag må gäldas kostnaden för statens bidrag till den jämlikt pensionsförsäkringslagen anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkringen.

[25.] **Åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.** Allt sedan år 1914 hava varje år statsmedel ställts till pensionsstyrelsens förfogande för vidtagande jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet. Från och med år 1921 hava för sådant ändamål kommit till användning jämväl överskottsmedel ur pensionsförsäkringsfonden.

Denna pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet sönderfaller i två delar. nämligen dels den s. k. *individuella verksamheten*, d. v. s. vård, yrkesutbildning m. m. åt av styrelsen utsedda personer, vilka kunna väntas komma att genom dylika åtgärder återvinna eller bibehålla arbetsförmågan, och dels *annan verksamhet*, som avser att i pensionsförsäkringens intresse förebygga och häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan.

Med anledning av ett i det följande närmare berört uttalande av 1930 års riksdag beträffande den omfattning, vari å ena sidan statsmedel och å den andra sidan medel ur sagda fond borde tagas i anspråk för pensionsstyrelsens verksamhet för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet, torde jag här böra lämna en redogörelse för de statsbidrag och medel ur pensionsförsäkringsfonden, som för tiden från och med år 1921 ställts till styrelsens förfogande. Jag börjar då med en mera kortfattad redogörelse för tiden intill innevarande budgetår.

Vad först angår statsbidragen för sistberörda tid, ställde Kungl. Maj:t — jämlikt medgivande av 1920 års riksdag ävensom i överensstämmelse med en av pensionsstyrelsen under år 1920 uppgjord plan för den sjukvårdande verksamheten under tiden 1921—1925 samt för kostnadernas fördelning på statsverket och nämnda fond — för år 1921 ett belopp av 650,000 kronor av statsmedel till pensionsstyrelsens förfogande.

För år 1922 medgav 1921 års riksdag, som lämnade den nyssnämnda, för riksdagen framlagda planen utan anmärkning, att ett lika stort belopp — alltså 650,000 kronor — finge disponeras av statsmedel för ändamålet. Emellertid blevo, huvudsakligen i brist på erforderliga vårdplatser men även på grund av andra omständigheter, såsom nedgående livsmedelspriser m. m., kostnaderna mindre än de beräknade. På grund därav bemyndigade Kungl. Maj:t pensionsstyrelsen att av det för år 1922 anvisade beloppet använda högst 500,000 kronor.

För första halvåret 1923 medgav riksdagen, att statsbidrag finge för ifrågasvarande ändamål lämnas med 325,000 kronor. Härav ställdes dock endast 50,000 kronor till pensionsstyrelsens förfogande. Denna betydande nedsättning hade sin grund i ett av kommittén för socialförsäkringens organisation i utlåtande den 25 oktober 1922 framlagt förslag till jämkning i kostnadsfördelningen mellan staten och pensionsförsäkringsfonden. Kommittén hade nämligen i detta utlåtande föreslagit att, därest sådant av statsfinansiella skäl ansåges påkallat, statsanslaget till pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet skulle provisoriskt för tiden 1 januari 1923—31 december 1925 nedsättas att utgå allenast med 100,000 kronor årligen, i samband varmed kommittén anförde, att en sådan jämkning av kostnadsfördelningen mellan statsverket och pen-

sionsförsäkringsfonden sannolikt utan olägenhet för den sjukvårdande verksamheten skulle kunna genomföras, då en förskjutning i kostnaderna på grund av bristen på erforderliga vårdplatser kunde vara att påräkna.

I enlighet med det förslag, som kommittén sålunda framlagt, föreslog också Kungl. Maj:t i proposition nr 108 till 1923 års riksdag, att för här ifrågavarande ändamål måtte jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen under budgetåret 1923/1924 få disponeras ett belopp av högst 100,000 kronor. I skrivelse den 11 maj 1923 (nr 153) anmälde riksdagen, som i likhet med departementschefen funnit det statsfinansiella läget motivera en provisorisk lättnad i statens utgifter för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts förslag. Det sålunda medgivna statsbidraget ställdes därefter till pensionsstyrelsens förfogande.

Jämväl för budgetåren 1924/1925, 1925/1926 och 1926/1927 medgav riksdagen, att för ifrågavarande ändamål finge disponeras ett belopp av för vart och ett av nämnda budgetår högst 100,000 kronor. Dessa statsbidrag ställdes till pensionsstyrelsens förfogande.

I fråga om nästföljande budgetår — 1927/1928 — gjorde pensionsstyrelsen i skrivelse den 7 augusti 1926 framställning om beredande av statsanslag till den sjukvårdande verksamheten. Styrelsen uppskattade medelsbehovet för den individuella sjukvårdsverksamheten under sistnämnda budgetår till ungefär 1,225,000 kronor och hemställde, att av detta belopp 500,000 kronor måtte få utgå av statsmedel. För annan än individuell verksamhet borde enligt styrelsen för budgetåret få av fondmedel disponeras 175,000 kronor.

I statsverkspropositionen till 1927 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 21) hemställde emellertid föredragande departementschefen, att det belopp av statsmedel, som skulle få under budgetåret 1927/1928 disponeras för ifrågavarande ändamål, måtte bestämmas till 100,000 kronor. Denna av Kungl. Maj:t biträdda hemställan godkändes av riksdagen, som i sin skrivelse i frågan anförde följande.

»Frågan om pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet är allttjämt föremål för diskussion inom intresserade kretsar. Anledning saknas likväl för riksdagen att nu ingå på något bedömande av de olika uppfattningar, som i berörda fråga framförts. Emellertid har riksdagen av departementschefens uttalande med tillfredsställelse inhämtat, att ifrågavarande spörsmål kommer att i viss mån beröras av den på dagordningen stående frågan om en mer eller mindre genomgripande omläggning av den allmänna pensionsförsäkringen. Under uttalande av den förhoppningen att ett övervägande av nämnda fråga utan alltför stor tidsutdräkt måtte utmyнна i en för den svenska folkpensioneringens lyckosamma utveckling tillfredsställande lösning, har riksdagen ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förevarande förslag.»

Det sålunda medgivna statsbidraget å 100,000 kronor ställdes sedermera till pensionsstyrelsens disposition.

I skrivelse den 12 augusti 1927 hemställde pensionsstyrelsen om bidrag till samma ändamål för budgetåret 1928/1929. Anslagsäskandet hade emellertid denna gång begränsats till ett belopp av högst 100,000 kronor. I statsverkspropositionen anfördes, att de omständigheter, som år 1927 bestämt statsmak-

ternas beslut i frågan, alltså syntes äga giltighet. Det funnes särskild anledning att vid en blivande utredning av pensionsförsäkringsfrågan speciellt beakta spörsmålet om den sjukvårdande verksamheten. Vid sålunda angivna förhållanden syntes icke avvikelse böra ske från den beträffande statens understödjande av nämnda verksamhet under de senaste åren intagna ståndpunkten. Föredragande departementschefen tillstyrkte alltså bidrag med det av pensionsstyrelsen begärda beloppet, och denna hemställan bifölls av Kungl. Maj:t och riksdagen. I sin skrivelse i ämnet (nr 284, punkt 8) anförde riksdagen, att riksdagen i likhet med departementschefen funnit, att någon avvikelse icke heller detta år borde ske från den beträffande statens understödjande av ifrågasvarande verksamhet under de senare åren intagna ståndpunkten.

På hemställan av Kungl. Maj:t medgav riksdagen jämväl för budgetåret 1929/1930, att för berörda ändamål finge av statsmedel disponeras ett belopp av högst 100,000 kronor. I statsverkspropositionen framhölls, att den påtänkta genomgripande utredningen angående pensionsförsäkringen dåmera påbörjats.

De för budgetåren 1928/1929 och 1929/1930 medgivna statsbidragen hava båda ställts till pensionsstyrelsens förfogande.

Vad vidare beträffar de medel ur pensionsförsäkringsfonden, som från och med 1921 intill innevarande budgetår ställts till pensionsstyrelsens förfogande för bestridande av den sjukvårdande verksamhetens kostnader, uppgå dessa till de belopp, som angivas i efterföljande tablå.

Tid	Individuell verksamhet Kronor	Annan verksamhet Kronor	Summa Kronor
1921	400,000	175,000	575,000
1922	400,000	175,000	575,000
1/1—30/6 1923	300,000	87,500	387,500
1923/1924	700,000	175,000	875,000
1924/1925	900,000	175,000	1,075,000
1925/1926	900,000	175,000	1,075,000
1926/1927	1,000,000	175,000	1,175,000
1927/1928	1,145,000	175,000	1,320,000
1928/1929	1,365,000	175,000	1,540,000
1929/1930	1,540,000	212,000	1,752,000

Anmärkas må, att dessa belopp anvisats att utgå från den av överskottsmedel å pensionsförsäkringsfonden bildade fonden för sjukvårdande uppgifter.

I fråga härefter om innevarande budgetår må först erinras, att pensionsstyrelsen i skrivelse den 30 augusti 1929 uppskattade medelsbehovet för den individuella sjukvårdande verksamheten till omkring 1,890,000 kronor och för annan än individuell verksamhet till 250,000 kronor samt hemställde, att av förstnämnda belopp 100,000 kronor måtte få utgå av statsmedel och återstoden av fonden för sjukvårdande uppgifter.

I denna fråga anförde min företrädare i ämbetet vid frågans behandling i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag, att det lika litet som tidigare kunde vara lämpligt att, medan kommittéutredningen angående pensionsförsäkringen påginge, vidtaga någon ändring i den ställning, som statsmakterna under de

senare åren intagit till frågan om bidrag av statsmedel till pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Departementschefen tillstyrkte på den grund pensionsstyrelsens framställning om statsbidrag å 100,000 kronor. I överensstämmelse härmed hemställde Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen, att riksdagen måtte medgiva, att av det förslagsanslag, som kunde komma att för budgetåret 1930/1931 beviljas till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, finge för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen för samma budgetår disponeras ett belopp av högst 100,000 kronor.

I skrivelse den 9 april 1930, nr 5 A, anmälde riksdagen, under punkt 21, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts ifrågavarande hemställan. I skrivelsen anförde riksdagen tillika bland annat följande.

Beträffande frågan om disponerande för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet av ett belopp å högst 100,000 kronor av anslaget till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring anslöte sig riksdagen till den av departementschefen uttalade uppfattningen, att avvikelse icke borde ske från den av statsmakterna beträffande statens understödjande av ifrågavarande verksamhet under senare åren intagna ståndpunkten. Beloppet i fråga hade sålunda bestämts i överensstämmelse med det föreliggande förslaget. Riksdagen hade dock vid prövning av detta spörsmål ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke, vid jämförelse mellan sagda belopp och de medel, som för ändamålet bestredes ur pensionsförsäkringsfonden, sistnämnda medel toges i anspråk i alltför stor omfattning.

I brev den 9 maj 1930 anbefallde Kungl. Maj:t pensionsstyrelsen att vid framställning om användande under budgetåret 1930/1931 av medel från pensionsförsäkringsfonden till åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet ävensom vid äskande av statsmedel för budgetåret 1931/1932 för dylika åtgärder beakta, vad riksdagen i nyssnämnda skrivelse den 9 april 1930, nr 5 A, anfört rörande förhållandet mellan statsmedel och fondmedel, som användas för ifrågavarande ändamål.

Genom brev den 20 juni 1930 ställde Kungl. Maj:t därefter till pensionsstyrelsens förfogande ett belopp av högst 100,000 kronor att av styrelsen under budgetåret 1930/1931 användas till pensionsstyrelsens individuella sjukvårdande verksamhet, med föreskrift att beloppet skulle utbetalas från nyssnämnda för samma budgetår anvisade anslag.

I skrivelse den 28 juni 1930 hemställde sedermera pensionsstyrelsen, att av fonden för sjukvårdande uppgifter medel måtte ställas till styrelsens förfogande för styrelsens sjukvårdande verksamhet under budgetåret 1930/1931. I sådant hänseende hemställde pensionsstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte från fonden anvisa dels för den individuella sjukvårdsverksamheten ett belopp av 1,990,000 kronor, dels till annan än individuell sjukvårdsverksamhet ett belopp av sammanlagt 217,500 kronor, därav, på sätt senare skall omförmälas, 42,500 kronor avsägs till försöksverksamhet på tandvårdens område.

Pensionsstyrelsen uppskattade i denna framställning det totala medelsbehovet för den individuella sjukvårdsverksamheten under budgetåret 1930/1931 till $(100,000 + 1,990,000)$ 2,090,000 kronor, medan samma medelsbehov i styrel-

sens skrivelse den 30 augusti 1929 beräknats till omkring 1,890,000 kronor. Angående anledningen till denna höjning anförde pensionsstyrelsen i skrivelsen den 28 juni 1930, dels att styrelsen med hänsyn till platsbristen å de av styrelsen disponerade kuranstalterna vidtagit åtgärder för ökning av antalet vårdplatser å Tranås vattenkuranstalt samt för ett mera kontinuerligt hänvisande av patienter till Tyringe badanstalt och sanatorium, dels ock att ökade krav framträtt på bidrag från fonden för yrkesutbildning åt vanföra i hemorten.

Genom brev den 18 juli 1930 föreskrev Kungl. Maj:t, att från fonden för sjukvårdande uppgifter skulle under nämnda budgetår få användas högst 900,000 kronor för styrelsens individuella sjukvårdande verksamhet och högst 215,000 kronor för annan verksamhet, som avsåge att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan. Därjämte föreskrev Kungl. Maj:t i samma brev, att pensionsstyrelsen i samband med äskandet av statsmedel för budgetåret 1931/1932 för åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet och med hänsyn tagen till resultatet av det närmare övervägandet av riksdagens förberörda, i skrivelse den 9 april 1930, nr 5 A, gjorda uttalande jämväl skulle inkomma med framställning rörande de ytterligare medel, som under budgetåret 1930/1931 kunde erfordras till bestridande av kostnaderna för pensionsstyrelsens individuella sjukvårdande verksamhet.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har nu *pensionsstyrelsen* dels gjort framställning rörande bidrag av statsmedel för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1931/1932, dels ock hemställt, att för budgetåret 1930/1931 ytterligare fondmedel måtte ställas till styrelsens förfogande för styrelsens individuella sjukvårdande verksamhet.

I skrivelsen har pensionsstyrelsen till en början lämnat vissa upplysningar rörande den individuella sjukvårdande verksamhetens omfattning samt i sådant hänseende först hänvisat till följande tablå, utvisande till styrelsen inkomna eller på dess eget initiativ till behandling upptagna sjukvårdsärenden ävensom styrelsens sjukvårdskostnader för de olika budgetperioderna.

Budgetperiod.	Antal sjukvårds- ärenden.	Sjukvårds- kostnader, kronor.
1/7 1923—30/6 1924	5,214	799,958: 24
1/7 1924—30/6 1925	5,749	814,189: 06
1/7 1925—30/6 1926	5,710	897,839: 46
1/7 1926—30/6 1927	6,559	1,029,369: 88
1/7 1927—30/6 1928	7,383	1,212,393: 09
1/7 1928—30/6 1929	7,831	1,309,426: 81
1/7 1929—30/6 1930	8,394	1,541,942: 11

Vidare har styrelsen upplyst, att under tiden 1 juli 1929—30 juni 1930 beslut fattats om vård av olika slag i följande fall, nämligen

vård å kurort	i 3,940 fall
» » kustsanatorium	» 198 »
» » lasarett (specialvård) och radiumhem samt inackordering å lupushem under finsenbehandling	» 52 »

vård å Welandershem (för hereditärsyfilitiska barn)	i	13 fall
yrkesutbildning å vanförestalt	»	460 »
» i statens hantverksskola för blinda i Kristinehamn »		17 »
» i annan hantverksskola eller handelsskola	»	26 »
» hos enskild yrkesidkare	»	317 »
anskaffande av stick- m. fl. maskiner åt vanföra m. m.	»	171 »
övriga åtgärder	»	8 »
		Summa 5,202 fall

Sistnämnda siffra innebär i jämförelse med nästföregående budgetperiod en ökning med 779 fall.

Styrelsen har vidare anmält, att styrelsen dessutom under budgetåret 1929/1930 utbetalat bidrag till annan verksamhet, som avsåge att förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan. Ifrågavarande bidrag hade i 31 fall utgått i form av understöd till konvalescent- och vilohem, mindre badanläggningar och dylikt, varjämte, som senare skall nämnas, bidrag utgått till medicinalstyrelsen och Svenska röda korset för försöksverksamhet på folk-tandvårdens område.

De sjukdomar, för vilka vård beretts å *kurort*, hade huvudsakligen varit reumatiska och nervösa åkommor, astma, ischias, kronisk magkatarr, bleksot och kraftnedsättning efter genomgångna sjukdomar.

Vård å *lasarett* hade beretts för svårare former av ögon-, hud- m. fl. sjukdomar.

I pensionsstyrelsens skrivelse hava vidare lämnats vissa uppgifter rörande de resultat, som uppnåtts vid ifrågavarande individuella verksamhet.

Av dessa uppgifter framgår, att — med bortseende från lungtuberkulösa, som vårdats allenast före ingången av år 1919 — från verksamhetens början till och med den 30 juni 1930 lämnats vård och utbildning åt sammanlagt 22,978 personer, därav 10,578 män och 12,400 kvinnor. Av de sålunda vårdade och utbildade hade sammanlagt 13,857 av hela antalet vid vård- och utbildningstidens slut ansetts hava blivit till arbetsförmågan varaktigt återställda och alltså icke i behov av ytterligare sjukvårdande åtgärder. Därjämte hade sammanlagt 7,235 personer blivit förbättrade och ofta i stånd att helt eller delvis återtaga sitt arbete men hade ansetts böra bliva föremål för ytterligare åtgärder för vinnande av varaktig arbetsförmåga. Återstoden eller sammanlagt 1,886 hade icke blivit avsevärt påverkade av de vidtagna åtgärderna och hade icke heller ansetts böra bliva föremål för ytterligare sådana från pensionsstyrelsens sida.

Styrelsen har därjämte lämnat en redogörelse för kostnaderna för de olika under det senaste budgetåret lämnade slagen av vård, på vilken redogörelse jag ej här torde behöva ingå.

Härefter har pensionsstyrelsen med anledning av riksdagens berörda uttalande rörande förhållandet mellan statsmedel och medel från pensionsförsäkringsfonden för ifrågavarande verksamhet anført i huvudsak följande.

Den viktigaste grenen av sjukvårdsverksamheten, kurortsvården, utövades i huvudsak dels vid de tre kuranstalter, Åre, Nynäs och Tranås, som direkt eller indirekt ägdes av pensionsförsäkringsfonden, dels ock vid särskilda avdelningar vid lasarett, vilka avdelningar enligt avtal mellan pensionsstyrelsen och veder-

börande landsting eller stadsfullmäktige blivit uppförda för ifrågavarande ändamål. Dessa avtal vore ingångna för en tid av 50 år. Platsantalet å nämnda anstalter och lasaretsavdelningar fyllde icke behovet av sjukvårdsplatser, vadan väntetiden för de vårdsökande allt fortfarande vore oskäligt lång — i genomsnitt för närvarande tre å fyra månader. I utlåtande nr 80 till 1930 års riksdag hade statsutskottet, i anledning av vad riksdagens revisorer anfört beträffande Nynäs kuranstalt, framhållit, att utskottet, som avlagt besök vid kuranstalten, till följd av därvid gjorda iakttagelser kommit till den uppfattningen, att ett nedläggande av anstalten icke borde ifrågakomma. Anstalten syntes böra nyttiggöras, och utskottet vore därvid av den åsikten, att en modernisering och ombyggnad av densamma i erforderlig utsträckning borde vidtagas, vartill planer jämväl funnes utarbetade.

Att pensionsstyrelsen under nu nämnda förhållanden skulle inskränka denna gren av sjukvårdsverksamheten och icke ens helt utnyttja de platser, som stode till buds, syntes rimligtvis icke kunna ifrågasättas och skulle icke stå väl tillsammans med statsutskottets berörda uttalande. Beträffande övriga grenar av den sjukvårdande verksamheten, såsom t. ex. bidrag till kustsanatorievård, yrkesutbildning o. s. v., mötte visserligen icke samma hinder mot en inskränkning av verksamheten. En dylik åtgärd skulle emellertid uppenbarligen vara ägnad att i olika hänseenden medföra så avsevärda olägenheter, att densamma icke under nuvarande förhållanden syntes böra ifrågasättas. Frågan om pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet torde för övrigt bliva föremål för utredning såväl inom 1928 års pensionsförsäkringskommitté som inom statens sjukvårdskommitté. Givetvis borde resultaten av dessa utredningar avvaktas, innan någon förändring överhuvudtaget vidtoges beträffande den sjukvårdande verksamheten.

Att genom inskränkningar i denna verksamhet åstadkomma en bättre proportion mellan de statsmedel och de medel från pensionsförsäkringsfonden, som användes för detta ändamål, låte sig således enligt pensionsstyrelsens mening för närvarande icke göra. En förbättring av nämnda proportion skulle däremot kunna vinnas genom en höjning av statsbidraget och motsvarande minskning av fondbidraget, men denna utväg kunde väl — ehuru, såsom styrelsen tidigare vid flera tillfällen framhållit, starka skäl talade för densamma — med hänsyn till de pågående kommittéutredningarna för närvarande icke komma i betraktande.

Med stöd av det anförda har pensionsstyrelsen för sin del uttalat, att medelsbehovet för den individuella sjukvårdsverksamheten för innevarande budgetår från fonden för sjukvårdande uppgifter icke kunde bestämmas till lägre belopp än det av styrelsen i skrivelsen den 28 juni 1930 angivna eller 1,990,000 kronor och att det alltså, sedan Kungl. Maj:t ur samma fond anvisat ett belopp av 900,000 kronor, erfordrades ytterligare ett belopp av 1,090,000 kronor.

I fråga om *medelsbehovet för budgetåret 1931/1932* har pensionsstyrelsen härefter anfört bland annat följande.

För den sjukvårdande verksamheten avsedda platser å den ortopediska avdelningen vid Malmöhus läns sjukvårdsinrättningar i Lund samt å särskilda, med bidrag från medel till den sjukvårdande verksamheten uppförda paviljonger vid lasaretten i Lidköping och Umeå hade tagits i anspråk, de i Lund i november 1929, de i Lidköping i mars 1930 och de i Umeå i april 1930. En för samma verksamhet avsedd paviljong vid allmänna sjukhuset i Malmö vore under uppförande och torde komma att tagas i bruk i början av år 1931. När sistnämnda paviljong, som vore beräknad för 61 vårdplatser, bleve färdig, komme styrelsen att för sin sjukvårdande verksamhet disponera omkring 740 vårdplatser, därav

omkring 340 platser å kuranstalterna i Åre, Tranås och Nynäs, samt — på grund av avtal med vederbörande landsting och städer — omkring 400 platser å lasarett i Norrköping, Västerås, Lund, Göteborg, Lidköping, Umeå och Malmö. Å den nya vanförestalten i Härnösand, som syntes komma att öppnas i mars eller april år 1931, komme att inrättas 93 elevplatser. Bidrag från pensionsstyrelsen till vanföras yrkesutbildning vid nämnda anstalt syntes böra utgå efter samma grunder, som gällde beträffande övriga vanförestalter. Vidare hade genom utvidgning av vanförestalten i Hälsingborg antalet elevplatser något ökats.

Den totala kostnaden för den individuella sjukvårdsverksamheten för budgetåret 1930/1931 hade beräknats uppgå till 2,090,000 kronor. Med hänsyn till vad nu anförts syntes medelsbehovet för samma verksamhet för budgetåret 1931/1932 komma att ökas med omkring 90,000 kronor och kunde således beräknas till omkring 2,180,000 kronor.

För bestridande av kostnader för annan än individuell verksamhet under budgetåret 1931/1932 syntes till pensionsstyrelsens förfogande böra ställas ett belopp av 175,000 kronor samt dessutom det belopp, som eventuellt kunde befinnas erforderligt för understödande av den påbörjade försöksverksamheten på folktandvårdens område.

Sammanlagda medelsbehovet för den sjukvårdande verksamheten för sistnämnda budgetår utgjorde alltså lägst 2,355,000 kronor. Av detta belopp syntes, i anslutning till vad i det föregående anförts, 100,000 kronor böra utgå av statsmedel och återstoden av fondmedel. Styrelsen komme att längre fram ingå till Kungl. Maj:t med framställning om anvisande för ändamålet av medel ur fonden för budgetåret 1931/1932.

Medel till statsbidraget syntes böra utgå ur det förslagsanslag, som för budgetåret 1931/1932 kunde komma att beviljas till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring.

Under hänvisning till det anförda har pensionsstyrelsen hemställt, *dels* att av fonden för sjukvårdande uppgifter måtte för budgetåret 1930/1931 ställas till styrelsens förfogande ett belopp av ytterligare 1,090,000 kronor för bestridande av kostnader för styrelsens individuella sjukvårdande verksamhet, *dels* ock att av det förslagsanslag, som kunde komma att för budgetåret 1931/1932 beviljas till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, finge för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet under sistnämnda budgetår disponeras ett belopp av högst 100,000 kronor.

Pensionsstyrelsens sakkunniga, nämligen herrar Kvarnzelius, Nilsson och Eriksson samt fröken Wedberg, hava förklarat sig instämma i vad styrelsen sålunda anförde och hemställt.

I detta sammanhang må erinras, att Kungl. Maj:t genom brev den 24 oktober 1930 medgivit, att av pensionsförsäkringsfondens medel ett belopp av högst 1,755,000 kronor finge användas för nybyggnads- och reparationsarbeten vid styrelsens kuranstalt i Nynäs samt för inköp av nya och reparation av äldre inventarier vid samma anstalt. På grund av detta beslut torde antalet sjukplatser vid anstalten, som för närvarande utgör omkring 100, komma att framdeles utökas med 150, av vilka dock, enligt vad pensionsstyrelsen upplyst, knappast någon väsentlig del torde bliva färdig under budgetåret 1931/1932.

Innan jag härefter tager ståndpunkt till pensionsstyrelsens föreliggande framställning i vad den rör bidrag av statsmedel, anhåller jag att få redogöra dels för den behandling, som tandvårdsfrågan fått i förevarande sammanhang,

efter det sakkunniga i april 1928 avgivit betänkande om folktandvårdens ordnande, dels ock för en uppkommen fråga om anvisande av medel till viss kuratorsverksamhet vid vanföreanstalterna.

Försöksverk-
samhet be-
träffande folk-
tandvården.

Vad *tandvårdsfrågan* beträffar erinrade föredragande departementschefen vid behandling av frågor rörande pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet i 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 26) att han i oktober 1929 anmodat styrelsen att efter samråd med överstyrelsen för Svenska röda korset, medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen inkomma med yttrande och förslag rörande en inom socialdepartementet upprättad promemoria angående viss försöksverksamhet rörande organiserad folktandvård, anordnad inom ramen för den sjukvårdande verksamheten, samt att pensionsstyrelsen i skrivelse den 5 december 1929, efter föreskrivet samråd, avgivit anbefallt yttrande och förslag i ämnet. Däri hade styrelsen framhållit, att styrelsen ansåge det vara i hög grad önskvärt, att en försöksverksamhet på ifrågasvarande område komme till stånd, samt meddelat, att denna mening jämväl omfattades av de representanter för Svenska röda korset, medicinalstyrelsen och skolöverstyrelsen, med vilka pensionsstyrelsen samrätt. Vid överläggningar med nämnda representanter hade det enligt pensionsstyrelsen befunnits lämpligt, att försöksverksamheten tills vidare övertoges av Svenska röda korset och medicinalstyrelsen. Beträffande det sätt, varpå verksamheten borde anordnas, ävensom angående de därmed förbundna kostnaderna hade pensionsstyrelsen hänvisat till två styrelsens skrivelse bilagda förslag, utarbetade av representanter för Svenska röda korset respektive medicinalstyrelsen. Enligt *Svenska röda korsets förslag* skulle Röda korset bedriva tandvårdsverksamhet i Jämtlands län genom en ambulerande tandklinik, som skulle hava till ändamål att dels på platser, där tandvård vore svår att erhålla, meddela dylik vård, dels verka för förståelse av tandvårdens betydelse, dels ock utöva förebyggande verksamhet beträffande tandvård. Vidare skulle Röda korset, som från svenskar i Kalifornien som gåva erhållit en s. k. tandvårdsbuss, medelst densamma försöksvis bedriva ambulatorisk tandvårdsverksamhet inom vissa trakter av Västerbottens län, varest stationära tandläkare icke vore att tillgå. Kostnaderna för Röda korsets ifrågasvarande verksamhet uppskattades till sammanlagt omkring 24,000 kronor för år. Enligt *medicinalstyrelsens förslag* skulle tandvårdsverksamhet försöksvis anordnas i fyra distrikt i södra och mellersta Sverige, av vilka distrikt två skulle vara belägna inom mera tätt bebyggd trakt och de två övriga inom glesare befolkad skogsbygd, dock ej ödebygd. Denna tandvård skulle för varje distrikt utövas vid en fast poliklinik och omfatta såväl skol- som folktandvård. Kostnaderna för tandvårdsverksamheten enligt detta förslag beräknades under förutsättning av visst landstingsbidrag till 42,000 kronor årligen. I förslagen förutsattes, att från pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet skulle komma att lämnas bidrag till verksamheten i fråga.

I sin skrivelse den 5 december 1929 berörde pensionsstyrelsen även ett förslag om att försök med tandvård jämväl skulle genom skolöverstyrelsens försorg anordnas vid vissa statsläroverk. Enär sådan försöksverksamhet i allt fall icke borde upptagas förrän längre fram, ansågs dock detta förslag icke för det

dåvarande påkalla någon åtgärd. Pensionsstyrelsen hemställde, att av pensionsförsäkringens fond för sjukvårdande uppgifter måtte för budgetåret 1929/1930 anvisas dels 42,000 kronor såsom bidrag till den från medicinalstyrelsens sida föreslagna tandvårdsverksamheten, dels ock 18,000 kronor såsom bidrag till Röda korsets omförmälda verksamhet. Därjämte anhöll pensionsstyrelsen, att till bestridande av kostnader för annan verksamhet, som avsåge att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsförmåga eller befordra folkhälsan, måtte för budgetåret 1929/1930 anvisas ytterligare 15,000 kronor.

Beträffande pensionsstyrelsens förslag i fråga om folktandvården yttrade departementschefen i 1930 års statsverksproposition, att förslaget ännu icke kunnat bli föremål för sådan granskning, att departementschefen kunnat framlägga detsamma för Kungl. Maj:ts prövning, men att det med hänsyn till tandvårdens stora betydelse för folkhälsan redan då syntes klart, att av ifrågasvarande fondmedel visst belopp borde för budgetåret 1929/1930 ställas till pensionsstyrelsens förfogande såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för omförmälda verksamhet. Om resultaten av verksamheten bleve gynnsamma, syntes även under budgetåret 1930/1931 medel för ändamålet böra på motsvarande sätt anvisas.

Genom brev den 24 januari 1930 meddelade Kungl. Maj:t sedermera beslut i anledning av pensionsstyrelsens nyssnämnda skrivelse den 5 december 1929. Därvid förklarade Kungl. Maj:t, att av fonden för sjukvårdande uppgifter ett belopp av högst 65,000 kronor skulle i enlighet med i sist berörda skrivelse avgivna förslag få användas för bekostande av från medicinalstyrelsens och Svenska röda korsets sida ifrågasatt försöksverksamhet på folktandvårdens område. Samtidigt förordnade Kungl. Maj:t, att för tiden intill den 1 juli 1930 skulle — utöver genom brev den 27 juli 1929 för budgetåret 1929/1930 av fonden för sjukvårdande uppgifter anvisade medel — av nämnda fond ställas till pensionsstyrelsens förfogande högst 37,000 kronor till bestridande av kostnader för sådan i nämnda brev omförmäld annan verksamhet, som avsåge att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsförmåga eller befordra folkhälsan. Av sistnämnda belopp skulle högst 27,000 kronor få användas för tillgodoseende av berörda försöksverksamhet på folktandvårdens område och högst 10,000 kronor till bestridande av kostnader för i brevet avsedd sjukvårdande verksamhet i övrigt.

I sin skrivelse den 9 april 1930, nr 5 A, anförde riksdagen i anledning av berörda uttalande i statsverkspropositionen, att riksdagen, vad anginge det väckta spörsmålet om användande av fondmedel för försöksverksamhet på folktandvårdens område, ville framhålla, att det syntes riksdagen kunna ifrågasättas. huruvida icke genom utökning av styrelsens sjukvårdsverksamhet jämväl till detta område verksamheten i fråga måste anses erhålla en alltför stor omfattning. Riksdagen förutsatte, att denna fråga komme att prövas ej blott av statens sjukvårdskommitté utan jämväl av pensionsutredningen.

I den skrivelse av den 28 juni 1930, i vilken pensionsstyrelsen, såsom nyss nämnts, hemställde om anvisande av medel för den sjukvårdande verksamheten

under budgetåret 1930/1931, förutsatte pensionsstyrelsen, att av det begärda beloppet å sammanlagt 217,500 kronor till annan individuell sjukvårdsverksamhet 42,500 kronor skulle användas till fortsatt försöksverksamhet på folktandvårdens område. Av vissa med pensionsstyrelsens skrivelse överlämnade redogörelser från medicinalstyrelsen och Svenska röda korset framgick, att den försöksverksamhet på folktandvårdens område, för vars anordnande Kungl. Maj:t genom brev den 24 januari 1930 ställt medel till förfogande, på grund av vissa oförutsedda svårigheter endast i mindre omfattning, särskilt i vad den ankomme på medicinalstyrelsen, hunnit igångsättas under budgetåret 1929/1930 men att medicinalstyrelsen och Röda korset hade för avsikt att, därest fondmedel för ändamålet ställdes till förfogande, fortsätta verksamheten under budgetåret 1930/1931 i huvudsaklig överensstämmelse med tidigare uppgjorda förslag. Av det av pensionsstyrelsen för försöksverksamhet på tandvårdens område begärda beloppet var ett belopp av 40,500 kronor avsett för fullföljande av medicinalstyrelsens och Svenska röda korsets berörda verksamhet, medan ett belopp av 2,000 kronor skulle användas för bedrivande genom skolöverstyrelsens försorg av försök med tandvård vid vissa statsläroverk.

Av det belopp, som genom omförmälda brev den 18 juli 1930 ställdes till pensionsstyrelsens förfogande, skulle enligt Kungl. Maj:ts beslut högst 38,000 kronor få användas för fullföljande av medicinalstyrelsens och Svenska röda korsets försöksverksamhet på folktandvårdens område, medan högst 2,000 kronor skulle få disponeras för tillgodoseende av viss försöksverksamhet på folktandvårdens område genom skolöverstyrelsens försorg.

Frågan om anvisande av medel till viss *kuratorsverksamhet vid vanföreläroanstalterna* har uppkommit genom en av *svenska vanföreläroanstalternas centralkommitté* i skrivelse den 23 juli 1930 gjord framställning i ämnet.

I nämnda skrivelse har kommittén beträffande karaktären av ifrågavarande verksamhet ävensom betydelsen av densamma anfört i huvudsak följande.

Kuratorsverksamhet för vanföra hade försöksvis utövats av föreningen för bistånd åt vanföra i Göteborg sedan år 1925 samt av föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm och föreningen för bistånd åt vanföra i Skåne sedan år 1926. De för verksamhetens utövande hos berörda föreningar anställda kuratorerna hade till uppgift *dels* att inom respektive vanföreläroanstalter biträda elever och patienter, som därav vore i behov, med råd och hjälp i ekonomiska och sociala angelägenheter, *dels* att genom brevväxling och vid inspektionsresor verkställa efterundersökningar rörande värdet av den utbildning, som lämnats personer, vilka varit intagna å anstalterna, ävensom stå f. d. anstalts elever till tjänst med anskaffning av platser eller arbetsmaskiner, *dels ock* att på uppdrag av pensionsstyrelsen besöka även vanföra, som icke varit anstalts elever. Den verksamhet, som sålunda utövats, hade icke blott varit till stor nytta för de enskilda vanföra, vilka erhållit hjälp, utan hade även visat sig vara av största vikt för vanföreläroanstalts rationella utveckling. Vid de företagna efterundersökningarna — särskilt dem, som verkställdes vid inspektionsresorna — hade viktiga iakttagelser gjorts rörande värdet av den utbildning, som lämnats å anstalterna. Kuratorsverksamheten hade också givit ökade möjligheter att bedöma nyttan av den yrkesutbildning, som kunde lämnas utanför specialanstalterna för vanföra, en utbildning, som med hänsyn till platsbristen

hos sistnämnda anstalter ävensom de jämförelsevis höga kostnader, som vore förenade med anstaltsutbildningen, vunno en alltmer ökad betydelse.

Kommittén meddelar härefter, att ifrågavarande verksamhet icke kunnat helt finansieras av respektive föreningar, vilka under de förflutna åren erhållit bidrag därtill framför allt från stiftelsen »Thérèse och Johan Anderssons minne» samt med mindre belopp av kommittén. I genomsnitt hade för ifrågavarande ändamål till var och en av nämnda föreningar sammanlagt utgått ett årligt bidrag av 3,000 kronor. Då bidrag från sagda stiftelse vore att vänta endast under ytterligare ett år, vore det enligt kommittén mycket ovisst, huruvida ifrågavarande verksamhet kunde i fortsättningen uppehållas, därest icke staten trädde hjälpande till. Med hänsyn härtill och då enligt kommittén kuratorsverksamheten i den form, som nu prövats, måste anses vara av samma betydelse som den sjukvård och utbildning vid vanförestalterna, som för närvarande åtnjöte understöd av statsmedel, har kommittén hemställt, att hädanefter statsbidrag måtte få utgå jämväl till kuratorsverksamheten.

Under förutsättning att såsom hittills ifrågavarande kuratorer avlönades av respektive föreningar, har kommittén med utgångspunkt från de senaste årens erfarenheter beräknat behovet av statsbidrag till kuratorsverksamheten till 3,000 kronor per budgetår för varje anstalt. Då den nya vanförestalten i Härnösand kunde beräknas bli färdig före den 1 juli 1931, har kommittén, som förutsatt, att kuratorsverksamhet skulle komma att bedrivas jämväl av huvudmannen för nämnda anstalt, föreningen för bistånd åt vanföra i Norrland, hemställt om ett årligt statsbidrag för berörda verksamhet av tillhoppa 12,000 kronor, att utgå med 3,000 kronor till var och en av här omförmälda fyra vanförestalningar.

Förestående framställning, som ingivits till *medicinalstyrelsen*, har av nämnda styrelse överlämnats till Kungl. Maj:t med skrivelse den 30 augusti 1930. Medicinalstyrelsen har däri — under förklaring att den i framställningen omförmälda kuratorsverksamheten finge anses i väsentliga delar falla utanför den direkta hälso- och sjukvården, som utgjorde föremål för medicinalstyrelsens verksamhet — meddelat, att styrelsen för sin del icke hade något att erinra mot bifall till framställningen.

Till följd av remiss hava därefter utlåtanden i ärendet avgivits av pensionsstyrelsen den 30 september 1930, av riks försäkringsanstalten den 7 oktober 1930 och av socialstyrelsen den 21 oktober 1930.

Pensionsstyrelsen har därvid tillstyrkt framställningen under framhållande av att ifrågavarande verksamhet otvivelaktigt vore av stor betydelse för vanförestadsarbetet, speciellt det rationella ordnandet av de vanföras yrkesutbildning och säkerställandet av resultaten därav.

Riks försäkringsanstalten har i sitt utlåtande bland annat anfört följande.

Berörda kuratorsverksamhet fölle till huvudsaklig del utanför den verksamhet, som enligt olycksfallsförsäkringslagen bedreves av de i denna lag angivna försäkringsinrättningarna. Sagda lag stadgade visserligen, att försäkringen skulle bekosta till arbetsförmågens höjande eller eljest till lindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga särskilda hjälpmedel, såsom enklare konstgjorda lemmar m. m. (proteser), ävensom sådan behandling, som kunde erfordras för

höjande av arbetsförmågan, men lämnade — i motsats till en del utländska lagar — inga föreskrifter om beredande av yrkesutbildning o. dyl., avseende att de skadades kvarvarande arbetsförmåga på bästa sätt utnyttjades.

Behovet av en rationell omvårdnad av de skadade i sådant avseende måste förtylligodas i annan ordning, därvid i främsta rummet vanförelanstalerna och den av dem bedrivna kuratorsverksamheten toges i anspråk.

Enligt riksförsäkringsanstaltens mening förefunnnes sålunda därutinnan från såväl den sociala olycksfallsförsäkringens som ock ur allmän social synpunkt ett bestämt intresse av kuratorsverksamhetens fortbestånd.

Vid sidan av detta mera allmänna sociala intresse vore kuratorsverksamheten emellertid i vissa avseenden till gagn även för den direkta försäkringsverksamheten, särskilt i en del ärenden, där det för försäkringsanstalterna vore av vikt att kunna följa gången av de skadades anpassning till och utnyttjande av erhållna proteser. Genom kuratorernas verksamhet kunde i sådant avseende erhållas värdefulla upplysningar.

Under återopande av det anförda har riksförsäkringsanstalten tillstyrkt framställningen.

I det av *socialstyrelsen* avgivna utlåtandet anföres huvudsakligen följande.

Social kuratorsverksamhet hade i vårt land först under senare tid och hittills endast mera försöksvis tagits upp såsom en form av sociala hjälp- och omvårdnadsåtgärder. I Stockholm hade fattigvårdsnämnden ävensom hälsovårdsnämnden hos sig anställd vardera en kurator. Hjälpföreningen för psykiskt sjuka hade i sin tjänst tvenne kuratorer.

Ursprungligen åsyftade den sociala kuratorsverksamheten att bereda den å sjukvårdsanstalt intagne patienten, som under sjukhusvistelsen vore förhindrad själv vårda sina ekonomiska, husliga eller andra angelägenheter, tillgång till förtroendefullt bistånd härutinnan genom vederhäftig person. Att den för det allmänna liksom för individen kostsamma sjukhusvårdens syfte ofta nog förfelades eller i allt fall motverkades, när den sjuke oroades av dylika angelägenheter, vore en sedan länge gjord iakttagelse, och kuratorsverksamhet torde vara den mest ändamålsenliga anordningen att för de sjuka i möjligaste mån borteliminera dylika psykiska, för en effektiv sjukvård menliga oroselement.

På en social kurator ankomme därutöver även åtskilliga andra viktiga uppgifter, särskilt vid tidpunkten för den sjukas tillfrisknande, då det gällde för rekonvalescenten att erhålla tillfälle till eftervård, för den hjälpbehövande att komma i kontakt med förefintliga institutioner och hjälporganisationer eller för den tillfrisknade att åter söka sig ut på arbetsmarknaden. Uppenbart vore, att omfattningen av uppgifterna vidgade sig, i den mån verksamheten avsåge — såsom fallet vore i fråga om den sociala kuratorsverksamheten vid vanförelanstalerna — jämväl de under tidigare år från anstalten utskrivna, i skilda orter bosatta patienterna. En sålunda vidgad verksamhet hade viktiga uppgifter att fylla. En av de viktigaste uppgifterna vore därvid att söka utfinna förefintliga möjligheter till användning av den partiella arbetskraft, varom här vore fråga — en uppgift som de offentliga arbetsförmedlingsorganen icke kunde ägna speciell uppmärksamhet, ehuru väl styrelsen ansåge sig kunna ställa i utsikt dessa organs intresserade medverkan i denna del av kuratorsverksamheten.

Såsom framhållits, befunne sig den sociala kuratorsverksamheten i vårt land ännu närmast på försöksstadiet. De dittills vunna resultaten syntes dock vara lovande. Det syntes ej få anses uteslutet, att man genom en utveckling av sådan verksamhet till att omfatta nya grupper av olyckligt ställda medmänniskor kunde finna en framkomlig väg mot en lösning av de aktuella problem, som frågan om den partiella arbetskraften innebure.

På grund av vad sålunda anförts ansåge styrelsen skäl tala för att den i sig själv behjärtansvärda och även såsom försök värdefulla sociala kuratorsverksamhet, som utövades i anslutning till vanförelseanstalterna, genom understöd av statsmedel beredd tillfälle att fortfara och utvecklas.

Enligt vad styrelsen inhämtat, hade från stiftelsen »Thérèse och Johan Anderssons minne» icke beviljats något understöd för ifrågavarande verksamhet under år 1929. Sådant understöd hade emellertid beviljats med 8,000 kronor för år 1930, och utsikt syntes finnas till sådant understöd jämväl för år 1931. Ehuru centralkommittén sålunda även under år 1931 icke komme att sakna understöd till verksamhetens bedrivande, syntes dock genom Härnösandsanstaltens öppnande och upptagande av kuratorsverksamhet jämväl vid denna anstalt ett ökat medelsbehov komma att göra sig gällande.

I anslutning till vad socialstyrelsen sålunda anfört har styrelsen förordnat, att statsunderstöd med skäligt belopp måtte beviljas för det i föreliggande framställning angivna ändamålet.

Vad först angår *försöksverksamheten på tandvårdens område* har densamma, såsom redan antytts, av olika skäl icke kunnat påbörjas så snart som från början beräknats. Särskilt gäller detta den verksamhet å området, som skulle genom medicinalstyrelsens försorg anordnas i fyra distrikt i mellersta och södra Sverige. Dylik verksamhet har nämligen under längre tid kunnat bedrivas allenast i ett av de avsedda distrikten, medan verksamheten i övriga tre distrikt på grund av svårigheter att erhålla lämpliga tandläkare först kunnat igångsättas i november månad 1930. Enligt vad jag inhämtat äro emellertid erfarenheterna från verksamheten i förstnämnda distrikt ävensom beträffande den av Röda korset bedrivna ambulerande verksamheten gynnsamma, och det är tydligt, att de på området gjorda försöken från olika håll mötts med stort intresse. Ännu föreligger dock icke tillräcklig erfarenhet för intagande av en definitiv ståndpunkt till frågan, varför det också från medicinalstyrelsens sida, enligt vad en den 25 november 1930 dagtecknad, av vederbörande byråchef upprättad promemoria utvisar, anses bliva till stor fördel, om försöksverksamheten får utsträckas att omfatta hela budgetåret 1931/1932; med en dylik utsträckning borde man kunna få tillräcklig erfarenhet såväl om organisationens beskaffenhet som om de med verksamheten förbundna ekonomiska problemen.

Redan på grund av vad sålunda anförts synes det erforderligt, att ifrågavarande försöksverksamhet får fortsättas under nästa budgetår, då bestämda utsikter finnas, att den skall kunna fortgå i planerad omfattning. Härtill kommer, att det av olika skäl, framför allt sambandet med övriga sjukvårdsfrågor, ännu måste dröja ganska avsevärd tid, innan definitiv ståndpunkt kan intagas till tandvårdsspörsmålet. Enligt min mening kan det knappast vara lämpligt, att försöksverksamheten avbrytes, innan linjerna för mera definitiva åtgärder kunna skönjas. På sålunda anförda skäl har jag för avsikt att sedermera hemställa till Kungl. Maj:t att för nästa budgetår ställa visst belopp till förfogande av pensionsförsäkringens fondmedel såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för ifrågavarande försöksverksamhet, huvudsakligen i den tidigare avsedda omfattningen.

1930 års riksdag anförde i sin skrivelse beträffande den här närmast behandlade frågan, att det kunde ifrågasättas, huruvida icke genom utökning

Departements-
chefen.

av pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet jämväl till tandvårdens område verksamheten måste anses erhålla en alltför stor omfattning, ävensom att riksdagen förutsatte, att denna fråga komme att prövas ej blott av statens sjukvårdskommitté utan jämväl vid den pågående pensionsförsäkringsutredningen. I anledning härav är endast att anföra, att det ingalunda torde hava varit meningen, att ett definitivt ordnande av den allmänna tandvården skall anknytas till pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. En dylik anknytning har endast befunnits vara en lämplig och smidig utväg för anordnande av den försöksverksamhet, som ansetts erforderlig, och inskränker sig ju för övrigt till att medel ställas till förfogande av fondens tillgångar. Då den invecklade och omfattande tandvårdsfrågan uppenbarligen måste ses i samband med samhällets övriga åtgärder till främjande av hälsovården, har det varit naturligt, att ärendet för ytterligare övertvägande överlämnats till statens sjukvårdskommitté. Givetvis kommer emellertid även pensionsförsäkringskommittén att få taga befattning med ärendet, i den mån detta kan komma att beröra frågor, som äro under övertvägande hos denna kommitté.

Vad härefter beträffar frågan om anvisande av medel till *kuratorsverksamheten vid vanförevården* synes mig denna verksamhet vara av så betydelsefull art, att den väl är förtjänt av understöd från det allmännas sida. Icke minst viktig är den möjlighet, som därigenom skapas att uppehålla genom anstaltsvård vunnen förvärvsduglighet. Med hänsyn till verksamhetens syfte synes mig detta understöd lämpligen böra utgå från pensionsstyrelsens fond för sjukvårdande uppgifter. Bestämmandet av det belopp, varmed understöd av fondmedel bör ifrågakomma, läser med denna anordning bliva beroende på pensionsstyrelsens prövning. Dock vill jag uttala, att beloppets storlek tydligen närmast bör bestämmas med hänsyn till storleken av de bidrag till kuratorsverksamheten, vilka från enskilt håll må komma att utgå. För den händelse de enskilda bidragen emellertid framdeles skulle komma att upphöra, synes det mig rimligt, att av fondmedel såsom bidrag till verksamheten utbetalas ett årligt belopp av högst 12,000 kronor, att lika fördelas mellan omförmälda fyra vanföreföreningar. Dylikt bidrag torde tidigast få utgå från och med nästa budgetår. Vid fastställandet av den summa, som årligen ställes till pensionsstyrelsens förfogande för understödande av annan än individuell sjukvårdande verksamhet, bör tydligen hänsyn tagas till den nya utgift, som här ifrågasättes.

Beträffande slutligen det av pensionsstyrelsen framställda förslaget om beredande av *medel å riksstaten för vidtagande under nästa budgetår av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet* synes det mig klart, att det nu lika litet som under de senaste åren kan vara lämpligt att, medan kommittéutredningen angående pensionsförsäkringen pågår, vidtaga några principiella ändringar i den ställning, som statsmakterna under de senare åren intagit till frågan om bidrag av statsmedel till pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet. Vad riksdagen avsett med sitt nyss återgivna uttalande om att det kunde ifrågasättas, huruvida icke vid jämförelse mellan det belopp, som för ändamålet beviljades av statsmedel, och den summa, som för ändamålet bestredes ur pensionsförsäkringsfonden, fondens medel toges i anspråk i alltför stor omfattning, torde icke vara

fullt klart. Pensionsstyrelsen, som enligt lämnat uppdrag tagit berörda uttalande under övervägande vid behandling av frågan om framställning om medel för ändamålet för nästa budgetår, har, som förut anförts, ansett, att det icke rimligtvis kunde ifrågasättas att nu inskränka kurortsvården, som vore den viktigaste grenen av sjukvårdsverksamheten. Även rörande övriga grenar av den sjukvårdande verksamheten skulle en inskränkning uppenbarligen vara ägnad att i olika hänseenden medföra så avsevärda olägenheter, att densamma icke under nuvarande förhållanden torde böra ifrågasättas. Resultaten av den blivande utredningen borde enligt pensionsstyrelsen avvaktas, innan överhuvud taget någon förändring gjordes beträffande ifrågavarande verksamhet. Då det sålunda icke vore möjligt att åstadkomma en bättre proportion mellan statsmedel och medel från pensionsförsäkringsfonden genom inskränkningar i den sjukvårdande verksamheten, kunde nämnda syfte vinnas endast genom en höjning av statsbidraget och motsvarande minskning av fondbidraget, en utväg som pensionsstyrelsen emellertid, ehuru den i princip vore beaktansvärd, ansett för närvarande icke kunna ifrågakomma.

Till vad sålunda anförts kan jag i allt väsentligt ansluta mig. En inskränkning i den sjukvårdande verksamheten, vilken förvisso är till stort gagn icke blott för de personer, som komma i åtnjutande därav, utan även för pensionsstyrelsens verksamhet överhuvud, lär icke nu böra ifrågakomma. Redan av statsfinansiella skäl synes det mig emellertid icke böra föreslås att för nästa budgetår höja statens andel i dessa kostnader. Jag förordar alltså, såsom jag redan vid behandlingen av anslaget till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring antytt, att denna andel behålles vid sitt nuvarande belopp, varav följer, att liksom hittills den återstående delen av kostnaderna får täckas från den del av pensionsförsäkringsfondens överskottsmedel, som överförts eller kan komma att överföras till fonden för sjukvårdande uppgifter. Enligt vad som framgår av pensionsstyrelsens förenämnda skrivelse den 28 juni 1930, torde de hittills till denna fond avsatta medlen komma att i huvudsak hava förbrukats vid utgången av det nu löpande budgetåret. I och för den överföring av ytterligare överskottsmedel från pensionsförsäkringsfonden, som med anledning därav lär komma att erfordras, pågå för närvarande inom pensionsstyrelsen vissa beräkningar, vid vilka man givetvis har att taga hänsyn till — förutom övriga på frågan om överskottsmedlens storlek inverkan de faktorer — den tendens till sjunkande räntesatser, som under den senaste tiden gjort sig märkbar. Redan nu torde man emellertid kunna påstå, att ur synpunkten av pensionsförsäkringsfondens ställning och särskilt då fondmedlens förräntning någon omedelbar anledning till ändrad inställning till förevarande fråga icke föreligger. Det torde härvidlag vara tillräckligt att nämna, att medelräntan å fondens placeringar den 30 juni 1930 utgjorde 4.95 % samt att fondens avkastning för sista räkenskapsåret, efter avdrag av omkostnader för förvaltning m. m., utgjorde 5.08 %, medan den räntesats, efter vilken fonden beräknats, utgör 4.3 %.

Till pensionsstyrelsens framställning om anvisande av ytterligare medel för den sjukvårdande verksamheten under innevarande budgetår anholder jag att i annat sammanhang få återkomma.

Under åberopande av vad jag sålunda anført hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av det förslagsanslag, som för budgetåret 1931/1932 kan komma att beviljas till statens kostnad för pensionstillägg och understöd enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, må för *åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet* jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, av pensionsstyrelsen under samma budgetår disponeras ett belopp av högst 100,000 kronor.

[26.] 28. **Ersättning till postverket för pensionsutbetalningar.** Ersättning till postverket för dess bestyr med utbetalning av pensioner och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring skall enligt av Kungl. Maj:t genom brev den 30 juni 1922 utfärdade föreskrifter — fastställda i anslutning till av riksdagen godkända grunder — tills vidare utgå med dels en grundersättning, beräknad efter 12 öre för varje utbetalning, dels ock därutöver en dyrtid ersättning, utgörande lika många procent av grundersättningen, som de av postverket under det år ersättningen avser utbetalade dyrtidstilläggen utgöra av de utbetalade fasta avlöningarna. Ersättningen till postverket utgår i efterskott för kalenderår. Utbetalningen sker i regel i en enda post efter rekvisition från postverket. För ändamålet har ett särskilt anslag pläгат uppföras i riksstaten. Från anslaget för nästkommande budgetår skall utgå ersättning för kalenderåret 1931.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *pensionsstyrelsen* framlagt förslag beträffande behovet av medel till förevarande ändamål under budgetåret 1931/1932.

Efter erinran att ett anslag å 265,000 kronor anvisats till ändamålet för innevarande budgetår har pensionsstyrelsen anmält, att antalet pensionsutbetalningar, enligt inom styrelsen och generalpoststyrelsen verkställda beräkningar, under år 1931 torde komma att uppgå till omkring 2,000,000. Grundersättningen efter 12 öre för varje utbetalning skulle således, anför pensionsstyrelsen vidare, komma att uppgå till omkring 240,000 kronor. Beräknades dyrtid ersättningen, såsom försiktigheten syntes bjuda, efter 16 %, tillkomme ett belopp av omkring 38,000 kronor. Hela det för år 1931 erforderliga beloppet skulle alltså uppgå till omkring 278,000 kronor. I anslutning härtill hemställer pensionsstyrelsen om anvisande av ett anslag för ändamålet för nästa budgetår av 278,000 kronor.

De till pensionsstyrelsens biträde förordnade sakkunniga, herrar Kvarnzelius, Nilsson och Eriksson samt fröken Wedberg, hava förklarat sig instämma i vad styrelsen sålunda anført och hemställt.

Departements-
chefen.

Från generalpoststyrelsen införskaffade uppgifter angående verkliga antalet pensionsutbetalningar under de senaste åren m. m. synas i stort sett giva stöd åt den av pensionsstyrelsen gjorda uppskattningen av antalet pensionsutbetalningar under år 1931. Dock läser anslagshöjningen icke behöva göras fullt så stor som ifrågasatts utan kunna begränsas till 5,000 kronor.

För en sådan minskning i förhållande till anslagsäskandet talar i första hand den omständigheten, att i avseende å anslagen för senare budgetperioder underbelastning i allmänhet förelegat, beroende på att utbetalningarna blivit färre än som beräknats. Vidare tillkommer, att det med hänsyn till den senaste tidens erfarenhet knappast synes erforderligt att beräkna dyrtidsersättningen så högt som efter 16 %.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ersättning till postverket för pensionsutbetalningar* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag
av kronor 270,000.

[27.] 29. **Ersättning till häradsskrivarna för pensionsförteckningar.** För beredande av ersättning till häradsskrivarna för upprättande av de i 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda förteckningarna hava förslagsanslag av riksdagen beviljats från och med år 1914. För budgetåret 1930/1931 upptogs anslaget till 54,000 kronor. Anslagsbelastningen för budgetåret 1929/1930, då anslaget var 50,000 kronor, utgjorde 55,627 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har pensionsstyrelsen — under antagande att ersättningen såsom hittills komme att utgå med 2 öre för varje i förteckningarna upptagen person samt att de av häradsskrivarna upprättade förteckningarna upptoge omkring 2.7 miljoner personer för år — för ifrågasvarande ändamål jämväl för budgetåret 1931/1932 beräknat ett anslagsbelopp av 54,000 kronor.

De till styrelsens biträde förordnade sakkunniga, herrar Kvarnzelius, Nilsson och Eriksson samt fröken Wedberg, hava förklarat sig instämma i vad styrelsen sålunda anfört och hemställt.

I enlighet med pensionsstyrelsens beräkning hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ersättning till häradsskrivarna för pensionsförteckningar* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag
av kronor 54,000.

Åtgärder beträffande lösdrivare m. fl.

[28.] 30. **Statens tvångsarbetsanstalter.** Det ordinarie förslagsanslaget till statens tvångsarbetsanstalter, som för budgetåret 1929/1930 var upptaget till 613,400 kronor, har i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag av 1930 års riksdag nedsatts med 5,100 kronor eller till 608,300 kronor. Genom brev den 8 maj 1925 har Kungl. Maj:t bestämt antalet ordinarie befattningar vid nämnda anstalter från och med den 1 juli 1925 på följande sätt.

Befattning.

Lönegrad

1 direktör	B 27
1 direktör	B 24
1 pastor och förste lärare	B 24
1 kamrerare	B 22

Bihang till riksdagens protokoll 1931. 1 saml. 1 häft. (Nr 1.) 1793 30 9

	Lönegrad.
1 assistent av 1:a klass	B 20
1 assistent av 2:a klass	B 18
1 assistent av 3:e klass	B 16
2 assistenter av 4:e klass	B 12
1 trädgårdsmästare	B 12
3 uppsyningsmän	B 10
11 förste förmän	B 8
41 förmän	B 6
3 första vaktfruar	B 6
13 vaktfruar	B 1

I samband med bestämmandet av anslagets belopp har riksdagen godkänt följande stat för statens tvångsarbetsanstalter, att tillämpas från och med budgetåret 1930/1931:

Stat.

A. Avlöningsstat.

<i>Tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.</i>	Kronor
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	181,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	20,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	48,000

Tvångsarbetsanstalten i Landskrona.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	65,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	4,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	45,300

B. Omkostnadsstat.

<i>Tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.</i>	
Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>	111,500
<i>Tvångsarbetsanstalten i Landskrona.</i>	
Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>	133,500
	<u>Summa kronor 608,300</u>

Till bestridande av statens kostnader för alkoholister vid de med respektive tvångsarbetsanstalter förenade alkoholistanstalterna vid Svartsjö och i Landskrona har riksdagen för budgetåret 1930/1931 beviljat ett extra anslag av 27,000 kronor att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel. Av sistnämnda belopp hava 25,000 kronor avsetts för alkoholistanstalten vid Svartsjö och 2,000 kronor för alkoholistanstalten i Landskrona.

Belastningen å förevarande anslag utgjorde för budgetåret 1929/1930 627,571 kronor.

Anstalten
å Svartsjö.

Vad angår tvångsarbetsanstalten å Svartsjö har Kungl. Maj:t genom brev den 27 juni 1930 fastställt en detaljerad omkostnadsstat för denna anstalt samt den i samband därmed anordnade alkoholistanstalten att gälla under budgetåret 1930/1931. Denna stat upptager följande huvudposter:

<i>Utgifter:</i>	Kronor.
Byggnader	20,000
Utspisning	67,600
Beklädnad och sängkläder	21,000
Inventarier	4,500
Eldning och lyshållning	30,000
Renhållning	6,000
Hälso- och sjukvård	5,500
Undervisning	2,600
Expenser och diverse	12,800
Omkostnader för frigivna	12,000
Jordbruket	100,000
Verkstadsdriften	25,000
Arbetspremier	41,000
Summa kronor	348,000

<i>Inkomster:</i>	
Byggnader	19,000
Utspisning	10,000
Eldning och lyshållning	10,500
Expenser och diverse	10,000
Jordbruket	137,000
Verkstadsdriften	25,000
	211,500

Statens tillskott:

a) från förslagsanslaget å 111,500 kronor till övriga kostnader för driften vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö, högst	111,500
b) från det extra anslaget å 27,000 kronor till statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona ..	25,000
Summa kronor	136,500
Summa kronor	348,000

Samtidigt har Kungl. Maj:t medgivit, att hos tvångsarbetsanstalten finge från och med den 1 juli 1930 tills vidare till och med den 30 juni 1931 vara anställda dels en läkare med ett arvode av högst 5,000 kronor för år och dels högst följande antal extra ordinarie tjänstemän, nämligen 1 uppsyningsman, 1 montör, 1 förste förman, 2 yrkesmästare av andra klass, 1 mejerist, 13 förman och 1 kontorsbiträde.

I skrivelse den 27 augusti 1930 har *anstaltsstyrelsen* gjort framställning avseende medelsbehovet för ifrågavarande anstalter under budgetåret 1931/1932.

I fråga om *avlöningsstaten* har styrelsen därvid föreslagit viss förändrad löneställning för befattningen såsom ordinarie jordbruksassistent (assistenten av 3:e klass) vid anstalten. Till stöd för detta förslag har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Svartsjöanstaltens jordbruk omfattade cirka 400 hektar öppen jord, 100 hektar äng samt 350 hektar skog och annan mark. Kreatursbesättningen vid

anstalten utgjordes för närvarande av 48 hästar, 3 tjurar, 106 kor, 77 ungnöt och omkring 350 svin. Jordbruket vore av största vikt för anstalten ej blott därför, att vid detsamma bereddes lämplig sysselsättning åt ett stort antal internerade, utan även därför att avkastningen å jordbruket för anstalten utgjorde en betydande inkomstkälla. Sålunda hade nettoinkomsterna å jordbruket under flera år uppgått till omkring 20,000 kronor. Jordbruksassistentens uppgift vore att närmast under direktören svara för skötseln av anstaltens jordbruk. Han hade därvid att fullgöra de åligganden, som vid en större lantegendom tillkomme lantbruksinspektoren. Dessutom tillkomme det honom att vid jordbruksarbetet handleda och undervisa förmän och internerade. På assistenten måste därför ställas stora fordringar både med avseende å utbildning och personliga kvalifikationer. Med hänsyn därtill vore ifrågavarande assistentbefattning, vilken hänförts till lönegraden B 16, i lönehänseende allt för lågt placerad. Av liknande befattningar vore tjänsten såsom lantbruksinspektör vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister placerad i lönegraden B 17 och tjänsten såsom lantbruksinspektör vid statens uppfostringsanstalt å Bona i lönegraden B 18. Då jordbruket vid Svartsjöanstalten vore mera omfattande än vid Bonaanstalten — den öppna jorden vid Bonaanstalten hade en areal av omkring 175 hektar — samt lantbruksinspektoren å Bona ej syntes hava större ansvar eller viktigare åligganden än jordbruksassistenten vid Svartsjö, ansåge styrelsen skäligt, att dessa två befattningar i lönehänseende likställdes.

Under åberopande av det anförda och under förmälan att ifrågavarande assistentbefattning för närvarande vore ledig har anstaltsstyrelsen hemställt, att befattningen måtte från och med nästa budgetår uppföras i lönegraden B 18. I anslutning härtill har styrelsen hemställt, att anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* måtte höjas med 700 kronor och alltså beräknas till 181,700 kronor.

Beträffande övriga poster i avlöningsstaten har styrelsen föreslagit, att de måtte upptagas med oförändrade belopp, alltså posten till *vikariatsersättningar* med 20,000 kronor och posten till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.* med 48,000 kronor.

Vidkommande *omkostnadsstaten* har anstaltsstyrelsen i förevarande skrivelse upplyst, att medeltalet internerade under budgetåret 1929/1930 varit 241, under det att den medelbeläggning, som legat till grund för beräkningen av de för budgetåret 1929/1930 och löpande budgetår fastställda omkostnadsstaterna, varit 261 man. Då vissa skäl talade för att antalet internerade komme att ökas, hade anstaltsstyrelsen oaktat denna differens ansett sig böra även för budgetåret 1931/1932 räkna med en medelbeläggning av 261 man. Med denna utgångspunkt och med ledning av senaste belastningssiffror har styrelsen upprättat ett framställningen bifogat förslag till detaljerad omkostnadsstat för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö samt den därmed förenade alkoholistanstalten beträffande budgetåret 1931/1932.

Beträffande *utgiftsposterna* i detta förslag har styrelsen anført i huvudsak följande.

Från posten till *byggnader* måste under nästa budgetår bestridas kostnaderna för åtskilliga byggnadsarbeten vid anstalten. Sålunda vore det plank, som omslöt anstaltens huvudbyggnad, illa medfaret genom röta, varför det på en del ställen borde ersättas med en mur av sten. Det hade, såsom styrelsen tidigare omförmålt, varit styrelsens avsikt att utföra detta arbete redan under

löpande budgetår, men ombyggnaden hade fått stå tillbaka för ännu mera trängande arbeten. Längre än till nästa budgetår kunde emellertid ombyggnaden av planket icke uppskjutas. Vidare vore det nödvändigt att icke längre undanskjuta reparation och modernisering av anstaltens kyrksal, som för närvarande befunne sig i mindre värdigt skick. Dessa arbeten komme att medföra betydande utgifter. Med hänsyn därtill och då utgifterna för byggnader under budgetåret 1929/1930 uppgått till 28,004 kronor 49 öre, borde denna post för nästa budgetår höjas med 5,000 kronor och alltså upptagas till 25,000 kronor.

Posten *utspisning*, som för innevarande budgetår upptagits till 67,600 kronor, därav 10,000 kronor motsvara kostnader för proviant till kostförbättring mot betalning och 57,600 kronor kostnader för annan proviant, borde enligt styrelsen nu beräknas till 67,500 kronor. Utgifterna för nämnda ändamål hade under den sistförflutna budgetperioden utgjort 65,340 kronor. Kostnaderna för *beklädnad och sängkläder*, som för budgetåret 1928/1929 utgjort över 21,000 kronor, hade för budgetåret 1929/1930 nedgått till 15,572 kronor. Nedgången berodde på att anstalten numera å egna verkstäder tillverkade åtskilliga persedlar för anstaltens behov. Med hänsyn därtill behöfde ifrågavarande post icke upptagas till högre belopp än 16,000 kronor. Posterna till *inventarier* och till *omkostnader för frigivna* syntes böra bibehållas oförändrade och alltså beräknas till 4,500 kronor, respektive 12,000 kronor.

På grund av kontrakt, som styrelsen ingått med vattenfallsstyrelsen och som trädde i kraft den 1 januari 1931, komme anstaltens utgifter för elektrisk energi att nedgå. Bland annat med anledning härav kunde posten till *eldning och lyshållning*, oaktat belastningen uppgått till 34,500 kronor, för nästa budgetår oförändrat uppföras med 30,000 kronor.

Utgifterna för *renhållning* hade för budgetåret 1929/1930 uppgått till 6,857 kronor 14 öre, under det att posten för nämnda budgetår allenast upptagits med 5,000 kronor. Utgifterna å denna post hade stigit i anledning av att den slutna avdelningen å anstalten tagits i bruk. Posten syntes för nästa budgetår böra upptagas till 6,500 kronor. Belastningen å posten *hälso- och sjukvård* utgjorde för budgetåret 1929/1930 6,443 kronor. Enligt den nya sinnessjuklagen och lagen den 19 september 1929 om ändrad lydelse av 7 § i lagen den 12 juni 1885 angående lösdrivares behandling skulle hädanefter å tvångsarbetsanstalt intagen lösdrivare, som vore i behov av vård å sinnessjukhus, kvarhållas å anstalten, intill dess dylik vård kunde beredas honom, under det att ditintills sinnessjuka tvångsarbetare omedelbart översänts till vederbörande länsstyrelse. På grund härav syntes försiktigheten bjuda, att nämnda post höjdes från 5,500 till 6,500 kronor.

Utgiftsposterna *undervisning, expenser och diverse, jordbruket, verkstadsdriften och arbetspremier* — vilka poster under sistförflutna budgetår belastats med respektive 3,329 kronor 43 öre, 14,063 kronor 50 öre, 88,140 kronor 93 öre, 37,465 kronor 67 öre och 42,874 kronor 55 öre — borde enligt styrelsen beräknas till respektive 3,000, 14,000, 90,000, 35,000 och 43,000 kronor.

Enligt anstaltsstyrelsens ifrågavarande förslag skulle alltså totalsumman å statens utgiftssida uppgå till 353,000 kronor, innefattande i förhållande till motsvarande summa, 348,000 kronor, i den detaljerade omkostnadsstaten för budgetåret 1930/1931 en höjning med 5,000 kronor men i förhållande till den faktiska belastningen, omkring 360,500 kronor, en sänkning med ungefär 7,500 kronor.

I fråga om *inkomsterna* inom den detaljerade omkostnadsstaten har anstaltsstyrelsen med hänsyn till de verkliga inkomsterna under det sistförflutna budgetåret föreslagit vissa jämkningar beträffande posterna *byggnader, utspis-*

ning samt eldning och lyshållning, vilka därför av styrelsen upptagits till respektive 20,000, 11,000 och 10,000 kronor. Posten *expenser och diverse* har av styrelsen beräknats till oförändrat belopp eller alltså till 10,000 kronor.

Inkomsterna å *jordbruket* och *verkstadsdriften*, som under budgetåret 1929/1930 uppgått till 141,650 kronor 47 öre, respektive 45,446 kronor 65 öre, hava av anstaltsstyrelsen för nästa budgetår uppskattats till 130,000 kronor, respektive 45,000 kronor. Nedsättningen av posten för jordbruket har ansetts böra vara en följd av nedsättningen av motsvarande post å utgiftssidan.

Det totala beloppet för inkomster — fränsett statens tillskott — under budgetåret 1931/1932 skulle alltså enligt styrelsens förslag uppgå till 226,000 kronor. Detta belopp innebär i förhållande till motsvarande summa för budgetåret 1930/1931 en ökning av 14,500 kronor. Förut har anförts, att styrelsen beräknat utgifterna för budgetåret 1931/1932 till sammanlagt 353,000 kronor. I enlighet härmed föreslår styrelsen, att inkomstposten *statens tillskott* för samma tid beräknas till 127,000 kronor. Sistnämnda belopp skulle enligt styrelsen täckas dels med 102,000 kronor av posten till *övriga kostnader för driften* vid statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö inom den ordinarie staten för tvångsarbetsanstalterna, vilken post för den skull kunde sänkas från 111,500 kronor till 102,000 kronor, dels ock genom att inom ett blivande anslag för budgetåret 1931/1932 till statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona avse ett belopp å 25,000 kronor till förstnämnda anstalt.

Till följd av remiss har *socialstyrelsen* den 13 oktober 1930 häröver avgivit utlåtande.

Däri har styrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot anstaltsstyrelsens förslag beträffande avlöningsstaten. Vad angår omkostnaderna har socialstyrelsen i huvudsak anslutit sig till anstaltsstyrelsens hemställan men framhållit, att vid bifall till ett av socialstyrelsen framlagt förslag, avseende minskning av vårdavgifterna vid vissa alkoholistanstalter från 1 krona till 50 öre per vård dag ävensom borttagande av därstädes utgående beklädnadsavgifter, vissa poster i omkostnadsstaten för Svartsjö måste beräknas annorlunda än som skett i anstaltsstyrelsens skrivelse. Under förmälan att för närvarande vid Svartsjöanstalten utginge en beklädnadsavgift av 40 öre per vård dag samt att antalet alkoholister vid anstalten kunde beräknas till i medeltal 28, har socialstyrelsen uppskattat anstaltens nuvarande inkomster å beklädnadsavgifter till i runt tal 4,000 kronor per budgetår. Då dessa avgifter icke i omkostnadsstaten upptagits såsom särskild inkomstpost utan i stället avdragits från utgifterna under posten beklädnad och sängkläder, borde enligt socialstyrelsen, därest beklädnadsavgifterna borttoges, sistnämnda post höjas med förslagsvis 4,000 kronor. Vidare borde, i händelse vårdavgifterna på angivet sätt minskades, inkomstposten till *expenser och diverse*, omfattande vårdavgifterna, nedsättas till hälften. Inkomstposten statens tillskott finge i följd härav höjas med belopp, motsvarande dels de höjda utgifterna för beklädnad och sängkläder, dels ock de minskade inkomsterna för *expenser och diverse*.

Vidare har *allmänna civilförvaltningens lönenämnd* i ett den 31 oktober 1930 avgivet utlåtande tillstyrkt anstaltsstyrelsens förslag om uppflyttning av befattningen såsom jordbruksassistent vid anstalten från lönegraden B 16 till lönegraden B 18. Lönenämnden har tillika anförts, att befattningen — i enlighet med den benämning, som givits motsvarande befattningar vid statens uppfostringsanstalt å Bona och statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister — lämpligen borde i samband med lönegradsuppflyttningen erhålla den ändrade beteckningen lantbruksinspektor.

Vad till en början angår *avlöningsstaten* delar jag med hänsyn till omfattningen och betydelsen av det vid Svartsjöanstalten bedrivna jordbruket anstaltsstyrelsens uppfattning att den befattning, vars innehavare det närmast åligger att förestå detta jordbruk, skäligen bör åtnjuta högre avlöning än nu är fallet. Jag tillstyrker därför anstaltsstyrelsens jämväl av allmänna civilförvaltningens lönenämnd förordade förslag, enligt vilket nämnda befattning från och med nästa budgetår skulle placeras i lönegraden B 18 eller samma lönegrad, till vilken lantbruksinspektoren vid Bonaanstalten är hänförd. I likhet med lönenämnden anser jag, att befattningen i fråga därvid bör i staten uppföras under benämningen lantbruksinspektör. Den föreslagna löneuppflyttningen av berörda befattning torde, på sätt anstaltsstyrelsen föreslagit, böra föranleda en höjning av anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* till 181,700 kronor.

Departements-
chefen.

Posterna till *vikariatsersättningar* och till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.* skulle enligt föreliggande förslag lämnas oförändrade. Häremot har jag icke något att erinra.

Anstaltsstyrelsens förslag till beräkning för budgetåret 1931/1932 av anslagsposten till *övriga kostnader för driften* vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö inom den ordinarie staten för statens tvångsarbetsanstalter är, såsom av det föregående framgår, baserat på kalkyler för en detaljerad omkostnadsstat, gemensam för förstnämnda tvångsarbetsanstalt och alkoholistanstalten vid Svartsjö, vilken stats utgifts- och inkomstposter beräknats väsentligen med ledning av de verkliga utgifterna och inkomsterna under budgetåret 1929/1930. Mot dessa beräkningar har jag i allmänhet icke något att invända. Emellertid synes mig med hänsyn till nedgången i livsmedelspriserna utgiftsposten för utspisning kunna sänkas med ungefär fem procent i förhållande till det beräknade beloppet eller förslagsvis från 67,500 till 64,000 kronor. Vidare är det min avsikt att i det följande tillstyrka socialstyrelsens omförmälda förslag rörande nedsättning av vårdavgifterna och borttagande av beklädnadsavgifterna vid vissa alkoholistanstalter. I anslutning till socialstyrelsens beräkningar får jag på denna grund förorda, att beträffande Svartsjöanstalten *utgiftsposten till beklädnad och sängkläder* upptages till (16,000 + 4,000) 20,000 kronor och att *inkomstposten till expenser och diverse*, som av anstaltsstyrelsen beräknats till 10,000 kronor, uppskattas till allenast 5,000 kronor.

Enligt mitt förslag skulle den av anstaltsstyrelsen beräknade totalsumman för utgifter få höjas från 353,000 kronor med (4,000 — 3,500) 500 kronor eller till 353,500 kronor, medan den av styrelsen uppskattade totalsumman av inkomstsumman — fränsett statens tillskott — skulle få sänkas med 5,000 kronor eller från 226,000 kronor till 221,000 kronor. Det belopp av statsmedel, som för budgetåret 1931/1932 skulle erfordras för driften av tvångsarbetsanstalten och den därmed förenade alkoholistanstalten vid Svartsjö, skulle på grund härav uppgå till (353,500 — 221,000) 132,500 kronor. Statens tillskott inom den detaljerade omkostnadsstaten för de bägge anstalterna beträffande nästa budgetår skulle således uppgå till ett belopp, som med 4,000 kronor understiger motsvarande belopp å 136,500 kronor för budgetåret 1930/1931. Av

statens tillskott har sedan flera år tillbaka ett belopp av 25,000 kronor ansetts böra beräknas belöpa å alkoholistanstalten, medan återstoden ansetts böra komma å tvångsarbetsanstalten. Såsom framgår av det föregående, måste i anledning av förslaget rörande beklädnads- och vårdavgifterna vid alkoholistanstalterna statens tillskott till alkoholistanstalten å Svartsjö och därmed till båda Svartsjöanstalterna nu beräknas (4,000 + 5,000) 9,000 kronor högre än som eljest varit nödvändigt. Med hänsyn härtill synes av statens tillskott för nästa budgetår ett belopp av (25,000 + 9,000) 34,000 kronor böra anses komma å alkoholistanstalten och återstoden eller 98,500 kronor å tvångsarbetsanstalten. Beloppet 34,000 kronor torde böra såsom en fast post upptagas å inkomstsidan i den gemensamma omkostnadsstaten för de båda anstalterna vid Svartsjö samt bestridas från ett särskilt anslag till statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona. Om sistnämnda anslag kommer jag att i det följande göra framställning. För täckande av återstoden av det erforderliga statsbidraget lärers anslagsposten till *övriga kostnader för driften* vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö inom den ordinarie staten för statens tvångsarbetsanstalter från och med nästa budgetår böra upptagas till 98,500 kronor.

I enlighet med vad jag i det föregående förordat, torde de i tvångsarbetsanstalternas ordinarie stat ingående anslagsposterna för Svartsjöanstalten för nästkommande budgetår böra beräknas på följande sätt:

	Kronor.
avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	181,700
vikariatsersättningar, förslagsanslag	20,000
avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., förslagsanslag	48,000
övriga kostnader för driften, förslagsanslag	98,500

Anstalten
i Landskrona.

Genom brev den 27 juni 1930 har Kungl. Maj:t fastställt detaljerad omkostnadsstat för tvångsarbetsanstalten i Landskrona och den därmed förenade alkoholistanstalten, att gälla för budgetåret 1930/1931. Huvudposterna i denna stat äro följande.

<i>Utgifter:</i>	Kronor.
Byggnader	27,000
Utspisning	30,000
Beklädnad och sängkläder	5,000
Inventarier	6,000
Eldning och lyshållning	30,000
Tvätt och renhållning	3,500
Hälso- och sjukvård	9,000
Undervisning	1,200
Trädgård och jordbruk	9,000
Verkstadsdriften	10,000
Arbetspremier	16,800
Expenser och diverse	18,000
Omkostnader för frigivna	9,000
Summa kronor	174,500

<i>Inkomster:</i>		Kronor.
Byggnader	4,000	
Utspisning	7,000	
Eldning och lyshållning	3,200	
Trädgård och jordbruk	9,000	
Verkstadsdriften	15,000	
Expenser och diverse	800	39,000

Statens tillskott:

- a) från förslagsanslaget å 133,500 kronor till övriga kostnader
för driften vid tvångsarbetsanstalten i Landskrona, högst 133,500
- b) från det extra anslaget å 27,000 kronor till statens vård-
anstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona 2,000 135,500
- Summa kronor 174,500

Genom samma brev har Kungl. Maj:t medgivit, att hos tvångsarbetsanstalten finge från och med den 1 juli 1930 tills vidare till och med den 30 juni 1931 vara anställda dels en på könssjukdomarnas område särskilt utbildad, för all hälso- och sjukvård vid anstalten ansvarig läkare med ett arvode av högst 5,000 kronor för år och en predikant med ett arvode av högst 1,200 kronor för år, dels en å könssjukdomarnas område särskilt utbildad sjuksköterska med ett arvode av högst 2,525 kronor för år, dels högst följande antal extra ordinarie tjänstemän, nämligen 1 assistent av 4:e klass, 2 förmän, den ene med tjänstgöring såsom maskinist, 6 första vaktfruar, därav en med tjänstgöring såsom föreståndarinna för vid anstalten bedrivna vävnads- och sömnadsarbeten, samt 9 vaktfruar, därav en med tjänstgöring såsom biträde åt nämnda arbetsföreståndarinna.

I skrivelse den 31 augusti 1930 har *anstaltens styrelse* gjort framställning om anvisande av anslag för upprätthållande av tvångsarbetsanstaltens och den därmed förenade alkoholistanstaltens verksamhet under budgetåret 1931/1932.

Vad beträffar *avlöningsstaten* har styrelsen därvid till en början föreslagit, att anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* måtte höjas från 65,000 kronor till 89,031 kronor samt att posten till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare* måtte nedsättas från 45,300 kronor till 28,177 kronor. Dessa förändringar sammanhånga med av styrelsen samtidigt framställda förslag *dels* om överförande å ordinarie stat av nio av anstaltens extra ordinarie tjänstemän, *dels ock* om uppflyttning i högre lönegrad av det stora flertalet av anstaltens ordinarie befattningshavare. I sistberörda hänseende innebär styrelsens förslag i huvudsak, att direktören vid anstalten skulle uppflyttas från lönegraden B 24 till B 26, att en av förmansbefattningarna skulle ombildas till en befattning såsom uppsyningsman och därmed uppflyttas från lönegraden B 8 till lönegraden B 10, att första vaktfruarna, som nu äro placerade i lönegraden B 6, skulle med angivna undantag hänföras till lönegraden B 7 samt att vaktfruarna, som för närvarande tillhöra lönegraden B 1, skulle placeras i lönegraden B 3.

I fråga om anslagsposten till *vikariatsersättningar* har anstaltsstyrelsen — under hänvisning till att utgifterna under nämnda post för budgetåret 1929/1930 uppgått till 5,683 kronor — föreslagit en höjning från 4,000 kronor till 5,700 kronor.

Vidkommande *omkostnadsstaten* har anstaltsstyrelsen i berörda skrivelse förmålt, att antalet internerade visserligen under senaste tiden varit ovanligt lågt, men att detta syntes bero på särskilda förhållanden. Styrelsen hade därför för budgetåret 1931/1932 räknat med samma medelbeläggning, som låge till grund för beräkningen av den för innevarande budgetår fastställda omkostnadsstaten, d. v. s. med ett antal av 140 internerade. Vid beräkningen av medelsbehovet under omkostnadsstaten har anstaltsstyrelsen följt den uppställning av nämnda stat, som använts i den av Kungl. Maj:t senast fastställda detaljerade omkostnadsstaten. Därvid har styrelsen beräknat samtliga utgifts- och inkomstposter till samma belopp som i nämnda stat. Enligt styrelsens förslag skulle alltså för nästa budgetår utgifterna sammanlagt uppgå till 174,500 kronor och inkomsterna — frånsett statens tillskott — tillhoppa utgöra 39,000 kronor. På grund härav föreslår styrelsen, att inkomstposten *statens tillskott* för samma tid beräknas till skillnaden mellan nämnda belopp eller 135,500 kronor och att detta belopp får täckas dels med 133,500 kronor av posten till övriga kostnader för driften vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona inom den ordinarie staten för tvångsarbetsanstalterna, dels ock genom beräkning inom anslaget för budgetåret 1931/1932 till statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona av ett belopp å 2,000 kronor till sistnämnda anstalt.

Den 13 oktober 1930 har *socialstyrelsen* häröver avgivit utlåtande.

Däri har styrelsen med anledning av anstaltsstyrelsens förslag beträffande avlöningsstaten erinrat, att i två vid 1930 års riksdag väckta motioner (I: 117 och II: 217) hemställets, att direktören vid statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona måtte från och med den 1 juli 1930 komma i åtnjutande av en tillfällig löneförbättring av 960 kronor per år. Vid behandlingen av dessa motioner hade statsutskottet (utlåtande nr 5) framhållit, att enligt utskottets mening frågan om eventuell ändrad placering i lönehänseende för direktören vid nämnda anstalt — vare sig genom lönetillägg eller annorledes — icke kunde bedömas, förrän det väntade förslaget till ny lösdrivarlagstiftning blivit slutligt prövat. Med hänsyn därtill och i betraktande av de konsekvenser ett bifall till motionärernas förslag skulle kunna komma att medföra, avstyrkte utskottet motionerna. Dessa hade sedermera av riksdagen avslagits.

Socialstyrelsen anför vidare, att då det numera kunde antagas, att slutligt avgörande beträffande berörda lagstiftning inom kort komme att träffas, det syntes lämpligt att tills vidare intaga en avvaktande hållning i fråga om organisatoriska förändringar på lösdrivarvårdens område. Socialstyrelsen har därför icke ansett sig kunna tillstyrka de av anstaltsstyrelsen föreslagna förbättringarna i personalens löne- och tjänsteställning.

I fråga om *förslaget till omkostnadsstat* har socialstyrelsen anmärkt, att däri ingående utgifts- och inkomstposter lämpligen borde beräknas med ledning av tillgängliga uppgifter rörande de verkliga utgifterna och inkomsterna

under sistförflutna budgetår samt att anstaltsstyrelsens förslag beträffande åtskilliga poster föga anslöte sig till berörda uppgifter.

Vad särskilt angår inkomstposten *expenser och diverse* (avgifter för intagna alkoholister), som av anstaltsstyrelsen beräknats till 800 kronor, anför socialstyrelsen, att då medelbeläggningen av å anstalten intagna alkoholister kunde beräknas till 7, denna post borde under förutsättning av oförändrade vårdavgifter upptagas till 2,600 kronor. Under hänvisning till sitt förut omförmälda förslag rörande nedsättning av vårdavgifterna har emellertid socialstyrelsen för nästa budgetår beräknat sagda post till 1,300 kronor. I detta sammanhang meddelar socialstyrelsen, att beklädnadsavgifter icke förekomma vid Landskronaanstalten och att i följd därav styrelsens förslag beträffande borttagandet av nämnda avgifter icke kunde komma att inverka på ifrågasvarande omkostnadsstat.

Inom socialdepartementet pågår, såsom i annat sammanhang antytts, arbete i syfte att nytt förslag till lagstiftning, avsedd att ersätta nu gällande lösdri-
lagstiftning, skall kunna föreläggas 1931 års riksdag. I likhet med socialstyrelsen anser jag det icke böra ifrågakomma att, innan hithörande lagstiftnings-
spörsmål vunnit sin definitiva lösning, till behandling upptaga anstaltsstyrel-
sens förslag om genomförande av betydelsefulla förändringar med avseende å
personalförhållandena vid Landskronaanstalten. Med hänsyn därtill får jag
föreslå, att de i *avlöningsstaten* ingående posterna till *avlöningar till ordinarie
tjänstemän* och till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.* lämnas
orubbade. Beträffande posten till *vikariatersättningar* får jag på grund av den
senaste belastningssiffran förorda en höjning till 5,500 kronor.

Departements-
chefen.

Vidkommande härefter anstaltsstyrelsens förslag till *omkostnadsstat*, så är, såsom förut nämnts, detta förslag — liksom staten för löpande budgetår — beräknat efter en medelbeläggning av 140 internerade. Med anledning härav vill jag framhålla, att det icke synes mig nödvändigt att kalkylera med en fullt så hög beläggningssiffra. Av tillgängliga uppgifter framgår nämligen, att antalet internerade å tvångsarbetsanstalten och den därmed förenade alkoholistanstalten i Landskrona under tiden 1 januari—31 oktober 1930 som regel understigit 120 och stundom nedgått till under 100. Det synes mig vid sådant förhållande berättigat att i kalkylerna rörande medelsbehovet för nästa budgetår räkna med en siffra av 120. Nämnda förhållande ävensom vissa andra omständigheter — främst föreliggande uppgifter beträffande de verkliga utgifterna och inkomsterna under budgetåret 1929/1930 — synas mig nödvändiga göra, att de särskilda posterna i omkostnadsstaten med enstaka undantag beräknas på annat sätt än anstaltsstyrelsen föreslagit.

Vad angår *utgifterna* har anstaltsstyrelsen beräknat posten till *byggnader* till 27,000 kronor. Då nämnda post under sistförflutna budgetperiod varit föremål för avsevärt högre belastning — omkring 40,000 kronor — skulle en höjning av densamma kunna ifrågasättas. Emellertid har belastningen föranletts av vissa av särskilda förhållanden påkallade brådskande byggnadsarbeten utanför ramen för de underhållsarbeten, för vilka ifrågasvarande post närmast

är avsedd. Med hänsyn härtill ävensom till grunderna för beräkningen av nämnda post för senaste budgetår anser jag mig med avseende å densamma böra biträda anstaltsstyrelsens förslag. Posten till *utspisning* torde kunna med utgångspunkt från det av mig beräknade antalet internerade och vad nyss anfördes rörande nedgången i livsmedelspriserna uppskattas till 23,000 kronor, därav 18,000 kronor för proviant, vilken erhålles utan betalning, och 5,000 kronor för annan proviant. Även posterna till *arbetspremier* och till *omkostnader för frigivna* torde, då utgifterna för dessa ändamål stå i nära förhållande till antalet internerade, kunna nedsättas, och får jag föreslå, att posterna upptagas till respektive 14,400 och 6,500 kronor. Utgifterna för *beklädnad och sängkläder, inventarier, eldning och lyshållning, hälso- och sjukvård, undervisning* och *verkstadsdriften* hava under budgetåret 1929/1930 uppgått till respektive 2,270 kronor 14 öre, 2,668 kronor 81 öre, 25,624 kronor 21 öre, 8,067 kronor 49 öre, 857 kronor 37 öre och 6,849 kronor 2 öre. Bland annat med hänsyn härtill synas mig dessa poster böra nedsättas till respektive 3,000, 2,600, 25,000, 8,000, 1,000 och 7,000 kronor. Även posten till *trädgård och jordbruk*, som i staten för budgetåret 1929/1930 upptogs till 5,300 kronor men av särskild anledning för löpande budgetår höjdes till 9,000 kronor, torde kunna reduceras, förslagsvis till 6,000 kronor. Belastningen å posterna till *tvätt och renhållning* samt *expenser och diverse* har under budgetåret 1929/1930 uppgått till respektive 7,383 kronor 85 öre och 25,227 kronor 35 öre. Dessa siffror äro anmärkningsvärt höga, och torde på grund av desamma höjning böra äga rum av posten tvätt och renhållning till 5,000 kronor och av posten expenser och diverse till 20,000 kronor. Att jag icke anser mig böra beräkna sistnämnda post till ännu högre belopp beror bland annat därpå att, sedan numera statsverket övertagit filialen Hildero, något belopp för arrendeavgifter icke vidare behöver beräknas. Nämnda avgifter, som under senare år bestritts från posten till expenser och diverse, hava uppgått till 1,500 kronor för år.

Utgifternas totalsumma skulle, vid bifall till vad jag sålunda förordat, uppgå till 148,500 kronor.

Vad beträffar *inkomsterna* läser posten till *utspisning* (ersättning för kostförbättring) böra upptagas till samma belopp, som förut av mig beräknats för utgifterna för kostförbättring mot betalning, eller alltså till 5,000 kronor. Inkomsterna å *verkstadsdriften*, som under budgetåret 1929/1930 utgjorde 17,164 kronor 44 öre, torde böra beräknas till 17,000 kronor. Vidare torde — i avslutning till socialstyrelsens förslag — posten till *expenser och diverse* lämpligen höjas till 1,300 kronor.

I fråga om *övriga inkomstposter* biträder jag anstaltsstyrelsens förslag.

Inkomsternas sammanlagda belopp — fränsett statens tillskott — skulle enligt min beräkning för nästa budgetår uppgå till 39,500 kronor. Då utgifternas totalsumma enligt mitt förslag skulle belöpa sig till 148,500 kronor, skulle såsom *statens tillskott* krävas ett belopp för nästa budgetår av 109,000 kronor. Av det föregående framgår, att anstaltsstyrelsen i sådant hänseende räknat med 135,500 kronor. Beräknas statens tillskott till det av mig förordade beloppet av 109,000 kronor, skulle tillskottet i förhållande till motsvarande

siffra i den detaljerade omkostnadsstaten för budgetåret 1930/1931 innefatta en minskning med (135,500 — 109,000) 26,500 kronor.

Av det erforderliga anslaget torde ett belopp av 8,000 kronor böra bestridas från det extra anslag till kostnader för vårdanstalterna för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona, vilket jag i det följande ämnar föreslå att äskas för nästa budgetår, samt såsom en fast post upptagas å inkomstsidan i den blivande detaljerade omkostnadsstaten för de båda anstalterna i Landskrona. Tidigare har motsvarande belopp utgjort allenast 2,000 kronor. Højningen synes mig vara en konsekvens dels därav, att antalet internerade alkoholister, som under senare år beräknats allenast till 2, av mig i det föregående i överensstämmelse med socialstyrelsens förslag uppskattats till 7, dels ock av den förordade nedsättningen av vårdavgiften.

Den återstående delen av beloppet 109,000 kronor eller 101,000 kronor lärers böra täckas på det sätt, att anslagsposten till *övriga kostnader för driften* inom den ordinarie staten för tvångsarbetsanstalterna beträffande anstalten i Landskrona upptages till sist angivna summa.

I enlighet med vad jag i det föregående föreslagit skulle den ordinarie staten för statens tvångsarbetsanstalter från och med budgetåret 1931/1932 erhålla följande utseende:

Stat.

A. Avlöningsstat.

Kronor.

Tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	181,700
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	20,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	48,000

Tvångsarbetsanstalten i Landskrona.

Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	65,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	5,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	45,300

B. Omkostnadsstat.

Tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.

Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>	98,500
---	--------

Tvångsarbetsanstalten i Landskrona.

Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>	101,000
Summa kronor 565,000	

Vid godkännande av ifrågavarande statförslag skulle alltså det ordinarie förslagsanslaget till statens tvångsarbetsanstalter kunna nedsättas från 608,300 kronor till 565,000 kronor.

På sätt chefen för finansdepartementet i samband med inkomstberäkningen anfört, har det under budgetarbetet tagits under överbägande att i vidgad ut-

sträckning taga i anspråk medel från statsverkets fond av rusdrycksmedel för budgetens finansiering. På grund av det nära samband mellan vissa former av alkoholistvård och behandling av lösdrivare m. m. hava därvid utgifterna för sistnämnda ändamål befunnits väl ägnade att bestridas från nämnda fond. I enlighet härmed tillstyrker jag, att förevarande anslag får täckas därifrån.

Under återopande av det förut anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att antalet ordinarie befattningar vid statens tvångsarbetsanstalter skall från och med den 1 juli 1931 vara bestämt på följande sätt:

Befattning.	Lönegrad.
1 direktör	B 27
1 direktör	B 24
1 pastor och förste lärare	B 24
1 kamrerare	B 22
1 assistent av 1:a klass	B 20
1 assistent av 2:a klass	B 18
1 lantbruksinspektör	B 18
2 assistenter av 4:e klass	B 12
1 trädgårdsmästare	B 12
3 uppsyningsmän	B 10
11 förste förmän	B 8
41 förmän	B 6
3 första vaktfruar	B 6
13 vaktfruar	B 1

dels godkänna det av mig här förordade förslaget till stat för statens tvångsarbetsanstalter, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932;

dels nedsätta det *ordinarie* förslagsanslaget till *statens tvångsarbetsanstalter*, nu 608,300 kronor, med 43,300 kronor till kronor 565,000;

dels ock besluta, att nämnda anslag skall utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

[29.] 31. **Bostadshus vid tvångsarbetsanstalten å Svartsjö.** I skrivelse den 14 oktober 1930 har styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö gjort framställning om anvisande av medel för uppförande av ett nytt och ombyggnad av ett äldre bostadshus för en del av den lägre personalen vid anstalten.

Inledningsvis har styrelsen erinrat, hurusom 1928 års riksdag på hemställan av Kungl. Maj:t anvisat ett anslag av 30,000 kronor till uppförande av två bostadshus vid anstalten, avsedda för inalles fyra gifta befattningshavare därstädes. Kungl. Maj:ts berörda hemställan var föranledd av en av styrelsen gjord, den 21 september 1927 dagtecknad framställning i ämnet,

däri styrelsen bland annat lämnade följande redogörelse beträffande anstaltspersonalens dåvarande bostadsmöjligheter.

De bostäder för förste förmän, förmän och övriga lägre befattningshavare inom samma eller jämförliga grader, över vilka styrelsen disponerade, utgjordes av 23 lägenheter om 2 rum och kök, 30 lägenheter om 1 rum och kök samt 6 enkelrum och 2 kök. Den personal, som skulle inrymmas i dessa bostäder, uppginge till 12 förste förmän, 1 montör och 1 mejerist, 51 förmän, varav 13 anställda såsom extra, samt ytterligare 9 extra befattningshavare med ständig tjänstgöring såsom vikarierande förmän vid semester eller sjukledighet för de fast anställda. Det framginge omedelbart av en jämförelse mellan antalet bostadslägenheter och antalet befattningshavare, att bostadstillgången vore för knapp, och detta beträffande samtliga typer av lägenheter. Ett stort antal av bostadslägenheterna vore dessutom till beskaffenheten mer eller mindre otillfredsställande, vilket föranledde ytterligare kännbara missförhållanden för de befattningshavare, som hänvisades till dem.

Vad anginge enrumslägenheterna — som upptog ett gemensamt hus, benämnt *förmanshuset nr 2* — vore sålunda antalet rum alldeles för litet för de ogifta befattningshavare, vilka däri skulle inrymmas. I de 6 enkelrum och 2 kök, som representerade denna bostadstillgång, vore inhysta ej mindre än 17 man; i vardera av 2 rum hade 3 man måst sammanföras, återstående 4 rum och 1 kök inrymde vart och ett 2 man och endast det återstående köket disponerades av 1 man ensam (på grund av vacklande hälsa). Rummen vore för övrigt i och för sig dåliga, å övre botten låga i tak, och innehållande allt för liten luftkub i förhållande till beläggningen samt dessutom besvärade av drag och fukt, allt beroende på att ifrågavarande hus — som ursprungligen varit avsett till orangeri — vore gammalt och illa byggt. Det syntes få betecknas såsom obilligt, att den talrika kategori av befattningshavare, varom nu vore fråga, skulle vara inlogerad på ett sätt, som icke motsvarade ens mycket blygsamma anspråk på hygien, trevnad och möjlighet till vila.

Familjebostäderna utgjorde, om man sammanräknade lägenheter å två rum och kök (23) med lägenheter å ett rum och kök (30), tillhoppa 53. De disponerades samtliga av förmän med eget hushåll, alla gifta med undantag av en, vilken hade sin syster som hushållerska. Men dessa lägenheter räckte icke till. För tre av anstaltens gifta icke-ordinarie befattningshavare hade det varit omöjligt att anvisa bostad inom anstaltsområdet, vadan de blivit tvungna att hyra in sig i avlägset belägna gårdar — en nödfallsutväg, som tydligen vore avgjort olämplig bland annat ur den synpunkten, att de sålunda utflyttade befattningshavarna icke kunde under sin fritid vara till hands på samma sätt som de inom anstaltsområdet boende, i händelse det skulle behövas. Skulle någon nu gift befattningshavare vilja ingå äktenskap, stode han inför samma nödtrång. Om sålunda redan antalet familjebostäder avsevärt understeg behovet, så komme därtill, att även dessa bostäder till icke ringa del vore i flera avseenden olämpliga, särskilt för familjer med barn. — Av de 30 lägenheterna om 1 rum och kök låge 10 i ett hus, *förmanshuset nr 1*. Det vore en byggnad, uppförd omkring 1880, vars planläggning måste anses i flera avseenden olämplig; köken vore så trånga, att där icke funnes utrymme för nödtorftig köksinredning, och plats för skafferi saknades; lägenheterna vore också, väsentligen beroende på byggnadssättet, betänkligt kalla. I all synnerhet för familjer med barn måste bostäder av detta slag föranleda verkliga hygieniska vådor, och dock bodde nu i lägenheter inom ifrågavarande hus flera sådana familjer; tre av dem hade var och en två barn.

Styrelsen hade, så långt det varit möjligt, strävat att utöka den otillräckliga bostadstillgången med de medel, som stått till buds utan särskilda anslag. Alla de torpstugor, som kunnat göras lediga, hade antingen direkt iordningställt till förmansbostäder — då de icke legat alltför avlägset från anstalten — eller flyttats till anstaltens närhet för att efter erforderlig ombyggnad användas för samma ändamål. De sålunda tillkomna lägenheterna vore givetvis inräknade i förut angivna antal.

Under sådana förhållanden hade styrelsen ansett sig hava en oavvislig plikt gentemot anstalten och dess personal att hemställa om anslag till uppförande av nya bostäder. De förhållanden, under vilka tvångsarbetsanstalten arbetade, underströke ytterligare vikten av att det konstaterade, trängande behovet av bostadstillskott bleve tillgodosett. I detta hänseende borde beaktas anstaltens isolerade läge ävensom det förhållandet, att dess personal hade en tjänstgöring, vilken måste anses vara på ett särskilt sätt krävande och ansvarsfull med hänsyn till det svårhanterliga klientel, som personalen hade att övervaka och leda i arbetet både inom jordbruket och på verkstäderna. Det vore särskilt angeläget, att personalen vid en sådan anstalt kunde påräkna ändamålsenliga bostäder, om den i längden skulle kunna förväntas på beräknat sätt fylla sina uppgifter. Rekryteringen kunde icke undgå att betänkligt försvåras, ifall bostadsförhållandena verkade avskräckande på dugliga och ordentliga aspiranter.

I sin skrivelse den 14 oktober 1930 meddelar nu anstaltsstyrelsen, att de år 1928 beslutade bostadshusen numera uppförts och tagits i bruk, men att bostadsförhållandena för personalen i förmanshusen nr 1 och 2 icke därigenom undergått någon förbättring. Detta berodde enligt styrelsen därpå, att efter år 1927 nya bostadsbehov uppkommit, i det att under senare år inom anstaltsområdet måst beredas bostäder dels åt två nyanställda yrkesmästare, dels åt vissa förmän, vilka tidigare nödgats hyra bostad utanför anstaltsområdet. Styrelsen har i detta sammanhang anmärkt, att fortfarande två gifta extra befattningshavare, vilka hade ständig eller så gott som ständig tjänstgöring såsom vikarier vid semester eller sjukledighet för de fast anställda, måste hyra bostad utanför anstaltsområdet. På grund av nämnda förhållande vore, anför styrelsen, i förmanshuset nr 1 med dess 10 lägenheter om 1 rum och kök alltjämt inrymda 10 familjer, av vilka för närvarande fem hade ett eller två barn, medan i förmanshuset nr 2, innehållande 6 enkelrum och 2 kök, nu bodde 16 ogifta befattningshavare mot 17 år 1927.

Styrelsen anför vidare, att styrelsen med hänsyn till sålunda föreliggande förhållanden låtit verkställa utredning rörande möjligheterna till förbättring av anstaltspersonalens bostäder. Sedan vid dylik undersökning konstaterats, att det för de ogifta befattningshavarna avsedda förmanshuset nr 2 befunde sig i så bristfälligt skick, att det icke genom några partiella förbättringar kunde istandsättas, medan däremot en ombyggnad av det för gifta befattningshavare avsedda förmanshuset nr 1 vore möjlig, har på anmodan av styrelsen arkitekten hos byggnadsstyrelsen Å. Tengelin uppgjort ritningar dels till nytt förmanshus för ogifta befattningshavare, avsett att ersätta förmanshuset nr 2, dels ock till ombyggnad av förmanshuset nr 1. Arbetsbeskrivning och kostnadsförslag beträffande dessa byggnadsarbeten hava utarbetats av byråingenjören hos byggnadsstyrelsen J. Telander.

Rörande detta byggnadsförslag, till vilket anstaltsstyrelsen helt anslutit sig, har sistnämnda styrelse anfört i huvudsak följande.

Det föreslagna *nya huset* för ogifta förmän skulle uppföras av tegel och omfatta 10 bostadsrum, av vilka 8 vore beräknade som dubbelrum, medan de återstående två skulle utgöra enkelrum, avsedda att upplåtas till de äldsta förmännen. Förutom bostadsrum skulle huset inrymma ett dagrum och ett tvättrum.

Byggnaden vore avsedd att förläggas i omedelbar närhet av det nuvarande förmanshuset nr 2. Det komme därigenom att bli centralt beläget, vilket vore ur alla synpunkter lämpligt, när det hade stor betydelse för anstaltens säkerhet att de ogifta förmännen kunde vara till hands även under sin fritid. Även för förmännen själva vore detta läge fördelaktigt, då den avsedda platsen låge nära anstaltens mäss, där de ogifta förmännen plägade intaga sina måltider.

Vad anginge *förmanshuset nr 1* innebure förslaget, att mittpartierna av husets bäge långsidor skulle dragas fram och det därigenom uppkommande ökade utrymmet användas till att förse de å nedre botten och en trappa upp befintliga lägenheterna med tambur, garderob och ett litet skafferi ävensom till att utvidga de till dessa lägenheter hörande köken. Dessutom skulle huset i sin helhet bättre ombonas, för att lägenheterna så långt möjligt skulle befrias från drag och fukt.

Styrelsen har tillagt, att det givetvis hade varit mera tilltalande att gå in för nyanskaffning av något större familjebostäder av typen två rum och kök. Antalet sådana familjebostäder vore nämligen fortfarande alltför litet i förhållande till behovet för förmän med längre tids anställning och flera barn. Framför allt av kostnadsskäl hade styrelsen emellertid icke ansett sig för närvarande böra framföra ett krav på ytterligare antal dylika lägenheter. Det mest trängande vore i varje fall att åstadkomma nya bostadsrum för de ogifta förmännen och nödortfört förbättra de små familjelägenheterna i förmanshuset nr 1. Även om man i sinom tid fullföljde utökningen av lägenheter på två rum och kök, skulle de lägenheter, som nu ifrågasattes till uppförande eller ombyggnad, under alla förhållanden komma att förbli behöfliga.

Kostnaderna för ifrågavarande arbeten hava enligt förslaget uppskattats till 35,000 kronor för det nya huset och 15,000 kronor för ombyggnaden. Denna beräkning utgår från att arbetena skola utföras med användande av anstaltens egen arbetskraft, och hava med hänsyn härtill de eljest erforderliga kostnaderna reducerats med omkring 25 procent. Enligt anstaltsstyrelsen måste dessa kostnader betraktas såsom förhållandevis låga.

På grund av det anförda har anstaltsstyrelsen med överlämnande av förenämnda ritningar och kostnadsberäkningar hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för budgetåret 1931/1932 äska ett extra reservationsanslag å 50,000 kronor för utförande av omförmälda byggnadsarbeten i enlighet med det av styrelsen förordade förslaget.

I häröver den 30 oktober 1930 avgivet utlåtande har *byggnadsstyrelsen* anfört, att styrelsen icke hade något att erinra mot de föreslagna arbetena samt att det med hänsyn till erfarenheten från tidigare byggnadsarbeten

vid anstalten vore sannolikt, att den kostnadsminskning, varmed i förslaget räknats med hänsyn till möjligheten att använda de internerades arbetskraft, icke vore för stor.

Departements-
chefen.

Av den gjorda utredningen synes mig tydligt framgå, att tillgången på bostäder för den lägre personalen vid anstalten — i trots av de år 1928 beslutade nybyggnaderna — är alltför knapp och att särskilt bostäderna i förmanshusen nr 1 och 2 i åtskilliga avseenden äro i hög grad otillfredsställande. I denna uppfattning har jag ytterligare styrkts vid ett under hösten 1930 avlagt besök vid anstalten. En utökning och förbättring av anstaltens bostadsbestånd synes mig därför vara oundgängligen påkallad icke minst med hänsyn till de olägenheter ur rekryteringssynpunkt, som de nuvarande bostadsförhållandena måste innebära.

I sin förevarande framställning har anstaltsstyrelsen framlagt förslag dels till uppförande av ett nytt personalhus för ogifta befattningshavare i stället för förmanshuset nr 2, vilket enligt vad verkställd byggnadsteknisk utredning utvisar är i så dåligt skick, att det icke mera låter sig istandsättas, dels ock till en mindre ombyggnad av det för gifta befattningshavare avsedda förmanshuset nr 1. Då ett genomförande av dessa förslag skulle medföra en betydande förbättring av anstaltspersonalens bostadsförhållanden och de därmed förenade kostnaderna torde få betraktas såsom mycket rimliga, får jag tillstyrka förslagen. Det för ändamålet erforderliga anslaget lär böra erhålla karaktär av reservationsanslag och — i analogi med vad som i vissa liknande fall av mig här förordats eller kommer att förordas — bestridas från statsverkets fond av rusdrycksmedel.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för uppförande och ombyggnad av *bostadshus vid tvångsarbetsanstalten å Srartsjö* i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Å. Tengelin i augusti 1930 uppgjorda ritningar för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel,
av kronor 50,000.

[30.] 32. **Utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m.** Med anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställningar hava 1927, 1928 och 1929 års riksdagar anvisat extra reservationsanslag till utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m. å tillhopa 183,500 kronor. Anslagen voro avsedda för utförande av diverse om- och nybyggnadsarbeten vid anstalten.

På grund av ett av 1928 års riksdag gjort uttalande att behovet av ändamålsenligare förläggning av de internerade vore synnerligen stort men att ombyggnadsarbetena borde fullföljas efter en enhetlig plan uppdrog Kungl. Maj:t genom brev den 4 maj 1928 åt styrelsen för nämnda anstalt och byggnadsstyrelsen att efter riksantikvariens hörande gemensamt uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med en fullständig, av kostnadsberäkningar åtföljd plan för ett ratio-

nellt ordnande av förläggningsförhållandena vid anstalten samt för övriga därstädes nödiga ändrings- och förbättringsarbeten.

I skrivelse den 30 augusti 1928 framlade därefter anstaltsstyrelsen, efter samråd med byggnadsstyrelsen, dylik plan. Skrivelsen överlämnades av byggnadsstyrelsen till Kungl. Maj:t med skrivelse den 14 september 1928. Sedan härefter på föranstaltande från socialdepartementet förnyad utredning i ämnet ägt rum, överlämnade byggnadsstyrelsen och anstaltsstyrelsen, efter riksantikvariens hörande, med en den 13 och 17 december 1929 dagtecknad skrivelse nytt förslag till plan rörande ordnandet av förläggningsförhållandena m. m. vid anstalten. Huvuddragen av sistnämnda förslag framgå av Kungl. Maj:ts proposition nr 211 till 1930 års riksdag angående utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m. I nämnda proposition lämnades till en början i anslutning till förslaget en redogörelse för de å anstaltsområdet befintliga byggnaderna och deras användning. Vidare angavs å en vid propositionen fogad plan över anstalten belägenheten av de olika byggnaderna, därvid byggnaderna betecknades på samma sätt som i redogörelsen. Jag torde här få hänvisa till nämnda redogörelse och plan och kommer i det följande att använda mig av samma beteckningar å byggnaderna, som använts i oförmälda förslag och proposition.

1929 års förslag innefattade flera olika alternativ, som dock skilde sig från varandra allenast med avseende å anordnandet av tvättinrättning och värmeledning och därmed sammanhängande arbeten.

Beträffande de *arbeten, vilka ansågos enligt samtliga alternativen böra komma till stånd*, innehöll förslaget bland annat följande.

Vid en av byggnadsstyrelsen under hösten 1929 företagen besiktning hade kommit till synes en sprickbildning i bottenväningen av *byggnaden nr 1* (direktörsbostad, kontor m. m.). För avhjälpande härav vore en förstärkning av grunden till denna byggnad nödvändig.

Utrymmet för de i nattcellbyggnaden (nr 3) internerade vore för närvarande alldeles för knappt. Byggnaden innehölle 12 avdelningar med 9 celler i varje. I skrivelse den 24 augusti 1926 hade anstaltsstyrelsen, samtidigt med att styrelsen föreslagit förläggning i viss utsträckning av internerade till byggnaderna nr 10 och 4, hemställt om utvidgning av berörda celler genom sammanslagning av två celler till en, varigenom varje avdelning skulle komma att omfatta fyra celler och en garderob och antalet i byggnaden nr 3 internerade skulle komma att minskas till 48. På framställning av Kungl. Maj:t hade 1927 års riksdag för utförande av vissa smärre förbättringsarbeten i samband med övertagande av samtliga byggnader inom fästningsområdet — däribland, i den mån arbetet på byggnaden nr 10 bleve färdigt, av det ökade utrymmet betingad utvidgning av celler i nattcellbyggnaden — anvisat ett belopp av 2,000 kronor. Sistnämnda belopp hade emellertid åtgått för reparationer å diverse från försvarsväsendet övertagna byggnader, varför några medel för ifrågavarande cellsammanslagning icke blivit disponibla. De mellanväggar, vilka skilde de olika cellerna i nattcellbyggnaden åt, vore av korrugerad plåt, som icke hindrade kommunikation mellan de internerade. Detta vore ur flera synpunkter mycket olämpligt. Ett genomförande av det år 1926 framlagda förslaget, som allenast inneburit, att varannan plåtvägg skulle borttagas, vore därför icke till fyllest. Särskilt om genom en ny lagstiftning längre interneringstider komme att i vissa fall fastställas, syntes kravet på mera människo-

värdiga och hygieniska bostäder för alla internerade komma att avsevärt skärpas. Därför föresloges nu ett genomförande av en sådan rumsindelning, att man i varje avdelning erhöle 5 lika stora celler med solida ljudisolerande väggar av trä. Enligt detta förslag skulle alltså antalet internerade i byggnaden bli $(12 \times 5) 60$, vilket i förhållande till det nuvarande antalet innebure en minskning med 48 men jämfört med 1926 års förslag en ökning av 12.

Förslaget upptog vidare inrättandet i en särskild byggnad av en *sinnessjuk- och observationsavdelning*, med plats för 15 internerade jämte bostäder för två sköterskor, vilken avdelning dock tills vidare allenast borde utbyggas till hälften.

Förslaget innehöll vidare följande.

Personalbostäderna å yttre fästningsområdet vore mycket fuktiga, enär byggnaderna saknade isolering. Detta borde avhjälpas genom isolering av murarna och genom inledande av värmeledning.

För närvarande ledde en provisorisk *gångbro* från portvaktsstugan över den inre vallgraven till kanslibyggnaden (nr 1). Denna bro hade visat sig synnerligen ändamålsenlig, enär dels bud och besökande kunde över densamma under kontroll från portvakten passera direkt till anstaltens expeditiionslokaler och åter utan att komma i beröring med de internerade, dels ock bron för anstaltens personal innebure en genväg och alltså medförde tidsbesparing. Den provisoriska bron borde därför ersättas med en permanent.

Kloakförhållandena vid anstalten vore mycket otillfredsställande. Uttömningarna från anstaltens vattenklosetter passerade genom en septic tank, som tidvis icke fungerade, ut i den inre vallgraven, där jämväl allt annat spillvatten från anstalten hade sitt utlopp. Detta förorsakade en förskämning av vattnet i vallgraven och gäve under varma sommardagar stundom upphov till en besvärande stank. Enligt verkställd utredning kunde olägenheterna bäst avhjälpas på det sätt, att avloppsvattnet från anstalten icke utsläpptes i den inre vallgraven utan i stället avleddes till stadens avloppsnät, för vilket ändamål erfordrades en omkring 400 meter lång huvudledning. Då denna ledning lämpligen kunde fästas vid den föreslagna gångbron, borde den och brobyggnaden komma till utförande i ett sammanhang.

Då den nuvarande badhusbyggnaden (nr 23) vore synnerligen bristfällig och även av andra skäl borde borttagas, föresloges inredande av en *ny badavdelning i källarvåningen till byggnaden nr 3*. För detta ändamål hade redan 1929 års riksdag anvisat vissa medel.

För möjliggörande av ett bättre tillvaratagande av matavfallet vid anstalten och för att bereda de internerade sysselsättning med fjäderfäavel syntes det lämpligt att uppföra ett *höns- och ett ankhus*, som kunde förläggas å det yttre anstaltsområdet.

Någon *åskledareanläggning* funnes icke inom anstaltsområdet. Detta syntes knappast försvarligt, särskilt med hänsyn därtill att de internerade under natten vore inlåsta. Åskledare borde därför anläggas.

De vid gaveln av *byggnaden nr 9* förlagda skjulen och avträdeshusen, som på olämpligt och störande sätt inkräktade på infartsvägen till det inre fästningsområdet, borde rivas och ersättas med en *flygelbyggnad*, inrymmande matkällare, vedbodar och klosetter.

Även de två bakom nattcellbyggnaden belägna träskjul, i vilka anstaltens automobiler provisoriskt vore inhysta, borde borttagas, enär de vore både eld-farliga och missprydande. I deras ställe borde uppföras ett *garage* av eldfast material.

För återställande av den slutna fästningskaraktären borde de i senare tid tillkomna *trapporna i kurtinmurarna framför byggnaderna nr 1 och 4* borttagas och ersättas med utifrån ej synliga trappor.

I samband därmed borde den till stor del nedrasade *kurtinmuren framför sistnämnda byggnad* ombyggas.

En hel del *yttre reparationer* behövde företagas å byggnaderna, vilkas *puts och avfärgning* även borde göras mera enhetlig.

Rörande de kulturhistoriskt värdefullaste byggnaderna, nämligen *husen nr 2 och 21*, erfordrades vissa *restaureringsåtgärder*.

Dylika åtgärder borde dock icke vidtagas, förrän genom en *byggnads-historisk undersökning* konstaterats, på vad sätt denna restaurering lämpligen borde äga rum. Medel borde därför anvisas för en dylik undersökning, som borde omfatta såväl arkivforskning som erforderliga undersökningar å platsen.

För eventuellt behövlig *framtida nybyggnad* för anstaltens behov syntes böra reserveras plats till höger om yttre entrébron, där då lämpligen kunde uppföras en pendangbyggnad till byggnaden nr 13.

För beredande av ökat utrymme å filialen *Hildero* borde därstädes inredas *två nya rum* i övre våningen, det ena vid östra gaveln och det andra vid den befintliga frontespisen å södra långsidan. I de rum, där *trossbottnar* saknades, borde dylika inläggas. Vidare borde *värmeledning* anordnas i hela huvudbyggnaden.

Då den dittills å *Hildero* bedrivna svinuppfödningen visat sig mycket ekonomisk, syntes det där uppförda *svinhuset* böra repareras och utvidgas. Vissa reparationer borde också utföras å *kostallet*.

Med avseende å anstaltens *tvättinrättning* (nu i byggnaden nr 22) framhöllo anstaltens styrelse samt byggnadsstyrelsen, att densamma i sitt nuvarande skick vore så gott som oanvändbar och att därför en genomgripande förändring av tvättanordningarna vore nödvändig. Vidare anförde styrelserna, att *uppvärmningen* av flertalet lokaler inom anstalten vore synnerligen oekonomisk. Värmeledning funnes allenast inledd i byggnaderna nr 5 och 10, i mellenvåningen till byggnaden nr 4 samt i kyrksalen, varjämte 1929 års riksdag anvisat medel till införande av värmeledning i byggnaden nr 1. Övriga lokaler, liksom kok- och tvättapparater, eldades med ved eller koks. För åstadkommande av ekonomisk uppvärmning borde *värmeledning* anordnas i alla de anstaltslokaler, där sådan ännu saknades.

I förslaget framlades härefter beträffande *tvättinrättning och därmed sammanhängande arbeten* tre olika huvudalternativ, av vilka alternativ I utgick från att tvättinrättning skulle anordnas allenast för anstaltens eget behov, medan alternativen II och III förutsatte, att från tvättinrättningen skulle, främst i syfte att bereda arbete åt de internerade, levereras tvätt jämväl till utomstående och att tvättinrättningen förty borde anordnas för stordrift. Enligt alternativ I skulle tvättinrättningen bibehållas i byggnaden nr 22, som emellertid skulle ombyggas och moderniseras. Enligt detta alternativ borde uppvärmningen av anstalten ske medelst två från tvättinrättningen skilda värmecentraler, av vilka den ena, avsedd för det inre fästningsområdet, skulle anordnas i källarvåningen till byggnaden nr 3 och ~~den~~ andra, som skulle avses för det yttre fästningsområdet, borde förläggas till det s. k. stora magasinet (byggnaden nr 11).

Enligt *alternativen II och III* skulle tvättinrättningen förläggas till byggnaden nr 11. Medan enligt alternativ II i samband med tvättinrättningen skulle anordnas en för hela anstalten gemensam värmecentral, skulle enligt alternativ III uppvärmningen av anstalten förmedlas för det inre fästningsområdet på sätt föreslagits i alternativ I och för det yttre området medelst särskilda i varje byggnad anordnade värmecentraler.

I förenämnda proposition nr 211 uttalade sig föredragande *departementschefen* först beträffande den framlagda *byggnadsplanen, i de delar densamma icke berörde frågorna om tvättinrättning och därmed sammanhängande arbeten*. Därvid erinrade departementschefen, att Kungl. Maj:t genom beslut den 31 december 1929 anvisat medel för utförande av erforderliga förstärkningsarbeten å grunden till byggnaden nr 1 samt att man därför i förevarande sammanhang kunde bortse från nämnda arbeten. Med avseende å den ifrågasatta *sinnessjuk- och observationsavdelningen* framhöll departementschefen, att enligt hans förmenande tillräckligt behov av dylik avdelning knappast föreläge. Beträffande *övriga i nu förevarande del av planen ingående arbeten* yttrade departementschefen, att de syntes vara av beskaffenhet att böra komma till utförande och att planen syntes väl ägnad att läggas till grund för de anordningar, som under de närmaste åren borde vidtagas för att sätta anstalten i fullgott skick. Arbeten, som icke upptagits i planen, syntes enligt departementschefen endast under alldeles särskilda omständigheter böra komma till utförande.

I fråga om *byggnadsplanen, så vitt den omfattade tvättinrättning, värmeledningsanordningar samt därmed sammanhängande arbeten* anförde departementschefen, att ett ställningstagande till planen i denna del förutsatte en prövning av frågan huruvida anstaltens tvättinrättning borde vara avsedd allenast för anstaltens eget behov eller om från densamma borde kunna levereras tvätt jämväl till andra inrättningar. Departementschefen hänvisade härefter till ett i januari 1930 mellan anstaltsstyrelsen och delegerade för Malmö stad avslutat preliminärt avtal, enligt vilket anstalten skulle åtaga sig att utföra tvätt för de kommunala inrättningarna i Malmö. Enligt detta avtal skulle den årliga tvättgodsmängden icke få understiga 400,000 kg. otvättad vara och skulle icke utan särskild mellan anstaltsstyrelsen och staden träffad överenskommelse få överstiga 650,000 kg. dylik vara. Staden skulle för tvätten lämna ersättning beräknad efter 16.2 öre per kg., vilket belopp var beräknat så att det skulle täcka ej blott driftkostnaderna, arbetspremier till de internerade däri inräknade, utan även ränta och amortering å anläggningskostnaden. Avtalet skulle träda i kraft den 1 januari 1931 samt gälla för en tid av 10 år med 5 års ömsesidig uppsägningstid. Avtalet var slutet under förbehåll av godkännande å ena sidan av Kungl. Maj:t och å den andra sidan av Malmö stadsfullmäktige. Då genom ett avtal av angivna innebörd skulle skapas ökade möjligheter att på ändamålsenligt sätt bereda arbete åt de å anstalten intagna, borde enligt departementschefen ett dylikt avtal komma till stånd. En förutsättning härför vore emellertid, att en tvättinrättning uppfördes vid anstalten av ungefärligen den storlek, som avsåges i byggnadsplanens alternativ III. Med anledning härav tillstyrkte departementschefen detta alternativförslag dock med vissa smärre jämkningar.

Av de arbeten, vilka enligt samtliga alternativ skulle komma till utförande, ansåg departementschefen vissa böra verkställas under budgetåret 1930/1931. Kostnaderna härför beräknades i huvudsaklig överensstämmelse med byggnadsplanen på följande sätt.

	Kronor.
Införande av värmelednings- och ångcentral samt badavdelning i källarvåningen av byggnaden nr 3	30,900
Utförande av diverse byggnadsarbeten å byggnaden nr 4	9,000
Uppförande av en flygelbyggnad till byggnaden nr 9	7,300
Uppförande av höns- och ankhus	6,800
Påbörjande av ny kloakanläggning	19,300
Tillägg för arvoden och oförutsedda utgifter	8,700
	Summa kronor 82,000

Då i dessa anläggningar i sin helhet ingingo även de arbeten i källarvåningen av byggnaden nr 3, för vilka 1929 års riksdag anvisat ett belopp av 39,000 kronor, vilket kvarstod som reservationsanslag, beräknade departementschefen, att detta belopp skulle kunna dragas från beloppet 82,000 kronor och att alltså för utförande av de i tablån upptagna arbetena skulle för budgetåret 1930/1931 behöva anvisas ett anslag av 43,000 kronor.

Det ifrågasatta avtalet angående tvättleverans var, som nämnt, avsett att träda i tillämpning redan den 1 januari 1931. Med hänsyn härtill måste uppenbarligen *tvättinrättningen och för dess drift erforderliga anordningar* komma till stånd under budgetåret 1930/1931. Kostnaderna härför beräknades i propositionen — inklusive utgifter för en lastautomobil, vilken erfordrades för fullgörande av tvättleveranserna — till 315,000 kronor. Av detta belopp beräknades de merkostnader, som skulle bli en följd av att tvättinrättningen anordnades så att från densamma kunde levereras tvätt utöver anstaltens eget behov, till 274,000 kronor. Sistnämnda belopp ansågs i propositionen, såsom avsett att förräntas och amorteras av inflytande avgifter, lämpligen kunna utgå av låne-medel samt såsom reservationsanslag under rubriken »Fonden för förlag till statsverket» i riksstaten uppföras bland utgifter för kapitalökning. Den överskjutande delen av kostnaderna för tvättinrättningen och därmed sammanhängande arbeten ansågs däremot böra gäldas av det för budgetåret 1930/1931 ifrågasatta anslaget till utvidgningsarbeten vid anstalten, vilket anslag för nämnda ändamål borde höjas med 41,000 kronor.

I omförmälda proposition anmäldes vidare, att styrelsen för stiftelsen Hildero förklarar sig villig att till staten överlåta äganderätten till den stiftelsen tillhöriga egendomen Hildero, vilken alltsedan 1918 disponerats av tvångsarbetsanstalten såsom en filial till anstalten och sedan den 1 juli 1925 av anstalten arrenderats mot en avgift av 1,500 kronor för år. Egendomen besvärades av två penninginteckningar å tillhoppa 13,000 kronor, vilka lämnats såsom säkerhet för två sparbankslån å samma belopp jämte ränta. Såsom villkor för överlåtelsen av äganderätten hade stiftelsen uppställt, att staten skulle dels övertaga betalningsansvaret för stiftelsens nyssnämnda sparbankslån jämte

ränta samt i övrigt åtaga sig alla stiftelsen på grund av inteckningar i fastigheten eller eljest åvilande skyldigheter, dels ock gälda alla i samband med överlåtelsen möjligen uppstående kostnader. Departementschefen förordade i propositionen, att stiftelsens erbjudande måtte på föreslagna villkor antagas. I samband därmed hemställde departementschefen, att för möjliggörande av inlösen av de lån, för vilka staten skulle övertaga betalningsansvaret, det ifrågasatta anslaget för utvidgning av tvångsarbetsanstalten måtte höjas med ytterligare 13,000 kronor. Detta anslag borde i följd härav upptagas till (43,000 + 41,000 + 13,000) 97,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, bland annat, att *dels* medgiva, att statsverket finge på angivna villkor övertaga äganderätten till egendomen Hildero, *dels* för anordnande i huvudsaklig enlighet med av departementschefen förordat förslag vid tvångsarbetsanstalten i Landskrona av tvättinrättning samt för vissa därmed sammanhängande arbeten för budgetåret 1930/1931 bland utgifter för kapitalökning under rubrik »Fonden för förslag till statsverket» anvisa ett reservationsanslag av 274,000 kronor, att utgå av lånemedel, *dels ock* till utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m. för nämnda budgetår anvisa ett extra reservationsanslag av 97,000 kronor.

Denna hemställan godkändes av Kungl. Maj:t. Ifrågavarande proposition behandlades av *riksdagen* i skrivelse den 20 maj 1930, nr 262, därvid propositionen till alla delar bifölls. I skrivelsen uttalade riksdagen, bland annat, följande.

Vid den prövning, riksdagen ägnat Kungl. Maj:ts förevarande förslag, hade riksdagen ansett den av departementschefen förordade planen i fråga om arbetenas verkställande vara av beskaffenhet att sätta anstalten i ett mera tillfredsställande skick, och riksdagen hade alltså funnit sig böra anvisa medel för arbetenas utförande i överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t föreslagit. Vad särskilt anginge byggnadsplanen beträffande tvättinrättningen, värmeledningsanordningar och därmed sammanhängande arbeten, hade riksdagen, i anslutning till vad departementschefen därutinnan anfört, funnit sig böra godkänna den mening, varåt departementschefen givit uttryck. Riksdagen hade alltså funnit övervägande skäl tala för att tvättbyggnaden och därmed sammanhängande arbeten utfördes i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag. De beräknade kostnaderna och sättet för deras bestridande hade ej heller givit riksdagen anledning till erinran.

Genom brev den 3 juli 1930 har därefter *Kungl. Maj:t* bemyndigat styrelsen för statens tvångsarbetsanstalt i Landskrona att med styrelsen för stiftelsen Hildero träffa avtal om övertagande för statens räkning av äganderätten till den stiftelsen tillhöriga egendomen Hildero på de av stiftelsen erbjudna villkoren. Samtidigt har Kungl. Maj:t ställt till anstaltsstyrelsens förfogande ett belopp av 13,000 kronor för inlösen av de två förenämnda lån, för vilka staten på grund av nyssberörda beslut skulle övertaga betalningsansvaret, samt anbefallt länsstyrelsen i Malmöhus län att från det för budgetåret 1930/1931 anvisade extra reservationsanslaget av 97,000 kronor till utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m. till anstaltsstyrelsen på rekvisition utbe-

tala 13,000 kronor att av styrelsen mot redovisningsskyldighet användas för därmed avsett ändamål.

Genom brev den 21 november 1930 har *Kungl. Maj:t* vidare uppdragit åt anstaltsstyrelsen att för en kostnad av tillhopa högst 82,000 kronor låta i huvudsaklig överensstämmelse med i propositionen nr 211 framlagt förslag utföra följande i propositionen förordade byggnadsarbeten, nämligen arbeten för införande av värmelednings- och ångcentral samt badavdelning i källarvåningen av byggnaden nr 3, diverse byggnadsarbeten å byggnaden nr 4, uppförande av en flygelbyggnad till byggnaden nr 9, uppförande av höns- och ankhus samt påbörjande av ny kloakanläggning. Genom samma brev har *Kungl. Maj:t* ställt till anstaltsstyrelsens förfogande ett belopp av 43,000 kronor att — jämte det förut berörda, i reservationsanslaget för budgetåret 1929/1930 å 80,000 kronor ingående beloppet å 39,000 kronor — användas till bestridande av de med de ifrågavarande arbetena förenade kostnaderna. Samtidigt har *Kungl. Maj:t* föreskrivit, att nyssnämnda belopp å 43,000 kronor skulle utbetalas från omförmälda för budgetåret 1930/1931 anvisade reservationsanslag av 97,000 kronor.

Däremot har anstaltsstyrelsen icke erhållit något uppdrag att anordna den i propositionen avsedda tvättinrättningen och vidtaga därmed sammanhängande arbeten. Anledningen härtill är den, att Malmö stadsfullmäktige, som icke förrän den 24 oktober 1930 upptogo saken till slutlig behandling, därvid icke ansett sig kunna följa stadens förhandlingsdelegerades förslag utan underkänt det preliminära avtalet angående tvättleverans från anstalten till Malmö stad. Därmed har nämnda avtal förfallit. Med anledning härav har anstaltsstyrelsen inlett nya förhandlingar med olika myndigheter och institutioner angående tvättleverans från anstalten. Huruvida dessa förhandlingar komma att leda till något resultat är tills vidare ovisst. Då den i propositionen förordade tvättinrättningen är avsedd för stordrift, kan givetvis tvättinrättningen icke anordnas, förrän klarhet vunnits, huruvida något eller några nya avtal motsvarande det numera förfallna kan komma till stånd. På grund av dessa omständigheter har *Kungl. Maj:t* icke heller kunnat taga i anspråk vare sig det under utgifter för kapitalökning upptagna reservationsanslaget å 274,000 kronor, som anvisats för bestridande av de med tvättinrättningens anordnande förenade merkostnaderna, eller det belopp av 41,000 kronor, som inräknats i nyssnämnda reservationsanslag av 97,000 kronor och avsetts för bestridande av utgifterna för de med tvättinrättningen sammanhängande arbetena, till den del dessa utgifter icke utgjordes av sagda merkostnader.

I skrivelse den 31 augusti 1930 har *styrelsen för tvångsarbetsanstalten* gjort framställning om anvisande av medel för nästa budgetår för fullföljande av 1929 års byggnadsplan. Styrelsen har därvid i huvudsak anfört följande.

Den provisoriska *värmeledningscentralen* i källarvåningen av byggnaden nr 3 borde *utbyggas* till panncentral för hela det inre fästningsområdet. Vidare borde *värmeledning installeras i byggnaderna nr 3 och 19*. Kostnaderna härför kunde i överensstämmelse med 1929 års byggnadsplan uppskattas till 22,600 kronor, däri inberäknad kostnaden för sanitär installation i sistnämnda byggnad. I 1929 års plan hade framlagts ett förslag i syfte att förbättra *förläggnings-*

förhållandena i byggnaden nr 3. Enligt detta förslag skulle cellerna i byggnaden avsevärt förstoras, varjämte de skulle skiljas från varandra medelst väggar av trä. Däremot hade icke föreslagits någon förändring med avseende å cellernas läge, utan skulle dessa enligt förslaget liksom hittills vara belägna invid en mitt igenom byggnaden i dess längdriktning gående mittvägg. En dylik placering av cellerna, som bland annat medförde, att de endast kunde erhålla indirekt belysning, hade ansetts nödvändig av den anledning att nämnda vägg betraktats såsom en bärande hjärtmur, som icke utan stora kostnader kunde rivas. Nu hade det emellertid visat sig, att väggen utan olägenhet kunde borttagas och att i följd därav rummen kunde förläggas intill byggnadens ytterväggar. Då en dylik förläggning skulle medföra stora fördelar dels därigenom att rummen kunde erhålla direkt belysning dels därigenom att möjlighet erhöles att inrätta ett rymligt samlingsrum, hade styrelsen låtit uppgöra nytt förslag till anordning av byggnaden, enligt vilket den nuvarande innerväggen skulle rivas och rummen förläggas intill byggnadens ytterväggar. Ehuru kostnaderna enligt detta förslag skulle uppgå till sammanlagt 50,970 kronor mot 36,000 kronor enligt det tidigare förslaget, ansågo sig styrelsen dock med hänsyn till nyssnämnda fördelar böra tillstyrka det nya förslaget.

För *ombyggnad av den norra kurtinmuren framför byggnaden nr 4* hade anstaltsstyrelsen och byggnadsstyrelsen begärt anvisande av medel för budgetåret 1930/1931, men Kungl. Maj:t hade icke för ändamålet åskat något belopp, enär ombyggnaden ansetts kunna uppskjutas till ett annat budgetår. Då muren numera befunne sig i så bristfälligt skick, att fara för ras å densamma föreläge, syntes ombyggnad av densamma nu böra komma till stånd. Kostnaden härför kunde i enlighet med 1929 års plan beräknas till 16,500 kronor.

De i *byggnaderna nr 8 och 9* inrymda personalbostäderna vore synnerligen fuktiga och ohälsosamma. För förbättrande av dessa bostäder skulle enligt 1929 års plan företagas vissa ombyggnadsarbeten. Kostnaderna härför hade enligt planen beräknats till 12,300 kronor för byggnaden nr 8 och till 23,600 kronor för byggnaden nr 9. Därvid hade räknats med särskild värmeanläggning för var och en av dessa byggnader. Enligt planen skulle vidare i närheten av dessa byggnader uppföras ett *garage* för anstaltens två bilar. Kostnaden härför hade i planen uppskattats till 4,000 kronor. Därest en ny för stordrift avsedd tvättinrättning komme till stånd, skulle emellertid erfordras ytterligare en bil och ävensom en därtill hörande släpvagn. Med anledning därav syntes garaget böra göras större än som ursprungligen beräknats. Å det vindsutrymme, som i så fall kunde erhållas ovanför garaget, kunde lämpligen inredas en torkanordning för medicinalväxter, varav anstalten vore i stort behov. Det syntes vidare fördelaktigt att låta uppvärma byggnaderna nr 8 och 9 från en gemensam i garaget inrättad värmecentral, vilken genom kulvertledningar skulle sättas i förbindelse med sagda byggnader. Vid bifall till detta förslag kunde kostnaderna för garaget beräknas till 15,150 kronor. Härtill komme ytterligare utgifter för pannanläggning i garaget, vilken utgift kunde uppskattas till 4,800 kronor. Kostnaderna för *byggnaderna nr 8 och 9* komme i följd av det nya förslaget att nedgå. Kostnaderna för förstnämnda byggnad kunde sålunda uppskattas till 8,290 kronor. Vad anginge byggnaden nr 9 hade det numera visat sig, att grunden till densamma vore mycket bristfällig och därför måste förstärkas. De erforderliga förstärkningsarbetena kunde visserligen uppskjutas, men det syntes styrelsen lämpligast, att de komme till utförande samtidigt med övriga arbeten avseende denna byggnad. Med inräknande av utgifterna för sagda förstärkningsarbeten komme kostnaderna för ombyggnad av huset nr 9 att uppgå till 22,025 kronor.

För påbörjande av ny *kloakanläggning* vid anstalten hade för löpande budgetår beräknats ett belopp av 19,300 kronor. Detta arbete borde under nästa

budgetår fullföljas. Kostnaderna härför, som i 1929 års plan uppskattats till 5,000 kronor, kunde nu beräknas till 4,715 kronor.

För samtliga sålunda beräknade utgifter å tillhoppa (22,600 + 50,970 + 16,500 + 15,150 + 4,800 + 8,290 + 22,025 + 4,715) 145,050 kronor borde, på sätt skett i 1929 års plan, beräknas ett tillägg av 12 % för *arvoden och oförutsedda utgifter*. Därigenom skulle kostnaderna ökas med 17,406 kronor.

Under hänvisning till det anförda har anstaltsstyrelsen hemställt, att för utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra reservationsanslag av (145,050 + 17,406) 162,456 kronor.

Till följd av remiss har *byggnadsstyrelsen* häröver avgivit utlåtande den 10 oktober 1930. Däri har styrelsen anfört bland annat följande.

I anstaltsstyrelsens framställning hade anförts, att kostnaderna för *utbyggnad av den provisoriska värmecentralen i byggnaden nr 3 och för installation av värmeledning i byggnaderna nr 3 och 19* enligt 1929 års plan beräknats till sammanlagt 22,600 kronor samt räknats med att samtliga dessa arbeten nu borde komma till utförande. I nämnda belopp inginge emellertid icke kostnaderna för utbyggnad av värmecentralen. Enligt vad byggnadsstyrelsen under hand inhämtat, hade denna utbyggnad, som enligt byggnadsstyrelsens uppfattning icke behövde företagas under nästa budgetår, allenast av misstag medtagits i anstaltsstyrelsens framställning. Framställningen avsåge därför i nu berörda avseenden allenast installation av värmeledning i byggnaderna nr 3 och 19, och kostnaderna för dessa arbeten hade beräknats i enlighet med 1929 års plan. Mot denna framställning hade byggnadsstyrelsen icke något att erinra.

Anstaltsstyrelsens förslag beträffande *förändringen av byggnaden nr 3* funne sig byggnadsstyrelsen på av anstaltsstyrelsen anförda skäl böra tillstyrka. Mot den för omändringsarbetet beräknade kostnaden av sammanlagt 50,970 kronor vore icke något att erinra.

I likhet med anstaltsstyrelsen funne byggnadsstyrelsen, att det icke längre borde anstå med utförande av *ombyggnaden av den norra kurtinmuren framför byggnaden nr 4*.

Vad anginge de av anstaltsstyrelsen föreslagna arbetena beträffande *garaget och byggnaderna nr 8 och 9* syntes dessa arbeten vara av omständigheterna påkallade. I förhållande till 1929 års plan skulle de nu föreslagna arbetena medföra en sammanlagd kostnadsökning av 10,365 kronor, därav å grundförstärkningsarbetena å byggnaden nr 9 belöpte 4,800 kronor. Mot de beräknade beloppen vore icke något att erinra.

Ej heller mot anstaltsstyrelsens förslag beträffande *utbyggnaden av kloakledningen m. m.* hade byggnadsstyrelsen någon invändning att framställa.

Byggnadsstyrelsen, som jämväl biträtt anstaltsstyrelsens förslag till beräkning av tilläggskostnaderna för *arvoden och oförutsedda utgifter*, har i likhet med anstaltsstyrelsen uppskattat det för byggnadsarbeten vid anstalten under budgetåret 1931/1932 erforderliga beloppet till 162,456 kronor, vilket belopp enligt byggnadsstyrelsen i förhållande till 1929 års plan innebär en kostnadsökning av 28,056 kronor, och har byggnadsstyrelsen på grund av det anförda tillstyrkt framställningen om anvisande av förstnämnda belopp.

Vad först angår frågan om tvättinrättning må anföras att, därest de pågående undersökningarna rörande möjligheten att med andra avnämare än Malmö

Departement-
chefen.

stad träffa avtal av enahanda innebörd skulle leda till positivt resultat, Kungl. Maj:t torde äga att utan särskilt medgivande från riksdagen sluta dylika avtal samt anordna tvättinrättningen enligt det år 1930 av riksdagen godkända förslaget. Skulle däremot dylika avtal icke komma till stånd, torde Kungl. Maj:t likaledes äga att utan nytt beslut av riksdagen använda det av skattemedel anvisade beloppet 41,000 kronor för anordnande av en enbart för anstaltens behov avsedd tvättinrättning.

Beträffande frågan om nya anslag har, såsom framgår av det föregående, anstaltsstyrelsen vid uppgörande av sitt förslag rörande de byggnadsarbeten vid anstalten, vilka borde komma till utförande under nästa budgetår, i huvudsak följt den av anstaltsstyrelsen och byggnadsstyrelsen år 1929 framlagda byggnadsplanen men på vissa punkter föreslagit vissa avvikelser från densamma. De av arbetena, vilka avse *införande av värmeledning i byggnaderna nr 3 och 19, ombyggnad av den norra kurtinmuren framför byggnaden nr 4 samt utbyggnad av den påbörjade nya kloakanläggningen*, ingå samtliga i 1929 års plan och synas vara av beskaffenhet att böra under nästa budgetår komma till utförande. Vad beträffar det nu framlagda förslaget till *omändring av byggnaden nr 3*, skulle enligt detsamma förläggningsförhållandena i nämnda byggnad kunna ordnas på ett vida mera tillfredsställande sätt än som varit möjligt vid genomförande av 1929 års förslag i ämnet. Framför allt ur social synpunkt måste det vara av största vikt, att de vid anstalten internerade erhålla förbättrade bostäder. Detta ingår som ett av de viktigaste leden i de pågående strävandena att göra Landskrona-anstalten mera lämpad för sitt ändamål, och vid genomförandet av ny vanartslagstiftning med däri starkare betonade förbättringssynpunkter ökas betydelsen av bostädernas beskaffenhet. Jag får alltså tillstyrka det senaste förslaget, oaktat detsamma medför en icke oväsentlig kostnadsökning.

Det av anstaltsstyrelsen framlagda förslaget till uppförande av *nytt garage* och till *ombyggnad av husen nr 8 och 9* skiljer sig väsentligen från motsvarande förslag enligt 1929 års plan. På sätt förut nämnts utgår förslaget från den förutsättningen att vid anstalten skall inrättas en för stordrift avsedd tvättinrättning, från vilken medelst lastautomobil tvättleveranser komma att verkställas till andra myndigheter eller institutioner, och att därför anstaltens garage måste beräknas rymma jämväl en dylik automobil jämte tillhörande släpvagn. Såsom jag redan tidigare anfört, är emellertid frågan om tvättinrättningens anordnande ännu i hög grad oviss. Med hänsyn härtill liksom även på grund av den för nästa budgetår erforderliga kostnadsbegränsningen synes det mig nödvändigt, att med prövningen av detta förslag får anstå till ett annat budgetår.

Mot de gjorda *kostnadsberäkningarna* har jag i stort sett icke någon erinran att framställa. Dock synes mig — delvis såsom en följd av den minskning av arbetenas omfattning, som jag här förordat — det till arvoden och oförutsedda utgifter upptagna beloppet kunna nedsättas, förslagsvis till omkring 5,500 kronor.

För utförande av de av mig sålunda förordade arbetena vid tvångsarbetsanstalten i Landskrona skulle alltså erfordras följande belopp:

installation av värmeledning i byggnaderna nr 3 och 19	22,600
utförande av byggnadsarbeten å byggnaden nr 3	50,970
ombyggnad av den norra kurtinmuren framför byggnaden nr 4	16,500
utbyggnad av den nya kloakanläggningen	4,715
tillägg för arvoden och oförutsedda utgifter	5,500
Summa kronor 100,285	

För ifrågavarande arbeten skulle alltså för nästa budgetår behöva anvisas ett anslag av 100,285 kronor eller med någon avrundning 100,000 kronor. Sistnämnda belopp synes mig böra anvisas såsom extra reservationsanslag under rubriken utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landkrona m. m. Anslaget torde på i annat sammanhang anförda skäl lämpligen kunna — liksom övriga anslag för statens tvångsarbetsanstalter — bestridas från statsverkets fond av rusdrycksmedel. Vid utförande av de avsedda arbetena torde det böra stå vederbörande fritt att, om någon besparing kan vinnas å de för ett arbete beräknade medlen, taga denna besparing i anspråk för ett annat av de ifrågavarande arbetena.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m.* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av kronor 100,000.

[31.] 33. **Frälsningsarméns räddningshem.** Anslag till understöd åt frälsningsarméns räddningshem — av vilka två äro belägna i Stockholm, ett i Sundbyberg, ett i Göteborg och ett i Malmö — hava utgått för varje budgetperiod alltsedan år 1921. Anslaget utgjorde till en början 10,000 kronor men har sedermera av besparingsskäl nedsatts. Från och med budgetåret 1924/1925 har anslaget uppförts med 6,000 kronor för budgetår.

I skrivelse den 25 juli 1930 har för räddningshemmen begärts ett statsunderstöd för nästkommande budgetperiod — i likhet med vad som år 1929 skedde beträffande bidraget för innevarande budgetår — å 10,000 kronor.

Av ingivna redogörelser för de olika hemmen framgår, att vid slutet av 1929 för hemmen fanns en sammanlagd kassabehållning av 5,319 kronor 68 öre. Motsvarande siffra för år 1928 var 5,258 kronor 48 öre. Förutom statsbidrag å samma totalbelopp som för år 1928 eller 6,000 kronor upptaga redogörelserna understöd från städer och landsting under år 1929 om tillhoppa 14,531 kronor mot 14,600 kronor år 1928. De största posterna på inkomstsidan utgjordes år 1929, liksom åren 1927 och 1928, av bruttointomster av vid hemmen utförda arbeten. Dessa poster belöpte sig år 1929 till ett sammanlagt belopp av 186,993 kronor 51 öre mot 201,361 kronor 36 öre år 1928.

I utlåtande den 26 september 1930 har *socialstyrelsen* erinrat om att styrelsen i yttranden över motsvarande framställningar om statsbidrag för tidigare budgetperioder framhållit, att en höjning av det nuvarande bidragsbeloppet

kunde anses berättigad ur vissa synpunkter. Därvid hava särskilt framhållits hemmens stora betydelse från samhällelig synpunkt, de sunda principer efter vilka de bedreves samt enskilda funktionärers vid hemmen uppförande och oegennyttiga arbete. Styrelsen förklarar sig nu fortfarande vara av den uppfattningen, att en dylik höjning av bidraget vore ur antydda synpunkter önskvärd. Då emellertid några omständigheter, som kunde särskilt påkalla en höjning av anslaget för budgetåret 1931/1932, styrelsen veterligt icke tillkommit, har styrelsen likväl funnit sig endast böra tillstyrka ett statsbidrag å 6,000 kronor även för sistnämnda tid.

Departements-
chefen.

Det synes mig uppenbart, att statsbidrag bör beredas frälsningsarméns räddningshem jämväl för budgetåret 1931/1932. Under tidigare verksamhet har jag varit i tillfälle att personligen konstatera betydelsen av det arbete, som utföres å dessa hem, ett arbete som ofta leder till goda resultat och som utföres under svåra förhållanden och med strängaste aktgivande på alla besparingsmöjligheter. Det lär därför icke vara mer än billigt, att den lättnad beredes verksamheten, som skulle bestå däri, att statsbidraget bestämmes till det tidigare utgående beloppet av 10,000 kronor, ett belopp, som även socialstyrelsen i och för sig ansett skäligt. Det må framhållas, att detta bidrag skall fördelas på fem hem, vart och ett med ett genomsnittligt antal intagna kvinnor av mellan 20 och 30, och att alltså på varje hem icke skulle komma större statsbidrag än 2,000 kronor. Det bör även beaktas att, såsom framgår av i det föregående återgivna siffror, bruttoförtjästen av vid hemmen utförda arbeten, vilken förtjänst vid sidan av det allmännas bidrag utgör hemmens huvudsakliga inkomst, år 1929 med omkring 15,000 kronor understigit samma förtjänst år 1928.

På grund av vad sålunda anförts tillstyrker jag, att bidraget till frälsningsarméns räddningshem för nästa budgetår bestämmes till 10,000 kronor. För statsbidragets åtnjutande torde föreskrifter, i huvudsak motsvarande de hittills givna, böra tillämpas (jämför 1923 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, sid. 156). Det för ändamålet erforderliga anslaget torde i anslutning till vad jag nyss anført beträffande anslagen till lösdrivarvärden överhuvud böra utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *frälsningsarméns räddningshem* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av kronor 10,000.

Alkoholistvård.

[32.] 34. **Statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona.** Under de senaste åren har i riksstaten varit uppfört ett extra anslag till statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona å 27,000 kronor. Av detta anslag har ett belopp av 25,000 kronor varit avsett

till bestridande av kostnaderna för statens vårdanstalt för alkoholister vid Svartsjö och ett belopp av 2,000 kronor beräknats för täckande av dylika kostnader för motsvarande anstalt i Landskrona.

Enligt den uppskattning jag i samband med behandlingen av anslaget till statens tvångsarbetsanstalter framlagt torde för nästa budgetår utgifterna för alkoholistanstalten vid Svartsjö böra uppskattas till 34,000 kronor och utgifterna för alkoholistanstalten i Landskrona till 8,000 kronor. I följd härav läser nu ifrågavarande anslag böra för budgetåret 1931/1932 upptagas till (34,000 + 8,000) 42,000 kronor. Dessa anslagsbelopp böra som hittills uppföras som poster å inkomstsidan i de för respektive tvångsarbets- och alkoholistanstalter gemensamma staterna och i sin helhet lyftas av vederbörande anstalters styrelser.

Liksom för de senaste budgetåren torde anslaget böra utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statens vårdanstalter för alkoholister vid Svartsjö och i Landskrona* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel,
av kronor 42,000.

[33.] 35. **Statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister.** I huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t i 1927 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 28) framlagt förslag har riksdagen beslutat, bland annat, att statens vårdanstalt för alkoholister skall från och med den 1 juli 1927 vara definitivt förlagd till Venngarn. I samband därmed bestämde riksdagen, att anstalten skulle från samma tidpunkt uppföras å ordinarie stat och att avlöningsreglementet den 22 juni 1921 (nr 451) för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, skulle äga tillämpning å befattningshavare vid anstalten.

Antalet ordinarie befattningar vid anstalten från och med den 1 juli 1927 bestämdes därvid på följande sätt.

Befattning.	Lönegrad.
1 direktör	B 26
1 assistent	B 18
1 räkenskapsförare och redogörare	B 17
1 lantbruksinspektör	B 17
1 husfader	B 15
1 maskinist	B 8
2 förste förmän	B 8
10 förmän	B 6
1 husmoder	B 6

Från och med budgetåret 1927/1928 har även i riksstaten uppförts ett ordinarie förslagsanslag med rubriken statens vårdanstalt å Venngarn för

alkoholister. Anslaget var upptaget för budgetåret 1927/1928 till 129,700 kronor, för budgetåret 1928/1929 till 127,000 kronor och för budgetåret 1929/1930 till 123,000 kronor. I riksstaten för innevarande budgettermin är anslaget bestämt till 121,000 kronor, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Rörande anslagets användning har riksdagen godkänt följande stat, att tillämpas från och med budgetåret 1930/1931.

Stat.

A. Avlöningsstat.		Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>		65,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>		21,000
B. Omkostnadsstat.		
Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>		35,000
Summa kronor		121,000

Genom beslut den 9 maj 1930 har Kungl. Maj:t förordnat, att vid anstalten skola tills vidare under budgetåret 1930/1931 vara anställda en husläkare med ett arvode av högst 1,800 kronor, en rådgivande psykiater med ett arvode av högst 800 kronor och en predikant med ett arvode av högst 1,200 kronor.

Samtidigt har Kungl. Maj:t medgivit, att vid anstalten må tills vidare under budgetåret 1930/1931 vara anställda högst följande antal icke-ordinarie befattningshavare med avlöning från den i anstaltens stat upptagna anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., nämligen två förmän, en nattvakt, en chaufför, ett kontorsbiträde, en kokerska, en tvätterska, en bagerska och ett köksbiträde; styrelsen dock obetaget att, där så prövades lämpligt och besparing därigenom kunde vinnas, i stället för tvätterskan och bagerskan anställa *en* befattningshavare för handhavande av tvätt- och bagerigöromål. Därjämte har Kungl. Maj:t medgivit, att från nyssnämnda anslagspost finge under budgetåret 1930/1931 utgå dels ersättning till biträdande nattvakt med ett belopp av högst 300 kronor, dels ock ersättning till befattningshavare vid anstalten eller annan för orgelspelning under gudstjänster med ett belopp av högst 400 kronor; och skulle å berörda ersättningsbelopp dyrtidstillägg icke utgå.

Genom beslut den 27 juni 1930 har Kungl. Maj:t fastställt detaljerad *omkostnadsstat* för anstalten, att lända till efterrättelse under budgetåret 1930/1931. Denna stat upptager följande huvudposter:

Utgifter:		Kronor.
Byggnader m. m.		8,500
Utspisning		39,800
Beklädnad och sängkläder		11,355
Inventarier		3,000
Eldning, belysning och elektrisk kraft		23,000

Femte huvudtiteln.

161

	Kronor.
Renhållning	2,500
Hälsö- och sjukvård	4,900
Expenser och diverse	9,445
Övervakning av utskrivna och permitterade m. m.	500
Jordbruket	61,000
Verkstadsdriften	10,000
Flitpenningar	23,000
Summa kronor	197,000

Inkomster:

Byggnader	7,000
Eldning, belysning och elektrisk kraft	1,645
Vård- och beklädnadsavgifter	46,355
Jordbruket	90,000
Verkstadsdriften	17,000
	162,000

Statens tillskott:

från förslagsanslaget å 35,000 kronor till övriga kostnader för driften,

högst

35,000

Summa kronor 197,000

Vid uppgörande av den detaljerade omkostnadsstaten har i huvudsak följts den uppställning, som numera tillämpas beträffande motsvarande stater vid statens tvångsarbetsanstalter. Denna uppställning skiljer sig, såsom den lämnade redogörelsen utvisar, i vissa avseenden från den, som använts i av Kungl. Maj:t för de sista åren fastställda omkostnadsstater för Venngarmsanstalten. Sålunda hava flitpenningarna, vilka förut i omkostnadsstaten upptagits under respektive utgiftsposter, sammanförts till en enda utgiftspost, därvid jämväl flitpenningar för jordbruket och verkstadsdriften hava medräknats. Medan tidigare icke upptagits några utgiftsposter för jordbruks- och verkstadsrörelserna, hava vidare i den gällande staten även å utgiftsidan upptagits vissa belopp för dessa ändamål. Detta sammanhänger med att motsvarande poster å inkomstsidan icke som förut äro beräknade såsom kassaöverskott å respektive rörelser, d. v. s. såsom nettoposter, utan såsom bruttoposter, alltså utan avdrag för flitpenningar och andra utgifter. Oaktat dessa och vissa andra olikheter mellan posterna i den nu gällande omkostnadsstaten och motsvarande stater för de senaste förflutna budgetåren äro dock dessa stater i huvudsak med varandra jämförbara.

I skrivelse den 29 augusti 1930 har *styrelsen för statens vårdanstalt å Venn-garn för alkoholister* anmält behovet av medel för uppehållande av anstaltens verksamhet under budgetåret 1931/1932. Styrelsen meddelar därvid inledningsvis, att den särskilda, för 28 internerade avsedda vårdpaviljong vid anstalten, till vilkens byggande 1930 års riksdag anvisat medel, kunde beräknas vara färdig att tagas i bruk den 1 juli 1931. Då den nuvarande anstaltsbyggnaden vid Venn-garn, vars normala platsantal är 100, under budgetåret 1929/1930 haft en medelbeläggning av 116.6 internerade samt anstalten under

samma budgetår nödgats av utrymmesskäl avvisa flera ansökningar om internering, har styrelsen i sina kostnads kalkyler för nästa budgetår utgått från en genomsnittlig beläggning av 125. Styrelsen anför vidare, att den nya paviljongen och den därmed följande utvidgningen av anstaltens verksamhet komme att för anstalten medföra ökat personalbehov och höjda driftkostnader.

Med avseende å personalbehovet har anstaltsstyrelsen först behandlat anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* och därvid — efter erinran att av anstaltens nuvarande två ordinarie förste förmän den ene tjänstgjorde såsom sjukvårdare och den andre såsom rättare vid anstaltens jordbruk — föreslagit inrättande av ytterligare en ordinarie förste förmänstjänst. Till stöd för detta förslag har styrelsen i huvudsak anfört följande.

För anstaltens verkstadsdrift, som omfattade verkstäder för snickeri, måleri, smide, plåtslageri, skrädderi, skomakeri och bokbinderi, funnes ingen arbetsledare i högre tjänsteställning än såsom förman. Detta medförde särskilt vid snickeriverkstan avsevärda olägenheter. En betydande del av arbetena på denna verkstad utgjordes av underhållsarbeten å anstaltsbyggnader och personalbostäder samt underhålls- och nybyggnadsarbeten å till jordbruket hänförliga byggnader. Vad underhållsarbetena beträffade, hade dessa, efter hand som byggnadernas ålder ökats, blivit alltmera omfattande. I fråga om nybyggnadsverksamheten vore att märka, att nya uthusbyggnader under senaste åren uppförts vid tre av kungsgårdens tolv torplägenheter och att liknande byggnader framdeles måste uppföras vid ytterligare sju av de övriga torpen; de vid torpen befintliga bostadshusen, som befunno sig i bristfälligt skick, måste likaledes efter hand ersättas med nya. Med den ökning av antalet intagna, som vore att emotse genom tillkomsten av den nya paviljongen, skulle underhålls- och nybyggnadsarbeten kunna i allt större utsträckning utföras med hjälp av de internerade, därest för samtliga dessa arbeten funnes en arbetsledare, som samtidigt med att han hade tillsynen över anstaltens byggnader ledde förekommande byggnadsarbeten samt svarade för redovisningen från snickeriverkstan. Denne arbetsledare, som i möjligaste mån borde befrias från vakttjänst, syntes böra erhålla ställning av *förste förman*. Då behovet av ifrågavarande befattning kunde förväntas bli bestående, och då det vidare vore av vikt att så långt möjligt undvika ombyten på befattningen, borde densamma enligt styrelsens mening bli ordinarie.

Styrelsen, som beräknat kostnaden för uppförandet i den ordinarie avlöningsstaten av ytterligare en förste förman till 2,856 kronor eller i runt tal 3,000 kronor, har i anslutning härtill hemställt, att anslagsposten till avlöningar till ordinarie tjänstemän måtte höjas från 65,000 kronor till 68,000 kronor.

Jämväl beträffande anslagsposten till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.* har styrelsen föreslagit viss ökning, föranledd därav, att enligt styrelsen dels höjning borde ske av de från posten utgående arvoden till anstaltens husläkare och rådgivande psykiater, dels ock den icke-ordinarie personalen borde på angivet sätt förstärkas.

Beträffande arvoden till *husläkaren* och *rådgivande psykiatern* har styrelsen anfört i huvudsak följande.

I skrivelse den 30 augusti 1928 hade styrelsen hemställt om höjning av husläkarens årsarvode, som då varit bestämt till högst 1,400 kronor. Som skäl

härför hade styrelsen anført bland annat, att det till husläkaren utgående arvodet icke — fränsett dyrtidstillägg — undergått någon förhöjning under de tolv år anstalten varit i verksamhet, ehuru husläkarens arbete under denna tid i väsentlig grad ökats. Med hänsyn till att anstaltens 100 vårdplatser under de senast förflutna åren varit så gott som ständigt belagda, hade styrelsen föreslagit, att arvodet till husläkaren måtte från och med den 1 juli 1929 utgå med 1,800 kronor eller med samma belopp, som tillkomme läkaren vid det för högst 100 personer avsedda centralfängelset i Mariestad. Sedan detta förslag, till vilket Kungl. Maj:t anslutit sig, av riksdagen lämnats utan erinran, hade arvodet jämlikt Kungl. Maj:ts beslut från och med den 1 juli 1929 bestämts till högst 1,800 kronor för år. Härtill komme dyrtidstillägg enligt de för nyreglerade verk gällande grunder.

Vad anginge arvodet till anstaltens rådgivande psykiater, utginge det samma alltsedan den 1 augusti 1916 med högst 800 kronor för år. Då nuvarande rådgivande psykiatern å annan statstjänst åtnjöte högsta medgivna dyrtidstillägg, uppbure han ej sådant tillägg från anstalten.

Beträffande psykiaterns arbetsuppgifter ville styrelsen omnämna, att han genom besök vid anstalten följde behandlingen och vården av de intagna, vilka jämväl ägde att till honom framställa sina önskemål. Före styrelsens sammanträden granskade psykiatern vidare av direktören upprättade förslag till försökspermissioner och utskrivningar. Särskild uppmärksamhet ägnade psykiatern åt sådana intagna, som vore psykiskt abnorma eller lede av sinnessjukdom. Då intagen person till följd av psykiska defekter ej kunde vårdas å anstalten eller vid avgång från anstalten befunes vara farlig för sig själv eller sin omgivning eller sakna förmåga att taga vård om sina angelägenheter, utfärdade rådgivande psykiatern i förekommande fall de för intagning å sinnessjukhus eller sinnesslöanstalt erforderliga bilagorna till intagningsansökningen ävensom för omyndighetsförklaring föreskrivet läkarutlåtande.

En ökning av medeltalet å anstalten intagna från för närvarande beräknade 100 personer till 125 personer komme uppenbarligen att medföra ökat arbete för såväl husläkaren som rådgivande psykiatern. Denna omständighet syntes utgöra ett vägande skäl för att arvoden till ifrågavarande två läkare höjdes utöver nu utgående belopp. Beträffande husläkaren ville styrelsen särskilt framhålla den tidsförlust, som föranleddes av att han efter paviljongens färdigställande måste hava mottagning såväl i huvudanstalten som i paviljongen. I fråga om rådgivande psykiatern hänvisade styrelsen särskilt till det förhållandet, att det till honom utgående arvodet hittills icke trots anstaltens alltmera vidgade arbetsuppgifter undergått någon förhöjning. Med beaktande av nu anförda omständigheter kunde enligt styrelsens mening husläkarens och rådgivande psykiaterns arvoden icke skäligen sättas lägre än till respektive 2,200 kronor och 1,000 kronor för år. Den sammanlagda kostnaden för ifrågavarande arvodesförhöjningar skulle då — fränsett dyrtidstillägg, som även å de förhöjda arvodesbeloppen syntes böra utgå efter samma grunder som dittills — belöpa sig till (400 + 200) 600 kronor.

Med stöd av det sålunda anförda har styrelsen föreslagit, att från och med budgetåret 1931/1932 arvodet till husläkaren måtte höjas från högst 1,800 kronor till högst 2,200 kronor för år samt arvodet till rådgivande psykiatern från högst 800 kronor till högst 1,000 kronor för år.

Med avseende å *behovet av förstärkning av anstaltens icke-ordinarie personal* har styrelsen uttalat sig på i huvudsak följande sätt.

Ifrågavarande personalförstärkning vore en nödvändig följd av ökningen av anstaltens vårdkapacitet och de intagnas uppdelande på två förlägnings-

byggnader — huvudanstalten och paviljongen. Till paviljongen, som komme att bliva belägen på omkring 850 meters avstånd från huvudanstalten, skulle hänvisas *dels* välartade intagna och intagna av yngre ålderskategorier, *dels* ock intagna, som vore överkänsliga eller lede av framträdande psykiska defekter. För sistnämnda grupper skulle inom paviljongen anordnas två avdelningar med sammanlagt 10 platser, vilka vid behov kunde avskiljas från övriga förlägningslokaler.

Såsom närmast ansvarig för vården av de å paviljongen intagna hade styrelsen tänkt sig en *uppsyningsman*. Denne befattningshavare, som borde vara kunnig i sjukvård, skulle det åligga att göra sig noggrant underrättad om varje intagen och särskilt tillse sådana intagna, som måste isoleras från omgivningen. Han skulle vidare handhava beklädnadsförrådet inom paviljongen, närvara vid måltiderna, fördela de intagna till arbete, uppgöra dagsverks- och flitpenningslistor samt sköta de intagnas härå grundade tillgodohavanden. Det borde även åligga uppsyningsmannen att göra vederbörliga inköp för de intagnas privata del samt ordna deras mellanhavanden med utomstående, exempelvis ombesörja inbetalning av avgifter till sjukkassor och fackföreningar. Däremot syntes denne befattningshavare icke få tid över att leda eller deltaga i något slag av verkstadsarbete. Då med hänsyn till klientelefs vanskliga beskaffenhet hos uppsyningsmannen måste kunna påräknas ett beprövat omdöme, ansåge styrelsen, att uppsyningsmannen i likhet med vad fallet vore med motsvarande befattningshavare vid statens tvångsarbetsanstalter och statens uppfostringsanstalt å Bona borde placeras såsom icke-ordinarie befattningshavare i tionde lönegraden. För hans avlöning skulle då erfordras ett belopp av 2,448 kronor för år.

Den blivande ökningen av antalet intagna krävde vidare anställandet av ytterligare en arbetsledare vid anstalten. Denna arbetsledare, som själv skulle deltaga i arbetet och för den skull borde besitta grundlig yrkeskunnighet, skulle därjämte biträda vid tillsynen av i paviljongen intagna personer samt vid förfall för uppsyningsmannen eller vid dennes frånvaro från paviljongen inträda i uppsyningsmannens ställe. Styrelsen ville i detta sammanhang erinra om att befintligheten av en särskild isoleringsavdelning inom paviljongen krävde, att paviljongen ständigt stode under tillsyn. En befattningshavare, som jämte väl vitsordad yrkeskunnighet tillika skulle äga förmåga att på detta sätt självständigt handleda och hålla uppsikt över vissa av de ömtåligaste intagna, borde enligt styrelsens mening erhålla tjänsteställning såsom *förste förman* med placering i åttonde lönegraden. Avlöningen för en sådan icke-ordinarie befattningshavare hade av styrelsen beräknats till 2,196 kronor för år.

Från anslagsposten till icke-ordinarie befattningshavare bestredes för närvarande avlöning till bland annat en nattvakt. Denne tjänsteman hade till åliggande att nattetid — utom fyra frinätter i månaden — från kl. 9 e. m. till kl. 7 f. m. förrätta vakttjänstgöring inom anstaltens olika avdelningar samt att under nattens lopp företaga tre rundvandringar genom stall, ladugård, verkstadshus samt övriga byggnader. I samband med att vakthållningen nattetid utsträcktes till att omfatta jämväl den på betydligt avstånd från huvudanstalten belägna paviljongen bleve anställandet av ytterligare en *nattvakt* oundgängligen nödvändigt. Genom denna personalökning skulle också någon lättnad kunna åvägbringas i nattvakternas arbetsförhållanden; såsom framginge av nyss lämnade uppgifter vore nattvaktens tjänstgöring för närvarande oskäligt lång och synnerligen betungande. Ifrågasvarande befattningshavare syntes liksom den nuvarande böra placeras i femte lönegraden, varvid avlöningen skulle uppgå till ett belopp av 1,818 kronor för år.

Då anstalten även vid nyssnämnda anordning behövde för beredande av ledighet åt nattvakterna anlita biträdande nattvakt under vissa nätter, förutsatte styrelsen, att det från förevarande anslagspost för ifrågavarande ändamål utgående ersättningsbeloppet å 300 kronor allttjämt bibehölles.

I detta sammanhang har styrelsen — under förmölan att mathållningen till de i paviljongen intagna komme att ordnas så, att maten färdiglagades i huvudanstalten och därefter transporterades till paviljongen — anført, att styrelsen icke för närvarande ifrågasatte anställandet av särskild kvinnlig befattningshavare för uppvärmning och servering av maten i paviljongen, disk m. m. Det syntes nämligen först böra försöksvis prövas, huruvida icke dessa göromål kunde under vederbörlig tillsyn utföras av de intagna.

I övrigt har styrelsen icke föreslagit några förändringar beträffande den icke-ordinarie personalen vid anstalten. Styrelsen, som på sätt framgår av den lämnade redogörelsen uppskattat kostnaderna för höjda arvoden till husläkaren och rådgivande psykiatern ävensom för anställande av en uppsyningsman, en förste förman och ytterligare en nattvakt till (400 + 200 + + 2,448 + 2,196 + 1,818) 7,062 eller i avrundat tal 7,000 kronor, har på grund härav hemställt, att avlöningsposten till icke-ordinarie befattningshavare måtte från och med budgetåret 1931/1932 höjas från det nuvarande beloppet 21,000 kronor till 28,000 kronor.

Vad angår *omkostnadsstaten* har anstaltsstyrelsen uppgjort ett framställningen bilagt förslag till detaljerad dylik stat för anstalten, avseende budgetåret 1931/1932. Detta statförslag är — i motsats till de för budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 fastställda staterna, vilka äro grundade på en antagen medelbeläggning av 100 internerade per dag — på förut anförda skäl beräknat för ett medeltal närvarande intagna av 125 per dag. Styrelsen anför, att bland annat denna omständighet föranlett styrelsen att föreslå höjningar beträffande de flesta av de i staten upptagna posterna.

Vad angår *utgifterna* har anstaltsstyrelsen förutsatt, att posterna till *övervakning av utskrivna och permitterade m. m.* samt till *jordbruket* å respektive 500 och 61,000 kronor skola lämnas orubbade.

Vidkommande övriga utgiftsposter hava ändringar föreslagits under följande motivering.

Posten *byggnader m. m.*, som i staten för innevarande budgetår vore upptagen till 8,500 kronor, måste höjas utöver det nuvarande beloppet. Anstaltsbyggnader och personalbostäder tarvade nämligen, såsom styrelsen i det föregående framhållit, alltmera omfattande reparationer. Då utgifterna under ifrågavarande utgiftspost för budgetåret 1929/1930 uppgått till 10,185 kronor 37 öre — utgiftssiffrorna, såsom de här och i det följande angåves, inbegrepe icke flitpenningar — hade styrelsen ansett posten böra höjas med 1,500 kronor eller till 10,000 kronor.

Posten *utspisning* vore i staten för innevarande budgetår upptagen till 39,800 kronor, motsvarande en dagsportionskostnad av ungefär 1 krona 9 öre. Den beräknade höjningen av antalet intagna till 125 personer föranledde givetvis, att de sammanlagda utgifterna för utspisningen måste beräknas högre än vad nu vore fallet. Med ledning av utgiftssiffran — 39,838 kronor 76 öre — för sistförflutna budgetår hade styrelsen emellertid ansett sig kunna för budgetåret 1931/1932 räkna med en dagsportionskostnad av 1 krona 3 öre. Då utspisningskostnaderna efter denna beräkningsgrund skulle komma

att uppgå till $(125 \times 365 \times 1.08)$ 46,993 kronor 75 öre, hade styrelsen upptagit posten till i avrundat tal 47,000 kronor.

Från posten *beklädnad och sängkläder* bestredes bland annat kostnaderna för sådana klädespersedlar, vilka mot ersättning — för närvarande uppgående till 30 öre per dag — utlånades till de intagna. Då antalet intagna, som på detta sätt under interneringstiden nyttjade anstaltens klädespersedlar, i förevarande statförslag beräknades höjt från 90 till 120, har utgiftsposten höjts med ett belopp av $(30 \times 365 \times 0.30)$ 3,285 kronor eller från 11,355 kronor till 14,640 kronor. Å inkomstsidan hade posten vård- och beklädnadsavgifter uppförts med ett i samma mån höjt belopp.

Belastningen å posten till *inventarier* hade under budgetåret 1929/1930 uppgått till 3,378 kronor 77 öre. Med hänsyn därtill och till behovet av nyanskaffning av armatur, stolar, kokkärl, servis m. m. hade styrelsen icke ansett sig kunna beräkna posten, vilken i staten för innevarande budgetår vore upptagen till 3,000 kronor, till lägre belopp än 5,000 kronor.

För att möta de större utgifter under posten *eldning, belysning och elektrisk kraft*, som den under byggnad varande paviljongen komme att medföra, hade posten ansetts böra höjas. Då emellertid priserna å bränsle numera visade tendens att sjunka, till följd varav utgiftssiffran under denna post för budgetåret 1929/1930 stannat vid 21,597 kronor 58 öre, hade styrelsen ansett sig kunna begränsa höjningen till ett belopp av 3,000 kronor. I enlighet med denna uppfattning hade förevarande post höjts från 23,000 kronor i staten för innevarande budgetår till 26,000 kronor.

Posten *renhållning* vore i staten för innevarande budgetår beräknad till 2,500 kronor. Då från ifrågavarande post komme att bestridas kostnader för renhållning jämväl inom den nya paviljongen ävensom för tvätt till ett ökat antal intagna, hade posten, med hänsyn tagen till att utgiftssiffran för hithörande ändamål under budgetåret 1929/1930 uppgått till 3,040 kronor 14 öre, i förslaget uppförts med 4,000 kronor.

Utgifterna under posten *hälso- och sjukvård* hade under budgetåret 1929/1930 uppgått till 4,686 kronor 60 öre. En beräknad ökning av medeltalet intagna till 125 personer syntes påkalla en höjning från beräknade 4,900 kronor i staten för innevarande budgetår till 5,500 kronor.

Av samma anledning hade styrelsen jämväl föreslagit en höjning av posten *expenser och diverse*. Utgiftssiffran under ifrågavarande post, som för närvarande vore beräknad till 9,445 kronor, hade under senast förflutna budgetår uppgått till 8,567 kronor 97 öre. Till följd av utvidgningen av anstaltens verksamhet kunde ökade kostnader förutses för skrivmaterialier, telefon- och telegramavgifter m. m., vartill komme ökade kostnader för abonnemang å ytterligare telefonapparater. Styrelsen hade med hänsyn till nu nämnda omständigheter upptagit posten till 10,400 kronor, vilket belopp emellertid för avrundning av statens slutsumma sänkts till 10,360 kronor.

Med anledning av att utgiftssiffran för *verkstadsdriften* under senast förflutna budgetår stannat vid 9,013 kronor 71 öre, hade ifrågavarande post i förevarande förslag sänkts från 10,000 kronor till 9,000 kronor.

Posten *flitpenningar* vore i staten för innevarande budgetår upptagen till 23,000 kronor. Belastningen under budgetåret 1929/1930 utgjorde 23,623 kronor 65 öre. Posten i fråga, som till sin storlek självfallet i väsentlig grad bestämdes av beläggningsfrekvensen vid anstalten, hade höjts med 3,000 kronor eller till 26,000 kronor.

För samtliga utgifter kommer styrelsen alltså till en totalsumma av 219,000 kronor mot 197,000 kronor i nu gällande stat.

I fråga om anstaltens *inkomster* under nästa budgetår har styrelsen beträffande posten *jordbruket* räknat med oförändrat belopp.

Övriga inkomstposter har styrelsen beräknat på följande sätt.

Under posterna *byggnader* samt *eldning, belysning och elektrisk kraft* hade inkomsterna, vilka utgjordes av hyror för tjänstemannabostäder samt ersättning för till tjänstemännen försålt bränsle och elektrisk energi, under budgetåret 1929/1930 uppgått till respektive 6,912 kronor 41 öre och 1,241 kronor 66 öre. Med hänsyn till den föreslagna ökningen av antalet befattningshavare vid anstalten hade i förevarande förslag posten *byggnader* höjts med 600 kronor eller till 7,600 kronor. Beträffande posten *eldning, belysning och elektrisk kraft* hade med anledning av den låga inkomstsiffran under denna post för senaste budgetåret någon höjning icke ansetts tillräddig. För avrundning av statens slutsumma hade posten sänkts med 10 kronor till 1,635 kronor.

Ersättningsposterna för *vård- och beklädnadsavgifter* hade dittills beräknats efter 100, respektive 90 intagna per dag. I förevarande förslag hade *vårdavgifter* beräknats inflyta för 125 intagna per dag eller — då vårdavgiften utgjorde 1 krona per dag — med tillhoppa ($125 \times 365 \times 1$) 45,625 kronor. I fråga om *beklädnadsavgifterna* ville styrelsen framhålla, att antalet intagna, som använde egna kläder, eller för vilka statsverket bestrede kostnaden för beklädnad, aldrig uppgått till det beräknade tiotalet. Så syntes ej heller bliva fallet i fortsättningen. Styrelsen räknade med att beklädnadsavgifter komme att av de för vårdavgiften ansvariga erläggas för 120 av beräknade 125 intagna, varvid — med bibehållande av beklädnadsavgiften vid 30 öre för dag — den sammanlagda ersättningen för hyra av anstaltens klädespersedlar uppskattats till ($120 \times 365 \times 0.30$) 13,140 kronor. I enlighet med nu angivna beräkningsgrunder hade förevarande inkomstpost höjts från 46,355 kronor i staten för innevarande budgetår till ($45,625 + 13,140$) 58,765 kronor.

Under posten *verkstadsdriften* slutligen hade inkomsterna under senast avslutade räkenskapsåret 1929/1930 uppgått till 17,636 kronor 14 öre. Styrelsen ansåge sig med anledning härav böra höja förevarande inkomstpost från 17,000 kronor i staten för innevarande budgetår till 18,000 kronor.

Enligt de sålunda uppgjorda beräkningarna skulle samtliga inkomstposter med undantag av posten statens tillskott uppgå till 176,000 kronor, vilket belopp med 14,000 kronor överstiger motsvarande summa för budgetåret 1930/1931. Då enligt vad nyss anförts totalsumman för utgifterna i förslaget beräknats till 219,000 kronor, skulle enligt styrelsens förslag inkomst posten *statens tillskott* kunna beräknas till ($219,000 - 176,000$) 43,000 kronor, vilket skulle innebära en höjning med 8,000 kronor vid jämförelse med beloppet för samma inkomstpost i gällande omkostnadsstat.

I anslutning till den sålunda gjorda beräkningen av de skilda posterna i staten skulle enligt styrelsens förslag det ordinarie anslaget till anstalten från och med budgetåret 1931/1932 höjas med ($3,000 + 7,000 + 8,000$) 18,000 kronor och alltså upptagas till 139,000 kronor i stället för det nuvarande beloppet 121,000 kronor.

I utlåtande den 13 oktober 1930 har *socialstyrelsen* lämnat anstaltsstyrelsens förslag beträffande avlöningsstaten utan erinran. I fråga om omkostnadsstaten har socialstyrelsen under hänvisning till sitt förut och i det följande berörda förslag angående nedsättning av vårdavgifterna och borttagande av beklädnadsavgifterna vid vissa alkoholistanstalter hemställt, att

vid Vennngarnsanstalten inkomsterna av vårdavgifter måtte beräknas till halva det av anstaltsstyrelsen upptagna beloppet, att någon inkomst icke vidare måtte beräknas för beklädnadsavgifter, samt att statens tillskott till driftkostnaderna måtte höjas med det belopp, som betingades av den av socialstyrelsen förordade inkomstminskningen. I öfrigt har socialstyrelsen tillstyrkt anstaltsstyrelsens förslag jämväl i vad detsamma avser omkostnadsstaten.

Departements-
chefen.

Anstaltsstyrelsens förslag beträffande anslagsposten till *avlöningar till ordinarie tjänstemän* innebär, såsom nämnts, att anstaltens ordinarie personal skulle utökas med en förste förman, avsedd att tjänstgöra såsom arbetsledare huvudsakligen vid anstaltens snickeriverkstad. Då detta förslag synes ägnat att — till fördel såväl för anstaltens ekonomi som för de internerade — främja en rationell verkstadsdrift, får jag tillstyrka detsamma. Nämda anslagspost torde därför böra för nästa budgetår upptagas till 68,000 kronor.

Vad härefter angår anslagsposten till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.*, delar jag anstaltsstyrelsens uppfattning, att arvodena till husläkaren och rådgivande psykiatern med hänsyn till dessa befattningshavares ökade arbete efter anstaltens utvidgning skäligen böra höjas på sätt nämnda styrelse föreslagit. Därest riksdagen icke har något att erinra däremot, lära alltså arvodena till nämnda befattningshavare böra från och med den 1 juli 1931 utgå med 2,200 respektive 1,000 kronor för budgetår. Därvid förutsätter jag, i likhet med anstaltsstyrelsen, att dyrtidstillägg enligt de för nyreglerade verk gällande grunderna skola utgå å nämnda belopp. Den förstärkning av anstaltens icke-ordinarie personal med en uppsyningsman i 10:e lönegraden, en förste förman i 8:e lönegraden och en nattvakt i 5:e lönegraden, som av anstaltsstyrelsen föreslagits, synes mig vara en nödvändig följd av den nya vårdpaviljongens tillkomst och överstiger icke vad som beräknades vid övervägandena om inrättande av denna paviljong. Jag ansluter mig därför även i denna del till anstaltsstyrelsens förslag. Nu ifrågavarande anslagspost torde i enlighet härmed böra beräknas till 28,000 kronor.

Med avseende å beräkningen av *omkostnadsstaten* biträder jag beträffande *utgifterna* samtliga poster i anstaltsstyrelsens förslag. Vad däremot angår *inkomsterna* är det, såsom jag redan under en föregående punkt antytt, min avsikt att i överensstämmelse med socialstyrelsens förslag förordade ett borttagande av de vid alkoholistanstalterna utgående beklädnadsavgifterna samt en nedsättning av vårdavgifterna därstädes från 1 krona till 50 öre per vård dag. I följd därav läser den av anstaltsstyrelsen beräknade inkomstposten till vård- och beklädnadsavgifter å (45,625 + 13,140) 58,765 kronor böra ersättas med en post för *vårdavgifter*, beräknad till 22,815 kronor. I fråga om övriga inkomstposter — fränsett statens tillskott — synes mig anstaltsstyrelsens förslag böra godtagas, dock att inkomstposten för *eldning, belysning och elektrisk kraft* för avrundning av statens slutsumma lämpligen torde kunna nedsättas till 1,585 kronor. Inkomsternas samman-

lagda belopp — frånsett statens tillskott — skulle enligt min beräkning för nästa budgetår uppgå till 140,000 kronor. Då utgifterna beräknats till 219,000 kronor, skulle såsom *statens tillskott* krävas ett belopp av 79,000 kronor. Den i den ordinarie staten för anstalten upptagna anslagsposten till övriga kostnader för driften bör i enlighet härmed beräknas till sistnämnda belopp.

Det ordinarie anslaget till Venngarnsanstalten bör alltså enligt mitt förslag för nästa budgetår uppföras med (68,000 + 28,000 + 79,000) 175,000 kronor.

Anslaget torde, liksom fallet varit från och med budgetåret 1928/1929, böra under nästkommande budgetår utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att antalet ordinarie befattningar vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister skall från och med den 1 juli 1931 vara bestämt på följande sätt:

Befattning	Lönegrad.
1 direktör	B 26
1 assistent	B 18
1 räkenskapsförare och redogörare	B 17
1 lantbruksinspektör	B 17
1 husfader	B 15
1 maskinist	B 8
3 förste förmän	B 8
10 förmän	B 6
1 husmoder	B 6

dels godkänna följande stat för statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932:

Stat.

A. Avlöningsstat.	Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	68,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	28,000

B. Omkostnadsstat	
Övriga kostnader för driften, <i>förslagsanslag</i>	79,000
Summa kronor	175,000

dels ock höja det ordinarie förslagsanslaget till statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, nu 121,000 kronor, med 54,000 kronor till kronor 175,000.

[34.] 36. **Restaurering av Venngarns slott.** I skrivelse den 22 september 1930 har styrelsen för statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister gjort framställning om anvisande av medel för nästa budgetår för restaurering av slottsbyggnaden å Venngarn.

Styrelsen har därvid rörande den nuvarande slottsbyggnadens tillkomst, utsmyckning och användning ävensom beträffande å byggnaden tidigare företagna reparationer lämnat i huvudsak följande redogörelse.

De äldsta delarna av slottsbyggnaden torde härröra från 1200-talet, då ett gråstenshus stod på det nuvarande slottets plats. Sedan Venngarn på 1500-talet kommit i Vasaättens ägo, ombyggdes det från medeltiden stammande gråstenshuset, varvid bland annat den nuvarande övervåningen uppfördes. Enligt en på södra gaveln anbragt inskription skulle detta byggnadsarbete hava avslutats år 1591; sandstensportalerna på slottet torde likaledes härröra från denna tid.

År 1653 försålles Venngarn till Magnus Gabriel de la Gardie, som omkring år 1660 lät igångsätta ett omfattande restaureringsarbete. De ännu bevarade gårdsräkenskaperna för åren 1663—1664 upplysa om att ansehlige mängder byggnadsmaterial vid denna tid forslades till godset samt att hantverkare av olika slag voro i verksamhet där. Troligen under ledning av arkitekten Jean de la Vallée tillbyggdes nu slottet med ett trapphus och två åt gårdssidan framspringande flyglar; mellan trapphuset och flyglarna uppfördes altaner, smyckade med pyramider och trästatyer. På en dittills orörd brant på slottets södra sida anlades efter anvisningar av de la Vallée en trädgård med ett rikt utbildat system av terrasser.

Restaureringsarbetet sträckte sig även till slottets inre. Rumsindelningen blev sålunda ändrad. Rummen smyckades med sandstensspisar, paneler, takdekorationer, plafondmålningar och lösa tavlor, bland annat åtta i olja utförda målningar ur Disasagan, vilken av ålder varit knuten till Venngarn. Inrednings- och dekorationsarbetet koncentrerades i synnerhet till huvudbyggnadens södra del. Här inreddes i barockstil ett genom två våningar gående kapell, som år 1665 stod färdigt att tagas i bruk. I början av 1670-talet voro övriga byggnadsarbeten inom slottet i det närmaste avslutade.

Genom reduktionskommissionens resolution den 12 mars 1681 indrogs Venngarn till kronan. Eftersom de la Gardie av kunglig nåd tilläts att för sin återstående livstid bebo Venngarn, fick kronan först vid hans död — år 1686 — oinskränkt förfoganderätt över kungsgården och slottet.

Några av de konstverk, som de la Gardie sammanfört till Venngarn, sökte han rädda undan reduktionen genom att överflytta dem till annan plats. Vad som fanns kvar på Venngarn vid hans bortgång skingrades snart. Kapellet med dess utsmyckning och tavelserien ur Disasagan skonades emellertid, enligt uppgift på kunglig befallning. Härutöver finnes numera av lösa inventarier från de la Gardies tid endast ett porträtt av drottning Ulrika Eleonora.

Efter de la Gardies död uppläts kungsgården först såsom indelning på lön till landshövdingen i Uppsala län och sedermera under inemot 200 år på arrende. Under denna tid synas inga mera betydande ändringar hava vidtagits i fråga om slottets yttre; inomhus blev bland annat rumsindelningen ånyo ändrad.

I proposition (nr 155) till 1914 års senare riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att Venngarns kungsgård finge den 14 mars 1915 upplätas till en *statens vårdanstalt för alkoholister*. Riksdagen biföll denna hemställan. Genom ifrågasvarande beslut uppläts även slottsbyggnaden för verk-

samheten, dock med den inskränkningen, att i slottet icke finge inrymmas logements- eller arbetslokaler för de å anstalten intagna. Den 14 januari 1916 förordnade Kungl. Maj:t vidare på hemställen av riksantikvarien, att slottskapellet och de två yttersta rummen i slottets södra flygels andra våning — de s. k. historiska rummen — icke skulle användas för vårdanstaltens behov. Efter den 1 augusti 1916, då vårdanstalten började sin verksamhet, hava disponibla utrymmen i slottet tagits i anspråk för expeditionslokaler, arkiv, förråd samt tjänstebostäder.

Under åren 1915 och 1916 försågs slottet — utom kapellet och de s. k. historiska rummen — med värmeledning och ledningar för elektriskt ljus. Dessa installationsarbeten och därav betingade reparationer verkställdes under noggrant aktgivande på att de nya anordningarna ej skulle ingripa störande eller förvanskande i den åldriga byggnadens konstruktion och dekorativa detaljer. För reparation av slottskapellets tak anvisade Kungl. Maj:t genom beslut den 14 januari och den 5 maj 1916 ett sammanlagt belopp av högst 3.272 kronor 50 öre, varjämte Kungl. Maj:t den 17 juni 1916 anvisade högst 800 kronor till konservering av textilierna i slottskapellet och taken i de s. k. historiska rummen. I övrigt hava byggnadsarbetena inom slottet efter vårdanstaltens förläggande till Venngarn inskränkts till mindre underhållsarbeten.

Styrelsen anför härefter, att styrelsen vid upprepade tillfällen under de gångna åren kunnat konstatera, att den äldre inredningen i slottet hotade att förstöras och att en grundlig restaurering av slottet måste komma till utförande, därest byggnaden skulle kunna bibehållas för anstaltens behov. I november 1923 hade styrelsen med riksantikvarien avhandlat frågan om en sakkunnig restaurering av slottet. Då emellertid Venngarn vid denna tid endast provisoriskt varit upplåtet för alkoholistanstaltens räkning, blevo planerna på en mera omfattande restaurering uppskjutna, i avbidan på att riksdagen skulle fatta definitivt beslut rörande Venngarns framtida användning.

1927 års riksdag beslöt sedermera, att vårdanstalten skulle från och med den 1 juli 1927 definitivt vara förlagd till Venngarn. Sedan därefter anstaltsstyrelsen påkallat byggnadsstyrelsens medverkan för en besiktning av slottsbyggnaden, har sådan besiktning den 10 maj 1927 verkställts av intendenten hos byggnadsstyrelsen Ä. Noreen och byråingenjören därstädes J. Telander. Rörande de förhållanden, som vid besiktningen konstaterats, har Noreen i ett den 12 maj 1927 dagtecknat tjänstememorial anfört i huvudsak följande.

Taket och den grevliga läktaren i kapellet gjorde intryck av att kunna falla ned när som helst. På grund av hela inredningens såväl konstnärliga som kulturhistoriska kvalitet vore det emellertid icke blott en teknisk fråga, hur detta skulle kunna avhjälpas. Det vore omöjligt att göra så stora ingrepp, som erfordrades för att rätta till konstruktionen, utan att skada inredningen. Även inredningen måste därför samtidigt konserveras. Hela kapellet borde för övrigt för länge sedan hava kommit under sakkunnig omvårdnad. Som exempel kunde nämnas, att den nuvarande direktören, som dock ej varit så många år på platsen, vid sin ditkomst kunnat i en fönster-smyg se tydliga kalkmålningar, av vilka nu ej ett spår finnes kvar. Då nu i alla fall en hel del måste göras, vore det säkerligen även ur ekonomisk synpunkt det fördelaktigaste att i ett sammanhang sätta det hela i värdigt skick.

Det vore emellertid icke blott i kapellet, som omedelbara konserveringsarbeten vore av nöden för att icke stora värden skulle gå förlorade, utan detsamma vore förhållandet på flera andra ställen inom slottet. Särskilt gällde detta de i limfärg dekorerade taken, där färgen flagnade av bit för bit. Dessa tak skulle det vara lätt och billigt att rädda, om en konservator finge hand om dem i tid. I ett rum i tredje våningen finnes under vitkalkningen en i gult hållen, målad »panel» i kalkfärg och en ungefär lika bred fris upptill i samma färg. Mellan frisen och panelen hade gobelänger varit anbragta. Detta rum skulle vara synnerligen tacksamt att ställa i ordning i sitt ursprungliga skick. Färgerna på väggarna skulle komma att harmoniera med färgerna på spisen och i taket, och det hela skulle bliva ett utomordentligt effektivt 1600-talsrum.

Vidare finnes många oljemålningar på slottet, både plafonder, paneler och lösa tavlor, vilka vore i stort behov av konservering. I många rum finnes äldre målning under den nuvarande oljemålningen, t. ex. i den vackra vestibulen två trappor upp.

I nyssnämnda tjänstememorial föreslog intendenten Noreen slutligen, att anstaltens styrelse måtte hos Kungl. Maj:t begära anslag för att hindra slottsbyggnadens fortskridande förfall.

I utlåtande den 25 maj 1927 framhöll *riksantikvarien* nödvändigheten av att det i slottet inrymda, ur såväl konstnärlig som kulturhistorisk synpunkt synnerligen viktiga kapellet samt slottets övriga värdefulla äldre inredning, såsom dekorerade tak, väggmålningar, paneler m. m., snarast bleve föremål för en fullt sakkunnig konserveringsbehandling. Riksantikvarien framhöll vidare, att det givetvis borde ankomma på den anstalt, åt vilken Venngarns slott upplåtits, att hos Kungl. Maj:t begära för ändamålet erforderligt anslag. Dessförinnan borde emellertid anstaltens styrelse uppdraga åt kompetent arkitekt att efter undersökningar på platsen upprätta förslag till erforderliga konserverings- och restaureringsarbeten jämte kostnadsberäkning.

Med överlämnande av Noreens förutnämnda tjänstememorial hemställde *byggnadsstyrelsen* i skrivelse till anstaltsstyrelsen den 3 juni 1927, att anstaltsstyrelsen måtte vidtaga åtgärder i enlighet med vad riksantikvarien föreslagit.

På anstaltsstyrelsens begäran uppdrog sedermera byggnadsstyrelsen åt intendenten Noreen att i samråd med riksantikvarien verkställa utredning angående omfattningen av erforderliga restaurerings- och ändringsarbeten å Venngarns slott. Med anledning härav har Noreen efter verkställd utredning i *tjänstememorial* den 12 juli 1928 framlagt förslag till erforderliga åtgärder i ämnet jämte därtill hörande kostnadsberäkningar.

För detta förslag har anstaltsstyrelsen i sin framställning den 22 september 1930 redogjort på i huvudsak följande sätt.

Enligt förslaget skulle delar av övervåningen och mellanvåningen samt hela kapellet bliva föremål för restaurering.

I *övervåningen*, där Disasalen och de s. k. historiska rummen vore belägna och som ytterligare inrymde tre expeditionsrum, ett gästrum samt tjänstebostad för assistenten, vore samtliga fyra plafondmålningar, av vilka två hade en yta av respektive 7 och 11 kvadratmeter, illa medfarna av fukt och

yttre åverkan. I fyra rum vore taken målade i limfärg, som emellertid flagnade av, varigenom den värdefulla äldre dekoreringen förstördes. Under kalkfärgen i två av dessa rum funnes vidare väggmålningar, som enligt förslaget ånyo skulle tagas fram. De i den s. k. Disasalen befintliga åtta tavlor med motiv ur Disasagan jämte de två på svenska och latin avfattade texttavlor måste, eftersom färgen visade benägenhet att falla bort, uppsättas på ny duk, rengöras, retuscheras och fernissas.

Kostnaderna för i denna våning erforderliga arbeten hava i kostnadsförslaget beräknats till 14,775 kronor, varav ett belopp av 2,400 kronor hänföra sig till arbeten i de s. k. historiska rummen, vilka, som nämnts, icke användas för anstaltens behov.

Mellanvåningen inrymde tjänstebostad åt direktören samt en lägenhet om två rum och kök. Restaureringsarbetena i denna våning skulle huvudsakligen omfatta i direktörens bostad befintliga två plafondmålningar, en målning på pannå, ett porträtt samt en panel.

Plafondmålningarna vore i samma bristfälliga skick som motsvarande målningar i övervåningen. En målning på pannå, som föreställde en gammal kvinna och vore utförd i holländskt manér, hade genom sin placering över en ända till år 1916 använd eldstad sotats och spruckit. Tavlan behöfve hopfogas och förstärkas samt därefter rengöras, retuscheras och fernissas. Därest vid närmare undersökning en äldre målning skulle påträffas under den nuvarande, skulle den yngre målningen avlägsnas. Det förutnämnda porträttet, som föreställde drottning Ulrika Eleonora, behöfve uppsättas på ny duk; den gamla duken vore nämligen sönderfräkt och hade lossnat från ramen. Vad beträffade den i ett av rummen befintliga panelen, vore densamma bemälad med genrestycken, försedda med engelska inskriptioner. Målningarna, som vore utförda på trä, vore mycket såriga och behöfve därför lagas, rengöras, retuscheras och mattfernissas.

Nu nämnda arbeten, vilka avse lokaler, som samtliga disponeras av anstalten, hava i förslaget kostnadsberäknats till 5,150 kronor.

Rörande slottskapellet heter det vidare i styrelsens redogörelse på följande sätt.

Om man undantog de reparationer av taket och textilierna, vilka, på sätt förut angivits, utförts år 1916, torde aldrig, sedan *slottskapellet* färdigställdes, någon restaurering hava utförts därstädes. I sin ålderdomliga skrud erbjöde kapellet därför en ursprunglig och stämningsrik bild från det gamla herresätets storhetstid. Denna bild hotades emellertid av förstörelse. Taket buktade ånyo och kunde när som helst rasa ned; den grevliga läktaren och orgelläktaren vore likaledes fallfärdiga. Till avhjälpande av dessa brister erfordrades en synnerligen omfattande restaurering. För uppskruvning av bjälklaget och lagning av läktarbjälklaget måste sålunda hela innertaket och båda läktarna nedtagas och återuppsättas. Redan skadat virke samt virke och skulptur, som skadades vid nedtagandet, måste ersättas, varjämte allt i kapellet befintligt trä måste ommålas. I sammanhang med dessa ingrepp syntes kapellets inredning i övrigt — golv, bänkar, predikstol, altaruspsättning, tavlor, kalkmålningar och skulpturer m. m. — böra bliva föremål för sakkunnig konservering. Det från 1600-talet stammande orgelverket, som nu låge sönderfallet bakom orgelfasaden och ej kunde återställas i brukbart skick, skulle enligt förslaget ersättas med ett nytt orgelverk; kostnaden härför hade beräknats till 5,000 kronor. För att ånyo göra kapellet användbart för gudstjänstbruk upptog förslaget jämväl kostnader, beräknade till

3,000 kronor, för införande av värmeledning; ledningssystemet skulle förbindas med den redan befintliga, för slottets uppvärmning i övrigt avsedda värmepannan.

Kostnaderna för en restaurering av slottskapellet i denna omfattning uppskattas till — inberäknat kostnaden för nytt orgelverk och värmeledning — 20,725 kronor.

De dekoreringar, vilka som nämnts påträffats under kalkmålningen i de s. k. historiska rummen, gjorde enligt Noreen sannolikt, att även på andra ställen i slottet äldre dekorationer doldes under paneler, puts och tapeter. Att på måfå söka efter dem, så länge rummen vore i dagligt bruk, läte sig icke göra; under restaureringsarbetets gång torde de emellertid komma i dagen.

Med hänsyn härtill har i kostnadsförslaget posten oförutsedda utgifter, som i vanliga fall brukade upptagas till 10 % av hela byggnadssumman, beräknats till 25 % av nämnda summa eller till 8.350 kronor. Utgifterna för arbetsledning m. m. hade uppskattats till ett belopp av 5,000 kronor. Den sammanlagda kostnaden för *oförutsedda utgifter och arbetsledning m. m.* skulle alltså enligt förslaget komma att uppgå till 13,350 kronor.

Kostnaderna för samtliga i förslaget upptagna restaureringsarbeten skulle i enlighet med det anförda uppgå till 54,000 kronor och fördela sig på följande sätt:

	Kronor.
arbeten i övervåningen	14,775
» » mellanvåningen	5,150
» » slottskapellet	20,725
oförutsedda utgifter, arbetsledning m. m.	13,350
Summa kronor	54,000

I den 22 och 24 augusti 1928 avgivna yttranden hava *riksantikvarien* och *byggnadsstyrelsen* uttalat sin anslutning till det av intendenten Noreen sålunda upprättade restaureringsförslaget, och har byggnadsstyrelsen i sitt yttrande förordat, att anstaltsstyrelsen måtte vidtaga åtgärder för beredande av erforderliga medel till de föreslagna arbetenas genomförande.

Anstaltsstyrelsen, som med skrivelsen den 22 september 1930 överlämnat de till ärendet hörande handlingarna, har förklarat sig till alla delar biträda intendenten Noreens förslag, dock att anstaltsstyrelsen, enär förekommande handräckningsarbeten ävensom efterlagningar och justeringar i begränsad omfattning borde kunna utföras med anlitande av anstaltens egen arbetskraft, efter samråd i ämnet med byggnadsstyrelsen ansett de sammanlagda kostnaderna för arbetena icke behöva uppskattas till högre belopp än 50,000 kronor.

Anstaltsstyrelsen har därefter framhållit, att den föreslagna restaureringen av slottet påkallades icke blott av omsorgen om slottets kulturminnen utan i lika hög grad av den till Venngarn förlagda *vårdanstaltens intressen*. Härom har anstaltsstyrelsen närmare anført följande.

Därest slottet, liksom dittills varit fallet, skulle kunna för framtiden bibehållas för vårdanstaltens behov, vore det en ofrånkomlig förutsättning, att byggnaden hölles i värdigt och beboeligt skick. Detta gällde främst de lokaler,

som oinskränkt upplåtits åt anstalten. I dessa lokaler hade emellertid vissa mycket angelägna reparationer dittills måst eftersättas och uppskjutas, enär styrelsen saknat erforderliga medel för tillvaratagandet av där befintlig äldre inredning; att låta denna inredning försvinna, hade självfallet icke kunnat komma ifråga. Till belysande av det sagda ville styrelsen erinra, att inner-taken i flera rum vore spruckna och behövde omläggas; i ett par rum borde bjälklaget undersökas och eventuellt repareras, då det kunde befaras, att bjälkarna vore angripna av röta. Vid utförandet av dessa arbeten behövde styrelsen emellertid hava klarhet, huruvida medel kunde disponeras för restaurering exempelvis av i taken anbragta plafondmålningar. Med frågan om en genomgripande och sakkunnig restaurering av slottet sammanhängande även utförandet av sådana dittills uppskjutna men högst nödvändiga arbeten som omläggning av golven, reparation av väggpanel och fönster samt målning; i sistnämnda avseende förtjänade särskilt framhållas, att väggarna i Disa-salen, torftigt iordningställda för flera decennier sedan, nu befunne sig i dåligt skick.

Vad som sålunda sagts gällde emellertid även om de från begagnande undantagna rummen, d. v. s. de två s. k. historiska rummen och slottskapellet. Den skräplighet, som utmärkte den konstnärliga inredningen där, sträckte sig även till fönsterkarmar, fönsterbågar, golv och takkonstruktioner. Alldeles bortsett från inredningens egenart och konstnärliga kvalitet måste därför åtgärder vidtagas för att hejda förfallet i dessa rum, eftersom i annat fall slottsbyggnaden i sin helhet efter hand kunde bli otjänlig för sitt nuvarande ändamål.

En restaurering av slottet i enlighet med dessa av styrelsen angivna riktlinjer skulle slutligen bli till stort gagn för vårdanstalten även i det avseendet, att anstalten därigenom kunde erhålla ökat utrymme för expeditionslokaler samt tillgång till särskilt gudstjänstrum. I förstnämnda hänseende ville styrelsen framhålla, att de tre rum i slottets andra våning, som från början reserverats för expeditionslokaler, numera vore otillräckliga. Därest de historiska rummen iordningställdes, skulle dessa rum kunna, utan att deras karaktär förvanskades, användas som gästrum eller dylikt, varigenom det nuvarande, intill expeditionslokalerna liggande gästrummet kunde tagas i anspråk såsom expeditionlokal.

Vad beträffade gudstjänsterna, måste dessa till följd av bristen på lämplig lokal för närvarande hållas i anstalts matsal, en anordning som av flera skäl medförde allvarliga olägenheter. Blev slottskapellet restaurerat och såsom föreslagits försett med värmeledning, kunde anstalts gudstjänster förläggas dit. Riksantikvarien och byggnadsstyrelsen hade icke haft något att erinra häremot. För egen del skulle styrelsen finna det naturligt och tilltalande, om kapellet på detta sätt kunde ställas i anstalts verksamhetens tjänst.

Med hänsyn till det sålunda anförda föreslår anstaltsstyrelsen, att anslaget till bestridande av kostnaderna för de föreslagna restaureringsarbetena måtte — liksom fallet för närvarande vore beträffande övriga anslag, som hade avseende å alkoholistvården — utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel. Då det för närvarande ej kunde med någon säkerhet sägas, om restaureringsarbetet hunne slutföras under ett budgetår eller komme att draga längre tid, har styrelsen vidare hemställt, att anslaget måtte anvisas för budgetåret 1931 1932 men erhålla karaktären av reservationsanslag.

Det erforderliga anslagsbeloppet har styrelsen i enlighet med förut omförmälda beräkningar angivit till 50,000 kronor.

Till följd av remiss har *socialstyrelsen* den 14 oktober 1930 i ärendet avgivit utlåtande, däri styrelsen anfört bland annat följande.

Den planerade restaureringen syntes i främsta rummet motiverad ur kulturhistorisk synpunkt, nämligen av omsorgen att på ett värdigt och betryggande sätt bevara det förnämliga kulturminnesmärke, som Venngarns slott utgjorde. Ehuru bedömandet av den föreliggande frågan ur sådan synpunkt väsentligen syntes falla utanför socialstyrelsens ämbetsområde, kunde dock styrelsen, med den kännedom styrelsen ägde om slottet, ej underlåta att redan ur berörda synpunkt tillstyrka, att anslag ställdes till förfogande för ändamålet.

Då emellertid slottet till stor del upplåtits för Venngarnsanstaltens ändamål och därmed ställts i den organiserade alkoholistvårdens tjänst, syntes föreliggande fråga böra bedömas jämväl ur de synpunkter, som socialstyrelsen närmast hade att företräda. För alkoholistanstalten och dess verksamhet skulle den föreslagna restaureringen medföra fördelar av stort praktiskt värde i form av ökade lokalutrymmen till vissa ändamål. Anstaltens stegrade användning under senare år hade bland annat nödvändiggjort ökad kontorspersonal. Därigenom hade de i slottet inrymda expeditiionslokaler blivit otillräckliga, och en utökning av det därför disponibla utrymmet vore för närvarande ett trängande önskemål. Vidare hade avsaknaden av en särskild, uppvärmbar gudstjänstlokal vid anstalten städse framstått såsom en brist. Slottskapellet kunde för närvarande endast sommartid användas för ändamålet.

Genom den föreslagna restaureringen skulle anstaltens behov av såväl expeditiionslokaler som gudstjänstlokal bliva på tillfredsställande sätt tillgodosett.

Under hänvisning till att alltså reparationen av slottet skulle medföra en avsevärd vinning för verksamheten vid anstalten, har socialstyrelsen till sist uttalat, att styrelsen ansåge det både försvarligt och riktigt, att utgifterna för ändamålet finge — i likhet med vad numera vore fallet beträffande övriga statliga utgifter för den organiserade alkoholistvården — bestridas med anlåtande av rusdrycksmedelsfonden.

I ett den 20 oktober 1930 avgivet utlåtande anför *statskontoret*, att av handlingarna i ärendet syntes framgå, att ifrågasvarande restaureringsarbeten skulle möjliggöra för Venngarnsanstalten att för sitt ändamål disponera hela Venngarns slott och därigenom erhålla ej blott en behövlig ökning i lokalutrymmen utan även en hela året om användbar och värdig gudstjänstlokal. Med hänsyn därtill syntes enligt statskontoret hinder icke böra möta för att det anslag, som för utförande av nämnda arbeten kunde vardas beviljat, anvisades att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Av den i ärendet förebragta utredningen framgår med tydlighet, att den såväl i konstnärligt som kulturhistoriskt avseende märkliga slottsbyggnaden å Venngarn för närvarande befinner sig i sådant skick, att de värdefullaste delarna av dess inredning löpa stor risk att förstöras, om icke byggnaden med det snaraste istandsättes. En restaurering av Venngarns slott, varigenom fara för ytterligare förstörelse skulle avvärjas och de ålderdomliga delarna av slottet sättas i ett mera värdigt skick än det nuvarande, synes därför icke

utan allvarliga olägenheter kunna uppskjutas. En dylik restaurering skulle vidare i flera avseenden medföra betydande fördelar för den till Venngarn förlagda vårdanstalten för alkoholister och bland annat på ett ändamålsenligt sätt bereda möjlighet till erforderlig utvidgning av kontorslokalerna. Efter restaureringen skulle byggnaden kunna i sin helhet disponeras för anstaltens ändamål, varigenom även behovet av särskild gudstjänstlokal skulle bli fyllt.

På sålunda anförda skäl får jag förorda, att en restaurering av Venngarns slott nu företages i huvudsaklig överensstämmelse med det förslag i ämnet, som framlagts av intendenten hos byggnadsstyrelsen Å. Noreen och som tillstyrkts av samtliga hörda myndigheter. Kostnaderna för arbetenas utförande torde med hänsyn till vad styrelsen för Venngarnsanstalten anført kunna begränsas till 50,000 kronor.

Vidkommande sättet för anvisande av medel för ändamålet har anstaltsstyrelsen föreslagit, att erforderligt anslag måtte få utgå ur statsverkets fond av rusedrycksmedel. Detta förslag har tillstyrkts av socialstyrelsen och av statskontoret lämnats utan erinran. Med hänsyn till de betydande fördelar för alkoholistvårdsverksamheten vid Venngarn, som skulle följa med restaureringen, anser även jag, att kostnaderna för ifrågavarande arbeten lämpligen kunna bekostas medelst anlitan av nämnda fond. På sätt anstaltsstyrelsen ifrågasatt torde vidare anslaget böra erhålla reservationsanslags karaktär.

Under åberopande av det anförda får jag, som i ärendet samrätt med chefen för ecklesiastikdepartementet, hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *restaurering av Venngarns slott* i huvudsaklig överensstämmelse med av intendenten Årland Noreen uppgjort, den 12 juli 1928 dagtecknat förslag för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusedrycksmedel, av kronor 50,000.

[35.] 37—42. **Vissa andra anslag till alkoholistvården.** År 1921 beviljade riksdagen (skrivelse nr 382) med anledning av väckta motioner till understöd åt nykterhetsnämnderna samt till åtgärder avseende att främja den uppgift, som åligger dessa nämnder, dels å tilläggsstat för år 1921 ett förslagsanslag, högst, å 50,000 kronor, dels ock å 1922 års riksstat ett förslagsanslag, högst, å 100,000 kronor, bägge anslagen att utgå av statsverkets fond av rusedrycksmedel. Av det förra anslaget återgick ett belopp av 25,974 kronor, vilket ej disponerades. Det senare anslaget åter fick enligt särskilda medgivanden disponeras för de avsedda ändamålen jämväl under de följande åren.

I anledning av Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 26) har nämnda års riksdag (skrivelse nr 270)

dels till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m.m. beviljat

Bihang till riksdagens protokoll, 1931. 1 saml. 1 häft. (Nr 1.)

ett anslag, att utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder, av 150,000 kronor och därav för budgetåret 1926/1927 såsom extra reservationsanslag anvisat 45,000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel;

dels till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader för budgetåret 1926/1927 anvisat ett extra förslagsanslag av 135,000 kronor;

dels till statens kostnader för farliga alkoholister m. m. för budgetåret 1926/1927 anvisat ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor;

dels till anordnande av erkända alkoholistanstalter för budgetåret 1926/1927 anvisat ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor;

dels ock bland annat medgivit, att av nyssnämnda anslag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader skulle kunna till den för kvinnliga alkoholister avsedda erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för budgetåret 1926/1927 utgå bidrag till driftkostnaderna med ej mindre ett belopp av en krona för dag och vårdplats än även ett belopp för vård-dag, som med en krona understege det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget.

Riksdagens beslut beträffande ifrågavarande anslag ävensom angående övriga i riksstaten uppförda medel till alkoholistvården innebar viss omläggning av den statliga verksamheten med avseende å denna vård. Denna omläggning skedde i syfte att åstadkomma en mera effektiv tillämpning av lagstiftningen rörande alkoholistvården än tidigare. Beträffande den närmare innebörden av denna omläggning tillåter jag mig att hänvisa till statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (femte huvudtiteln, sid. 43—67 samt 76—83) ävensom till riksdagens förenämnda skrivelse nr 270 år 1926.

Här torde jag få i stora drag erinra om de huvudsakliga riktlinjerna för omläggningen ävensom vad i samband därmed yttrades i nämnda statsverksproposition och riksdagsskrivelse.

Utgångspunkten för omläggningen i fråga utgjordes av den plan härför, som av *socialstyrelsen* framlagts i skrivelse den 5 september 1925.

I berörda skrivelse framhölls från socialstyrelsens sida, att tillämpningen av gällande lag om behandling av alkoholister då ännu icke nått önskvärd effektivitet. Orsakerna därtill syntes styrelsen vara att söka *dels* i den bristande förtrogenhet med lagens innebörd och möjligheter, som på många håll vore rådande bland de lokala alkoholistvårdsmyndigheterna — nykterhetsnämnderna — *dels* också i kostnadsskäl, vilka ofta syntes avhålla kommuner från att vidtaga interneringsåtgärd även i fall där sådan åtgärd med hänsyn till omständigheterna vore påkallad.

Till undanröjande av de hinder för en mera aktiv tillämpning av alkoholistvårdslagstiftningen, vilka bottnade i de lokala organens brist på förtrogenhet med lagstiftningen, skulle enligt styrelsens förslag en inriktning ske på *understödjande av nykterhetsnämnderna* och främjande av den uppgift, som åligger dessa nämnder. Därvid skulle man delvis framgå efter dittills följda linjer, medan i vissa avseenden ytterligare åtgärder borde vidtagas. Liksom tidigare ägt rum skulle sålunda ånyo utarbetas och till nykterhetsnämnderna utdelas en handbok, innefattande *råd och anvisningar för nykterhetsnämnderna*, varjämte fortsatt statsunderstöd skulle beviljas för utgivande av den periodiska *tidskriften för nykterhetsnämnder*. Medel skulle vidare avses för utarbetande av en *redogörelse för alkoholistvården i Sverige*, vilken liksom

de båda nyssnämnda publikationerna skulle kostnadsfritt tillställas samtliga nykterhetsnämnder i riket. Den *upplysningsverksamhet*, som dittills bedrivits i syfte att bibringa ökad kunskap och stegrat intresse för nykterhetsnämndernas uppgifter, skulle utvecklas och göras mera intensiv. Enligt styrelsen skulle denna verksamhet till en början gå ut på att anordna *allmänna upplysningskurser* i sådan omfattning, att representanter för samtliga nykterhetsnämnder bereddes tillfälle att bevista sådana kurser. Därjämte skulle man till främjande av *praktisk utbildningsverksamhet m. m.* söka få till stånd *sammanslutningar av nykterhetsnämnder* inom olika områden, tillhopa omfattande hela landet, och utrusta dessa sammanslutningar med särskilda funktionärer med uppgift att tillhandagå de till sammanslutningarna anslutna nämnderna med råd och anvisningar m. m. Dessa funktionärer och andra lämpliga personer skulle beredas tillfälle att genomgå en *allmän praktisk kurs* vid någon särskilt kvalificerad nykterhetsnämnd, varjämte slutligen med biträde av sålunda utbildade personer och i samarbete med nämndsammanslutningar skulle anordnas *lokala praktiska utbildningskurser* i olika delar av landet. *Direkta understöd åt nykterhetsnämnder* i syfte att förbättra det ekonomiska underlaget för deras verksamhet skulle utgå i huvudsak efter dittills tillämpade grunder, dock med den ändringen, att understöd ej såsom dittills skulle begränsas till kommuner, där särskilt utsedd nykterhetsnämnd funnes, utan även kunna beviljas, där vederbörande kommun utsett särskild ledamot av fattigvårdsstyrelse, som fungerade såsom nykterhetsnämnd, att inom fattigvårdsstyrelsen vara föredragande i ärenden, som ankomme på nykterhetsnämnds föredragning.

Ett genomförande av det sålunda framlagda förslaget beträffande åtgärder till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet ansåg socialstyrelsen kräva *ökad arbetskraft inom socialstyrelsen* för utförande av det arbete, som därvid skulle ankomma på styrelsen. Styrelsen föreslog i detta hänseende, att medel måtte ställas till styrelsens förfogande för avlönande av en person, avsedd för handhavande av göromålen beträffande nykterhetsnämndernas verksamhet, i främsta rummet organiserandet av upplysnings- och utbildningsarbetet, ävensom för biträde vid ärenden rörande alkoholistvården i allmänhet. Med hänsyn till de ganska betydande kvalifikationer, som enligt styrelsens mening måste krävas av den person, som skulle få ifrågavarande arbetsuppgifter sig anförtrodda, borde ersättningen till denne beräknas i anslutning till avlöningen åt hos styrelsen anställd sekreterare.

Med hänsyn till önskvärldheten av att kunna planlägga arbetet till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för en ej alltför kort tidsperiod ansåg socialstyrelsen medelsbehovet för samtliga därmed sammanhängande ändamål, vilka ej hänförde sig till engångsutgifter, böra beräknas för en period av fyra år. Storleken av medelsbehovet för berörda period uppskattade styrelsen till 158,000 kronor, att utgå på sätt närmare framgår av följande av styrelsen upprättade sammanställning.

	Kronor.	
Ny handbok »Råd och anvisningar för nykterhetsnämnderna»	2,500	(engångs-)
Tioårsredogörelse för alkoholistvården i Sverige 1916—1925	1,500	(utgift)
Tidskrift för nykterhetsnämnderna	8,000	(för 4 år)
Allmänna upplysningskurser (företrädesvis resebidrag åt deltagare)	32,000	»
Praktisk upplysningsverksamhet:		
a) centrala kurser	3,000	
b) lokala »	7,000	
c) sammanslutningar av nykterhetsnämnder	14,000	24,000 »
Särskild arbetskraft inom socialstyrelsen	30,000	»
Understöd till nykterhetsnämnder	60,000	»
Summa kronor		158,000

De olika posterna inom sammanställningen borde enligt styrelsen betraktas såsom resultat av överslagsberäkningar, och Kungl. Maj:t borde således förbehållas frihet att efter sig företeende omständigheter närmare bestämma om medlens årliga användning för olika ändamål.

De riktlinjer, som sålunda av socialstyrelsen angivits för en fortsatt statlig verksamhet på förevarande område, fann *föredragande departementschefen* sig böra förorda. De dittills vidtagna åtgärderna på området måste, såsom vid behandling av frågan om anslag för ändamålet vid tidigare tillfällen framhållits, anses ställda på jämförelsevis lång sikt, och de hade på grund därav ännu icke kunnat ge mera påtagliga resultat. Det måste med hänsyn därtill anses välbetänkt att, på sätt socialstyrelsen föreslagit, fortsätta och ytterligare utveckla verksamheten på detta område.

Av skäl socialstyrelsen anført ansåg departementschefen även, att medel till förberörda ändamål borde beräknas för en tidsperiod av fyra år framåt. I samband därmed betonades emellertid från departementschefens sida, att de ifrågasatta åtgärderna till större delen måste anses vara av tillfällig natur och att man syntes vara berättigad hysa den förhoppningen, att om anslag beviljades för en period av nyss antydd längd, det icke skulle bli erforderligt att efter nämnda periods slut fortsätta med beviljande av anslag för ifrågavarande ändamål.

I fråga om det i sammanställningen innefattade detaljförslaget rörande totalbeloppets användning yttrade departementschefen, att då det för alkoholistvårdens främjande givetvis vore av stor vikt att för ledningen av det ifrågavarande arbetet kunna påräkna en kvalificerad arbetskraft inom socialstyrelsen, han i huvudsak ville biträda förslaget i denna del. Med hänsyn till anställningens mera tillfälliga karaktär ansåg departementschefen emellertid icke lämpligt, att gottgörelsen direkt utmättes efter viss lönegrad i gällande löneskala. Ersättningen syntes böra bestämmas av Kungl. Maj:t att utgå i form av arvode till ett belopp av högst 7,200 kronor för år jämte dyrtidstillägg efter de för nyreglerade verk gällande grunderna. Därförutom borde erforderligt belopp avses för vikariatersättning under semester m. m. enligt grunder, som borde fastställas av Kungl. Maj:t. Med hänsyn till det sålunda anförda fann departementschefen icke anledning till erinran mot det av socialstyrelsen för ifrågavarande ändamål förslagsvis beräknade beloppet 30,000 kronor. Mot övriga utgiftsposter inom sammanställningen hade departementschefen icke något att invända.

Med avseende å det andra huvudhindret för en rationell och effektiv tillämpning av alkoholistvårdslagstiftningen, nämligen den av kostnadsskäl orsakade svårigheten för många kommuner att tillgripa internering i erforderliga fall föreslog *socialstyrelsen* en *överflyttning av en del utav interneringskostnaden från kommunerna till staten*. Styrelsens förslag härutinnan innebar, att vårdavgifterna vid såväl statliga som erkända och enskilda anstalter skulle sänkas med en krona för vård dag, vilket skulle medföra för statens anstalter (Svartsjö, Landskrona, Venngarn) en motsvarande ökning av driftkostnaderna samt beträffande erkända och enskilda anstalter en höjning med en krona per vård dag av det utgående statsbidraget.

Jämväl berörda förslag, vars genomförande skulle från och med budgetåret 1926/1927 medföra vissa ökningsar av vederbörliga anslag — främst anslaget till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader — gav *departementschefen* sin anslutning.

Ett av socialstyrelsen i nära samband med den ifrågasatta sänkningen av vårdavgifterna å alkoholistanstalter framlagt förslag om beredande av

ökade medel till statsbidrag för anordnande av erkända alkoholistanstalter vann även anslutning från departementschefens sida. Därjämte tillstyrkte departementschefen en i sammanhang med detta förslag ifrågasatt ändring av grunderna för statsbidrag till berörda ändamål, av innebörd att rätt borde medgivas att i vissa fall dispensera från föreskriften att statens bidrag till anordnande av erkända anstalter icke finge överstiga vad för ändamålet från annat håll tillsköttes.

I sin förberörda skrivelse nr 270 år 1926 framhöll *riksdagen* bland annat, att riksdagen ansett sig böra i huvudsak godtaga vad som i statsverkspropositionen föreslagits för avhjälpande av de brister, som påtagligen vore till finnandes i avseende å tillämpningen av lagstiftningen angående alkoholistvården. Då det syntes vara nödvändigt, att den av nykterhetsnämnderna bedrivna verksamheten planlades för en ej alltför kort period, hade riksdagen icke velat motsätta sig att medel till främjande av denna verksamhet beviljades för en tid av fyra år. Dock hade riksdagen icke kunnat undgå att hysa vissa betänkligheter mot att under dåvarande förhållanden, när indragningar skedde på snart sagt alla områden inom statsförvaltningen, en ny tjänst inrättades i socialstyrelsen för handläggning av ärenden rörande nykterhetsnämnderna m. m. Då emellertid — såsom av departementschefen framhållits — de till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. avsedda åtgärderna till större delen måste anses vara av tillfällig natur och då man syntes vara berättigad hysa den förhoppningen att, om anslag beviljades för en fyraårsperiod, det icke skulle bli erforderligt att efter nämnda periods slut fortsätta med anvisande av anslag, hade riksdagen ej velat ställa sig avvisande mot Kungl. Maj:ts förslag i denna del. I ett avseende kunde riksdagen dock ej helt giva sin anslutning till förslaget, nämligen i fråga om direkt understöd åt nykterhetsnämnder. Ett dylikt understöd ansåg riksdagen av angiven grund böra kunna beviljas kommun, som visade nit och intresse för verksamheten i fråga.

Till samtliga i det föregående omförmälda ändamål, för vilka anslag uppfördes för budgetåret 1926/1927, hava anslag även anvisats för vart och ett av de fyra därpå följande budgetåren, dock att för budgetåret 1929/1930 intet anslag anvisades till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter.

Av det utav 1926 års riksdag beviljade anslaget å 150,000 kronor till *främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.* anvisades — utöver förut berörda, för perioden 1926/1927 anvisade belopp av 45,000 kronor — för vart och ett av budgetåren 1927/1928, 1928/1929 och 1929/1930 ett belopp av 35,000 kronor. Därmed var anslaget disponerat. I 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 35) anförde föredragande departementschefen, att det icke vore tvivel underkastat, att de åtgärder för omläggning av statens verksamhet för stödjande av den organiserade alkoholistvården, som statsmakterna år 1926 beslutat, bidragit till att ernå en mera effektiv tillämpning av lagstiftningen rörande alkoholistvården. Bland åtgärderna för vinnande av större förtroget hos de lokala organen med nämnda lagstiftning hade enligt departementschefen den främsta varit beviljandet för en fyraårsperiod av omförmälda anslag å 150,000 kronor. Departementschefen erinrade emellertid, att vid denna åtgärd — i olikhet med vad som beträffande övriga beviljade anslag förutsattes — uttryckligen såväl i statsverkspropositionen som från riksdagens sida knutits förhoppning om att densamma endast

skulle behöva hava karaktären av en provisorisk anordning och att medel för ändamålet alltså icke skulle behöva efter periodens utgång ställas till förfogande. Då budgetåret 1929/1930 utgjorde det sista inom fyraårsperioden, skulle man — anförde departementschefen vidare — då hava att taga definitiv ställning till spörsmålet, huruvida även i fortsättningen borde utgå medel till nykterhetsnämndernas verksamhet. Med hänsyn till att utredning påginge angående revision av gällande alkoholistlagstiftning samt spörsmålet om fortsatt statligt understödjande av nykterhetsnämndernas verksamhet syntes slutligt böra övervägas först samtidigt med att ständpunkt intoges med avseende å den ifrågasatta revisionen av nämnda lagstiftning, förordade dock departementschefen, att anslag för ändamålet måtte såsom ett provisorium få utgå även under budgetåret 1930/1931. Enligt departementschefen borde därvid anslaget bestämmas till 40,000 kronor. I överensstämmelse härmed avfattades Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

I två inom riksdagen väckta motioner föreslogs en höjning av anslaget till 120,000 kronor.

Förvarande anslagsfråga behandlades av riksdagen i dess skrivelse nr 5 A, punkt 29. Riksdagen förklarade däri, att riksdagen i likhet med departementschefen funnit, att ett definitivt ständpunktstagande till denna fråga lämpligen borde uppskjutas i avvaktan på resultatet av pågående revision av alkoholistvårdslagstiftningen samt att de gynnsamma erfarenheterna från den efter år 1926 bedrivna verksamheten otvivelaktigt gåve vid handen, att statligt understöd till nykterhetsnämndernas verksamhet borde utgå även under budgetåret 1930/1931.

Rörande storleken av det belopp, som för ändamålet borde anvisas, anförde riksdagen, att riksdagen vid prövning av vad i ämnet föreslagits funnit starka skäl tala för att höjning vidtoges i det av Kungl. Maj:t begärda beloppet. Riksdagen hade funnit det ådagalagt, att ifrågavarande anslag i viktiga avseenden möjliggjort ett betydligt effektivare arbete på alkoholistvårdens område, än som tidigare kunnat bedrivas. Enligt riksdagen hade i berörda motioner med fog framhållits åtskilliga omständigheter, som gjorde ett ökat understöd från statens sida motiverat. Sålunda hade påpekats, att kändomen om den rätta tillämpningen av alkoholistvårdslagstiftningen ännu vore mycket bristfällig hos många av landets nykterhetsnämnder, att därför upplysningsverksamhet i olika former vore i hög grad av behovet påkallad samt att nämnderna i många fall saknade erforderliga medel för verksamhetens bedrivande. Riksdagen anvisade därför för löpande budgetår ett till 60,000 kronor förhöjt anslag.

Anslaget till *bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader* utgick även under budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 med 135,000 kronor men höjdes för budgetåret 1929/1930 till 150,000 kronor, med vilket belopp anslaget är uppfört jämväl i riksstaten för innevarande budgetår.

Anslaget till *bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter* uppfördes för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 med samma belopp som för budgetåret 1926/1927 eller med 15,000 kronor. För budgetåret

1929/1930 anvisades däremot, såsom nyss nämnts, icke något anslag. Anledningen här till var den, att tillgängliga reservationer beräknades vara tillräckliga för behovet under sagda budgetår. Under framhållande av den ständigt tilltagande knappheten å vårdplatser vid allmänna alkoholistanstalter hemställde socialstyrelsen i september 1929, att för budgetåret 1930/1931 måtte ånyo upptagas ett anslag för ändamålet å 15,000 kronor. Då för budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 i form av reservationer å tidigare anslag fanns disponibelt ett belopp av omkring 30,000 kronor, blev denna hemställan i 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 35) av departementschefen avstyrkt, och åskades i överensstämmelse härmed icke i propositionen något belopp för sagda ändamål. I anledning av en inom riksdagen väckt motion anvisade emellertid riksdagen för budgetåret 1930/1931 ett anslag av 15,000 kronor. Riksdagen erinrade i detta sammanhang därom, att ledningen för Hemmet Gunnarskog ifrågasatt, att hemmets verksamhet under närmaste tiden skulle upphöra. Skulle så ske, syntes enligt riksdagen annan anstalt böra anordnas för samma ändamål, så att vård måtte kunna beredas även kvinnliga alkoholister. Enligt riksdagens mening vore bristen på vårdplatser å allmänna alkoholistanstalter så kännbar, att de tillfällen att öka platsantalet, som kunde yppa sig och befinnas lämpliga, vare sig fråga vore om ordnandet av nya eller utvidgandet av redan befintliga, erkända anstalter, borde tillvaratagas.

Anslaget till *statens kostnader för farliga alkoholister* har under de fyra budgetåren 1927/1928—1930/1931 bibehållits vid samma belopp som det för perioden 1926/1927 beviljade eller 5,000 kronor.

I detta sammanhang får jag erinra om att förevarande anslagskomplex från och med budgetåret 1928/1929 utökats med två anslag, nämligen med dels ett extra förslagsanslag till *resor vid tvångsinternering av alkoholister* och dels ett dylikt anslag till *interneringskostnader i vissa fall*. Det förra anslaget har varje gång uppförts med 10,000 kronor, det senare med 4,000 kronor.

Av de tidigare i komplexet ingående anslagen utgick före budgetåret 1928/1929 endast anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. av statsverkets fond av rusdrycksmedel. Från och med sistnämnda period hava samtliga tidigare anslag ävensom de då för första gången anvisade anslagen anvisats att utgå av samma fond.

Beträffande tillkomsten av nyssnämnda två nya anslag ävensom anledningen till den vidtagna förändringen med avseende å sättet för hithörande kostnaders gäldande tillåter jag mig hänvisa till statsverkspropositionen till 1928 års riksdag (femte huvudtiteln, sid. 136—143), till vederbörande vid samma riksdag väckta motioner (I: 86 och I: 190 samt II: 170 och II: 326) ävensom till 1928 års riksdags skrivelse nr 5 A, punkt 22.

I skrivelse den 12 september 1930 har *socialstyrelsen* framlagt förslag rörande behovet av medel till främjande av den organiserade alkoholistvården för budgetåret 1931/1932. Detta förslag innefattar grunder för en

Anslags-
äskanden för
budgetåret
1931—1932.

utveckling och slutlig reglering av statens åtgärder på förevarande område och utmynnar i en hemställan att medel måtte även för framtiden äskas till samtliga de ändamål, för vilka anslag senast anvisats, dock delvis efter ändrade grunder och till avsevärt höjda belopp.

*Främjande av
nykterhets-
nämndernas
verksamhet
m. m.*

I berörda skrivelse har socialstyrelsen — efter samråd i ämnet med kontrollstyrelsen samt statens inspektör för fattigvård och barnavård — hemställt, att till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett anslag av 300,000 kronor.

Innan jag ingår på framställningen i denna del torde jag få erinra om att bestämmelser rörande användningen av hittills till ifrågavarande ändamål anvisade medel av Kungl. Maj:t lämnats dels uti kungörelse den 12 november 1926 (nr 456) angående understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder och dels genom särskilda för varje budgetår utfärdade brev.

Nyssnämnda kungörelse innehåller i huvudsak följande föreskrifter. Kommun, där särskild nykterhetsnämnd finnes, kan tilldelas understöd av statsmedel såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för fullgörande av de uppgifter, vilka åligga nämnden enligt gällande lagstiftning rörande alkoholistvården eller rusdrycksförsäljningen. Understöd för sådant ändamål kan ock utgå till kommun, där nykterhetsnämnden utgöres av kommunens fattigvårdsstyrelse, såvida kommunen visat nit och intresse för ifrågavarande verksamhet. Understöd utgår i främsta rummet till kommun, där särskild arbetskraft måst anlitas för verksamhetens ändamålsenliga bedrivande. Understöd avser kalenderår och utgår i efterskott med ett belopp, som, där ej särskilda omständigheter påkalla undantag, ej må överstiga 500 kronor och ej heller halva beloppet av de utgifter, som nämnden visar sig hava under det år, understödet avser, fått vidkännas för fullgörande av oförmälda uppgifter. Ansökan om understöd skall ingivas till socialstyrelsen, som beslutar i ämnet efter samråd med kontrollstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård. Vid meddelande av dylikt beslut skall hänsyn tagas såväl till det inom vederbörande kommun förefintliga behovet av statsunderstöd för främjande av nykterhetsnämndens verksamhet som ock till ändamålsenligheten av de i sådant syfte vidtagna anordningarna.

I detta sammanhang må framhållas, att riksdagen vid anmälan av sitt nyss oförmälda beslut angående anslag för innevarande budgetår till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. under hänvisning till bestämmelserna i berörda kungörelse förklarade sig vilja ifrågasätta, huruvida det icke borde tagas under övervägande, att understöd måtte få utgå till nämnderna i mindre bärkraftiga kommuner med större andel av kostnaderna, än kungörelsen medgäve. Däremot ifrågasattes icke någon höjning av maximibeloppet 500 kronor för varje nämnd.

I sin nyssnämnda skrivelse den 12 september 1930 lämnar socialstyrelsen i följande tablå en redogörelse för dispositionen av de medel, som från och med år 1921 anvisats till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.

	Konferenser och kurser	Handbok och tidskrift	Samman- slutningar av nykterhets- nämnder	Understöd till nykterhets- nämnder	Social- styrelsens tjänsteman	Summa netto- utgifter
	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor	Kronor
År 1921	21,048	2,977	—	—	—	24,025
» 1922	6,322	2,000	500	20,935	—	28,982
Första halvåret 1923.....	4,456	1,000	150	10,045	—	15,600
Budgetåret 1923/24	5,754	2,000	200	—	—	7,881
» 1924/25	7,180	2,000	700	9,838	—	19,718
» 1925/26	5,880	2,000	1,600	9,300	—	18,780
» 1926/27	5,940	2,000	2,900	14,335	7,195	32,390
» 1927/28	7,792	3,000	6,000	15,000	7,455	39,247
» 1928/29	7,797	4,000	7,000	15,000	7,660	41,457
» 1929/30	7,810	4,000	8,750	17,475	7,706	45,991
Tillhoppa	79,979	24,977	27,800	111,928	30,016	274,021
Budgetåret 1930/31 (av Kungl. Maj:t anvisade belopp) ...	10,000	4,000	12,000	26,400	7,600	60,000

Socialstyrelsen har härefter beträffande nykterhetsnämndernas betydelse och det av dem utförda arbetet uttalat bland annat följande.

Nykterhetsnämnderna vore kommunala organ, och ansvaret för dem åvilade i första hand kommunerna. De uppgifter, vilka i gällande alkoholistlagstiftning anförtrots dessa nämnder, vore emellertid så omfattande och betydelsefulla, att deras rätta handhavande jämväl framstode såsom ett otvetydigt riksintresse, förtjänt av statens synnerliga omvårdnad och stöd. Nykterhetsnämndernas verksamhet hade under de senaste åren i hög grad utvecklats och i hela landet medfört ett stegrad intresse för nykterhetsfrågorna. Härom vittnade bland annat den ökade anslutningen till anordnade nykterhetskurser ävensom den organisation av sammanslutningar av nykterhetsnämnder, som under senare åren kommit till stånd. Nykterhetsnämnderna intoge numera en vida centralare ställning inom det organiserade nykterhetsarbetet än förr.

Att statistiskt påvisa resultatet av nykterhetsnämndernas arbete låte sig knappast göra. Belysande för nämndernas verksamhet vore emellertid vissa siffror rörande antalet företagna interneringar. Visserligen vore en nykterhetsnämnds uppgift med avseende å tillämpningen av alkoholistlagen i främsta rummet att genom åtgärder av förebyggande och eftervårdande natur söka återföra en alkoholmissbrukare till ett nyktert och ordentligt levnadssätt, men interneringsfrekvensen vore så till vida symtomatisk, som det vore otvivelaktigt, att antalet fall, då interneringsåtgärder verkligen vidtoges, avsevärt understeg antalet fall, där anledning till dylika åtgärder föreläge. Följande sammanställning angåve antalet fall av intagning å allmän alkoholistanstalt, som vidtagits på initiativ av nykterhetsnämnd i Stockholm, i övriga städer och på landsbygden under de tre tidsperioderna 1 augusti 1916—31 december 1920, 1 januari 1921—31 juli 1925 och 1 augusti 1925—31 juli 1930. Vid bestämmandet av de i sammanställningen meddelade indextalen hade vederbörlig hänsyn tagits till tidsperiodernas olika längd.

Femte huvudtiteln.

	¹ / ₈ 1916— ³¹ / ₁₂ 1920 (4 år 5 mån.)		¹ / ₁ 1921— ³¹ / ₇ 1925 (4 år 7 mån.)		¹ / ₈ 1925— ³¹ / ₇ 1930 (5 år)	
	antal	index	antal	index	antal	index
Stockholm.....	261	100	494	182	631	213
Övriga städer.....	97	100	409	406	649	591
Landsbygd.....	18	100	53	283	130	639
Tillhopa.....	376	100	956	245	1,410	331

Ifrågavarande siffror tydde på att antalet av de nykterhetsnämnder, vilka ägnade sig åt aktivt nykterhetsarbete, befunne sig i ständigt stigande.

I detta sammanhang har socialstyrelsen också framhållit en annan omständighet, som socialstyrelsen ansåge förtjänt av beaktande.

På kommunalt håll gjordes allmänt gällande, att sedan inkomsterna av rusdryckshanteringen numera i allt väsentligt förstatligats, kostnaderna för bekämpandet av alkoholmissbrukets sociala skadeverkningar icke borde åvila kommunerna, utan att staten borde påtaga sig desamma. Särskilt sedan år 1928, då statsmakterna beslutit begränsa den direkta, kommunala beskattningen av monopolbolagens vinst, hade en alltmera utbredd opinion krävt, att statsverket, som övertagit denna vinst, också bekostade de samhällsanstalter, som bleve nödvändiga för bekämpande av dryckenskapens följder. Det hade vid olika tillfällen framhållits, att den ökade inkomst, som statsverket beredde sig genom beskattningen av rusdryckshanteringen, rätteligen borde användas i nykterhetsfrämjande syfte, hellre än att årligen stora belopp avsattes till fonder, avsedda för framtida användning. Dylika omständigheter alstrade flerstädes en bestämd obenägenhet hos de kommunala myndigheterna att anslå kommunala medel till ifrågavarande ändamål, detta även i sådana fall, där man insåge lämpligheten och nödvändigheten av att medel överhuvud taget stode till förfogande.

Socialstyrelsen har vidare till stöd för sin framställning påpekat följande.

Nykterhetsnämnderna hade jämte sin uppgift att fälla utslaget i fall av alkoholmissbruk även andra uppgifter av mera administrativ och fortlöpande natur. De hade sålunda att på grundval av mottagna anmälningar eller på eget initiativ verkställa noggranna undersökningar om alkoholmissbruk samt vidtaga en hel del verkställighetsåtgärder av personlig, ekonomisk och annan natur, särskilt sådana som ägde samband med övervakningen vid förebyggande och eftervårdande verksamhet. Enligt vad erfarenheten utvisade, behövdes för dessa ändamål en permanent verksamhet mellan nämndernas sammanträden. Nykterhetsnämnderna hade också enligt gällande lag en allmän uppgift att övervaka nykterhetstillståndet inom kommunerna. Visserligen borde nämndernas ledamöter personligen i viss omfattning kunna påtaga sig uppgifter jämväl av nu avsedd natur, men erfarenheten visade, att man i sådant hänseende icke kunde eller borde lysa alltför stora förväntningar, när det gällde personer i kommunal förtroendeställning. Man riskerade lätt, att de mest omdömesgilla och såsom nämndledamöter mest önskvärda personliga krafterna, vilka ej sällan vore strängt upptagna av andra arbetsuppgifter, efter hand sökte undandra sig att ifrågakomma såsom ledamöter. Av vad sålunda anförts följde, att nykterhetsnämnder, som verkligen strävade att fylla sina uppgifter i orter, där verksamhet av större omfattning vore av nöden, behövde hava avlönade krafter till sitt förfogande. Ett

väl bedrivet nämndarbete kunde för övrigt föranleda kostnader även för andra ändamål än personal, såsom för resor, när fråga vore om större kommuner, expeditionsutgifter, telefonkostnader o. s. v.

Det hittills disponibla beloppet hade emellertid varit alltför obetydligt för att kunna stimulera kommunerna att själva bevilja anslag för ändamålet, och än mindre hade de små statsunderstöd, som kunnat beviljas, varit ägnade att bereda kommunerna någon verklig ekonomisk lättnad. Enligt socialstyrelsens mening vore det just på detta område, som staten för närvarande främst borde sätta in sina ansträngningar för åstadkommande av ett förbättrat nykterhetsarbete, i det att staten eftersträfvade att genom höjning av anslagsbeloppet på effektivaste sätt uppnå ökade resultat av nykterhetsnämndernas verksamhet. Kommunernas nuvarande motvilja mot att ställa nödiga medel till förfogande kunde väntas upphöra i och med att de kunde räkna med att från staten återbekomma mera avsevärd del av beloppet. Nämndernas sammansättning med hänsyn till ledamöternas rent personliga kompetens för sina uppgifter skulle stärkas genom de ändrade förutsättningar för en positiv insats, som skulle uppnås genom högre statsbidrag.

Socialstyrelsen övergår härefter till en redogörelse för sin beräkning av anslagsbehovet till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.

Rörande grunderna för de *direkta understöden åt nykterhetsnämnderna* föreslår styrelsen, efter erinran om den ändring i sagda grunder, som av 1930 års riksdag ifrågasatts, dels att maximum för statsunderstödet belopp måtte väsentligt höjas och förslagsvis bestämmas till 5,000 kronor för år, dels ock att den andel av kommunens kostnader, som statsunderstödet högst må utgöra, måtte höjas till fyra femtedelar.

Beträffande de årliga kostnader, som en tillämpning av de sålunda föreslagna grunderna skulle medföra, framhåller socialstyrelsen, att desamma vore mycket svåra att beräkna men att styrelsen försöksvis uppskattat dem till omkring 225,000 kronor. Styrelsen har därvid utgått från att inom omkring en fjärdedel av rikets kommuner skulle bedrivas sådan nykterhetsverksamhet, varom här är fråga, samt att i följd därav omkring 600 kommuner skulle kunna bli berättigade till statsunderstöd. Understöden till sistnämnda kommuner har styrelsen beräknat på sätt framgår av följande tablå.

Antal nämnder	Ungefärlig kostnad per nämnd kronor	Ungefärligt statsunderstöd	
		per nämnd kronor	tillhopa kronor
10	6,250 (eller däröver)	5,000	50,000
20	2,500	2,000	40,000
100	800	650	65,000
200	300	250	50,000
300	100	75	20,000
Summa 600		Summa 225,000	

Styrelsen behandlar härefter frågan om behovet av *understöd till sammanslutningar av nykterhetsnämnder*. Styrelsen meddelar därvid till en början, att för närvarande finnas 29 dylika sammanslutningar, av vilka 20 omfatta var sitt län, medan återstående 9 omfatta s. k. kontrollområden. Sistnämnda sammanslutningar äro inrättade i Värmlands, Gävleborgs och Västerbotten län, varest länssammanslutningar saknas.

Rörande det arbete, som utföres av dessa sammanslutningar, har styrelsen härefter anfört följande.

Sammanslutningarna bedreve upplysningsverksamhet genom offentliga föreläsningar, informerande artiklar i tidningspressen, cirkulärskrivelser till nämnderna samt genom anordnande av enskilda sammankomster med ombud för nämnderna för överläggning om skilda nykterhetsnämndsfrågor. Sammanslutningarnas styrelser lämnade nämnderna bistånd vid utövande av deras åligganden, t. ex. då det gällde att företaga utredning i fall av socialt skadligt alkoholmissbruk, att vidtaga förebyggande och eftervårdande åtgärder gentemot alkoholmissbrukare, att uppsätta interneringshandlingar m. m. På åtskilliga håll lämnade sammanslutningarna uppdrag åt en särskild person inom ledningen att såsom ombudsman eller dylikt tillhandagå nämnderna med råd och anvisningar samt direkta verkställighetsåtgärder ävensom att förmå mindre intresserade nämnder att fullgöra dem åliggande uppgifter.

Då sammanslutningarnas ledande män merendels utgjorde eliten av nykternämndernas ledamöter inom vederbörande område, vore sammanslutningarna som regel väl skickade att upplysa och bispringa mindre erfarna nykterhetsnämnder. På grund av sin förtrogenhet med de lokala förhållandena kunde sammanslutningarna jämväl vara till stort gagn för den statliga upplysnings-tjänsten.

Under hänvisning till det anförda uttalar socialstyrelsen, att ifrågavarande sammanslutningar säkerligen tillgodosåge ett verkligt behov samt att de därför allt framgent borde ekonomiskt understödjas av statsmakterna. Enligt styrelsen hade statsunderstöd hittills i regel årligen utgått med 300 à 500 kronor per sammanslutning. Efter erinran att det belopp, som Kungl. Maj:t för innevarande budgetår ställt till förfogande till understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder, utgjorde 12,000 kronor, motsvarande icke fullt 500 kronor per sammanslutning, föreslår härefter socialstyrelsen, att detta belopp måtte för nästa budgetår höjas till förslagsvis 25,000 kronor. Genom en dylik höjning skulle enligt styrelsen bland annat möjlighet beredas sammanslutningarna att i högre grad än hittills låta sina representanter besöka de olika nämnderna, varigenom skulle uppnås en bättre personlig kontakt mellan sammanslutningarna och vederbörande nämnder.

Socialstyrelsen övergår härefter till frågan om anvisande av medel till konferenser och kurser m. m. Styrelsen erinrar därvid, att nykterhetskonferenser med bidrag av statsmedel anordnats alltsedan hösten 1921. Styrelsen anför härom följande.

Ursprungligen hade anordnats länskonferenser, till vilka inbjudits ombud för nykterhetsnämnderna inom respektive län. Vid dessa konferenser hade hållits föreläsningar om nykterhetsnämndernas uppgifter och befogenheter med avseende å rusdrycksförsäljningen och alkoholistvården. Därefter hade diskussioner ägt rum, och nämndernas ombud hade därvid haft tillfälle att framställa frågor, inhämta råd och upplysningar samt framkomma med önskemål i skilda avseenden. Senare hade det befunnits lämpligt att förlägga dessa konferenser till centralförbundets för nykterhetsundervisning allmänna upplysningskurser, av vilka det numera anordnades 6—8 varje år i olika län.

Det samarbete, som sålunda kommit till stånd med nämnda förbund, hade varit till stort gagn för upplysningsverksamheten bland nykterhetsnämnderna, icke minst med hänsyn till den därigenom ökade anslutningen från allmän-

hetens sida. Det vore nämligen av den största betydelse för nykterhetsnämndernas verksamhet, att de ägde stöd av den allmänna opinionen, och detta torde bäst kunna vinnas därigenom, att allmänheten finge kännedom om nämndernas uppgifter, vilket bland annat skedde genom dessa för var och en öppna konferenser.

Sammanlagt hade sedan hösten 1921 hållits omkring 75 dylika konferenser, vilka bevistats av ombud för omkring 2,750 kommuner. Totalkostnaden hade utgjort omkring 70,000 kronor, motsvarande ungefär 25 kronor per nykterhetsnämndsombud.

Socialstyrelsen meddelar vidare, att under senare år efter överenskomelse med Stockholms stads nykterhetsnämnd funktionärer hos nykterhetsnämnder och nämndsammanslutningar beretts tillfälle att under handledning av nämndens inspektörer under någon tid i detalj följa nämndens verksamhet. I de fall, där den representerade nämnden eller sammanslutningen icke förfogat över medel för ändamålet, hade därvid resebidrag till vederbörande funktionär utgått från nykterhetsnämndsanslaget. Nu ifrågasvarande kurser hade hittills endast bevistats av ett 30-tal personer. Den form av upplysningsverksamhet, som genom dessa kurser kommit till stånd, hade emellertid visat sig vara mycket lämplig.

Genom brev den 27 juni 1930 har Kungl. Maj:t av det för innevarande budgetår anvisade anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. ställt ett belopp av högst 10,000 kronor till socialstyrelsens förfogande till kostnader för anordnande av konferenser med nykterhetsnämnder samt till resebidrag åt ombud för nykterhetsnämnder för bevistande av dylika konferenser och s. k. allmänna upplysningskurser ävensom till kostnader för anordnande av praktiska kurser för funktionärer hos sammanslutningar av nykterhetsnämnder, ombud för dylika nämnder m. fl. samt till reseersättning åt deltagarna enligt rese- och traktamentsklassen III E i allmänna resereglementet.

Socialstyrelsen har efter erinran om detta beslut anført, att ett belopp av 10,000 kronor i stort sett motsvarade det årliga medelsbehovet för nu ifrågasvarande ändamål. Då det emellertid under tidigare år visat sig, att för ändamålet anvisade medel icke fullt räckt till för utbetalande av erforderliga resebidrag, syntes enligt socialstyrelsen för kommande budgetår beloppet av denna anledning böra höjas med förslagsvis 2,000 kronor. Socialstyrelsen föreslår emellertid en ytterligare höjning av här ifrågasvarande belopp. Till stöd härför har styrelsen anført följande.

Från nykterhetsnämndssammanslutningarnas sida hade framförts önskemål att sammanslutningarna måtte erhålla medel till bestridande av de resekostnader, som föranleddes av nämndledamöternas deltagande i sammanslutningarnas årsmöten. Dessa kostnader utgjorde nämligen på vissa håll, särskilt där sammanslutningarnas verksamhetsområden vore mycket vidsträckta, ett svårt hinder för nämnderna att låta sig representera å sagda möten. Socialstyrelsen funne berörda önskemål i sak förtjäna beaktande. Årsmötena kunde erbjuda sådant intresse, att möjligheten att deltaga i dessa borde underlättas. Det lämpligaste syntes vara, att årsmötena i fråga om rätt till statsbidrag likställdes med omförmälda allmänna upplysningskurser, därvid det borde få ankomma på socialstyrelsen att i varje särskilt fall avgöra, i vad mån statsbidrag skulle få utgå eller ej.

Med hänsyn till det sålunda anförda har socialstyrelsen ansett, att statsbidraget för konferenser och kurser borde för nästa budgetår beräknas till förslagsvis 20,000 kronor.

Till *tidskriften för nykterhetsnämnderna* utgår för närvarande statsunderstöd med 4,000 kronor årligen. Styrelsen räknar med att detta belopp jämväl i fortsättningen skall utgå.

Efter erinran att på hösten 1921 inom kontrollstyrelsen och socialstyrelsen i samråd med vissa sakkunniga utarbetats en *handbok innefattande råd och anvisningar till nykterhetsnämnderna*, vilken kostnadsfritt utdelats till samtliga nämnder, anför socialstyrelsen vidare:

Denna handbok hade visat sig vara mycket ändamålsenlig. Den hade emellertid numera på en hel del punkter blivit föråldrad och ofullständig. Av upplagan återstode för övrigt ett mycket ringa antal exemplar. Sedan flera år tillbaka föreläge därför behov av en ny reviderad upplaga. Någon sådan hade icke utgivits i avvaktan på den sedan länge förberedda revisionen av alkoholistlagen. Om denna revision nu komme till stånd, borde utarbetandet och utgivandet av en ny upplaga av handboken icke längre uppskjutas. Liksom vid föregående tillfälle borde handboken utdelas kostnadsfritt med ett exemplar till varje nykterhetsnämnd. Kostnaden därför syntes kunna uppskattas till omkring 3,000 kronor.

Från och med den 1 juli 1926 har hos socialstyrelsen varit anställd en tjänsteman med uppgift att såsom assistent å styrelsens första byrå biträda vid handläggning av ärenden rörande nykterhetsnämnderna m. m. Till avlöande av denne tjänsteman har för varje budgetår anvisats ett belopp av 7,200 kronor. Till vikariatsersättning å nämnde tjänstemans befattning har därjämte anvisats ett belopp av 400 kronor. Dessa båda belopp bestridas från anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m.

Beträffande ifrågavarande tjänsteman anför socialstyrelsen i sin skrivelse bland annat följande.

Åt nämnde tjänsteman hade sedan ingången av budgetåret 1926/1927 närmast varit anförtrödd ej blott ärendena rörande nykterhetsnämnderna m. m. utan även de övriga ärenden rörande alkoholistvården, vilka det ankomme på socialstyrelsen att handlägga i egenskap av uppsiktsmyndighet över alkoholistvården. Båda dessa grupper av ärenden hade under årens lopp oavbrutet ökats i antal. Föredragningen av samtliga ifrågavarande ärenden handhades numera av omförmälde tjänsteman. Med hänsyn till omfattningen och arten av det arbete, som fullgjordes av honom hemställde styrelsen, att han måtte från och med den 1 juli 1931 erhålla den tjänsteställning och de avlöningsförmåner, som tillkomme sekreterare i 24:e lönegraden med avlöning från anslag å extra stat samt att han måtte berättigas att för uppflyttning i högre löneklass såsom sekreterare tillgodoräkna hela den tid han åtnjutit det för närvarande till honom utgående arvodet. Vid bifall härtill skulle för avlöning till berörde tjänsteman under nästa budgetår erfordras ett belopp av 7,668 kronor. Det till vikariatsersättning beräknade beloppet, 400 kronor, syntes kunna bibehållas oförändrat.

Härjämte har styrelsen föreslagit *viss provisorisk förstärkning av socialstyrelsens arbetskrafter* på hithörande område. I denna del har styrelsen uttalat sig på följande sätt.

Förut omförmälde tjänsteman måste i betydande utsträckning företaga resor i tjänsten. Med hänsyn härtill ävensom till det ständigt växande antalet ärenden av här ifrågavarande slag syntes det nödvändigt, att socialstyrelsen hade tillgång till ytterligare en med dessa ärenden förtrogen tjänsteman. Rätteligen borde denne placeras såsom notarie å extra stat med där- emot svarande avlöning. Ehuru med stor tvekan ville dock styrelsen tills vidare inskränka sig till att förorda, att tjänstemannen erhöles tjänsteställning såsom förste amanuens i 18:e lönegraden. Då i denna tjänst lämp- ligen borde förordnas en beprövad befattningshavare, som redan förut kommit i åtnjutande av viss löneklassuppflyttning, borde avlöningen till denne be- räknas efter 18:e löneklassen och alltså till 5,304 kronor för år.

Därjämte syntes det påkallat att anställa jämväl en befattningshavare, skickad att bland annat handhåva det viktiga alkoholistregistret och att på eget ansvar ombesörja viss enklare korrespondens. Denna befattningshavare, som borde besitta färdighet i stenografi och maskinskrivning, syntes böra placeras såsom extra ordinarie kansliskrivare i 9:e lönegraden. Då även för denna tjänst för kontinuitetens skull borde ifrågakomma kansliskrivare med längre tids tjänstgöring i motsvarande grad, syntes kansliskrivarens av- löning böra beräknas efter en placering i 9:e löneklassen, motsvarande en avlöning av 3,144 kronor för år.

Till vikariatsersättningar vid semester eller annan ledighet för amanuensen och kansliskrivaren syntes böra beräknas ett belopp av 484 kronor.

Från anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. skulle alltså enligt socialstyrelsens beräkningar till avlöningar och vikariats- ersättningar åt befattningshavare hos styrelsen utgå följande belopp

avlöning till en sekreterare å extra stat	kronor	7,668
vikariatsersättning å sekreterarbefattningen	»	400
avlöning till en förste amanuens	»	5,304
» » » e. o. kansliskrivare	»	3,144
vikariatsersättning å förste amanuensens och kansliskriva- rens befattningar	»	484
Summa kronor		17,000

Slutligen har socialstyrelsen under ifrågavarande anslag beräknat ett belopp av exempelvis 6,000 kronor till *diverse* och *oförutsedda utgifter*, såsom kost- nader för formulär, för tryckning av redogörelse för alkoholistvården m. m.

Enligt den av socialstyrelsen sålunda framlagda planen skulle under budgetåret 1931/1932 anslaget till främjande av nykterhetsnämndernas verk- samhet m. m. disponeras på i huvudsak följande sätt.

Direkta understöd till nykterhetsnämnder	kronor	225,000
Understöd till sammanslutningar av nykterhetsnämnder	»	25,000
Konferenser och kurser m. m.	»	20,000
Tidskrift och handbok	»	7,000
Avlöning av befattningshavare i socialstyrelsen	»	17,000
Diverse och oförutsedda utgifter	»	6,000
Summa kronor		300,000

I överensstämmelse härmed har styrelsen ansett, att ifrågavarande anslag borde för nästa budgetår upptagas till 300,000 kronor. Enligt styrelsen bör anslaget liksom hittills erhålla karaktären av reservationsanslag.

I ett den 25 oktober 1930 över socialstyrelsens förevarande framställning avgivet utlåtande har *statskontoret* i förevarande ämne anfört i huvudsak följande.

I det anslag, som under en följd av år av riksdagen beviljats till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m., inginge ett flertal poster för tillgodoseende av de olika ändamål, som hörde samman med denna verksamhet.

Vad först anginge anslagsposten till direkta understöd åt nykterhetsnämnder, hade socialstyrelsen föreslagit en höjning av denna post från det nuvarande beloppet, 26,400 kronor, till icke mindre än 225,000 kronor och i samband därmed ifrågasatt vissa ändringar i gällande bestämmelser angående understöd av statsmedel till dessa nämnder. Utan att på något sätt vilja förringa betydelsen av de skäl, som av socialstyrelsen anförts till stöd för berörda förslag, hade statskontoret dock icke kunnat undgå att finna den av nämnda styrelse begärda anslagsförhöjningen väl hög samt de av styrelsen ifrågasatta ändringarna i understödsgrunderna väl långt gående, särskilt i betraktande av att det av styrelsen omförmälda förslaget till revision av lagen den 30 juni 1913 om behandling av alkoholister ännu icke förelagts riksdagen och att således än mindre någon erfarenhet kunde förefinnas beträffande den inverkan, en dylik revision kunde komma att utöva på nykterhetsnämndernas verksamhet och medelsbehov. Att dessa nämnders verksamhet vore ett betydande statsintresse borde villigt erkännas, men det måste å andra sidan framhållas, att verksamheten vore av stor betydelse även för vederbörande kommuner, enkannerligen med hänsyn till de kommunerna åvilande kostnaderna för fattigvården. Att i så betydande utsträckning, som av socialstyrelsen föreslagits, överflytta kostnaderna för nykterhetsnämndernas verksamhet från kommunerna till statsverket ansåge statskontoret, åtminstone för närvarande, knappast tillrädligt, även om hänsyn toges till förhållandet, att de ökade kostnaderna skulle komma att drabba statsverkets fond av rusdrycksmedel och alltså icke belasta den allmänna skattebudgeten.

Även de i anslagsposterna till understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder samt till konferenser och kurser m. m. föreslagna höjningarna från 12,000, respektive 10,000 kronor till 25,000, respektive 20,000 kronor eller med omkring 100 procent hade statskontoret funnit väl stora, och statskontoret ville för sin del ifrågasätta, huruvida icke nämnda ändamål skulle — åtminstone för den närmaste tiden — kunna bli vederbörligen tillgodosedda med något mindre anslagsförhöjningar.

Vidkommande den i anslagsposten till uppsiktsmyndigheten föreslagna ökningen ansåge sig statskontoret böra erinra därom, att de förslag om föranklingar och besparingar inom socialstyrelsen, som framlagts av 1926 års besparingssakkunniga, ännu icke blivit av riksdagen slutligt prövade. Då emellertid dessa förslag icke torde utgöra något hinder för den förstärkning av styrelsens arbetskrafter, som nu ifrågasatts, och då av den i ärendet förebragta utredningen syntes framgå, att den begärda förstärkningen vore av behovet påkallad, ville statskontoret icke göra någon erinran beträffande denna del av förevarande framställning.

Såsom jag redan i annat sammanhang antytt, torde förslag till ny alkoholistlagstiftning komma att föreläggas innevarande års riksdag. Då detta förslag i sina huvuddrag torde komma att bygga på nu gällande lag och nykterhetsnämndernas ställning enligt den ifrågasatta lagstiftningen lär bli ungefärligen densamma som för närvarande, bör enligt min mening hinder icke

möta att — oaktat berörda förslag ännu icke erhållit sin slutgiltiga utformning — nu fatta ståndpunkt till socialstyrelsens föreliggande anslagskrav.

Vad då först angår frågan om *understöd till nykterhetsnämndernas verksamhet* torde det vara uppenbart, att den möjlighet, som under senare år förefunnits att bereda kommunerna statsunderstöd till bestridande av deras kostnader för fullgörande av de uppgifter, vilka åvila nykterhetsnämnderna, i många fall föranlett kommunerna att på ett effektivare sätt än tidigare organisera nämndernas verksamhet. Därigenom hava uppnåtts många för alkoholistvården och nykterheten värdefulla resultat. Under sådana förhållanden lär det vara klart, att understöd av statsmedel jämväl framdeles böra få utgå till ifrågavarande ändamål. Å andra sidan har emellertid erfarenheten också visat, att inom en mängd kommuner sådan verksamhet, som enligt lag åligger nykterhetsnämnderna, icke bedrivs i tillräcklig omfattning och att således bestämmelserna om statsunderstöd till nämndernas verksamhet icke i erforderlig utsträckning förmått stimulera dessa kommuner till ingripande på förevarande område. Anledningen härtill torde ofta nog hava varit den, att de understöd, som för närvarande kunna ifrågakomma, syntas kommunerna alltför små i förhållande till de kostnader, som måste följa med en mera aktiv verksamhet. För att uppmuntra kommunerna att i större omfattning ställa medel till förfogande till nykterhetsnämndernas verksamhet anser jag i likhet med socialstyrelsen nödvändigt, att en avsevärd höjning vidtages av de statliga understödsbeloppen. Emellertid finner jag å andra sidan i likhet med statskontoret icke tillrådligt att i fullt så stor utsträckning, som av socialstyrelsen ifrågasatts, överflytta kostnaderna för nykterhetsnämndernas verksamhet å statsverket. På sålunda anförda skäl får jag föreslå, dels att understödets maximibelopp, som nu utgör 500 kronor, höjes till 3,000 kronor, dels ock att understödet, som nu ej får överstiga halva beloppet av nämndens ifrågavarande utgifter, må bestämmas att utgå med högst tre fjärdedelar av sagda utgifter. Jag förutsätter därvid, att — i analogi med vad som gäller för närvarande — understödets maximibelopp må kunna överskridas, där särskilda omständigheter så påkalla. Med hänsyn till att enligt kungörelsen den 12 november 1926 angående understöd av statsmedel åt nykterhetsnämnder nuvarande bidrag utgå kalenderårsvis i efterskott, detta väsentligen i anledning av sättet för nämndernas bokföring, synes den nya ordningen böra få gälla från och med den 1 januari 1932. Viss tid torde också erfordras för nykterhetsnämnderna att förbereda den mera omfattande verksamhet, som är avsikten med höjningen av statsunderstöden. De ändringar i berörda kungörelse, som erfordras vid bifall till vad jag nu föreslagit, synas mig alltså böra träda i kraft sistnämnda dag.

Med utgångspunkt från socialstyrelsens beräkningar rörande antalet kommuner med nykterhetsnämnder, som bedriva en mera aktiv verksamhet, samt dessa kommuners kostnader för verksamheten skulle statens årliga kostnader för understöd till nykterhetsnämnderna enligt de av mig nu förordade grunderna kunna beräknas till ungefärligen 200,000 kronor, därvid dock är att märka, att viss tid måste antagas komma att förflyta, innan kännedomen om

de nya reglerna hunnit tränga igenom. Denna siffra är givetvis i hög grad osäker men torde i brist på tillförlitliga beräkningsgrunder tills vidare kunna godtagas. Vad emellertid angår budgetåret 1931/1932 skulle på grund av nyss återgivna bestämmelser då komma att utbetalas understöd för utgifter, som bestritts under kalenderåret 1931. Enär dessa understöd skola utgå enligt hittills gällande grunder, torde kostnaderna för statsunderstöd till nykterhetsnämnderna, som för löpande budgetår beräknats till 26,400 kronor, för nästa budgetår icke behöva uppskattas till högre belopp än förslagsvis 30,000 kronor.

Socialstyrelsens förslag att för nästa budgetår höja det beräknade beloppet till *understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder* till 25,000 kronor, motsvarande omkring 1,000 kronor per sammanslutning, åsyftar framför allt att sätta sammanslutningarna i tillfälle att i högre grad än nu är fallet genom sina representanter träda i personlig förbindelse med vederbörande nämnder. Med hänsyn till den stora betydelsen av ett nära samarbete mellan sammanslutningar och nämnder anser jag mig böra i denna del biträda styrelsens förslag.

För *konferenser och kurser m. m.* har för innevarande budgetår anvisats ett belopp av 10,000 kronor. Från detta belopp utgå, bland annat, resebidrag till ombud för nykterhetsnämnder för beivrande av särskilda konferenser i samband med s. k. allmänna upplysningskurser. Socialstyrelsen har nu föreslagit, att beloppet måtte för nästa budgetår höjas till 20,000 kronor, detta huvudsakligen för att möjliggöra att ombuden för nämnderna kunna erhålla resebidrag även för deltagande i nämndernas årsmöten i sådana fall, där socialstyrelsen finner årsmötena kunna i förevarande avseende likställas med de allmänna upplysningskurserna. Då jag icke har något att erinra mot vad socialstyrelsen sålunda föreslagit, förordar jag, att för berörda ändamål här beräknas ett belopp av 20,000 kronor.

Även socialstyrelsens förslag rörande beräknande av medel till *understöd för utgivande av »Tidskrift för nykterhetsnämnderna»* och till utarbetande av *ny handbok*, innehållande råd och anvisningar till nykterhetsnämnderna och avsedd att kostnadsfritt utdelas till samtliga nämnder, anser jag mig böra biträda. För dessa ändamål torde därför få beräknas (4,000 + 3,000) 7,000 kronor.

Socialstyrelsens förslag beträffande *den tjänsteman, som med avlöning från förevarande anslag alltsedan den 1 juli 1926 inom socialstyrelsen biträder med handläggning av ärenden rörande nykterhetsnämnderna m. m.*, innebär, att denne tjänsteman, som hittills åtnjutit ett arvode av 7,200 kronor för år, nu skulle erhålla tjänsteställning såsom sekreterare å extra stat med placering i lönegraden B 24 enligt det för allmänna civilförvaltningen gällande avlöningsreglementet. Anledningen till att avlöningen till omförmälde tjänsteman ursprungligen bestämdes att utgå i form av arvode var den, att befattningen — liksom ifrågavarande statliga understödsverksamhet överhuvud — beräknades vara av mera tillfällig karaktär. I det föregående har jag utgått från att förevarande anslag numera måste anses fylla ett stadigvarande behov och därför kommer att erfordras jämväl framdeles. Detsamma

gäller även berörda befattning. Jag anser därför riktigt, att befattningen från och med nästa budgetår placeras i lönegrad enligt avlöningsreglementet, därvid densamma — på sätt socialstyrelsen föreslagit och statskontoret tillstyrkt — torde böra såsom en sekreterartjänst hänföras till lönegraden B 24. Under förutsättning att befattningen tilldelas samme person, som hittills innehaft densamma, lärér billigheten kräva, att denne, såsom socialstyrelsen jämväl ifrågasatt, berättigas att för uppflyttning i löneklass såsom sekreterare räkna sig till goda hela den tid han innehaft den nuvarande arvodesbefattningen. Därest riksdagen ej har något att erinra häremot, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att under angiven förutsättning meddela beslut i berörda hänseende.

För avlöning till ifrågavarande tjänsteman ävensom till ersättning åt vikarie för tjänstemannen torde för nästa budgetår böra beräknas ett belopp av (7,668 + 400) 8,068 kronor eller — i avrundat tal — 8,000 kronor.

Enligt socialstyrelsens förslag skulle under ifrågavarande anslag även inrymmas medel för *förstärkning av socialstyrelsens arbetskrafter* med en amanuens och en kansliskrivare. Detta förslag kan jag icke biträda. Därest socialstyrelsens arbete med ärenden rörande nykterhetsnämnderna och därmed sammanhängande frågor skulle kräva ökad personal, vilket är antagligt, synes dock anordningen med tjänstemän hos styrelsen, avlönade från andra anslag än dem som anvisats till styrelsen och dess verksamhet, icke böra erhålla utvidgad användning. I den mån behov av ökad arbetskraft uppkommer, torde alltså detsamma böra tillgodoses genom anlitande av den personal, som avlönas från anslaget till socialstyrelsens verksamhet, och i sista hand genom utökning, efter Kungl. Maj:ts medgivande, av denna personal, vilket — vid det förhållandet att sistnämnda anslag, såsom redan nämnts, är avsett att från och med nästa budgetår erhålla förslagsanslags karaktär — lärér kunna i mån av uppkommande behov ske utan föregående anslagshöjning, till dess närmare erfarenhet kunnat vinnas. Jag anser därför icke erforderligt att här beräkna något belopp för nyssnämnda ändamål.

Styrelsen har slutligen föreslagit upptagande av ett särskilt belopp å 6,000 kronor till *diverse och oförutsedda utgifter*, såsom utgifter för formulär och vissa tryckningskostnader. Då berörda utgifter torde kunna gäldas i samma ordning som socialstyrelsens allmänna utgifter för motsvarande ändamål, synes det mig icke nödvändigt att härför upptaga särskilt belopp under förevarande anslag.

I anslutning till det anförda skulle behovet av medel till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för *nästa* budgetår kunna uppskattas på följande sätt:

Understöd åt nykterhetsnämnder, förslagsvis	kronor	30,000
Understöd åt sammanslutningar av nykterhetsnämnder, förslagsvis	»	25,000
Konferenser och kurser m. m., förslagsvis	»	20,000
Tidskrift och handbok	»	7,000
Avlöning till en t. f. sekreterare hos socialstyrelsen m. m.	»	8,000

Summa kronor 90,000

Ifrågavarande anslag torde i enlighet med dessa beräkningar böra för nästa budgetår upptagas till 90,000 kronor.

Jag övergår här efter till prövning av de förslag rörande övriga till ifrågavarande anslagsgrupp hörande anslag, som socialstyrelsen framlagt i sin här behandlade skrivelse.

*Bidrag till
erkända och
enskilda
alkoholist-
anstalters
drift-
kostnader.*

Villkoren för erhållande av statsbidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader äro angivna i kungörelse den 29 augusti 1921 (nr 535) angående statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter för åren 1921 och 1922, vilken författning jämlikt kungörelse den 30 juni 1922 (nr 355) äger tillämpning tills vidare, så länge anslag för ifrågavarande ändamål fortfarande utgår. I förstnämnda kungörelse hava ändringar vidtagits dels genom kungörelse den 24 april 1923 (nr 233), dels ock genom kungörelse den 11 juni 1926 (nr 213).

Före 1926 års kungörelseändring gällde, att erkänd eller enskild alkoholistanstalt kunde komma i åtnjutande av statsbidrag till sina driftkostnader, såframt vårdavgiften, i vad den avsåg kostnad för kost och logi, uppvärmning och belysning, bad och tvätt ävensom sjukvård, dock ej specialbehandling, ej överstigit 3 kronor för vård dag samt i ersättning för annan särskild vårdkostnad ej uttagits belopp, överstigande 1 krona för vård dag. Som regel utgick vid denna tid vårdavgiften — fränsett särskilt utgående beklädnadsersättning — allenast med 2 kronor per dag och person.

Statsbidraget kunde enligt författningens bestämmelser per dag och person utgå med *högst* 3 kronor 50 öre till erkänd anstalt och *högst* 3 kronor till enskild anstalt.

I verkligheten utgick statsbidraget för dag och person vid nämnda tid med 2 kronor 50 öre för erkända och 2 kronor för enskilda alkoholistanstalter. I enlighet med 1926 års riksdags förut berörda beslut om överflyttning av en större del än förut av kostnaden för vården å alkoholistanstalter å statsverket föreskrevs genom 1926 års kungörelse, som trädde i kraft den 1 juli 1926, såsom villkor för statsbidrag att vårdavgiften — fränsett särskild vårdavgift — ej skulle få överstiga 2 kronor per vård dag och vårdad person. Vid sänkningen förutsattes, att statsbidraget till alkoholistanstalternas driftkostnader skulle frän och med den 1 juli 1926 höjas i motsvarande mån. Genom brev den 27 augusti 1926 bestämde Kungl. Maj:t i överensstämmelse härmed statsbidraget till alkoholistanstalternas driftkostnader för budgetåret 1926/1927 till 3 kronor 50 öre för vård dag till erkända alkoholistanstalter och 3 kronor för vård dag till enskilda anstalter. Sistnämnda belopp utgå alljämt. Beträffande driftkostnadsbidraget till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog återkommer jag i det följande.

Såsom förut berörts, nedsattes också i detta sammanhang frän och med budgetåret 1926/1927 vårdavgifterna vid statens alkoholistanstalter, vilka tidigare — förutom beklädnadsersättning — utgjort 2 kronor per vård dag till 1 krona per vård dag. Jämväl vid erkända och enskilda alkoholistanstalter har vårdavgiften frän och med den 1 juli 1926 faktiskt utgjort 1

krona per vård dag, fränsett beklädnadsersättning, som utgått med omkring 30 öre per vård dag.

Socialstyrelsen har nu föreslagit vissa ändringar beträffande grunderna för statsbidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader, innebärande att ytterligare viss del av vårdkostnaderna vid dessa anstalter skulle överflyttas från kommunerna till staten. Angående behovet av ändrade bestämmelser i ämnet anför styrelsen till en början följande.

Den direkta kostnad, som åsamkades kommunerna genom en internering å alkoholistanstalt, utgjorde för närvarande, om vårdavgift och beklädnadsersättning sammanräknades, i genomsnitt omkring 500 kronor per år. Detta belopp vore redan i och för sig så pass högt, att det mången gång måste utgöra ett hinder för kommunen att vidtaga behövliga interneringsåtgärder. Därtill komme, att en internering å anstalt ej sällan förorsakade vederbörande kommun ytterligare utgifter för fattigvård åt den intagnes familj. Då det vore ett allmänt samhällsintresse, att vård å alkoholistanstalt bereddes alla de personer, som därav vore i behov, borde staten övertaga ytterligare viss del av kommunernas interneringskostnader. Däremot syntes det åtminstone för närvarande icke lämpligt, att nämnda kostnader i sin helhet överflyttades å statsverket.

Rörande omfattningen och sättet för den sålunda ifrågasatta kostnadsöverflyttningen har socialstyrelsen framlagt följande förslag.

De vid anstalterna utgående vårdavgifterna borde sänkas med 50 öre per vård dag, och statsbidragen till driftkostnaderna borde höjas med motsvarande belopp. Vidare borde kostnaden för de internerades beklädnad överflyttas å statsverket. Då sistnämnda kostnad för närvarande kunde uppskattas till ungefär 25 öre för vård dag, borde i följd härav statsbidragen höjas med ytterligare 25 öre för dag och person. I följd härav skulle statsbidragen höjas med 75 öre för vård dag och alltså bestämmas till högst 4 kronor 25 öre per vård dag för erkända anstalter samt till högst 3 kronor 75 öre per vård dag för enskilda anstalter. Eftersom vårdavgiften vid alkoholistanstalterna med undantag av Hemmet Gunnarskog för närvarande utgjorde 1 krona för vård dag, beklädnadsersättning ej inräknad, borde enligt detta förslag vårdavgifterna nedsättas till 50 öre, varjämte beklädnadsersättningen borde bortfalla. Det syntes böra föreskrivas, att anstalterna för att komma i åtnjutande av statsbidrag för en intagen endast skulle äga rätt att betinga sig vårdavgift och att summan av vårdavgiften och statsbidraget ej finge överstiga 4 kronor 75 öre per vård dag vid erkända och 4 kronor 25 öre vid enskilda anstalter. Vid anstalter för kvinnliga alkoholister syntes dock summan av vårdavgiften och statsbidraget kunna bestämmas till något högre belopp, förslagsvis till 5 kronor 25 öre vid erkända och 4 kronor 75 öre vid enskilda anstalter.

Socialstyrelsen har tillika uttalat, att den föreslagna anordningen beträffande sänkning av vårdavgifterna och borttagande av beklädnadsersättningarna borde genomföras jämväl med avseende å de statliga alkoholistanstalterna (Venngarn, Svartsjö och Landskrona).

Utöver vad sålunda föreslagits, har socialstyrelsen ifrågasatt vissa särskilda bestämmelser rörande driftbidrag till anstalter för kvinnliga alkoholister.

Med anledning därav ber jag att få erinra om att för vård av kvinnliga alkoholister — förutom statens vårdanstalt för alkoholister i Landskrona —

endast finnes en såsom allmän erkänd alkoholistanstalt, nämligen den i det föregående omförmälda anstalten Hemmet Gunnarskog, samt att någon enskild anstalt för vård av kvinnliga alkoholister icke existerar. Till anstalten Hemmet Gunnarskog har under en följd av år enligt riksdagens särskilda medgivande från anslaget till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader utgått bidrag till driftkostnaderna med dels ett belopp av en krona för dag och vårdplats, oavsett om den är belagd eller icke (s. k. garantibidrag), dels ock ett belopp för vårdtag, som med en krona understiger det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget. Denna anordning har genomförts med hänsyn till den ojämna beläggningen vid anstalten och till förhindrande av att anstaltens ekonomi vid ringa beläggning skulle drabbas av ekonomiska störningar.

I skrivelse den 25 september 1929 anmälde socialstyrelsen, att styrelsen för Hemmet Gunnarskog ifrågasatt nedläggande av den vid anstalten bedrivna verksamheten. Med anledning därav hemställde Kungl. Maj:t i 1930 års statsverksproposition, att driftbidrag enligt nyss angivna grunder måtte för budgetåret 1930/1931 få utgå till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för vård av kvinnliga alkoholister samt, därest denna anstalt nedlades, efter särskild prövning av Kungl. Maj:t, till annan erkänd alkoholistanstalt med samma syfte. Detta förslag bifölls av riksdagen.

Socialstyrelsen har nu i sin skrivelse den 12 september 1930 rörande behovet av anstalter för kvinnliga alkoholister samt frågan om statsbidrag till sådana anstalter anfört i huvudsak följande.

Det vore uppenbart, att det — utöver den statliga alkoholistanstalten i Landskrona, vilken vore avsedd för särskilt kvalificerade fall — föreläge behov av en allmän alkoholistanstalt för kvinnor. Om därför Hemmet Gunnarskog nedlades, måste detsamma ersättas med en ny för kvinnor avsedd anstalt, som antingen kunde vara en statsanstalt, jämförlig med den för män avsedda Venngransanstalten, eller ock en enskild anstalt, som kunde erkännas såsom allmän. Med hänsyn till det ringa antalet kvinnliga alkoholister syntes det bliva tillräckligt med en erkänd anstalt. Detta skulle också för staten bliva billigast. Socialstyrelsen hade därför sedan en tid tillbaka drivit underhandlingar om upprättandet av en ny erkänd alkoholistanstalt för kvinnor. Emellertid ville det synas, som om ledningen för Hemmet Gunnarskog numera hade för avsikt att ännu någon tid upprätthålla verksamheten vid anstalten. Då behov av ny anstalt komme att föreligga, så snart Hemmet Gunnarskog nedlades, syntes det styrelsen nödvändigt att söka bringa en sådan anstalt till stånd, medan verksamheten vid Hemmet Gunnarskog ännu upprätthölles. Under viss övergångstid kunde i följd härav komma att finnas två anstalter för kvinnliga alkoholister. En förutsättning för att den planerade nya anstalten för kvinnor skulle kunna komma till stånd syntes vara, att dess ekonomi tryggades genom bestämmelser motsvarande dem, som för närvarande gällde beträffande Hemmet Gunnarskog.

Med anledning härav har socialstyrelsen hemställt om utverkande av riksdagens medgivande till att under budgetåret 1931/1932 finge från ifrågasvarande anslag utgå bidrag till driftkostnaderna enligt de nu för Hemmet Gunnarskog gällande grunderna ej blott till nämnda anstalt utan till erkända alkoholistanstalter för kvinnliga alkoholister överhuvud.

Socialstyrelsen övergår härefter till frågan om medelsbehovet för ifrågavarande ändamål under nästa budgetår och lämnar därvid till ledning för bedömande av denna fråga de uppgifter rörande antalet vård dagar och utbetalade driftbidrag, vilka framgå av följande uppställning.

Budgetår	Erkända anstalter		Enskilda anstalter		Driftbidrag tillhopa Kronor
	Antal vård dagar	Driftbidrag Kronor	Antal vård dagar	Driftbidrag Kronor	
1925/1926.....	29,871	76,320	13,894	27,788	104,108
1926/1927.....	28,635	101,072	11,230	33,690	134,762
1927/1928.....	32,995	116,147	14,168	42,504	158,651
1928/1929.....	36,667	128,992	17,184	51,552	180,544
1929/1930.....	38,535	137,074	21,096	63,288	200,362

Efter erinran att anslaget för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1929/1930 utgjorde allenast 150,000 kronor framhåller socialstyrelsen, att nämnda anslag sålunda överbelastats med drygt 50,000 kronor, samt uttalar tillika att, så vitt hittills kunde bedömas, innevarande budgetårs anslag, som jämväl vore upptaget till 150,000 kronor, torde komma att överskridas med ännu högre belopp.

Socialstyrelsen anför vidare, att man med hänsyn till den stadigt fortgående stegringen i beläggningsfrekvensen å alkoholistanstalterna icke syntes kunna beräkna antalet vård dagar för budgetåret 1931/1932 lägre än till 42,000 å erkända och 22,000 å enskilda anstalter. Då emellertid enligt styrelsen av sistnämnda antal omkring 3,000 vård dagar kunde hänföras till sådana alkoholister, som intagits å erkända men permitterats till enskilda anstalter, borde driftbidragen beräknas efter 45,000 vård dagar å erkända och 19,000 vård dagar å enskilda anstalter. Socialstyrelsen har därför, under förutsättning av bifall till styrelsens förslag rörande höjning av driftbidragen, beräknat de totala utgifterna för ifrågavarande bidrag till $(45,000 \times 4:25 + 19,000 \times 3:75)$ 262,500 kronor. Detta belopp bör emellertid enligt styrelsen av försiktighets-skäl samt med hänsyn till de av styrelsen föreslagna garantibidragen avrundas uppåt till 275,000 kronor.

I en till chefen för socialdepartementet ingiven, den 1 oktober 1930 dagtecknad skrivelse har *statens inspektör för fattigvård och barnavård* såsom sin mening uttalat, att kostnaderna för driften vid alkoholistanstalterna borde helt och hållet överflyttas å statsverket och att i följd därav vårdavgifterna å nämnda anstalter borde bortfalla. Till stöd härför har nämnde inspektör anført, bland annat, att erfarenheten visat, att så länge kommunerna måste bestrida en del av interneringskostnaderna flertalet nykterhetsnämnder underläte att vidtaga erforderliga interneringsåtgärder och att därför ett borttagande av nämnda vårdavgifter utgjorde en nödvändig förutsättning för att nämnderna skulle i tillräcklig omfattning företaga dylika åtgärder. Någon risk att kommunerna skulle begagna sig av interneringen till att överflytta sina fattigvårdskostnader på staten föreläge enligt inspektören icke, dels därför att internering endast kunde ske efter beslut av vederbörande läns-

styrelse, dels ock därför att kommunerna måste bära kostnaderna för underhållet av de internerades familjer, när sådana funnes, samt i allmänhet av olika skäl vore mycket obenägna för internering.

Statskontoret har i sitt förenämnda utlåtande den 25 oktober 1930 — under åberopande av vad ämbetsverket anfört beträffande anslag till understöd till nykterhetsnämnderna — framhållit, att en viss försiktighet syntes vara av nöden, då det gällde att för nu ifrågavarande ändamål överflytta utgifter från kommunerna till staten. Statskontoret ville för sin del ifrågasätta, huruvida det för närvarande kunde anses lämpligt att i sådant avseende gå så långt som socialstyrelsen föreslagit.

Departements-
chefen.

Det torde vara ovedersägligt, att bestämmelserna i gällande alkoholistlag om internering av alkoholmissbrukare mångenstädes icke i avsedd utsträckning kommit i tillämpning och att detta till väsentlig del haft sin grund däri, att de kommunala myndigheterna av ekonomiska skäl underlåtit att vidtaga erforderliga åtgärder för internering. Den överflyttning av viss del av interneringskostnaderna från kommunerna till statsverket, som genomfördes i överensstämmelse med 1926 års riksdagsbeslut i ämnet, har säkerligen på många håll medfört en förbättring i berörda hänseende, men den har, enligt vad erfarenheten givit vid handen, dock icke varit tillfyllest för att mera allmänt förmå kommunerna att på ett effektivt sätt ingripa mot sådana personer, som äro i behov av vård å alkoholistanstalt. Då det givetvis är ett samhällsintresse av stor vikt, att internering å alkoholistanstalt kommer till stånd i alla de fall, där dylik internering är av behovet påkallad, samt kommunernas kostnader för anstaltsinternering även med nu gällande bestämmelser i ämnet äro betydande, anser jag i likhet med socialstyrelsen, att man bör fortsätta på den år 1926 inslagna vägen och alltså genom ökade statsbidrag ytterligare minska de ekonomiska olägenheter, som för kommunerna följa med interneringen. Att därvid, på sätt statens inspektör för fattigvård och barnavård ifrågasatt, helt och hållet borttaga vårdavgifterna å alkoholistanstalterna och ersätta dessa med statsbidrag, synes mig emellertid icke tillrädligt. Även om det icke är sannolikt, att ett borttagande av vårdavgifterna skulle komma att i nämnvärd utsträckning föranleda de kommunala myndigheterna att missbruka rätten att påkalla internering, så är det dock möjligt, att under dylika omständigheter internering stundom skulle komma att från kommunernas sida påyrkas även i fall, där andra åtgärder skulle vara att föredraga. Det måste också med hänsyn till det nära sammanhang, som föreligger mellan fattigvård och alkoholistvård, anses principiellt riktigtast, att kommunerna, som hava att bestrida kostnaderna för fattigvården, bibehållas vid skyldigheten att till viss del svara även för kostnaderna för vård å alkoholistanstalt.

En fördelning av ifrågavarande vårdkostnader mellan kommunerna och staten synes mig lämpligen böra ske i huvudsaklig överensstämmelse med socialstyrelsens nu föreliggande förslag. Detta förslag innebär, såsom framgår av det föregående, att vårdavgifterna å alkoholistanstalterna, vilka för närvarande faktiskt utgå med 1 krona per dag, skulle sänkas till 50 öre

per dag, att den särskilda beklädnadsersättningen skulle bortfalla samt att statsbidragen skulle höjas med 75 öre, alltså för de erkända anstalterna från 3 kronor 50 öre till 4 kronor 25 öre och för de enskilda anstalterna från 3 kronor till 3 kronor 75 öre, allt för dag räknat. Av höjningen skulle 50 öre motsvara sänkningen av vårdavgifterna och 25 öre den faktiska kostnaden för de internerades beklädnad. Enligt socialstyrelsens förslag skulle i enlighet härmed summan av vårdavgifter och statsbidrag bestämmas beträffande erkända anstalter till 4 kronor 75 öre och beträffande enskilda anstalter till 4 kronor 25 öre. För anstalter för kvinnliga alkoholister skulle dock motsvarande belopp utgöra 5 kronor 25 öre och 4 kronor 75 öre. I sak har jag mot detta förslag endast att erinra, att tillräckliga skäl icke synas mig förebragta för att beträffande vårdavgifternas eller statsbidragens belopp nu infördes andra bestämmelser för alkoholistanstalter för kvinnor än beträffande anstalter för män. Jag anser därför, att beträffande samtliga alkoholistanstalter vårdavgifter och statsbidrag böra utgå med de belopp, vilka enligt socialstyrelsens förslag skulle utgå beträffande anstalter för män. Vad här efter angår de bestämmelser i ämnet, vilka böra meddelas, synes mig — i anslutning till vad som för närvarande gäller — i vederbörande kungörelse rörande statsbidrag till driftkostnaderna vid alkoholistanstalter böra angivas såväl det högsta belopp, varmed vårdavgift må utgå, som ock det högsta belopp, vartill statsbidrag må kunna utgå. Vidare bör anges, att statsbidraget innefattar även ersättning för beklädnad. I överensstämmelse med det anförda bör alltså i kungörelsen dels bland förutsättningarna för att alkoholistanstalt skall kunna komma i åtnjutande av statsbidrag uppställas den fordran, att vårdavgiften, i vad den avser kostnad för kost och logi, uppvärmning och belysning, bad och tvätt ävensom sjukvård, dock ej specialbehandling, ej överstigit 50 öre för vård dag och vårdad person, dels ock föreskrivas, att statsbidraget utgår till erkänd alkoholistanstalt med högst 4 kronor 25 öre och till enskild alkoholistanstalt med högst 3 kronor 75 öre för dag och person, som vårdats å anstalten, samt att i dessa belopp inbegripas utgifterna för de internerades beklädnad. De nya bestämmelserna torde böra träda i kraft den 1 juli 1931.

Även vid de statliga alkoholistanstalterna (Venngarn, Svartsjö och Landskrona) torde beträffande vårdavgifter och beklädnadsersättningar böra genomföras motsvarande förändringar. Härom har jag redan yttrat mig i samband med frågorna om anslag för nästa budgetår till berörda anstalter.

Med hänsyn till vad socialstyrelsen anført lærer i fråga om driftbidrag till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog, vilken är avsedd för kvinnliga alkoholister, jämväl under nästa budgetår böra få gälla, att dylikt bidrag må utgå dels med en krona per dag och vårdplats, oavsett om platsen varit belagd eller ej (garantibidrag) och dels med ett belopp per vård dag, som med en krona understiger vårdbidraget till övriga erkända anstalter. Socialstyrelsen har hemställt, att dylika bestämmelser skulle få gälla beträffande erkända alkoholistanstalter för kvinnliga alkoholister överhuvud. Häremot har jag icke annat att invända än att beträffande annan anstalt än

Hemmet Gunnarskog det synes böra ankomma på prövning av Kungl. Maj:t, huruvida anstalten skall anses vara i behov av att erhålla driftbidrag enligt de mera förmånliga grunder, som under senare år tillämpats beträffande Hemmet Gunnarskog.

Vidkommande härefter frågan om anslagsbehovet för nästa budgetår för här ifrågavarande ändamål, må anmärkas, att socialstyrelsen vid anslagsberäkningen utgått från att bidrag enligt de nya grunderna skulle utgå under hela nästa budgetår. Med anledning därav får jag erinra, att enligt gällande bestämmelser driftbidrag utbetalas kvartalsvis i efterskott samt att i denna del icke ifrågasatts någon ändring. På grund därav lär, förutsatt att de nya bestämmelserna träda i tillämpning den 1 juli 1931, under det första kvartalet av budgetåret 1931/1932 komma att utbetalas statsbidrag enligt hittills gällande grunder och statsbidrag enligt de nya grunderna alltså endast komma att utgå under de tre återstående kvartalen. Vidare är att märka, att då här är fråga om ett förslagsanslag, anledning knappast föreligger att, på sätt socialstyrelsen föreslagit, beräkna anslaget med viss marginal. Med hänsyn härtill och med godtagande i övrigt av socialstyrelsens beräkningar beträffande förevarande anslagsbehov får jag förorda, att anslaget för nästa år bestämmes till 250,000 kronor.

Statens kostnader för farliga alkoholister m. m.

Anslaget till statens kostnader för farliga alkoholister m. m. har under de senaste budgetåren varit uppfört med 5,000 kronor. För budgetperioderna 1928/1929 och 1929/1930 hava utgifterna från anslaget uppgått till 5,220 respektive 6,835 kronor. Gällande bestämmelser i ämnet äro givna genom kungörelse den 17 juni 1916 (nr 310).

Socialstyrelsen har föreslagit, att anslaget måtte för budgetåret 1931/1932 upptagas med oförändrat belopp, 5,000 kronor. Detta förslag, som av *statskontoret* lämnats utan erinran, biträder jag.

Bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter.

För år 1916 anvisade 1915 års riksdag till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter ett reservationsanslag av 30,000 kronor. Sedermera har anslag för nämnda ändamål beviljats för varje budgetperiod med undantag för perioderna 1 januari—30 juni 1923, 1925/1926 och 1929/1930. Rörande de anslag, som anvisats för de senaste budgetåren, har jag redogjort i det föregående.

Grunderna för erhållande av statsbidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter återfinnas i kungörelse den 17 juni 1916 (nr 311) med däri genom kungörelse den 11 juni 1926 (nr 212) gjord ändring. Statsbidrag må, när fråga är om nybyggnad, uppgå till högst 2,000 kronor för vårdplats, men i annat fall till högst 1,500 kronor för vårdplats. Statsbidraget må icke, där ej Kungl. Maj:t finner särskilda skäl föranleda därtill, överstiga vad från annat håll tillskjutes.

Socialstyrelsen har i sin förevarande skrivelse framhållit, att — fränsett de 50 vårdplatser för manliga alkoholister, vilka vore inrättade i samband med statens tvångsarbetsanstalt å Svartsjö och vilka vore avsedda endast

för vissa begränsade kategorier av alkoholister — alkoholistvårdsverksamheten för närvarande förfogade över tillhoppa 204 vårdplatser å allmänna anstalter för vård av manliga alkoholister.

Beträffande beläggningen å dessa platser anför styrelsen, att densamma under senare år företett en stadig ökning. Till belysande härav har styrelsen framlagt följande tablå.

	Antal inskrivna					Antal vård- platser
	1/1 1918	1/1 1922	1/1 1926	1/1 1930	15/8 1930	15/8 1930
<i>Å statsanstalt:</i>						
Venngarn (Salbohed)	53	85	139	157	171	100
<i>Å erkända alkoholistanstalter:</i>						
Björknäs	—	24	33	38	45	26
Lerjeholm	—	17	34	34	37	26
Älvgården	1	11	23	45	55	42
Rönneholm	—	—	—	4	9	10
Övriga	15	—	—	—	—	—
Summa	69	137	229	278	317	204

I anslutning till tablåen har styrelsen anført, bland annat, följande.

Av tablåen framginge, att medan antalet vårdplatser å de allmänna, öppna anstalterna för män den 15 augusti 1930 utgjort 204, antalet inskrivna samma dag utgjort 317. Härvid vore emellertid att märka, att en del av de inskrivna vore försökspermitterade eller permitterade till sjukhus, vårdhem eller enskilda alkoholistanstalter. Antalet å anstalterna vid angivna tidpunkt faktiskt intagna alkoholister hade utgjort 223.

Socialstyrelsen erinrar härefter, att genom tillkomsten av den paviljong vid alkoholistanstalten å Venngarn, till vars uppförande 1930 års riksdag anvisat medel, antalet vårdplatser komme att ökas med 25, men framhåller, att platsbehovet därmed ingalunda skulle bliva täckt. Enligt socialstyrelsens beräkningar måste under den närmaste tiden för tillgodoseende av det ständigt stegrade vårdbehovet inrättas ytterligare minst ett 50-tal nya platser å erkända anstalter för vård av manliga alkoholister. Härtill kommer enligt styrelsen det förut omförmälda behovet av en ny erkänd anstalt för kvinnliga alkoholister.

Rörande behovet av medel för nästa budgetår för bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter har socialstyrelsen härefter anført följande.

Vid utgången av budgetåret 1929/1930 funnes under anslag för ifrågasvarande ändamål reservationer till ett belopp av 30,078 kronor. Därav utgjorde dock ett belopp av 18,727 kronor 66 öre behållning, som uppkommit å anslag, som anvisats före ingången av budgetåret 1928/1929, varför det enligt gällande författningsbestämmelser vore ovisst, om sistnämnda belopp alltjämt stode till förfogande. Härtill komme det för budgetåret 1930/1931 beviljade anslaget av 15,000 kronor. Det tillgängliga beloppet utgjorde alltså sammanlagt 45,078 kronor eller, därest nyssberörda belopp å 18,727 kronor

66 öre icke vore disponibelt, 26,350 kronor 34 öre. För anordnande av det antal nya vårdplatser å erkända alkoholistanstalter, som enligt styrelsens mening vore erforderligt, krävdes bidrag av statsmedel å omkring 100,000 kronor.

På grund härav har socialstyrelsen hemställt, att för nästa budgetår måtte för ifrågavarande ändamål anvisas ett reservationsanslag, som, för den händelse berörda äldre behållning alltjämt vore disponibel, syntes kunna bestämmas till 55,000 kronor men i motsatt fall syntes böra höjas till 74,000 kronor.

I sitt den 25 oktober 1930 i ämnet avgivna utlåtande har *statskontoret* anfört, att omförmälda reservation å 18,727 kronor 66 öre vid upprättande av budgetredovisningen för budgetåret 1929/1930 av riksräkenskapsverket överförts till den under rubriken »I anspråk tagna kapitaltillgångar» uppförda inkomsttiteln »Reservationer å anslag för verkliga utgifter» samt att i följd därav anslaget till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter för nästa budgetår syntes böra beräknas till 74,000 kronor.

Departements-
chefen.

Såsom framgår av det föregående, framhölls redan i 1930 års statsverksproposition, att tillgången på vårdplatser vid erkända alkoholistanstalter måste betraktas såsom knapp, och nämnda års riksdag underströk ytterligare detta förhållande. Den av socialstyrelsen nu förebragta utredningen ger tydligt vid handen, att svårigheterna att bereda vård för manliga alkoholister å allmänna anstalter under senaste tiden allt mer ökats, samt att redan nu behov av nya eller utvidgade erkända alkoholistanstalter för män föreligger. Därtill kommer, att man med hänsyn till de speciella omständigheter, för vilka i det föregående redogjorts, har att räkna jämväl med behovet av en ny erkänd alkoholistanstalt för kvinnor. På grund härav, och då det av olika anledningar är att antaga, att efterfrågan å vårdplatser på här ifrågavarande anstalter kommer att ytterligare stegras, delar jag i stort sett socialstyrelsens uppfattning angående behovet av medel till statsbidrag för anordnande av nya vårdplatser. Då det för ändamålet disponibla beloppet, på sätt av statskontorets utlåtande framgår, för närvarande utgör omkring 25,000 kronor, får jag därför tillstyrka, att för nästa budgetår måtte för ifrågavarande ändamål anvisas ett extra reservationsanslag av 75,000 kronor. Det må dock i detta sammanhang erinras att, i händelse av bifall till vad jag under en följande punkt kommer att förorda beträffande byggnadsbidrag till erkända alkoholistanstalten Hemmet Älvgården, platsantalet därstädes skulle ökas med 8.

Resor vid
tvångsinter-
nering av
alkoholister.
Internerings-
kostnader i
vissa fall.

Den 22 juni 1928 har Kungl. Maj:t utfärdat dels kungörelse (nr 240) angående bestridande i vissa fall med statsmedel av kostnader för resor vid tvångsinternering av alkoholister, dels ock kungörelse (nr 241) angående statsbidrag i vissa fall till kostnad för vård å allmän alkoholistanstalt. Genom dessa kungörelser hava bestämmelser meddelats angående användningen av de i det föregående berörda anslagen till resor vid tvångsinternering av alkoholister och till interneringskostnader i vissa fall.

I sin förevarande skrivelse har *socialstyrelsen* hemställt, att ifrågavarande anslag, som hittills beräknats till 10,000, respektive 4,000 kronor, måtte för nästa budgetår upptagas med oförändrade belopp.

Statskontoret har häremot icke haft något att erinra.

Utgifterna för ifrågavarande ändamål hava under budgetåret 1929/1930 uppgått till 7,642 kronor, respektive 2,712 kronor. Någon anledning till ändring beträffande omförmälda anslag synes mig icke föreligga. Jag biträder därför *socialstyrelsens* förslag att även för budgetåret 1931/1932 upptaga det förra anslaget till 10,000 kronor och det senare till 4,000 kronor.

Departementets
chefen.

I enlighet med *socialstyrelsens* förslag torde samtliga de under förevarande punkt behandlade anslagen böra jämväl under budgetåret 1931/1932 utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Under återopande av vad jag här i skilda hänseenden anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 90,000;

dels till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 250,000;

dels godkänna de av mig förordade, ändrade grunderna för användningen av anslag för nu angivna ändamål;

dels till statens kostnader för farliga alkoholister m. m. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 5,000;

dels till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 75,000;

dels till resor vid tvångsinternering av alkoholister för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 10,000;

dels till interneringskostnader i vissa fall för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra förslagsanslag av kronor 4,000;

samtliga anslag att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel;

dels ock medgiva, att av nyssnämnda anslag till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader må kunna till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för vård av kvinnliga alkoholister samt, efter särskild prövning av Kungl. Maj:t, jämväl till annan erkänd alkoholistanstalt med samma syfte för budgetåret 1931/1932 utgå bidrag till driftkostnaderna med ej mindre ett belopp av 1 krona för dag och vårdplats än även ett belopp för vårdtag, som med 1 krona understiger det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget.

[36.] 43. **Vissa arbeten vid erkända alkoholistanstalten Hemmet Älvgården.** I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 35) anmälde min företrädare i ämbetet, bland annat, att socialstyrelsen i anslutning till hemställen av styrelsen för erkända alkoholistanstalten Hemmet Älvgården gjort viss framställning om anvisande av ett anslag för utbyggnad av nämnda anstalt. Ärendet var vid denna tidpunkt ej slutremitterat. Med hänsyn till ett av departementschefen i samma statsverksproposition förordat förslag om utvidgning av den statliga alkoholistanstalten vid Venngarn ansågs emellertid förevarande ärende icke vara av den brådskande beskaffenhet, att det borde efter statsverkspropositionens framläggande upptagas till särskild behandling vid 1930 års riksdag, utan syntes med ärendets prövning kunna anstå till innevarande års statsverksproposition.

Jag anhåller nu att få upptaga ärendet till närmare prövning och får då till en början i korthet erinra om tillkomsten av berörda anstalt, anstaltens utvidgning efter tillkomsten samt om de statsbidrag, som hittills beviljats för densamma.

Genom brev den 29 oktober 1923 medgav Kungl. Maj:t, att den kronan tillhöriga fastigheten Älvgården i Husby socken av Kopparbergs län finge avgiftsfritt upplåtas till föreningen Floda kolonier u. p. a. för anordnande å densamma av en alkoholistanstalt, benämnd Flodahemmet vid Älvgården, vilken anstalt samtidigt erkändes såsom allmän. Nämnda förening beslöt sedermera på grund av ekonomiska svårigheter, att alkoholistanstalten skulle nedläggas med utgången av år 1925. Till förhindrande härav bildades — i december 1925 — en ny förening, kallad Hemmet Älvgården u. p. a., med uppgift att övertaga anstalten och fortsätta vårdverksamheten därstädes från och med år 1926. Genom brev den 18 december 1925 medgav Kungl. Maj:t, att fastigheten i fråga finge avgiftsfritt upplåtas till sistnämnda förening från och med den 1 januari 1926. Alltsedan sistnämnda dag har ock alkoholistanstalten under namn av Hemmet Älvgården drivits av den sålunda år 1925 bildade föreningen.

De intagnas bostadsrum äro vid Älvgårdsanstalten belägna i två byggnader, östra och västra logementsbyggnaderna. Dessa byggnader utgjordes, då sistberörda förening övertog anstalten, av envåningshus. Å vinden till vartdera huset funnos dock två gavelrum. Antalet vårdplatser vid anstalten var vid denna tidpunkt 24. Genom uppförande av en övre våning å östra logementsbyggnaden har platsantalet sedermera ökats till 42.

Såsom statsbidrag till utförande av åtskilliga ombyggnads- och förbättringsarbeten vid Älvgårdsanstalten, däribland nämnda påbyggnad av östra logementsbyggnaden, har Kungl. Maj:t från reservationsanslaget till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter *dels* genom särskilda brev den 29 oktober 1923, den 18 december 1925, den 29 juni 1926 och den 28 januari 1927 anvisat tillhoppa 60,000 kronor, varav ett belopp av 59,350 kronor 34 öre tagits i anspråk, *dels ock* genom brev den 24 augusti 1928 anvisat 3,649 kronor 66 öre. Dessutom har — sedan 1929 års riksdag till bestridande av kostnaderna för ombyggnad av ladugården vid Hemmet Älvgården för budgetåret 1929/1930 anvisat ett särskilt anslag av 11,351 kronor att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel — enligt brev den 10 maj 1929 utgått ett statsbidrag å 11,350 kronor 34 öre från sistnämnda anslag för återgåldande av ett tidigare beviljat lån av statsmedel å samma belopp till bestridande av nyssnämnda kostnader. För ifrågavarande anstalts anordnande har alltså hittills av statsmedel tagits

i anspråk ett belopp av sammanlagt 74,350 kronor 34 öre, därav 63,000 kronor från reservationsanslaget till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter. Föreningen Hemmet Älvgården u. p. a. har i särskilda, i anledning av beviljade statsbidrag eller lån avgivna förbindelser åtagit sig att, därest föreningen nedlägger, avyttrar eller eljest till annan överlåter alkoholistanstalten eller använder densamma för annat än därmed avsett ändamål, föreningens samtliga tillgångar skola, med undantag av föreningsmedlemmarnas insatser jämte därå beräknad 5 procent årlig ränta, tillfalla staten.

Vidare ber jag att i fråga om nuvarande dispositionen av logementsbyggnaderna m. m. få meddela följande.

Östra logementsbyggnaden, som är försedd med värmeledning, inrymmer i bottenvåningen bostad om tre rum åt föreståndaren vid anstalten, ett sjukrum, som då sjukdomsfall ej föreligger även är avsett som rum åt tre intagna, samt matsal och köksavdelning. Övre våningen innehåller *dels* ett rum för vårdare, *dels ock* sju rum med plats för tre intagna i varje rum. I denna byggnad kunna alltså intagas 24 vårdbehövande personer.

Västra logementsbyggnaden är ej försedd med värmeledning. I denna byggnad har assistenten vid anstalten en bostadslägenhet om två rum och kök. I övrigt finnas i bottenvåningen ett rum för kontor och fyra rum för intagna, därav tre rum för fyra och ett rum för tre intagna. Gavelrummen å vinden användas, det ena som bostad åt rättaren och dennes familj och det andra för tre intagna. I denna byggnad kunna alltså intagas 18 vårdbehövande personer.

Verkstadslokaler, med undantag av en slöjdstuga och smedja, saknas vid anstalten.

Anstaltens *arrester* äro för närvarande provisoriskt anordnade i en till fastigheten hörande tvättstuga.

I en till socialstyrelsen ställd, av styrelsen med skrivelse den 22 november 1929 överlämnad framställning hemställde *anstaltens styrelse*, som tillika utgör styrelse för föreningen Hemmet Älvgården u. p. a., om ett statsbidrag av 55,000 kronor till bestridande av kostnaderna för en ytterligare utvidgning av anstalten i enlighet med ritningar och kostnadsförslag av byggmästaren C. J. Palm, Stjärnsund.

Utvidgningsförslaget avser *dels* uppförandet av en fristående byggnad i två våningar, inrymmande kontorslokaler, bostäder för föreståndare och assistent samt rum för kvinnlig betjäning, *dels* ombyggnad av västra logementsbyggnaden i huvudsaklig överensstämmelse med den ombyggnad av östra logementsbyggnaden, som tidigare skett, *dels ock* mindre ändringar av sistnämnda byggnad.

En granskning av ritningarna giver, bland annat, vid handen, att med genomförandet av utvidgningsförslaget *vårdplatsernas antal* vid anstalten skulle kunna *ökas* i viss utsträckning. Dessutom skulle vinnas *förbättrade bostadsförhållanden* för rättaren och hans familj och även för personalen i övrigt. Vidare skulle *verkstads- och arrestlokaler* *erhållas* samt *värmeledning* anordnas även i *västra logementsbyggnaden*. Ytterligare skulle *erhållas ökat kontorsutrymme* även som särskilda rum för specialändamål såsom *mottagningsrum åt läkaren*, vilket även skulle användas till *gästrum*, och *arbetsrum åt husmodern*. *Matsalen* i östra logementsbyggnaden skulle *ökas* och *särskilt matrum* inrättas för *personalen*.

I fråga om ändringsförslagets närmare utformning får jag hänvisa till ritningarna. Emellertid må här, till förtydligande av den redogörelse jag i det följande kommer att lämna, påpekas, att assistentbostaden, belägen i nybyggnadens bottenvåning, skulle få särskild ingång, att särskild trappa och ingång äro föreslagna till föreståndarens i nybyggnadens övre våning belägna bostad, samt att ytterligare en ingång föreslagits å nybyggnaden med förbindelse dels med de i bottenvåningen belägna kontorslokalerna, dels ock genom en särskild trappa med ett i övre våningen beläget rum för kvinnlig betjäning.

Sammanlagda kostnaderna för arbetenas utförande beräknas i kostnadsförslaget till 65,617 kronor, därav 36,900 kronor för nybyggnaden, 27,717 kronor för ombyggnad av västra logementsbyggnaden och 1,000 kronor för ändring av östra logementsbyggnaden.

I anledning av anstaltsstyrelsens hemställan har *socialstyrelsen* i sin förenämnda skrivelse anhållit, att till bestridande av kostnaderna för en utbyggnad av anstalten i huvudsaklig överensstämmelse med den av anstaltsstyrelsen överlämnade planen måtte anvisas ett extra anslag å 55,000 kronor, att utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel. Socialstyrelsen har därvid anfört i huvudsak följande.

När kronoegendomen Älvgården med ingången av år 1926 uppläts åt föreningen att användas såsom erkänd alkoholistanstalt, hade såväl själva egendomen som åbyggnaderna — både anstalts- och ekonomibyggnader — befunnit sig i ganska bristfälligt skick. Vad anginge de senare kunde ladugården betecknas som bofällig. Det förutsattes redan vid nämnda tidpunkt, att anstalten, som då rymde 24 vårdplatser, successivt skulle ombyggas och förbättras och att i samband därmed platsantalet skulle ökas.

Detta program hade hittills fullföljts. Omfattande förbättringsarbeten och utvidgningar hade utförts å anstaltsbyggnaderna. Ladugården hade ombyggts och stode nu färdig. Vattenledning och elektrisk belysning hade inletts. Levande inventarier hade anskaffats och jorden bringats i god hävd. Platsantalet hade ökats från 24 till 42. Nämnas kunde, att beläggningsfrekvensen varit stark; under år 1929 hade antalet intagna aldrig nedgått under 40 och tidvis varit uppe i 45. Anstalten vore fortfarande av enkel beskaffenhet och kunde närmast jämföras med en välskött bondgård. Enligt vad styrelsen genom en nyligen företagen inspektion förvissat sig om, befunde den sig emellertid i ett ur anstaltssynpunkt fullt tillfredsställande och i övrigt tilltalande skick; detta väsentligen tack vare erhållna statsunderstöd. Statsbidragen hade emellertid till icke oväsentlig del anvisats icke för direkta anstaltsändamål utan för att sätta kronoegendomen i stånd.

Vad anginge det efter genomförandet av ifrågavarande utvidgningsförslag beräknade tillskottet av vårdplatser — antalet uppgiver socialstyrelsen vara 8 — kunde styrelsen, under åberopande av vad styrelsen vid flera tillfällen framhållit rörande den bekymmersamma bristen på vårdplatser vid allmänna alkoholistanstalter, vitsorda, att detta tillskott vore synnerligen välbehöfligt och ägnat att väcka tillfredsställelse. Den i övrigt planerade utvidgningen av anstaltens lokalutrymmen syntes också mycket önskvärd. Verkstadslokalerna kunde för närvarande ej anses tillräckliga, och personalens bostäder vore av den enkla beskaffenhet, att det ej rimligen kunde krävas, att de anställda i längden skulle låta sig åtnöja med dem. I övrigt vore de tillgängliga lokalerna för närvarande så strängt anlitade, att tillgång på ökat utrymme måste anses önskvärd och påkallad.

Anstaltsstyrelsen hade i samråd med representanter för socialstyrelsen uppgjort den föreliggande planen. Genomförandet av denna skulle innebära ett fullbordande av det ursprungligen tänkta, successiva utbyggandet av anstalten. Enligt socialstyrelsens mening vore det också önskvärt, att någon ytterligare utökning av vårdplatsantalet vid denna anstalt ej behöfde förekomma. Vid en ytterligare höjning av platsantalet skulle sannolikt krävas en ökning av personalen samt andra, större arbetsmöjligheter än dem, som nu stode till buds på kronoegendomen, varjämte anstalten tillika i viss mån skulle förlora den tilltalande hemlika karaktär, som nu utmärkte den. Med hänsyn härtill föreställde sig styrelsen, att ytterligare anslag av statsmedel för denna anstalts anordnande framdeles ej skulle behöva ifrågakomma. I den mån ytterligare tillbyggnader eller ombyggnader befunnas böra vidtagas i förbättringssyfte, syntes utgifterna för dessa böra få betraktas såsom underhållskostnader och således bestridas genom anlitande av medel för den löpande verksamheten.

Enligt styrelsens mening vore det angeläget, att den nu uppgjorda planen för anstaltens slutliga utbyggande kunde fullföljas i ett sammanhang. Läte man sig nu åtnöja med en partiell utvidgning, skulle därigenom nödvändiggöras en del provisoriska, mindre planmässiga anordningar, som av allt att döma skulle föranleda merkostnader och i övrigt vara mindre tillfredsställande.

I fråga om kostnaderna för de nu föreslagna arbetena har socialstyrelsen meddelat, att anstaltsstyrelsen ansett det belopp av 10,617 kronor, varmed kostnaderna skulle överstiga det begärda statsbidraget, kunna täckas genom anlitande av besparingar å driftkostnaderna. Socialstyrelsen har vidare anført:

Fullt utbyggd enligt den föreliggande planen skulle anstalten med en vårdkapacitet av 50 platser hava dragit en kostnad för statsverket av 129,350 kronor. Inom denna kostnadsram hade därjämte den förut skäligen förfallna kronoegendomen satts i tillfredsställande skick samt försetts med nödiga levande inventarier. Med hänsyn till den standard, som anstalten redan nått, och till den höjning därav, som med säkerhet kunde förväntas komma till stånd enligt den nu föreliggande planen, syntes denna kostnad ingalunda kunna anses hög.

Vid höjning av vårdplatsantalet med 8 platser kunde författningsenligt ytterligare ett belopp av 12,000 kronor, motsvarande 1,500 kronor per vårdplats, ställas till förfogande ur reservationsanslaget till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter. Härutöver skulle emellertid enligt kostnadsberäkningen erfordras ytterligare ett statligt tillskott av 43,000 kronor. För erhållande av detta tillskott syntes riksdagens medverkan erfordras. Styrelsen ifrågasatte emellertid, huruvida icke hela det erforderliga statliga tillskottet, 55,000 kronor, kunde utverkas och ställas till förfogande i särskild ordning. Beloppet syntes, i likhet med vad fallet vore i fråga om andra anslag till den organiserade alkoholistvården, böra få utgå ur statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Såsom villkor för tillgodonjutande av det ifrågasatta statsbidraget borde föreskrivas, att föreningen gjorde åtagande av motsvarande innehåll som de förbindelser, vilka avgivits i anledning av tidigare beviljade statsbidrag eller lån.

I ärendet hava infordrade utlåtanden avgivits av domänstyrelsen den 6 december 1929, byggnadsstyrelsen den 20 mars 1930 och statskontoret den 22 april 1930. Med anledning av vad byggnadsstyrelsen anført har därefter socialstyrelsen inkommit med förnyat utlåtande den 23 september 1930, därvid styrelsen tillika överlämnat en av experten för alkoholistvården, professorn Kinberg, avgiven promemoria i ämnet.

Domänstyrelsen har på anförda skäl ansett anledning icke föreligga för styrelsen att avgiva yttrande över nybyggnadsförslaget. Styrelsen har emellertid i fråga om det skick, vari egendomen befunnit sig, innan densamma uppläts som vårdanstalt, efter införskaffande av viss utredning anført, att även om egendomen vid tidpunkten för dess upplåtande till alkoholistanstalt icke varit någon mönsteregendom, den likväl långt ifrån befunnit sig i det dåliga skick, som socialstyrelsen påstått.

Byggnadsstyrelsen har anført följande.

Byggnadsstyrelsen hade icke något att för sin del erinra beträffande de föreslagna ändringarna av de båda logementsbyggnaderna och de därför upptagna kostnaderna, sammanlagt 28,717 kronor. Däremot hade styrelsen funnit, att den avsedda nybyggnaden knappast skulle kunna utföras för det beräknade beloppet. Emellertid syntes byggnaden kunna utföras på ett enklare och mera ekonomiskt sätt än i förslaget avsåges, och styrelsen hade därför velat lämna anvisning härutinnan. Vid en inom styrelsen verkställd omarbetning av de båda våningsplanerna hade genomförts större koncentration med avseende på byggnadens plandisposition, varigenom det blivit möjligt att minska byggnadens längd från 16.5 meter till 14.5 meter. Vidare skulle behöva anordnas endast en trappa till den övre våningen, varjämte allenast en ingång i bottenvåningen skulle bliva erforderlig i stället för tre enligt det ursprungliga förslaget.

Den beräknade kostnaden för nybyggnaden syntes förslå, under förutsättning att de i det av byggnadsstyrelsen omarbetade förslaget angivna förenklingarna genomfördes.

Byggnadsstyrelsens ändringsförslag belyses närmare av två vid styrelsens utlåtande fogade vitkopior, till vilka jag torde få hänvisa.

Statskontoret har anført:

Ett bifall till föreliggande framställning skulle komma att medföra, att alkoholistanstalten Hemmet Älvgården för ifrågavarande ny- och ombyggnadsarbeten m. m. skulle erhålla statsbidrag med ett belopp, vida överstigande det anstalten för ändamålet skulle kunnat utfå enligt gällande bestämmelser angående bidrag för anordnande av erkända alkoholistanstalter.

Då emellertid omförmälda alkoholistanstalt, som vore belägen å staten tillhörig, till anstalten upplåten mark, i själva verket syntes vara att betrakta såsom en statsanstalt, och då den förening, som dreve anstalten, icke syntes hava något privatekonomiskt syfte samt dessutom vore skyldig att, därest den nedlade, avyttrade eller eljest till annan överläte anstalten eller använde densamma för annat än därmed avsett ändamål, till staten överlämna samtliga sina tillgångar, med undantag av föreningsmedlemmarnas insatser jämte därå beräknad 5 procent årlig ränta, hade statskontoret icke ansett sig böra göra någon erinran mot att den av förenings- och anstaltsstyrelsen nu gjorda hemställan på det sätt bifölles, att till 1931 års riksdag avlåtes framställning i ämnet i enlighet med socialstyrelsens förslag. Det anslag, som i enlighet härmed skulle äskas av riksdagen, syntes med hänsyn till anslagets ändamål böra erhålla beteckningen reservationsanslag.

I förenämnda promemoria har *professorn Kinberg* uttalat sig på följande sätt.

De av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna i anstaltsstyrelsens plan innebure i huvudsak, att kontorslokaler samt bostäder för föreståndare och assistent skulle få en enda gemensam ingång samt att köket i föreståndarens bostad skulle berövas enligt förslaget befintlig sovalkov. I stället erhöles båda

bostadslägenheterna var sin hall å 6.8 m² golvyta. Rummens golvytor vore i stort sett oförändrade.

Även om dessa förändringar av den ursprungliga planen från ekonomisk synpunkt vore fördelaktiga, innebure de en avgjord försämring från andra synpunkter. Kontoret å en alkoholistanstalt vore icke blott en lokal, där bokföring och annat skrivarbete verkställdes, utan också den plats, där samtalen med intagna ägde rum. På kontoret vore sålunda en ganska livlig trafik av de å anstalten intagna. Det vore därför viktigt, att kontoret hade egen ingång, så att de närboende befattningshavarna och deras familjer icke bleve störda av de intagna.

För trevnaden hos de familjer, åt vilka den föreslagna byggnaden skulle lämna bostäder, vore det också av stor vikt, att varje familj såvitt möjligt hade sitt eget område. För detta ändamål hade assistentbostaden försetts med en särskild ingång.

Av samma anledning hade från ingången till kontoren upptagits en särskild trappa till det rum, som vore avsett för kvinnlig betjäning. Kostnaderna för dessa särskilda ingångar syntes vara rätt obetydliga, i all synnerhet som det för den föreslagna byggnadens uppförande erforderliga arbetet till större delen kunde utföras av de å anstalten intagna.

Av dessa skäl vore det önskvärt, att den föreslagna byggnaden utfördes i huvudsaklig överensstämmelse med den av byggmästaren Palm uppgjorda ritningen. I betraktande av att främmande arbetskraft behövde anlitas endast i mindre utsträckning, syntes det av styrelsen beräknade beloppet vara tillräckligt.

Socialstyrelsen har i sitt förnyade utlåtande, under hänvisning till Kinbergs promemoria, anfört följande.

Nybyggnaden vore avsedd att tjäna flera olikartade ändamål. Ett sammanförande av de olika lokalerna i en enda byggnad, vilket förestavats allenast av ekonomiska skäl, skulle enligt styrelsen knappast vara tillrädligt, om icke särskilda anordningar träffats för att i görligaste mån skilja dem från varandra. Härvid borde särskilt tagas i betraktande, att de anställda på en anstalt av förevarande slag under större delen av dagen komme i mycket nära beröring med varandra inbördes och med de intagna, varför behovet av hemmets avskildhet och en så långt möjligt fullständig avkoppling från arbete under den fritid, som erbjöde sig, vore ett trängande behov, för att icke arbetet skulle verka alltför nötande och uppslitande. För att tillgodose detta behov hade byggnadskroppen i förslaget onekligen i ganska hög grad belastats med trappor och ingångar, något som emellertid enligt det anförda förestavats av speciella motiv och skett i en bestämd avsikt. Givet vore, att byggnadsstyrelsens ändringsförslag borde nogsamnt beaktas, men enligt socialstyrelsens mening borde de önskemål i fråga om byggnadens planlösning, som kommit till uttryck i anstaltsstyrelsens förslag, i allt väsentligt tillgodoses, något som icke uteslöte, att ytterligare förbättringar och praktiska förenklingar i vissa detaljer måhända kunde vidtagas.

Med anledning av det anförda hemställde socialstyrelsen, att anstaltsstyrelsen vid bifall till ansökningen ej måtte alltför hårt bindas vid att följa byggnadsstyrelsens förslag utan vara oförhindrad att i det stora hela vidhålla det ursprungliga förslaget.

Alkoholistanstalten i fråga är belägen å en kronan tillhörig, för ändamålet upplåten fastighet. För anstaltsdriften begagnas de till fastigheten hörande byggnaderna. Föreningen, som driver anstalten, har icke något privatekonomiskt syfte och är skyldig att, därest den nedlägger, avyttrar eller eljest till

Departementa-
chefen.

annan överlåter alkoholistanstalten eller använder densamma för annat än därmed avsett ändamål, till staten överlämna föreningens samtliga tillgångar, med undantag av föreningsmedlemmarnas insatser jämte därå beräknad fem procent årlig ränta. Anstalten ledes av en styrelse, bestående av ordförande och fem övriga ledamöter, av vilka ordföranden och två av de övriga ledamöterna förordnas av Kungl. Maj:t. I realiteten torde vid nu berörda förhållanden anstalten kunna betraktas som statsanstalt. Med hänsyn härtill lära ej betänkligheter böra hysas mot att, därest så erfordras ur vårdsynpunkt eller i övrigt för anstaltens ändamålsenliga drift, för anstalten beviljas statsbidrag överstigande vad som skulle kunna utgå enligt gällande bestämmelser angående bidrag för anordnande av erkända alkoholistanstalter. Påpekas må, att enahanda synpunkt synes hava kommit till uttryck i riksdagens uttalande (skrivelse år 1929, nr 5 A, punkt 28) i samband med anvisande av det nyss omförmälda anslaget till bestridande av kostnaderna för ombyggnad av ladugården vid anstalten.

Anstalten synes för närvarande vara behäftad med vissa brister. Personalens bostadsförhållanden kunna sålunda icke anses vara nöjaktigt ordnade, och över huvud taget synas vid anstalten nu tillgängliga lokaler vara väl strängt anlitade. Behov av ökat utrymme föreligger alltså. Vidare må framhållas den brist, som otvivelaktigt råder bland annat med avseende å verkstadslokaler, vilka för vården äro av stor betydelse. Det synes på grund härav vara synnerligen önskvärt, att vissa förbättringsarbeten företagas vid anstalten.

Genom det av föreningen framlagda förslaget skulle de brister avhjälpas, som nyss berörts. Dessutom skulle vinnas vissa andra välbehövlige förbättringar. Vidare skulle platsantalet vid anstalten ökas, vilket med hänsyn till den av mig tidigare i dag framhållna, nu rådande bristen på vårdplatser är synnerligen önskvärt. Det må här inskjutas, att socialstyrelsen har, som redan nämnts, uppgivit, att ökningen avser åtta nya vårdplatser. En granskning av ritningarna ger dock vid handen, att ytterligare två nya vårdplatser skulle stå att utvinna genom de föreslagna byggnadsarbetena. Socialstyrelsen har emellertid uttalat vissa betänkligheter mot intagning å anstalten av mer än 50 vårdbehövande personer. På grund härav och då behov av reservutrymme — särskilt med hänsyn till att man vid beräkning av platsantalet utgått från möjligheten att regelmässigt utnyttja sjukrummet som rum för intagna — förefinnes, torde antalet vårdplatser vid anstalten, sedan arbetena utförts, icke böra uppskattas till mera än 50. Vidare bör understrykas, att det nuvarande anstaltskomplexet, därest förslaget genomföres, synes böra betraktas som slutgiltigt ordnat och att därför ytterligare byggnadsbidrag till detsamma icke böra kunna påräknas under åtskillig tid framåt. Kostnaderna för smärre byggnadsarbeten, som eventuellt böra företagas, torde kunna bestridas av medlen för den löpande verksamheten.

Under åberopande av vad sålunda anförts vill jag för min del tillstyrka, att de av anstaltsstyrelsen ifrågasatta arbetena utföras med hjälp av statsmedel, och i likhet med socialstyrelsen anser jag därvid vara lämpligast, att arbetena utföras i ett sammanhang. I anledning av de av byggnadsstyrelsen föreslagna ändringarna i planen för nybyggnaden må framhållas, att ehuru socialstyrelsens

erinringar mot desamma i stort sett torde vara bärande, det dock icke synes vara uteslutet, att vissa kostnadsbesparande förenklingar i byggnadsplanen lämpligen skulle kunna företagas. Det torde emellertid kunna överlämnas åt styrelsen för anstalten att, i samråd med socialstyrelsen, närmare överväga och besluta rörande sådana förenklingar. Jag förutsätter därvid, att det i varje fall tillses, att det beräknade kostnadsbeloppet icke kommer att överskridas. Givetvis bör över huvud taget vid arbetenas utförande noggrant tillses, att all möjlig sparsamhet iakttages.

I enlighet med gällande bestämmelser skulle för de nya vårdplatserna visst statsbidrag kunna tilldelas föreningen ur anslaget till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter. Då emellertid anordnandet av nämnda platser ingår som ett led i betydligt mera omfattande arbeten, för vilka kostnaderna uppgå till ett väsentligt högre belopp än sålunda skulle kunna beviljas, skulle man för återstoden behöva antingen dispensera från de i allmänhet gällande grunderna för användningen av nyssnämnda anslag eller också anvisa ett särskilt anslag för ändamålet. Lämpligast torde för den skull vara att, såsom socialstyrelsen hemställt, hela det erforderliga tillskottet av statsmedel ställes till förfogande i särskild ordning. Härav följer å andra sidan, att anslaget till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter icke bör tagas i anspråk för här ifrågavarande arbeten. Det speciella anslag, som jag således anser böra anvisas för dessa, torde böra, i överensstämmelse med framställningen, upptagas till 55,000 kronor. Jag räknar härvid med att besparingar i byggnadskostnaderna kunna vinnas genom förenklingar i utförandet samt därigenom att främmande arbetskraft endast i mindre omfattning anlitas. Som villkor för erhållande av medel från anslaget torde böra föreskrivas, att föreningen avlämnar av socialstyrelsen godkänd förbindelse av motsvarande innehåll som de förbindelser, vilka avgivits i anledning av tidigare beviljade statsbidrag eller lån. Jag tillstyrker i anslutning till vad de sista åren tillämpats i liknande fall, att anslaget utgår av statsverkets fond av rusdrycksmedel. På grund av sitt ändamål bör det erhålla karaktär av reservationsanslag.

Om vårdplatsernas antal ökas, bör ändring företagas i § 15 av det för anstalten fastställda reglementet, sådan denna paragraf lyder enligt brev till statskontoret den 28 januari 1927. Till denna fråga torde jag få återkomma, sedan riksdagen fattat beslut i förevarande ärende.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *vissa arbeten vid erkända alkoholistanstalten Hemmet Älvgården* i huvudsaklig överensstämmelse med ett av byggmästaren C. J. Palm uppgjort förslag för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag, att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel, av kronor 55,000.

Fattigvård och barnavård.

[37.] 44. **Statsinspektion av fattigvård och barnavård.** Alltsedan år 1919 har i riksstaten uppförts ett extra anslag till statsinspektion av fattigvården. Anslaget, som från och med år 1920 utgått med 49,650 kronor, sammanfaller till sitt belopp med slutsumman för den gällande avlöningsstaten för fattigvårdskonsulenterna. Med hänsyn till konsulenterna numera åliggande tillsyn jämväl beträffande samhällets barnavård har anslaget i riksstaten under senare budgetår uppförts under rubriken statsinspektion av fattigvård och barnavård.

I det av generaldirektören Stridsberg avgivna, tidigare berörda betänkan- det rörande planläggning av tjänsteresor m. m. har föreslagits, att de hit- tills från femte huvudtiteln ordinarie förslagsanslag till rese- och trakta- mentsspenningar bestridda resekostnads- och traktamentsersättningarna till statens fattigvårds- och barnavårdskonsulenter skola, beräknade sammanlagt till förslagsvis 45,000 kronor, bestridas från ifrågavarande anslag.

Mot detta förslag har jag icke någon erinran. I samband med att medel för reseersättningar beräknas under anslaget, torde detta böra erhålla för- slagsanslags natur. Någon annan anledning till ändring i avseende å an- slagets storlek för nästa budgetår synes icke förefinnas. Anslaget torde därför i budgetförslaget för perioden 1931/1932 böra upptagas till (49,650 + 45,000) 94,650 kronor eller avrundat 95,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statsinspektion av fattigvård och barnavård* för budget- året 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 95,000.

[38.] 45. **Fattigvård i allmänhet.** Under femte huvudtiteln, avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen fattigvård och barnavård, är för närvarande uppfört, bland andra, ett ordinarie förslagsanslag till fattig- vård och barnavård i allmänhet.

Från anslaget bestridas vissa fattigvården och den samhälleliga barna- vården berörande kostnader, som statskassan har att vidkännas. Sålunda täckas med medel från anslaget statsverkets samtliga kostnader enligt lagen den 14 juni 1918 om fattigvården, d. v. s. kostnader för fattigvård åt utlän- ningar samt personer som längre tid vistats utom sin hemortskommun eller vilkas hemortsrätt ej kunnat utrönas. Vidare bestridas från anslaget en del sedan lång tid tillbaka utgående, bestämda belopp, avseende vissa fattigvårdsändamål dels i Stockholm (tillhopa 4,641 kronor 25 öre för år) dels ock i vissa landsortskommuner (sammanlagt 4,921 kronor 43 öre för år). Därjämte tages anslaget i anspråk för bestridande av sådan ersättning av statsmedel, som enligt 63 § i lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård skall lämnas kommun för utgift för omhänder- taget barn i fall motsvarande dem, då enligt fattigvårdslagen ersättning utgår från statsverket. Från anslaget bestridas även *dels* kostnader en- ligt förordning av den 14 juni 1918 (nr 456) för nödställda svenska med-

borgare, vilka från utländsk ort överlämnas till hemlandet, *dels* vissa understöd, som enligt Kungl. Maj:ts särskilda beslut skola utgå till nödställda svenskar i utlandet, *dels ock* kostnader för hemsändande från Sverige av utlänningar, som erhållit fattigvård här i riket eller här enligt barnavårdslagen omhändertagits för samhällsvård. Slutligen bestridas från anslaget statsverkets kostnader jämlikt fattigvårdskonventionen mellan de nordiska länderna för fattigvård och barnavård åt danska, finska och norska medborgare, utöver vad som enligt konventionen blivit ersatt av vederbörande hemland, samt den ersättning, som enligt samma konvention skall utgivas av Sverige för fattigvård och barnavård, som meddelats svenska medborgare i Danmark, Finland och Norge.

Anslaget bestämdes för budgetåret 1929/1930 till 1,750,000 kronor. I statsverkspropositionen till 1930 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t nedsättning till 1,700,000 kronor, vilket förslag riksdagen biföll. Genom brev den 9 maj 1930 gav härefter Kungl. Maj:t statskontoret tillkänna riksdagens beslut i nämnda avseende. Med hänsyn till att anslaget på grund av de olika ändamål, vartill det användes, visat sig svåröverskådligt, anbefallde Kungl. Maj:t samtidigt statskontoret att efter samråd med statens inspektör för fattigvård och barnavård inkomma med förslag rörande anslagets uppdelning på flera anslag efter de huvudsakliga ändamål, som därmed tillgodosåges.

I skrivelse den 4 september 1930 har nu *statskontoret*, som i ärendet samrått med statens fattigvårds- och barnavårdsinspektör, inkommit med förslag i sistnämnda hänseende.

Statskontoret har därvid redogjort för de med anslagets medel bestridda kostnadernas fördelning under budgetåret 1929/1930 på de olika ändamålen. Fördelningen, som avser kostnaderna efter avdrag av enligt fattigvårdskonventionen influtna belopp, ter sig på följande sätt:

Kostnader	Kronor
enligt fattigvårdslagen	1,231,058: 36
enligt barnavårdslagen	142,301: 62
för nödställda svenska medborgare, överlämnade till hemlandet från utländsk ort	12,738: 50
för understöd — utan fattigvårds karaktär — åt nödställda svenskar i utlandet	2,052: 50
för hemsändande av utlänningar — även danskar, finnar och norrmän — i Sverige (därav på grund av framställningar från barnavårdsnämnder 104 kronor)	785: 60
för vissa särskilda fattigvårdsändamål i Stockholm och i vissa landsortskommuner	9,562: 68
för fattigvård och barnavård (ej hemsändande) enligt fattigvårdskonventionen med de nordiska länderna	312,287: 51
Summa kronor	1,710,786: 77

Av beloppet å 9,562 kronor 68 öre till kostnader för vissa fattigvårdsändamål i Stockholm och i vissa landsortskommuner har under budgetåret utbetalats allenast 7,312 kronor 68 öre, varjämte ett mindre belopp, 134 kronor 85 öre, blivit felaktigt avfört å anslaget. Den verkliga belastningen å anslaget under budgetåret 1929/1930 utgjorde alltså [1,710,786: 77 + 134: 85 — (9,562: 68 — 7,312: 68)] 1,708,671 kronor 62 öre.

Statskontoret har vidare anført, att en uppdelning av anslaget i första hand borde avse ett särskiljande av kostnaderna för fattigvård och för barnavård. En sådan uppdelning, har statskontoret framhållit, måste även anses motiverad därav, att sistnämnda kostnader efter genomförandet av 1924 års lagstiftning om samhällets barnavård icke längre vore att hänföra till fattigvård. Statskontoret har därför ansett, att särskilda anslag borde uppföras till *fattigvård i allmänhet* och till *barnavård i allmänhet*.

Från det förra skulle enligt statskontorets mening avföras statsverkets kostnader enligt fattigvårdslagen, för nödställda svenska medborgare, överlämnade till hemlandet från utländsk ort, för understöd åt nödställda svenskar i utlandet samt för vissa fattigvårdsändamål i Stockholm och i vissa landsortskommuner.

Från det senare anslaget skulle bestridas statens kostnader enligt 63 § barnavårdslagen.

Beträffande kostnaderna för hemsändande av andra utlänningar i Sverige än danska, finska och norska medborgare har statskontoret uttalat, att det låge närmast tillhands, att dessa kostnader bestredes av det föreslagna anslaget till barnavård i allmänhet, i den mån framställning om vederbörandes hemsändande gjorts av barnavårdsnämnd, och av fattigvårdsanslaget, då sådan framställning gjorts av fattigvårdsstyrelse. Därest en sådan anordning icke skulle finnas vara lämplig, syntes med hänsyn till de obetydliga belopp, varom här vore fråga, samtliga kostnader av ifrågavarande slag kunna utan olägenhet avföras å det föreslagna anslaget till fattigvård i allmänhet.

Övriga utgifter, som för närvarande bestridas av medel från anslaget till fattigvård och barnavård i allmänhet, nämligen statsverkets kostnader enligt den nordiska fattigvårdskonventionen samt för hemsändande av danska, finska och norska medborgare i Sverige, skulle enligt statskontorets förslag avföras å ett tredje särskilt anslag till *kostnader enligt kungörelsen den 24 november 1928 (nr 447) med bestämmelser i anledning av den mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge den 25 oktober 1928 avslutade fattigvårdskonventionen*.

Till stöd för att dessa utgifter skulle bestridas från särskilt anslag och alltså ej fördelas alltefter deras natur av fattigvård eller barnavård på de två föreslagna anslagen till fattigvård i allmänhet och barnavård i allmänhet har statskontoret, vad först beträffar statens kostnader för ersättning, som enligt fattigvårdskonventionen skall lämnas för *fattigvård åt svenska medborgare i Danmark, Finland och Norge*, framhållit, att i dessa länder icke förekomme någon sådan uppdelning av understödsverksamheten i fattigvård och barnavård som hos oss. De ersättningsbelopp, som det jämlikt fattigvårdskonventionens bestämmelser ålaga svenska staten att utgiva till de

övriga fördragsslutande länderna för fattigvård till svenska medborgare, kunde alltså icke på nyss angivet sätt fördelas utan ingående utredning, huruvida lämnade understöd enligt svenska bestämmelser hade karaktären av fattigvård eller barnavård.

I fråga vidare om kostnaderna för *fattigvård och barnavård här i riket till danska, finska och norska medborgare* har statskontoret anfört, att, om uppdelning av dessa kostnader skulle ske, syntes den ersättning, som erhöles från de olika länderna för den av staten till fattigvårdsstyrelser eller barnavårdsnämnder utbetalade gottgörelsen antingen direkt eller indirekt genom kvittning mot vederbörande lands motfordran enligt samma konvention böra tillföras det anslag, från vilket statsverket tidigare utbetalat gottgörelsen, vilket — av nyss angivna anledning — komme att förorsaka ett icke oväsentligt merarbete.

Vad slutligen angår kostnaderna för *hemsändande av danska, finska och norska medborgare i Sverige*, har statskontoret funnit det lämpligt, att även dessa kostnader avfördes å det sist föreslagna anslaget. Därest det emellertid skulle finnas vara lämpligare att bestrida dem från samma anslag som kostnaderna för hemsändande av andra länders medborgare, syntes intet vara att erinra mot en dylik anordning.

I anslutning till vad statskontoret sålunda i skrivelsen anfört, har ämbetsverket hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen ått — med utslutande ur riksstaten av det ordinarie förslagsanslaget till fattigvård och barnavård i allmänhet — uppföra tre ordinarie förslagsanslag: ett till *fattigvård i allmänhet* å 1,250,000 kronor, ett till *barnavård i allmänhet* å 140,000 kronor samt ett till *kostnader enligt kungörelsen den 24 november 1928 (nr 447) med bestämmelser i anledning av den mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge den 25 oktober 1928 avslutade fattigvårdskonventionen* å 310,000 kronor.

Summan av dessa av statskontoret föreslagna anslag uppgår till 1,700,000 kronor eller således till samma belopp, varmed anslaget till fattigvård och barnavård i allmänhet är uppfört å riksstaten för innevarande budgetår.

Sedan fattigvård och barnavård efter genomförandet av 1924 års lagstiftning om samhällets barnavård blivit två från varandra skilda former för samhällelig understödsverksamhet, synes anledning finnas till övervägande att även på olika anslag särskilja statens kostnader för de båda ändamålen. Medan ett dylikt särskiljande till största delen låter sig göra utan svårighet, skulle det emellertid i fråga om vissa slag av kostnader föranleda en del olägenheter, som ej torde uppvägas av fördelarna. De skäl, som statskontoret anfört mot en uppdelning av de utgifter, vilka föranledas av den mellan de nordiska länderna ingångna fattigvårdskonventionen, synas mig nämligen bärande. Om uppdelning av det nuvarande anslaget till fattigvård och barnavård i allmänhet skall företagas, synes därför anslaget, såsom också statskontoret föreslagit, böra fördelas på tre särskilda anslag, av vilka två skulle avses till bestridande av utgifterna för fattigvård, respektive barnavård i allmänhet och det tredje skulle omfatta vissa kostnader för såväl fattigvård som barnavård. Oaktat således kostnaderna till fattigvård och barnavård icke helt skulle särskiljas på olika anslag, synes mig dock ökad överskådlighet och därmed möjlighet till noggrannare anslagsberäkning kunna

Departements-
chefen.

vinnas genom en dylik uppdelning av desamma i viss utsträckning, och jag vill därför i huvudsak tillstyrka statskontorets förslag.

I fråga om *kostnadernas fördelning på de särskilda anslagen* synes mig emellertid viss jämkning bör göras i statskontorets förslag. Enligt detta skulle från det tredje anslaget bestridas de av den nordiska fattigvårdskonventionen föranledda fattigvårds- och barnavårdskostnaderna ävensom utgifterna för hemsändande av danska, finska och norska medborgare i Sverige. Enligt min mening är det dock lämpligt, att från sist avsedda anslag få utgå samtliga utgifter på grund av de internationella förhållandena på ifrågavarande område, i den mån en sådan uppdelning är möjlig. Från anslaget böra alltså såvitt möjligt avföras statsverkets kostnader även i vad de beröra andra främmande länder än Danmark, Finland och Norge. Således böra från anslaget bestridas utgifter för nödställda svenska medborgare, överlämnade till hemlandet från utländsk ort, för understöd åt nödställda svenskar i utlandet samt för hemsändande av andra utlänningar i Sverige än danskar, finnar och norrmän. Kostnaderna för dessa ändamål äro relativt små, och någon större olägenhet synes därför ej följa av att fördelning av dem ej sker på fattigvård och på barnavård. Från det tredje anslaget skulle vid bifall till mitt förslag komma att bestridas statsverkets utgifter dels till fattigvård — varunder jämväl faller barnavård enligt de svenska bestämmelserna — och särskilda understöd åt svenskar utomlands, dels för svenskar som från utlandet överlämnas till hemlandet, dels ock för hemsändning från Sverige av utlänningar av alla nationer. Dessutom skulle från anslaget bestridas kostnaderna för fattigvård och barnavård här i riket åt danska, finska och norska medborgare. Dessa sistnämnda kostnader skulle alltså avföras å annat anslag än motsvarande utgifter för andra utlänningar i Sverige. Denna inkonsekvens synes mig dock icke kunna undvikas, därest de ersättningar, som enligt fattigvårdskonventionen erhållas från grannländerna, skola kunna utan alltför stor omgång tillgodoföras det anslag, varifrån de ifrågavarande kostnaderna utbetalats, något som givetvis är önskvärt.

Med hänsyn till vad jag sålunda anfört synes det för närvarande å riksstaten uppförda ordinarie förslagsanslaget till fattigvård och barnavård i allmänhet böra uppdelas på tre ordinarie förslagsanslag. Från det första — till *fattigvård i allmänhet* — skulle avföras statsverkets kostnader enligt fattigvårdslagen samt för vissa speciella fattigvårdsändamål i Stockholm och i vissa landsortskommuner. Från det andra — till *barnavård i allmänhet* — skulle bestridas sådan ersättning, som enligt 63 § barnavårdslagen skall i vissa fall lämnas kommun. Övriga kostnader, som nu utgå från förstnämnda anslag, skulle bestridas från det tredje anslaget, som lämpligen — efter det huvudsakliga ändamålet därmed — torde kunna givas rubriken *fattigvård och barnavård enligt den nordiska fattigvårdskonventionen m. m.* På sistnämnda anslag böra i enlighet med det föregående avföras de ersättningar, som enligt fattigvårdskonventionen kunna inflyta från grannländerna.

I detta sammanhang må påpekas, att, därest mitt förslag vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, ändring synes böra företagas i § 8 av kungörelsen den 24 november 1928 med bestämmelser i anledning av den mellan

Sverige, Danmark, Finland och Norge den 25 oktober 1928 avslutade fattigvårdskonventionen. Därest riksdagen godkänner det här framlagda förslaget, torde jag alltså få återkomma till denna fråga.

Vad härefter angår *de belopp, till vilka de nya anslagen böra bestämmas*, framgår av statskontorets redogörelse, att summan av de på anslaget till fattigvård i allmänhet ankommande kostnaderna under budgetåret 1929/1930 utgjorde (1,231,058 + 9,562) 1,240,620 kronor. Summan av de kostnader, som ankomma på anslaget till barnavård i allmänhet, utgjorde för samma budgetperiod 142,301 kronor och de kostnader, som enligt det här anförda skulle bestridas av det tredje anslaget, utgjorde (12,738 + 2,052 + 785 + 312,287) 327,862 kronor. Med hänsyn härtill och då på grund av sakens natur belastningen å ifrågavarande anslag kan växla rätt avsevärt år från år samt anslagen såsom ordinarie såvitt möjligt böra lämnas orubbade, torde de samma i viss mån böra bestämmas i avrundade tal. Anslaget till fattigvård i allmänhet synes med denna utgångspunkt lämpligen kunna beräknas till 1,250,000 kronor, anslaget till barnavård i allmänhet till 150,000 kronor och anslaget till fattigvård och barnavård enligt den nordiska fattigvårdskonventionen m. m. till 300,000 kronor. Summan av de tre anslagen skulle således utgöra 1,700,000 kronor eller samma belopp som det, varmed anslaget till fattigvård och barnavård i allmänhet är uppfört å riksstaten för innevarande budgetår.

I fråga om anslagen till barnavård i allmänhet och fattigvård och barnavård enligt den nordiska fattigvårdskonventionen m. m. gör jag framställning under de två nästföljande punkterna.

Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med uteslutande ur riksstaten av det under avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen fattigvård och barnavård, upptagna ordinarie förslagsanslaget till fattigvård och barnavård i allmänhet, under samma avdelning och underavdelning med rubriken *fattigvård i allmänhet* uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 1,250,000.

[39.] 46. **Barnavård i allmänhet.** Åberopande vad jag anført under näst föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen fattigvård och barnavård, med rubriken *barnavård i allmänhet* uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 150,000.

[40.] 47. **Fattigvård och barnavård enligt den nordiska fattigvårdskonventionen m. m.** Under hänvisning till vad jag anført under punkt 38 här förut hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under avdelningen sociala verk och inrättningar, underavdelningen fattigvård och barnavård, med rubriken *fattigvård och barnavård enligt den nordiska fattigvårdskonventionen m. m.* uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 300,000.

[41.] 48. **Fattigvård och barnavård för lappar.** Från och med budgetåret 1927/1928 har i riksstaten varit uppfört ett särskilt ordinarie förslagsanslag å 100,000 kronor för fattigvård och barnavård för lappar.

Bestämmelser angående användningen av detta anslag äro intagna i kungörelse den 27 juni 1927 (nr 277, med tillägg 1928 nr 133), som innehåller bland annat följande.

Statsbidrag utgår dels till fattigvårdssamhällen och kommuner för deras kostnader för fattigvård och barnavård för lappar (*vårdbidrag*), dels till fattigvårdssamhällen och kommunalförbund för uppförande av särskilda ålderdomshem för lappar samt för sådan om- och tillbyggnad av dylikt hem, som närmast är att likställa med nybyggnad (*byggnadsbidrag*). Statsbidrag må även utgå till fattigvårdssamhälle eller kommunalförbund för inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig, för annat ändamål disponerad byggnad. *Vårdbidrag* utgår i allmänhet för fattigvård enligt 1 § fattigvårdslagen och barnavård i de fall, där vederbörande lapp såsom huvudsakligt yrke stadigvarande bedriver renskötsel eller eljest på närmare angivet sätt kan anses tillhöra den rensköttande lappbefolkningen. *Vårdbidrag* utgår med tre fjärdedelar av fattigvårdssamhällets eller kommunens godkända kostnad för fjärdörden eller barnavården och utbetalas halvårsvis i efterskott. *Byggnadsbidrag* utgår med hela den godkända kostnaden för uppförande, inrättande, om- eller tillbyggnad av särskilt ålderdomshem för lappar eller den del därav, som är avsedd för sådana personer, för vilka vårdbidrag utgår. Bidrag till inköp och inrättande till särskilt ålderdomshem för lappar av redan befintlig byggnad utgår med hela köpesumman, i vad den kan skäligen anses belöpa å själva byggnaden, samt hela den godkända kostnaden för erforderliga om- och tillbyggnadsarbeten. Då byggnadsbidrag beviljas, fastställles preliminärt bidragets belopp med ledning av föreliggande kostnadsberäkningar. Av det sålunda fastställda beloppet kan under arbetets gång utbetalas högst tre fjärdedelar, medan återstoden av bidraget utbetalas i efterhand, sedan vederbörande hem blivit avsynat och godkänt.

Angående de sannolika kraven å statsbidrag för fattigvård och barnavård för lappar under budgetåret 1931/1932 hava å socialdepartementets byrå för fattigvård och barnavård verkställt vissa beräkningar, som i vad de avse erforderliga byggnadsbidrag bland annat grundats på infordrade uppgifter från vederbörande länsstyrelser. Enligt dessa beräkningar skulle utgifterna för vårdbidrag under nästa budgetår kunna uppskattas till omkring 100,000 kronor och utgifterna för byggnadsbidrag under samma tid kunna uppskattas till i det närmaste 300,000 kronor. Därvid har räknats med att under nämnda budgetår kommer att helt eller delvis utgå ersättning för ålderdomshem å följande orter nämligen i Norrbottens län Jukkasjärvi och Jokkmokk samt i Västerbottens län Tärna, Vilhelmina och Sorsele.

Departementets
chefen.

Då det emellertid är sannolikt, att vissa av de byggnadsbidrag för ålderdomshem, varmed räknats i denna kalkyl, icke komma att utbetalas förr än under budgetåret 1932/1933, synes mig sistnämnda belopp kunna avsevärt reduceras. Dock torde under inga förhållanden det sammanlagda anslagsbehovet kunna beräknas till lägre belopp än 300,000 kronor. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att anledningen till att man nu måste räkna med så betydande belopp för byggnadsbidrag, är den, att enligt fattigvårdslagens bestämmelser

ålderdomshem skola i erforderlig omfattning finnas tillgängliga senast vid 1934 års ingång och att i den mån lappålderdomshemmen äro avsedda att ersätta vanliga ålderdomshem, dessa bestämmelser äga tillämpning jämväl å först avsedda hem. Då ålderdomshem för lappar hittills endast i ringa omfattning kommit till stånd, måste nu kostnaderna för uppförande av dylika hem komma att fördelas på några få budgetår för att därefter helt och hållet upphöra. Nu berörda förhållande torde bland annat komma att medföra en avsevärd överbelastning av det löpande budgetårets anslag för här ifrågavarande ändamål.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *fattigvård och barnavård för lappar*, nu 100,000 kronor, med 200,000 kronor till kronor 300,000.

[42.] 49. **Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet.** Till understöd åt svenska fattigvårdsförbundet har riksdagen från och med år 1909 till och med budgetåret 1925/1926 anvisat anslag å extra stat. Sedan svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet under år 1925 trätt i svenska fattigvårdsförbundets ställe, har riksdagen från och med budgetåret 1926/1927 beviljat dylikt anslag åt det nya förbundet. Anslaget, som tidigare utgått med högre belopp, har för vart och ett av de senaste fyra budgetåren i riksstaten upptagits med 16,500 kronor. Härav hava 10,000 kronor avsetts till förbundets instruktions- och utbildningsverksamhet och 6,500 kronor till förbundets verksamhet i övrigt.

I skrivelse den 21 juli 1930 har svenska *fattigvårds- och barnavårdsförbundet* anhållit om ett anslag för budgetåret 1931/1932 av 16,500 kronor. Vid framställningen har fogats en redogörelse för förbundets verksamhet och ekonomiska ställning under år 1929 ävensom ett av förbundets styrelse godkänt förslag till stat för år 1930. Enligt dessa handlingar utvisade förbundets räkenskaper vid 1928 års utgång en brist på 5,811 kronor 71 öre och vid utgången av år 1929 en brist av 2,062 kronor 94 öre, vilket resultat dock vore bättre än förbundet tidigare ansett sig kunna räkna med. Utgifterna under år 1930 beräknades komma att överstiga inkomsterna med 2,599 kronor 38 öre, i följd varav underskottet vid 1930 års slut beräknades till 4,662 kronor 32 öre. Förbundet har emellertid erinrat att, då en mycket avsevärd del av förbundets inkomster utgjordes av vinst å försålda handböcker och andra publikationer, varå omsättningen ej på förhand kunde angivas, det verkliga ekonomiska resultatet av ett års verksamhet lätt kunde komma att skilja sig från det beräknade.

I framställningen har vidare anförts, att förbundet hade för avsikt att, i den mån förbundets ekonomi så medgäve, utvidga ett par verksamhetsgrenar, beträffande vilka en av sparsamhetsskäl förorsakad inskränkning måst ske,

bland annat den rådgivande och kontrollerande verksamhet som förbundet genom sina funktionärer eller genom andra, av förbundet utsedda kompetenta personer utövade å ålderdomshem, barnhem och andra anstalter, varest förutvarande elever hos förbundet vore anställda. Denna verksamhet hade nämligen visat sig vara av stor betydelse. Styrelsen ansåge sig av angivna skäl icke kunna räkna med någon avsevärd inkomstökning. Å andra sidan hade emellertid vissa utgifter icke oväsentligt ökats. Sålunda hade bland annat ett mycket starkt behov av ökad upplysningsverksamhet i olika avseenden kommit till synes under år 1930 samt medfört en del oberäknade kostnader.

I den 11, respektive 16 augusti 1930 avgivna utlåtanden hava *socialstyrelsen* och *statskontoret* tillstyrkt den föreliggande framställningen.

Departements-
chefen.

Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundets ekonomiska läge har under flera år varit sådant, att utgifterna överstigit inkomsterna med belopp, vilka undan för undan måst balanseras över till följande år. Det sålunda uppkomna underskottet har visserligen under de senast förflutna två åren minskats, men, såvitt man kan döma av förbundets approximativa uppskattning av dess inkomster och utgifter under år 1930, skulle under sistnämnda år ånyo uppstå en om än obetydlig brist. Det är därför givetvis önskvärt, att förbundet jämväl i fortsättningen erhåller statsbidrag till sin i hög grad samhällsnyttiga verksamhet. Jag får på grund härav förorda att, på sätt förbundet hemställt, anslag för nästa budgetår beviljas förbundet med 16,500 kronor eller med samma belopp, varmed anslaget varit i riksstaten uppfört alltsedan budgetperioden 1927/1928. Av berörda belopp torde fortfarande 10,000 kronor böra beräknas för den av förbundet bedrivna instruktions- och utbildningsverksamheten och 6,500 kronor för dess verksamhet i övrigt.

Såsom hittills pläгат ske, lär det även i avseende å ett blivande statsbidrag för budgetåret 1931/1932 böra ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa de särskilda villkor och bestämmelser i fråga om statsbidragets åtnjutande, vilka må finnas påkallade.

Under åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 16,500.

[43.] 50. **Bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem.** Statsbidrag till driftkostnaderna vid de i lagen om fattigvården avsedda arbetshemmen hava alltsedan år 1921 utgått från varje år särskilt anvisat extra förslagsanslag. Anslaget, som för budgetåret 1928/1929 var uppfört med 100,000 kronor, höjdes för perioden 1929/1930 till 110,000 kronor, med vilket belopp anslag för ändamålet är uppfört jämväl i riksstaten för innevarande budgetår.

Bestämmelserna angående statsbidrag till driftkostnaderna vid arbetshem

äro angivna i kungörelse den 9 juli 1920 (nr 607) med däri genom kungörelse den 18 juni 1927 (nr 213) gjorda ändringar.

För beräkning av de sannolika kraven å statsbidrag från nu ifrågavarande anslag under budgetåret 1931/1932 har å socialdepartementets byrå för fattigvård och barnavård verkställt utredning. Till statsbidrag skulle enligt nämnda utredning på grund av minskad beläggning krävas anslag till belopp av endast omkring 100,000 kronor mot 113,000 kronor enligt beräkning i förra årets statsverksproposition. Förstnämnda belopp har beräknats huvudsakligen med ledning av de bidrag, som för sista budgetåret faktiskt utgått till de särskilda arbetshemmen. Härjämte har vid beräkningen förutsatts, att nu gällande grunder för statsbidrags utgående skola lämnas orubbade.

Den sålunda gjorda beräkningen anser jag mig böra godtaga.

Jag får i detta sammanhang erinra, att för innevarande budgetår icke anvisats något anslag till bidrag till uppförande eller inrättande av arbetshem. Då behovet av platser å arbetshem för närvarande torde vara tillgodosett och, enligt vad jag inhämtat från statens inspektör för fattigvård och barnavård, icke på något håll föreligga planer på inrättande av nya arbetshem, lär anslag till byggnadsbidrag till arbetshem icke heller behöva äskas i riksstatsförslaget för nästa period.

Under hänvisning till vad jag i det föregående anført i fråga om behovet av medel för nästa budgetår till statsbidrag till driftkostnaderna vid arbetshem får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till driftkostnaderna vid arbetshem* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 100,000.

51. **Barnhusen, oförändrat ordinarie anslag** kronor 115,830.

[44.] 52. **Skyddsuppfostran.** Från och med budgetåret 1925/1926 har under femte huvudtiteln varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag till skyddsuppfostran.

Från detta anslag bestridas dels till barnavårdsnämnder och skyddshem utgående statsbidrag jämlikt kungörelsen den 8 maj 1925 (nr 131) om statsbidrag till vissa kostnader enligt lagen om samhällets barnavård m. m., dels de hyresbelopp m. m., den fyllnad av statsmedel samt de ersättningar för icke belagda platser, vilka enligt av riksdagen godkända avtal med vissa enskilda institutioner om anordnande av skyddshem skola bestridas av statsmedel, dels bidrag — till belopp av 41,100 kronor — till avlöningar åt vissa befattningshavare vid ett av dessa skyddshem, nämligen åkerbrukskolonien Hall, dels ock arvode till skyddshemsinspektören. En närmare redogörelse i dessa hänseenden återfinnes i 1928 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 40). Beträffande arvodet till skyddshemsinspektören får jag hänvisa till 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 37) samt riksdagens skrivelse nr 5 A, punkt 16, år 1929.

För vartdera av budgetåren 1926/1927 och 1927/1928 var ifrågavarande anslag upptaget till 466,000 kronor. Med ledning av belastningssiffran för budgetåret 1926/1927 sänktes anslaget för budgetåret 1928/1929 till 380,000 kronor men höjdes därefter ånyo för budgetåret 1929/1930 till 440,000 kronor och för innevarande budgetperiod till 480,000 kronor. Till grund för beräkningen av sistnämnda summa ligger ytterst bland annat det av statskontoret och länsstyrelserna jämlikt § 6 i förenämnda kungörelse den 8 maj 1925 (nr 131) redovisade beloppet av utbetalade statsbidrag för vård under budgetåret 1928/1929. Enligt denna redovisning hade i dylikt statsbidrag utbetalats till barnavårdsnämnder 118,126 kronor och till skyddshem 213,476 kronor, sistnämnda belopp motsvarande en ständig beläggning av omkring 81 % av då befintliga skyddshemsplatser. Med ledning av dessa siffror beräknades det statsbidrag för samma ändamål, som komme att belasta innevarande budgetårs anslag, till 359,660 kronor, därav 120,000 kronor till barnavårdsnämnder och 239,660 kronor till skyddshem, varvid det sista beloppet motsvarade en genomsnittlig beläggning av 82.3 % av under budgetåret tillgängliga platser å skyddshem. Till den sålunda erhållna summan lades vad som skulle utgå av statsmedel till övriga, nyss angivna ändamål, varefter slutsumman blev i runt tal 480,000 kronor.

Det belopp, som enligt föreskriven redovisning för vård under budgetåret 1929/1930 utbetalats till barnavårdsnämnder, utgjorde 135,780 kronor, och det redovisade beloppet av bidrag till skyddshem uppgick för samma tid till 236,275 kronor, motsvarande en beläggning av omkring 81.9 % av platsantalet å vederbörande skyddshem.

Å departementets byrå för fattigvårds- och barnavårdsärenden har med ledning av här senast angivna siffror verkställt beräkning av det erforderliga anslagsbeloppet för budgetåret 1931/1932. Vid denna beräkning hava tillämpats samma grunder, som kommit till användning vid beräkning av anslaget för innevarande budgetår. Beräkningen slutar på en summa av i runt tal 512,000 kronor. Det belopp, som kan förväntas bli erforderligt till statsbidrag till skyddshemmen, har därvid upptagits till 238,000 kronor, motsvarande en beläggning av i genomsnitt 82.6 % av de platser å skyddshem, som äro tillgängliga under innevarande budgetår, medan statsbidraget till barnavårdsnämnderna upptagits med ett till 140,000 kronor förhöjt belopp.

Nämnda beräkningar synas mig väl ägnade att läggas till grund för bestämmande av anslagsbehovets storlek. Dock torde en avrundning av det beräknade beloppet till 510,000 kronor utan olägenhet kunna ske.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *skyddsuppfostran*, nu 480,000 kronor, med 30,000 kronor till kronor 510,000.

[45.] 53. **Inspektions- och upplysningsarbete med avseende å spädbarns- och förlossningshem.** I riksstaten för budgetåret 1929/1930 är uppfört ett extra anslag av 3,000 kronor till ersättning för inspektions- och upplysningsarbete med avseende å spädbarns- och förlossningshem.

Rörande tillkomsten av detta anslag och i anledning av dess beviljande vidtagna åtgärder får jag lämna följande redogörelse.

Anslag för
perioden
1929/1930
m. m.

I 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 1) begärdes höjning av det ordinarie anslaget till socialdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli med 3,000 kronor eller från 245,500 till 248,500 kronor.

Den sålunda åskade höjningen sammanhängde med förslag om anordnande av särskild kontroll m. m. i avseende å spädbarns- och förlossningshem. Vid frågans anmälan till 1929 års statsverksproposition yttrade föredragande departementschefen därom bland annat, att en på initiativ av statens inspektör för fattigvård och barnavård igångsatt allmän undersökning rörande förhållandena vid privata förlossnings- och spädbarnshem redan genom sina dittills föreliggande resultat syntes hava ådagalagt, att betänkliga missförhållanden i många fall vore rådande vid dylika hem ej blott i avseende å beskaffenheten av den vård, som i hemmen lämnades mödrar och barn, utan även på grund av där mångenstädes förekommande hänsynslösa utnyttjande i vinningssyfte av det nödläge, varuti mödrarna, ofta fattiga eller ensamstående, befunno sig. Det skulle kunna sättas i fråga, om icke det i åtskilliga andra länder tillämpade systemet med koncession för bedrivande av verksamhet av angivet slag skulle vara det medel, som omedelbart borde tillgripas för att verkställa en utrensning av befintliga hem av mindervärdig beskaffenhet och hindra uppkomsten av nya sådana. Sedan den pågående undersökningen slutförts och alla därunder framkomna uppslag övervägts, syntes också införandet av en dylik anordning böra komma under allvarlig omprövning. Tills vidare borde — såsom från förenämnde inspektörs sida framhållits — den åtgärden närmast vidtagas, att hemmen underkastades en effektivare och mera sakkunnig, fortlöpande kontroll än hittills ägt rum och att på detta sätt erfarenhet samlades rörande vad som på den vägen kunde vinnas.

I likhet med fattigvårds- och barnavårdsinspektören fann departementschefen det vidare vara lämpligt, att det för ändamålet begärda beloppet å 3,000 kronor utginge från den i socialdepartementets ordinarie avlöningsstat upptagna anslagsposten till ersättning till sakkunniga biträden åt nyssnämnda inspektör, vilken post i anledning därav borde höjas med nämnda belopp.

Gottgörelsen till de sakkunniga för de av verksamhetens utövning betingade resorna syntes i enlighet med vad inspektören förutsatt böra utgå från femte huvudtitelns allmänna anslag till rese- och traktamentspenningar.

Rörande innehållet i övrigt i departementschefens anförande torde jag få hänvisa till statsverkspropositionen.

I skrivelse den 5 juni 1929, nr 291, anförde riksdagen, att riksdagen be-
hjärtade de synpunkter, som föranlett ifrågavarande medelsäskande. De
bristfälligheter beträffande tillsynen av enskilda spädbarns- och förlossnings-
hem, som genom den omförmälda undersökningen bragts i dagen, syntes
mana till att omedelbara åtgärder för undanröjande av dessa missförhållanden
vidtoges. Riksdagen hölle sålunda före, att undersökningen i fråga skynds-
amt borde slutföras och att erforderliga föreskrifter borde åvägbringas i
syfte att uppnå en fortlöpande betryggande kontroll å ifrågavarande område.

Enligt riksdagens mening talade starka sakliga skäl för att de fortsatta undersökningarna och bearbetningen av dessas resultat bedreves under nära samverkan mellan medicinalstyrelsen samt statens inspektör för fattigvård och barnavård.

Mot storleken av det för ändamålet i fråga beräknade beloppet syntes riksdagen icke vara något att erinra. Med hänsyn till anslagsbehovets tillfälliga karaktär ansåge riksdagen emellertid, att beloppet borde utgå såsom ett extra anslag, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande och användas på sätt Kungl. Maj:t funne lämpligt.

I avseende å den framtida fortlöpande kontrollen ville riksdagen slutligen hava uttalat, att densamma med hänsyn till beskaffenheten av den verksamhet, som skulle bliva föremål för övervakning, torde böra normalt genomföras med anlitande av vederbörande tjänsteläkare efter direktiv från medicinalstyrelsen.

I anslutning till det anförda anmälde riksdagen bland annat, att riksdagen till beredande av ersättning för inspektions- och upplysningsarbete i avseende å verksamheten vid spädbarns- och förlossningshem för budgetåret 1929/1930 anvisat ett extra anslag av 3,000 kronor.

På därom gjord anmodan överlämnade *chefen för medicinalstyrelsen* samt *statens inspektör för fattigvård och barnavård* med skrivelse den 22 juni 1929 förslag till anordnande under budgetåret 1929/1930 av nyssnämnda inspektions- och upplysningsarbete. De anförde därvid huvudsakligen följande.

Den påbörjade undersökningen av spädbarns- och förlossningshem borde avslutas och resultaten därav bearbetas. Därjämte erfordrades en framtida fortlöpande kontroll. Den fortsatta undersökningen borde avse såväl den medicinska som den sociala sidan av frågan.

Den medicinska delen av undersökningen borde företagas genom förste provinsialläkarna, respektive förste stadsläkarna i Stockholm, Göteborg och Norrköping samt stadsläkaren i Malmö, medicinalstyrelsen dock obetaget att anlita annan läkare i län, där arbetets omfattning eller andra omständigheter därtill föranledde.

Vad anginge den sociala delen av utredningen hade vid de dittills gjorda undersökningarna anlitats sociala experter, som särskilt ägnat uppmärksamhet åt tillämpningen av den gällande skyddslagstiftningen för barn och mödrar, exempelvis förordnande av barnavårdsmän, dessas verksamhet, tillämpning av bestämmelserna om adoption, kyrkobokföring m. m. De missförhållanden, som tagit sig uttryck i mödrarnas exploatering av samvetslösa föreståndarinnor vid förlossningshemmen samt barnens skiljande från mödrarna kort efter födelsen, hade ej sällan nödvändiggjort en mycket ingående social utredning genom en social expert på området. Även vid nu ifrågavarande undersökning borde därför en social expert anlitas. Lämpligast syntes denne böra utses av Kungl. Maj:t. Ett nära samarbete borde från början etableras mellan förberörda läkare och den sociale expert, som kunde komma att utses. Undersökningen borde i främsta rummet avse enskilda och kommunala spädbarns- och förlossningshem. Redogörelse över företagen inspektion borde lämnas av förste provinsialläkarna till medicinalstyrelsen och av den sociale experten till statens inspektör för fattigvård och barnavård. En sammanfattande gemensam framställning av resultaten och förslag till den framtida fortlöpande kontrollen borde senare av medicinalstyrelsen och nämnde inspektör avlämnas till Kungl. Maj:t. Denna framställning borde även innefatta förslag till behövliga lagändringar, bland annat om koncessionsbestämmelser för inrättande av ifrågavarande hem. Vid bearbetningen av under-

sökningsresultaten borde beaktas det förslag, som moderskapsunderstöds-sakkunniga väntades komma att avlämna under hösten 1929. Ovisst vore därför, om förslaget till den framtida kontrollen kunde avlämnas före ingången av år 1930.

I skrivelsen anfördes tillika, bland annat, att vad anginge tjänsteläkarnas inspektioner medicinalstyrelsen träffat anstalter för att dessa skulle komma att företagas i samband med under året pågående inspektionsresor samt att, enär kostnaderna för tjänsteläkarnas resor för ändamålet utginge från det under femte huvudtiteln uppförda anslaget till allmän hälso- och sjukvård, här ifrågavarande anslag borde användas för de föreslagna sociala inspektionerna.

Med anledning av vad sålunda förekommit uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 27 juni 1929 åt statens inspektör för fattigvård och barnavård att i anslutning till den uppgjorda planen framlägga förslag rörande grunder för användande av förberörda anslag av 3,000 kronor till de sålunda ifrågasatta sociala inspektionerna.

Sedan i skrivelse den 16 juli 1929 dylikt förslag framlagts av statens inspektör för fattigvård och barnavård, bemyndigade Kungl. Maj:t genom brev den 27 juli 1929 chefen för socialdepartementet att tillkalla en eller — därest så skulle finnas erforderligt — flera personer för att i egenskap av sociala experter, efter samråd med statens inspektör för fattigvård och barnavård, delta i inspektions- och upplysningsarbete under budgetåret 1929/1930 i avseende å verksamheten vid spädbarns- och förlossningshem.

Därjämte lämnades föreskrifter rörande dagarvode samt ersättning för telefonsamtal m. m.

Till bestridande av dagarvoden och expenskostnader anvisades ett belopp av högst 2,500 kronor att utgå ur förevarande anslag av 3,000 kronor. Slutligen meddelades stadganden i fråga om experts gottgörelse för av uppdraget föranledda resor. På grund av det chefen för socialdepartementet genom nyssberörda brev den 27 juli 1929 givna bemyndigandet uppdrog han samma dag åt ledamoten av Malmö barnavårdsnämnd, kyrkoherden K. H. V. Isberg att i egenskap av social expert delta i förevarande inspektions- och upplysningsarbete. I samband därmed bestämde departementschefen, att det dagarvode, som jämlikt samma brev finge tillkomma expert, skulle till Isberg utgå med 20 kronor. Senare hava för ändamålet tillkallats jämväl andra experter.

I en den 16 oktober 1929 dagtecknad promemoria yttrade sig statens inspektör för fattigvård och barnavård efter samråd med chefen för medicinalstyrelsen angående behovet av medel till ifrågavarande ändamål under budgetåret 1930/1931. Efter en redogörelse för den inspektionsverksamhet som förekommit och resultaten därav anfördes i nämnda promemoria, att det, med anledning av vad som förekommit, syntes vara erforderligt, att Kungl. Maj:t jämväl för sistnämnda budgetår finge disponera ett anslag å 3,000 kronor för beredande av ersättning för inspektions- och upplysningsarbete i avseende å verksamheten vid spädbarns- och förlossningshem. Skulle sådant anslag ej erhållas, bleve ifrågavarande verksamhet utan kontroll under nyssnämnda tid, eftersom resultatet av de pågående undersökningarna

Anslag
för perioden
1930/1931.

ej syntes kunna bliva bearbetat i så god tid, att det kunde läggas till grund för framtida fortlöpande kontroll samt eventuell lagstiftning från den 1 juli 1930.

Genom verksamhetens fortsättning under budgetåret 1930/1931 på samma sätt som under perioden 1929/1930 skulle också tillfälle beredas för vinnande av större erfarenhet om formerna för kontrollens och upplysningsarbetets bedrivande, varvid man särskilt närmare skulle kunna överväga lämpligheten av den från flera håll föreslagna koncessionslagstiftningen. Hela frågan om en offentlig kontroll av spädbarns- och förlossningshemmen vore av mycket ömtålig beskaffenhet, och synnerlig vikt måste läggas vid att densamma utfördes i förtroendefullt samarbete mellan barnavårdsnämnderna, tjänsteläkarna och den statliga barnavårdsinspektionen.

Till 1930 års statsverksproposition yttrade föredragande departementschefen rörande ifrågavarande angelägenhet i huvudsak följande (femte huvudtiteln, punkt 2).

Av vad i ärendet förekommit framginge, att engångsundersökningen rörande spädbarns- och förlossningshem ännu icke kunnat lämna material vare sig i den omfattning eller i det bearbetade skick, att det kunde tjäna som underlag för ståndpunktstagande i avseende å riktlinjerna för en fortlöpande statlig kontroll m. m. beträffande förevarande spädbarns- och förlossningshem. Härtill komme, att denna fråga syntes böra prövas i samband med behandlingen av förenämnda betänkande angående moderskapsskydd, vilken behandling icke komme att företagas vid 1930 års riksdag. På grund härav syntes den pågående undersökningen av och provisoriska kontrollen över spädbarns- och förlossningshemmen böra fortsättas jämväl under budgetåret 1930/1931. Även ur synpunkten av att inspektionsverksamheten under sin fortgång givetvis i många fall ledde till avlägsnande av missförhållanden syntes det icke välbetänkt att avbryta densamma.

Departementschefen tillstyrkte därför äskande för budgetåret 1930/1931 av ett anslag å 3,000 kronor till berörda ändamål. Någon ändring i avseende å grunderna för användande av de medel, som kunde komma att anvisas till förevarande syfte, syntes icke böra äga rum.

Riksdagen biföll Kungl. Maj:ts i enlighet med denna hemställan gjorda framställning. Därvid yttrade emellertid riksdagen, att riksdagen funne sig böra uttrycka sin bestämda förväntan, att den pågående undersökningen av spädbarns- och förlossningshemmen måtte slutföras under budgetåret 1930/1931, i syfte att frågan om den fortlöpande kontrollens anordnande kunde bliva föremål för prövning av 1931 års riksdag.

I anledning av detta riksdagens uttalande förordnade Kungl. Maj:t i det brev av den 9 maj 1930, varigenom det beviljade anslaget ställdes till förfogande för det därmed avsedda ändamålet, att ifrågavarande inspektions- och upplysningsarbete skulle så bedrivas, att den pågående undersökningen kunde avslutas å sådan tid, att frågan om den fortlöpande kontrollens anordnande kunde bliva föremål för prövning av 1931 års riksdag.

I enlighet med under hand lämnade uppdrag hava därefter medicinalstyrelsen samt statens inspektör för fattigvård och barnavård med skrivelse den 27 november 1930 avlämnat redogörelse för resultatet av ifrågavarande inspektions- och upplysningsarbete samt framställning rörande definitiva åtgärder för främjande av det avsedda ändamålet.

Framställning från medicinalstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård.

Vad först angår *resultatet av den verksamhet*, som beträffande spädbarns- och förlossningshem utövats av de sociala experter, som anlitats med åtnjutande av ersättning från ifrågavarande anslag, och av tidigare av statens inspektör för fattigvård och barnavård tillkallade personer, har i skrivelsen av den 27 november 1930 sammanfattningsvis lämnats följande uppställning.

1. Antal hem, som befunnits tillfredsställande	20
2. Antal hem, som givit anledning till vissa anmärkningar, beträffande vilka rättelse sedermera vidtagits, så att hemmen numera kunna anses tillfredsställande	8
3. Antal hem, som givit anledning till vissa anmärkningar, vilka dock med god vilja skulle kunna rättas	43
4. Antal hem, som ur social synpunkt utövat så skadlig verksamhet att de bort upphöra	46
Därav a) Hem, som stängts eller vilkas intagning begränsats genom länsstyrelses eller annan myndighets beslut	19
b) Hem, som frivilligt upphört	19
c) Hem, angående vilka utredning för beslut om deras eventuella stängande pågår	8

Beträffande de hem, som avses under 4 a i denna uppställning, har hänvisats till en särskild, till skrivelsen fogad promemoria, av vilken närmare framginge orsaken till de vidtagna åtgärderna. Även jag tillåter mig att hänvisa till denna promemoria, vilken torde få ställas till vederbörande riksdagsutskotts förfogande. Vidare har anförts, att beträffande de 19 hem, som enligt uppställningen frivilligt upphört med sin verksamhet (4 b), flertalet syntes hava vidtagit åtgärden på grund av anmärkningar, som framförts vid inspektionerna. Jämväl beträffande dessa hem har hänvisats till en särskild promemoria, vari utförligt redogjorts för iakttagelserna vid inspektionerna.

Resultaten av den medicinskt-hygieniska undersökningen, vilken verkstälts av vederbörande tjänsteläkare, hava sammanställts i en tablå, vilken ävenledes bilagts ifrågavarande skrivelse.

Också sistnämnda promemoria och tablå torde få hållas riksdagsutskottet tillhanda, då det skulle föra för långt att här lämna en redogörelse för innehållet därav.

Rörande konsekvenserna av vad som framkommit vid de företagna undersökningarna anføres nu i medicinalstyrelsens och fattigvårds- och barnavårdsinspektörens gemensamma skrivelse i huvudsak följande.

Resultaten av de företagna undersökningarna gåve vid handen, att en fortlöpande statlig kontroll måste anordnas å ifrågavarande område. Visserligen ägde barnavårdsnämnd jämlikt 59 § i lagen om samhällets barnavård

vidtaga vissa åtgärder för undanröjande av hithörande missförhållanden, och i de större kommunerna, särskilt storstäderna, torde någon anledning till klander för bristande uppmärksamhet i detta avseende ej förekomma. Annorlunda ställde sig emellertid förhållandet i medelstora och små kommuner, dit av olika anledningar — ej minst den sakkunniga och skarpa tillsynen i de stora kommunerna — spädbarns- och förlossningshem pressades ut. Barnavårdsnämnderna saknade i dessa mindre kommuner som regel kvalificerade personer, som kunde utöva sakkunnig kontroll över verksamheten. Genom statens inspektion för fattigvård och barnavård samt genom Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet bedreves visserligen en ständig upplysningsverksamhet hos barnavårdsnämnderna, men de täta ombyten på nämndernas ordförandeposter samt även bland ledamöterna, vilka numera i avsevärd omfattning förekomme, föranledde svårigheter att frambringa någon större kunskap eller erfarenhet.

För att emellertid en fortlöpande statlig kontroll över den enskilda förlossningshems- och barnhemsverksamheten skulle kunna utövas, erfordrades emellertid i första hand vetskap om var de olika hemmen vore belägna. För närvarande föreläge stora svårigheter att erhålla kännedom härom, i vad avsåge barnhem. Enskilda barnhem vore att jämställa med fosterhem, och andra bestämmelser om dessa hem än som förekomme under 7 kap. i lagen om samhällets barnavård saknades. Vem som ville kunde anordna ett barnhem utan att någon förhandsprövning förekomme om vederbörandes kompetens att sköta barn eller om huruvida resurser funnes för hemmets bedrivande. En anmälan till den lokala barnavårdsnämnden jämlikt 51 § i lagen om samhällets barnavård att fosterbarn mottagits vore i regel den enda åtgärd, varigenom man kunde erhålla kännedom om tillkomsten av barnhem. En samlad uppgift om hemmen hos central myndighet funnes ej. Barnhem växte plötsligt upp här och var, lades lika plötsligt ned eller förflyttades, utan att någon anmälan behövde göras. Vetskapen om de olika hemmens existens vore därför också mycket bristfällig. Någon visshet att vid den inspektions- och upplysningsverksamhet, som bedrivits, alla eller flertalet hem påträffats föreläge ej.

De nu företagna undersökningarna visade allt för tydligt, att tillsynen av fosterbarnsvården i de s. k. barnhemmen och att förhållandena i de s. k. förlossningshemmen i många fall vore synnerligen otillfredsställande. Då barnavårdsnämnderna, som tidigare nämnts, på många platser saknade kompetens att på ett tillfredsställande sätt utöva den i lagen stadgade tillsynen och förlossningshemmen vore ställda utanför varje tillsyn från deras sida, borde en fortlöpande statlig kontroll över barn- och förlossningshem anordnas jämsides med den enligt 52 § i lagen om samhällets barnavård barnavårdsnämnd åliggande skyldigheten att utöva tillsyn av barnhem. Då den nu sedan juli 1929 bedrivna inspektions- och upplysningsverksamheten visat sig verka på ett tillfyllestgörande sätt och tillika dragit ringa kostnader, syntes den fortlöpande statliga kontrollen lämpligen böra anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med samma riktlinjer som den hittillsvarande verksamheten. Denna borde alltså tills vidare oförändrat fortgå. Den medicinskt-hygieniska tillsynen skulle således fortfarande utföras av förste provinsialläkarna och de med dem likställda stadsläkarna enligt medicinalstyrelsens direktiv, under det att den sociala inspektionen skulle utföras av härför lämpade personer under ledning av statens inspektör för fattigvård och barnavård. Förutom denna så att säga regelbundet fortlöpande inspektion syntes det emellertid bliva erforderligt, att genom medicinalstyrelsens försorg allt emellanåt utsändes en barnläkare, som särskilt med hänsyn till spädbarnsvården granskade verksamheten vid hem, där sådan vård förekomme. I

allmänhet torde besök ej behöva företagas oftare än en gång årligen. Rapporter från de medicinskt-hygieniska besöken borde avlämnas till medicinalstyrelsen och rapporterna från de sociala besöken till statens inspektör för fattigvård och barnavård, vilka myndigheter borde erhålla i uppdrag att för verksamheten utfärda instruktioner. De sålunda till de respektive myndigheterna ingångna rapporterna borde kommuniceras dem emellan.

Kostnaden för denna fortlöpande kontroll behövde ej bliva stor. Av det av riksdagen för budgetåret 1929/1930 anvisade extra anslaget å 3,000 kronor till inspektions- och upplysningsarbete med avseende å verksamheten vid spädbarns- och förlossningshem hade ett belopp å 2,407 kronor 20 öre tagits i anspråk. Detta belopp hade i enlighet med föreskrifterna i brev den 27 juli 1929 och den 21 februari 1930 använts till dagarvoden för de sociala experterna, kostnader för telefonsamtal, skrivmaterial, tryckning av blanketter och utskrift av rapporter, ävensom till upprättande av ett kortregister m. m. Rese- och traktamentskostnaderna för de sociala experterna under budgetåret 1929/1930 hade enligt brevet den 27 juli 1929 utgått ur femte huvudtiteln förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar samt belöpt sig till 2,284 kronor 84 öre. Den medicinskt-hygieniska kontrollen åter hade i regel utförts av förste provinsialläkarna i samband med tjänsteresor.

Det belopp, som erfordrades till det fortsatta sociala inspektions- och upplysningsarbetet, syntes lämpligen böra beräknas till 3,000 kronor årligen och tills vidare erhålla karaktären av ett extra anslag. Då det med hänsyn till de från tid till annan skiftande förhållandena icke på förhand läte sig göra att bestämma sättet för anslaget användning, torde anslaget böra ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att användas på sätt Kungl. Maj:t funne lämpligt.

Rese- och traktamentsersättning för de personer, som deltog i det fortsatta inspektions- och upplysningsarbetet, borde liksom hittills utgå ur femte huvudtiteln förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar.

På sålunda anförda skäl hava medicinalstyrelsen samt fattigvårds- och barnavårdsinspektören hemställt, att för inspektions- och upplysningsarbete med avseende å verksamheten vid spädbarns- och förlossningshem måtte tills vidare från och med budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra anslag å 3,000 kronor.

Därjämte hava medicinalstyrelsen och nämnde inspektör på i skrivelsen närmare anförda skäl förordnat utfärdande av lagbestämmelser, varigenom koncessionssystem för enskilda barnhem skulle införas i huvudsaklig överensstämmelse med i skrivelsen angivna riktlinjer. Vid skrivelsen har också fogats ett utkast till ändrad lydelse av 41 § i lagen den 6 juni 1924 om samhällets barnavård, varigenom sådant koncessionssystem skulle införas.

Beträffande de som motiv till nämnda lagutkast anförda skälen torde jag senare få återkomma i ett annat sammanhang. Redan här må emellertid nämnas, att jag har för avsikt att, sedan infortrade yttranden i denna fråga avgivits, upptaga densamma till prövning i samband med av moderskapsunderstödssakkunniga väckt fråga om koncessionssystem rörande förlossningshem. Det är min förhoppning, att förslag till lagstiftning i båda dessa hänseenden skall, såsom ett led i åtgärder för förbättrad moderskaps- och barnavård, kunna föreläggas den kommande riksdagen. För närvarande

Departement-
chefen.

torde jag därför få begränsa mig till att behandla det framställda yrkandet om fortsättande i hittillsvarande former av ifrågavarande inspektions- och upplysningsarbete.

Ett närmare studium av de såsom bilagor till den föreliggande framställningen fogade redogörelserna för erfarenheterna vid den hittills bedrivna inspektionsverksamheten måste enligt min uppfattning bestyrka de slutsatser, till vilka medicinalstyrelsen samt fattigvårds- och barnavårdsinspektören kommit. De missförhållanden, som blottats, hava på många håll varit mycket framträdande, något som också framgår av det stora antalet hem, vilka såsom följd av inspektionerna måst upphöra eller frivilligt upphört med sin verksamhet. Emellertid kan det tydligen icke vara tillräckligt med den engångsundersökning, som hittills ägt rum. Med hänsyn till betydelsen av att ifrågavarande hem skötas på ett sådant sätt, att vistelsen därstädes icke för de vårdade medför uppenbara vådor, torde, såsom i skrivelsen den 27 november 1930 framhållits, regelbundna inspektioner böra äga rum. Här till kommer, att nya dylika hem mycket ofta upprättas, varför anledning finnes att äga tillgång till organ, som beträffande dylika hem kunna vid behov ingripa. En fortlöpande kontroll får också anses vara en konsekvens av införande av ett koncessionssystem.

De anordningar, som hittills tillämpats för undersökningarna, hava enligt lämnade vittnesbörd varit effektiva, på samma gång som de ju dragit en ytterst obetydlig kostnad. Jag ansluter mig alltså till förslaget att undersökningarna i fortsättningen skola bedrivas på samma sätt som hittills, d. v. s. dels i socialt hänseende med anlitande av särskilt tillkallade experter, vilkas kostnader och arvoden gottgöras från ett särskilt anslag under femte huvudtiteln, och dels i medicinskt-hygieniskt hänseende, varvid kontrollen ombesörjes av tjänsteläkarna i samband med deras ordinarie tjänsteresor, eventuellt med ingripande i särskilda fall av tillkallad barnläkare. Med inspektionerna bör tydligen även i fortsättningen vara förenad en i lämpliga former bedriven upplysningsverksamhet.

Givetvis bör såsom hittills ett nära samband uppehållas mellan de båda grenarna av inspektionsverksamheten, liksom också beträffande ledningen av desamma. Samråd bör, såsom tydligen också förutsatts, äga rum mellan medicinalstyrelsen och statens inspektör för fattigvård och barnavård rörande kontrollens anordnande och åtgärder i anledning av undersökningsresultaten. Det torde fortfarande få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela de närmare föreskrifter, som kunna bliva erforderliga i händelse av anslagets beviljande.

Beträffande beloppet av det erforderliga anslaget finner jag lika litet som ifrågavarande myndigheter skäl till ändring i vad nu gäller.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *inspektions- och upplysningsarbete med avseende å spädbarns- och förlossningshem* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av kronor 3,000.

C. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.**Medicinalstyrelsen med dithörande stater.***Medicinalstyrelsen m. m.*

[46.] 1. **Medicinalstyrelsen.** För budgetåret 1929/1930 var i riksstaten uppfört dels ett ordinarie förslagsanslag till medicinalstyrelsen å 344,400 kronor, dels ock ett extra anslag till medicinalstyrelsens verksamhet å 21,000 kronor. Från sistnämnda anslag utgick bland annat avlöning till en byråchef, en s. k. apotekaramanuens och ett extra ordinarie kontorsbiträde, samtliga tjänstgörande å styrelsens apoteksbyrå.

Vid behandling i 1930 års statsverksproposition av frågan om anslag till medicinalstyrelsen för budgetåret 1930/1931 (femte huvudtiteln, punkt 42) hemställde föredragande departementschefen, att chefen för apoteksbyrån måtte överflyttas å ordinarie stat, att i samband därmed kostnaderna för nämnda byrå skulle bestridas från det ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen och att därför något extra anslag till medicinalstyrelsens verksamhet icke vidare skulle äskas av riksdagen. I enlighet med detta förslag begärdes i propositionen blott anvisande av ett ordinarie förslagsanslag till medicinalstyrelsen, vilket anslag beräknades till 369,000 kronor. Detta belopp, vari ingick kostnaden för avlöning av en å medicinalstyrelsens övergångsstat uppförd notarie, översteg alltså med 24,600 kronor motsvarande anslagsbelopp för budgetåret 1929/1930. Sagda höjning var väsentligen en följd av förslaget om apoteksbyråns överförande till ordinarie stat men förorsakades till en del av en år 1929 beslutad utökning av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd med en medlem, företrädande pediatrik och barnavård, samt till återstående del av i propositionen framlagda förslag om reglering av avlöningen till vissa expeditionsvakter och om inrättande av en befattning såsom sinnesslöinspektör.

Sistnämnda förslag innebar, att i samband med ikraftträdandet den 1 januari 1931 av den nya sinnessjuklagstiftningen arbetsbördan för överinspektören för sinnessjukvården i riket skulle minskas genom att den honom åliggande skyldigheten att utöva tillsyn över och inspektion av sinnesslö- och epileptikervården i viss omfattning överflyttades å en särskild sinnesslöinspektör. I propositionen föreslogs, att till sistnämnde inspektör skulle utgå dels arvode med 2,000 kronor för år, dels ock ersättning för mistade avlöningsförmåner, vilken ersättning uppskattades till 1,500 kronor för år. I propositionen förutsattes, att den merutgift, som härigenom skulle uppkomma för statsverket — för tiden 1 januari—30 juni 1931 beräknad till (1,000 + 750) 1,750 kronor — skulle bestridas från den i anslaget till medicinalstyrelsen ingående anslagsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.

I skrivelse den 9 april 1930, nr 5 A, anförde riksdagen i fråga om nämnde inspektör, att riksdagen icke kunnat undgå att hysa stor tveksamhet mot en uppdelning av inspektionsverksamheten på det område, varom här vore fråga. Riksdagen förutsatte, att frågan om centralisering av denna verksamhet toges under förnyat övervägande. I avvaktan därå hade riksdagen icke ansett sig böra motsätta sig Kungl. Maj:ts förslag om beräkning av visst årsarvode och ersättning för mistade avlöningsförmåner åt inspektören, dock att riksdagen ansett årsarvodet böra begränsas till 1,500 kronor och ersättningen för mistade löneförmåner nedsättas till 1,200 kronor. På grund härav kunde enligt riksdagen posten för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. minskas med 400 kronor.

Med hänsyn till att Kungl. Maj:t den 7 mars 1930 meddelat beslut om överflyttning av förenämnde notarie från övergångsstat till ordinarie stat ansåg riksdagen det i propositionen äskade anslaget kunna minskas med ytterligare 7,200 kronor.

Riksdagen, som i övrigt väsentligen godtog de i propositionen framlagda anslagsberäkningarna, upptog det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen till 368,600 kronor.

I överensstämmelse med riksdagens beslut har därefter Kungl. Maj:t genom brev den 9 maj 1930 fastställt följande ordinarie stater för medicinalstyrelsen att tillämpas från och med budgetåret 1930/1931.

Ordinarie avlöningsstat.

	Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag	251,700
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare.....	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet m. m., förslagsanslag	97,800
	Summa kronor 350,500

Övergångsstat.

Avlöningar, förslagsanslag	18,100
----------------------------------	--------

I skrivelse den 22 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag rörande det ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen för tiden från och med nästa budgetår. Däri har styrelsen anført, att det jämväl under budgetåret 1931/1932 måste anses behöfligt, att lättnad i arbetet bereddades överinspektören för sinnessjukvården i riket. Innan av riksdagen ifrågasatt utredning verkställdes angående anlitan de av andra utvägar för åstadkommande av dylik lättnad, syntes det önskvärt, att den av Kungl. Maj:t föreslagna och av riksdagen för innevarande budgetår godtagna åtgärden för detta ändamåls vinnande under någon tid prövades. Styrelsen föresloge därför, att jämväl under budgetåret 1931/1932 måtte få utgå arvode och ersättning åt en särskild sinnesslönspektör enligt av riksdagen för innevarande budgetår medgivna grunder.

Under hänvisning härtill samt efter erinran att i posten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet m. m. i den gällande staten inginge ett belopp av 1,350 kronor, motsvarande halvårskostnaden för arvode och ersättning till sinnesslöinspektören, har medicinalstyrelsen hemställt, att nämnda post måtte för nästa budgetår höjas med ytterligare 1,350 kronor.

I övrigt har medicinalstyrelsen icke funnit sig böra föreslå någon ändring beträffande gällande stater och anslag. Styrelsen har följaktligen hemställt, att från och med budgetåret 1931/1932 slutsumman i medicinalstyrelsens ordinarie avlöningsstat måtte höjas från 350,500 kronor till 351,850 kronor och att alltså det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen måtte bestämmas till 369,950 kronor.

I likhet med medicinalstyrelsen och på de av styrelsen anförda skälen anser jag, att i förevarande anslag böra inräknas medel för arvode och ersättning till en sinnesslöinspektör enligt de av riksdagen beslutade grunderna. Det må i detta sammanhang erinras om att Kungl. Maj:t den 19 december 1930 utfärdat instruktion (nr 443) för inspektören över sinnesslövården, enligt vilken han skall hava att utöva tillsyn över statsunderstödda anstalter, avsedda att mottaga endast obildbara sinnesslöa, att verkställa medicinsk-psykiatrisk inspektion vid andra statsunderstödda anstalter för sinnesslöa, statsunderstödda epileptikeranstalter, statens uppfostringsanstalter för sinnesslöa samt vårdanstalten i Lund för blindas med komplicerat lyte. Vid inspektionen och tillsynen skall sinnesslöinspektören såväl genom personlig undersökning som ock annorledes göra sig noga underrättad om de vårdades behandling och skötsel, tillse att av Kungl. Maj:t för statsbidrag fastställda villkor noggrant iakttagas ävensom öva tillsyn över att av medicinalstyrelsen fastställda villkor med avseende på utrymme, patientantal, lokaler m. m. noggrant uppfyllas.

Då helårsbeloppet av den beslutade särskilda ersättningen åt sinnesslöinspektören utgör 2,700 kronor, varav blott hälften beräknats för innevarande budgetperiod, torde den i medicinalstyrelsens ordinarie stat ingående avlöningsposten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet m. m. böra höjas med 1,350 kronor.

Av annan anledning får jag föreslå en ytterligare höjning av denna post. I det av särskilda sakkunniga utarbetade betänkandet angående moderskapskydd föreslås bland annat, att för handhavande av de nya arbetsuppgifter, som vid förslagets genomförande skulle komma att åvila medicinalstyrelsen, måtte hos styrelsen tillsättas en särskild föredragande, vilken dock möjligen icke skulle behöva helt ägna sig åt denna befattning. I det utlåtande, som medicinalstyrelsen den 20 juni 1930 avgav över nämnda betänkande, har styrelsen — efter erinran att, som förut antytts, styrelsens vetenskapliga råd nyligen kompletterats med en representant för pediatrik och barnavård — framhållit såsom önskvärt, att denne kunde på mera omfattande sätt tagas i anspråk för att biträda styrelsen. Detta gällde icke blott för moder-

Departements-
chefen.

skapsvården utan jämväl beträffande andra barnavårdsfrågor. Det vore därför enligt medicinalstyrelsen av stor betydelse, att denne medlem av vetenskapliga rådet kunde, i likhet med vad som vore fallet beträffande representeranten i rådet för rättsmedicin, tillerkännas ett fast arvode av högst 2,000 kronor för år jämte ersättning för handläggning och utredning av ärenden enligt de grunder, som i allmänhet vore stadgade för sådana medlemmar av vetenskapliga rådet, som åtnjöte fast arvode. Längre än till detta förslag hade medicinalstyrelsen icke ansett sig böra gå, innan större erfarenhet vunnits.

I anledning av detta medicinalstyrelsens förslag må erinras om de bestämmelser, som gälla angående ersättning åt medlemmarna i styrelsens vetenskapliga råd.

Åt var och en av dessa medlemmar — för närvarande 22 till antalet — utgår i allmänhet ersättning med 40 kronor för varje gång han efter kallelse inställer sig hos medicinalstyrelsen för att deltaga i handläggning av ärende. Därest medlem skall verkställa särskild utredning eller hos medicinalstyrelsen föredraga ärende, äger medlemmen därjämte att åtnjuta den ersättning, som för varje fall bestämmes av styrelsen, dock ej mera än 100 kronor för varje ärende. Medlem, som icke är bosatt i Stockholm eller dess omedelbara närhet, skall vidare, då han efter kallelse inställer sig hos medicinalstyrelsen, åtnjuta resekostnads- och traktamentsersättning. För tre av medlemmarna, nämligen en rättsläkare, en psykiatriker och en medlem för byggnadstekniska sjukhusfrågor, utgår emellertid ersättningen för varje inställelse allenast med 30 kronor och ersättningen för varje utlåtande med 75 kronor. I gengäld åtnjuta dessa medlemmar fast arvode. Före år 1922 kunde till en psykiatriker och en rättsläkare utgå särskilt arvode, vilka båda arvoden dock tillsammans icke finge överstiga 2,600 kronor för år räknat. I 1921 års statsverksproposition framlades förslag därom, att arvodet till rättsläkaren måtte bestämmas till 3,000 kronor och arvodet till psykiatrikern till 2,000 kronor. Därjämte föreslogs, att till en medlem för byggnadstekniska sjukhusfrågor måtte införas rätt till arvode, vilket borde utgå med högst 2,000 kronor för år. Denna framställning motiverades dels med att dessa medlemmar vore betydligt mer anlitade än övriga medlemmar i rådet samt dels med att av de två förstnämnda fordrades särskild sakkunskap och att stort ansvar åvilade dem. Beträffande medlemmen för byggnadstekniska sjukhusfrågor framhölls särskilt, att de ärenden, som hänskötes till honom, vore av sådan omfattning och så tidskrävande, att en ersättning, utmätt efter vanliga grunder för varje utlåtande, bleve orimligt låg. 1921 års riksdag godkände förslaget om höjning av arvoden till rättsläkaren och psykiatrikern och införande av arvode till medlemmen för byggnadstekniska sjukhusfrågor men ansåg, att arvoden kunde bestämmas något lägre än Kungl. Maj:ts föreslagit eller till 2,000 kronor för förstnämnde medlem och 1,500 kronor för de båda övriga. Med dessa belopp ha arvoden alltjämt utgått, därvid det föreskrivits, att de angivna beloppen skola vara maximibelopp att utgå efter medicinalstyrelsens prövning ävensom att då medlem av sjukdom eller annan orsak ej själv är i tillfälle att tjänstgöra, han skall vara skyldig att till den, som tillkallas att under tiden tjänstgöra i hans ställe, avstå så stor del av arvodet, som belöper å samma tid. Vidare har föreskrivits, att dyrtidstillägg ej skall utgå å ifrågavarande arvoden.

Såsom jag torde få tillfälle att i annat sammanhang närmare utveckla, är det min förhoppning att senare kunna framlägga förslag till proposition om

åtgärder för en försöksverksamhet beträffande viss del av förslagen i nyssnämnda betänkande, nämligen i vad angår den s. k. för- och eftervården vid barnsbörd. Vid bedrivande av denna försöksverksamhet, som skall ankomma på medicinalstyrelsen, blir det tydligen av stor vikt för styrelsen att kunna i önskvärd omfattning anlita vetenskaplig hjälp, på grund varav arbetsbördan för ifrågavarande medlem måste komma att betydligt ökas. Även oavsett detta anser jag i likhet med styrelsen betydelsefullt, att med hänsyn till den allt större vikt, som tillmätas barnavårdsfrågor, ifrågavarande ledamot av vetenskapliga rådet kan på mera effektivt sätt bistå styrelsen, för vilket ändamål erfordras att han erhåller ett fast arvode. Detta torde lämpligen bestämmas på sätt som gäller för rättsläkaren i rådet, och torde därom böra gälla samma bestämmelser, som fastställts för övriga medlemmar med fast arvode.

Jag får alltså tillstyrka, att ifrågavarande anslagspost för sist angivna ändamål förstärkes med ytterligare 2,000 kronor. Posten synes alltså från och med nästa budgetår böra upptagas till (97,800 + 1,350 + 2,000) 101,150 kronor. Övriga i den ordinarie avlöningsstaten nu upptagna poster torde böra uppföras till oförändrade belopp.

Emellertid torde av ännu en anledning ifrågavarande anslag böra höjas från och med nästkommande budgetår. I generaldirektören Stridsbergs förut i olika sammanhang omnämnda betänkande rörande planläggning av tjänsteresor m. m. har föreslagits, att till bestridande av reseersättningar åt befattningshavare vid medicinalstyrelsen, vilka ersättningar för närvarande utgå från femte huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar, en för ändamålet särskilt avsedd anslagspost skulle upptagas i anslaget till medicinalstyrelsens verksamhet. Mot förslaget att dessa ersättningar ej längre skola utgå från huvudtitelns allmänna reseanslag har jag intet att erinra. Såsom av det föregående framgått är emellertid något anslag till medicinalstyrelsens verksamhet icke uppfört i riksstaten för innevarande budgetår och lär ej heller, såvitt nu kan bedömas, i framtiden erfordras. Vid sådant förhållande torde kostnaderna för reseersättningarna böra beräknas inom förevarande anslag. En ny post till reseersättningar synes därför böra för nästa budgetår upptagas i den nu såsom ordinarie avlöningsstat betecknade staten. Denna stat bör i samband härmed erhålla benämningen ordinarie avlönings- och omkostnadsstat. Den nya anslagsposten kan beräknas till förslagsvis 30,000 kronor eller, för avrundning av statens slutsumma, till 30,050 kronor.

Beträffande övergångsstaten ifrågasätter jag icke någon ändring.

Vid bifall till vad sålunda förordats skulle den ordinarie avlönings- och omkostnadsstatens slutsumma bli 383,900 kronor och det ordinarie anslaget till medicinalstyrelsen få bestämmas till 402,000 kronor.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna följande ordinarie avlönings- och omkostnadsstat för medicinalstyrelsen, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932:

Femte huvudtiteln.**Ordinarie avlönings- och omkostnadsstat.**

	Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, förslagsanslag.....	251,700
Arvode till generaldirektörens ställföreträdare.....	1,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, vetenskapliga rådet m. m., förslagsanslag	101,150
Reseersättningar, förslagsanslag	30,050
Summa kronor	383,900

dels och höja det ordinarie förslagsanslaget till medicinalstyrelsen, nu 368,600 kronor, med 33,400 kronor till kronor 402,000.

[47.] 2. **Sinnessjuknämnden.** Enligt 2 § i den av 1929 års riksdag antagna sinnessjuklagen, vilken promulgerats den 19 september 1929 (nr 321) och trätt i kraft den 1 januari 1931, skola vissa i lagen närmare angivna frågor angående utskrivning från sinnessjukhus m. m. behandlas av en särskild nämnd, sinnessjuknämnden. Denna nämnd skall bestå av fem ledamöter. Chefen för medicinalstyrelsen är självskriven ledamot av nämnden. Övriga ledamöter ävensom en eller flera suppleanter för envar av ledamöterna utses av Konungen för en tid av fem kalenderår. Av de särskilt utsedda ledamöterna skola två vara i sinnessjukvård särskilt kunniga läkare. Av de båda övriga må ingendera vara läkare och skall den ene vara eller hava varit ordinarie innehavare av domarämbete. Suppleant för särskilt utsedd ledamot skall uppfylla de för ledamoten stadgade behörighetsvillkoren. Suppleant för chefen för medicinalstyrelsen skall vara läkare men må ej vara sinnessjukläkare.

Närmare föreskrifter angående nämndens verksamhet äro meddelade i en av Kungl. Maj:t den 19 september 1929 (nr 330) för nämnden utfärdad instruktion.

Kostnaderna för sinnessjuknämndens verksamhet, för helt budgetår räknat, uppskattades i 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 43) — fränsett dyrtidstillägg till nämndens sekreterare — på följande sätt:

Arvoden till ledamöter och suppleanter	kronor 6,000
Arvode till sekreteraren	> 6,000
Resekostnader	> 3,000
Expenser m. m.	> 1,000
Summa kronor	16,000

Med anledning härav och då sinnessjuknämnden skulle vara i verksamhet allenast under halva budgetåret 1930/1931, hemställdes i propositionen, att för nämnda budgetår måtte under femte huvudtiteln med rubriken sinnessjuknämnden uppföras ett extra förslagsanslag av 8,000 kronor.

I skrivelse den 9 april 1930, nr 5 A, anmälde riksdagen, under punkt 37, sitt beslut i anledning av berörda hemställan. Riksdagen anförde därvid, bland annat, att riksdagen, innan närmare erfarenhet vunnits rörande omfattningen av den arbetsbörda, som kunde komma att påvila nämndens sekreterare, funne arvodet till denne befattningshavare böra bestämmas till ett lägre belopp än

Kungl. Maj:t ifrågasatt samt att riksdagen ansett, att sagda arvode borde sättas till samma belopp som avlöningen till medicinalrådsassistenten på medicinalstyrelsens hospitalsbyrå eller 4,200 kronor. Likaså hade det syntts riksdagen, att posten för resekostnader borde i avvaktan på erfarenhet om den kommande belastningen å denna post minskas till 2,000 kronor. Riksdagen, som i övrigt icke hade något att erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, anvisade för budgetåret 1930/1931 till sinnessjuknämnden ett extra förslagsanslag av 6,600 kronor.

Genom brev den 19 december 1930 har Kungl. Maj:t i anslutning till de beräkningar, som legat till grund för anslagets bestämmande, fastställt följande stat, för helt budgetår räknat, för sinnessjuknämnden, att lända till efterrättelse för tiden 1 januari—30 juni 1931:

A. Avlöningar.

	Kronor.	Kronor.
Arvode åt ordföranden, förslagsvis	1,500	
Arvoden åt fyra andra ledamöter, förslagsvis	4,000	
Arvoden åt suppleanter för ordföranden och övriga ledamöter, förslagsvis	500	
Arvode åt sekreteraren	4,200	10,200

B. Omkostnader.

Resekostnads- och traktamentsersättningar åt ledamöter och suppleanter samt åt sekreteraren, förslagsvis	2,000	
Expenser m. m., förslagsvis	1,000	3,000
	Summa kronor	13,200

I nämnda brev har vidare i överensstämmelse med den för riksdagen framlagda löneplanen föreskrivits bland annat, att ordföranden och övriga ledamöter i nämnden skola äga uppbära fasta arvoden, nämligen ordföranden ett arvode av 1,000 kronor för år räknat och en var av de övriga ledamöterna ett arvode av 500 kronor för år räknat. Dessutom har bestämts, att såväl ordföranden som annan ledamot skola åtnjuta ett arvode av 20 kronor för varje dag de — i eller utom Stockholm — deltaga i nämndens sammanträden eller eljest enligt särskilt uppdrag av nämnden utföra viss förrättning.

Anslaget lärer för budgetåret 1931/1932 böra uppskattas efter samma grunder som tillämpats för innevarande budgetperiod. Anslaget, som emellertid nu måste beräknas för helt budgetår, torde i följd härav böra för nästa budgetår upptagas till 13,200 kronor.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *sinnessjuknämnden* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 13,200.

Statsmedicinska anstalten.

3. **Statens bakteriologiska laboratorium, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 175,800.

4. **Statens rättskemiska laboratorium, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 26,250.

[48.] 5. **Statens farmaceutiska laboratorium.** För upprätthållande av driften vid statens farmaceutiska laboratorium har riksdagen alltsedan budgetåret 1926/1927 för varje budgetår anvisat ett extra anslag av 24,500 kronor.

Genom brev den 9 maj 1930 har Kungl. Maj:t fastställt stat för laboratoriet att tillämpas under nu löpande budgetår. Staten, som slutar å 24,500 kronor, är i avseende å samtliga poster överensstämmande med det förslag till beräkning av dessa poster, vilket framlades i 1926 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 44, sid. 138). Till detta förslag tillåter jag mig här hänvisa.

I skrivelse den 21 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen*, efter inhämtande av yttrande i ämnet från föreståndaren för ifrågavarande laboratorium, föreslagit, att för upprätthållande av driften vid laboratoriet måtte för nästa budgetår äskas anslag med samma belopp som det för innevarande budgetperiod beviljade. Staten för laboratoriet har därvid förutsatts icke skola undergå någon ändring.

För min del har jag icke något att erinra mot styrelsens förslag vare sig beträffande anslagets storlek eller rörande sättet för dess användning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *statens farmaceutiska laboratorium* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av kronor 24,500.

Provinsialläkarstaten.

[49.] 6. **Förste provinsialläkare och provinsialläkare.** Genom beslut vid 1926 års riksdag genomfördes definitiv lönereglering för förste provinsialläkare och provinsialläkare. Beträffande grunderna för denna lönereglering tillåter jag mig hänvisa till Kungl. Maj:ts proposition nr 74 och riksdagens skrivelse nr 191 nämnda år.

I samband med löneregleringen uppfördes i riksstaten under rubriken förste provinsialläkare och provinsialläkare ett ordinarie förslagsanslag med ett belopp, motsvarande slutsumman i den av riksdagen godkända nya staten för förste provinsialläkare och provinsialläkare.

Vid löneregleringen bestämdes antalet förste provinsialläkare till 24 och antalet provinsialläkare till 271.

I enlighet med riksdagens beslut har Kungl. Maj:t den 21 maj 1926 utfärdat avlöningsreglemente för förste provinsialläkare och provinsialläkare

(sv. förf.-saml. nr 177). Genom brev den 29 juni 1926 har Kungl. Maj:t vidare fastställt fördelning av provinsialläkartjänsterna i riket å de i nyss-nämnda avlöningsreglemente uti löneplanen under avdelning B upptagna lönegrupperna för provinsialläkare, vilken fördelning länder till efterrättelse från och med ingången av budgetåret 1926/1927.

Jämlikt beslut av 1927, 1928, 1929 och 1930 års riksdagar har antalet provinsialläkare ökats, i samband varmed vidtagits såväl ändringar av den i staten upptagna anslagsposten till avlöningar till förste provinsialläkare och provinsialläkare som höjning av här ifrågakarande anslag. Även av annan anledning hava vissa ändringar skett i dessa hänseenden. Den från och med ingången av budgetåret 1930/1931 gällande staten för förste provinsialläkare och provinsialläkare är av följande lydelse:

	Stat.	Kronor.
Avlöningar till förste provinsialläkare och provinsialläkare, <i>förslags-</i>		
<i>anslag</i>		2,758,600
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>		200,000
Arvoden till biträdande förste provinsialläkare		11,600
Expeditionslokal, skrivbiträde och övriga expenser för förste pro-		
vinsialläkare		53,300
	Summa kronor	3,023,500.

Det ordinarie förslagsanslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare är i anslutning härtill i riksstaten för budgetåret 1930/1931 uppfört med 3,023,500 kronor.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* föreslagit ytterligare ökning av antalet provinsialläkartjänster och i samband därmed höjning av anslagsposten till avlöningar till förste provinsialläkare och provinsialläkare. Samtidigt har styrelsen beräknat en höjning av anslagsposten till vikariatsersättningar till 215,000 kronor.

Före behandlingen av först antydda spörsmål om fortsatt ökning av antalet provinsialläkare tillåter jag mig — under hänvisning till närmare redogörelse i ämnet, som för tiden intill den 1 januari 1926 lämnats i förenämnda proposition nr 74 år 1926 (sid. 12—17) — i korthet erinra, hurusom under de senare åren en successiv ökning av antalet provinsialläkartjänster ägt rum. 1916 års provinsialläkardistriktsskommitté hade i betänkande den 16 december 1920 framlagt en plan för inrättande av nya ordinarie provinsialläkardistrikt, åsyftande en ökning av antalet provinsialläkartjänster med 98 närmare angivna distrikt, varigenom totala antalet skulle komma att uppgå till 319, samt föreslagit, att de ifrågasatta nya distrikten, av kommittén efter behovsgraden indelade i tre grupper med respektive 29, 31 och 38 distrikt i de olika grupperna, skulle inrättas successivt under loppet av 10 år. I anledning av detta förslag anvisade riksdagen till och med år 1928 medel till sammanlagt 70 nya provinsialläkartjänster, i det att varje år utom år 1924 anslag beviljades för 10 nya befattningar.

Vid anmälan till 1929 års statsverksproposition av ett utav medicinalstyrelsen framlagt förslag om inrättande av ytterligare 10 nya provinsialläkartjänster ansåg föredragande departementschefen av närmare angivna skäl, att fullföljandet av nyssnämnda plan skulle kunna utan avsevärd olägenhet ske i något långsammare takt än dittills. Då en sådan omläggning vore önskvärd även ur besparingssynpunkt, förordade departementschefen, att medel för budgetåret 1929/1930 måtte beräknas för endast 5 nya provinsialläkarbefattningar, att inrättas från och med den 1 juli 1929.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framlagda förslag vann emellertid icke riksdagens gillande. Riksdagen förklarade nämligen, att riksdagen vid prövning av Kungl. Maj:ts förslag i berörda hänseende icke funnit sådana skäl anförda, att de motiverade ett frångående av den av 1916 års provinsialläkar-distriktskommitté framlagda planen. I likhet med motionärer i ämnet och i överensstämmelse med vad medicinalstyrelsen föreslagit ansåge riksdagen, att jämväl under budgetåret 1929/1930 10 nya befattningar borde inrättas, därav 5 från och med den 1 juli 1929 och ytterligare 5 från och med den 1 januari 1930.

På förslag av Kungl. Maj:t har vidare 1930 års riksdag beslutat öka antalet provinsialläkartjänster med ytterligare 10, av vilka 5 skulle inrättas från och med den 1 juli 1930 och 5 från och med den 1 januari 1931.

Sammanlagda antalet beslutade nya ordinarie provinsialläkartjänster, till vilka medel beviljats under åren 1921—1930, utgör således nu 90.

I sin förenämnda skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* meddelat, att av berörda 90 befattningar den 1 augusti 1930 79 vore förenade med nyinrättade distrikt och ytterligare 2 vore av styrelsen föreslagna till distrikt. Av dessa 79 nya distrikt utgjordes 74 av sådana, som inginge i 1916 års provinsialläkar-distriktskommittés regleringsplan. Av planens 98 provinsialläkar-distrikt vore alltså ännu 24 distrikt icke inrättade.

Senare har upplysts, att antalet av Kungl. Maj:t fastställda nya distrikt rätteligen uppgår till 73 i stället för 74, i det att inom visst län en omreglering skett, så att två nyinrättade distrikt sedermera sammanslagits; resultatet av två nyinrättningar har således i själva verket blivit endast ett nytt distrikt.

Under återopande av hurusom riksdagen vid olika tillfällen, senast år 1929, motsatt sig av Kungl. Maj:t ifrågasatt uppskov med inrättande av nya provinsialläkartjänster, har medicinalstyrelsen härefter framhållit, att ett fortsatt inrättande av nya dylika tjänster enligt styrelsens mening borde ske även under instundande budgetår, dock så att vissa befattningar tillkomme under budgetårets första hälft och de återstående under dess senare del. Styrelsen ville därför föreslå, att 5 nya tjänster måtte upptagas i staten från och med den 1 juli 1931 och ytterligare 5 tjänster från och med den 1 januari 1932. Med anledning därav hade styrelsen beräknat, att det ordinarie förslagsanslaget till avlöningar åt förste provinsialläkare och provinsialläkare komme att belastas under budgetåret 1931/1932 med omkring 60,000 kronor utöver nuvarande belopp och för tiden därefter med ytter-

ligare 21,000 kronor för budgetår. Med hänsyn till 1930 års riksdags omförmälda beslut rörande antalet provinsialläkare borde förslagsanslaget även ökas med motsvarande belopp, 21,000 kronor, under nästa och följande budgetår. I enlighet härmed skulle alltså den i staten upptagna anslagsposten till avlöningar till förste provinsialläkare och provinsialläkare behöva höjas med 81,000 kronor eller från 2,758,600 kronor till 2,839,600 kronor.

De beslut om inrättande av nya provinsialläkartjänster, vilka fattats under åren 1921—1930, hava i huvudsak inneburit ett fullföljande av den av 1916 års provinsialläkardistriktsskommitté upprättade planen, enligt vilken genom nyinrättande av 98 närmare angivna distrikt antalet provinsialläkardistrikt skulle bringas upp till 319. Vid prövning av frågor om nyinrättande av distrikt har emellertid Kungl. Maj:t — i överensstämmelse med förslag från medicinalstyrelsen — icke ansett sig strängt bunden av den förteckning över tillämnade distrikt, som framlades i kommitténs betänkande. Såsom redan framgått av det föregående, hava nämligen i ett mindre antal fall inrättats distrikt, som icke upptagits i nämnda förteckning. Att så skett har uppenbarligen föranletts därav, att den utveckling, som kommunikationerna och sjukvårdsförhållandena undergått under den senaste 10-årsperioden, medfört omkastningar i det lokala behovet av nya tjänster. Följden är emellertid, att även om alla tjänster, som hittills beviljats men ännu ej inrättats, förenas med i den ursprungliga planen avsedda distrikt, det därefter kommer att av de i denna plan upptagna distrikten återstå flera än de 10, som nu ytterligare ifrågasättas till inrättande. Vid sådant förhållande synas mig vissa skäl tala för bifall till medicinalstyrelsens framställning, oaktat sammanlagda antalet nyinrättade distrikt därigenom skulle komma att uppgå till 100 och totala antalet provinsialläkardistrikt till 321. Å andra sidan torde behovet av nya distrikt numera icke vara så trängande, att icke inrättandet därav skulle kunna utan olägenhet fortgå i något långsammare takt än hittills. Med hänsyn härtill torde nyinrättandet av provinsialläkartjänster under nästa budgetår kunna begränsas till att avse ett antal av 5 tjänster, vilka lämpligen böra tillkomma först från och med den 1 januari 1932. Vid bifall härtill behöver ståndpunkt icke nu tagas till förslaget om överskridande av det ursprungligen planerade antalet nya tjänster. Sammanlagda antalet nyinrättade distrikt kommer nämligen enligt mitt förslag att stanna vid 95 och totala antalet distrikt vid 316. Liksom tidigare torde Kungl. Maj:t böra äga frihet att närmare bestämma angående placeringen av ifrågavarande distrikt.

Departements-
chefen.

Den kostnadsökning, som föranledes av ett bifall till vad jag nu tillstyrkt, skulle enligt de av medicinalstyrelsen tillämpade grunderna, vilka överensstämmer med vad tidigare iakttagits, för nästa budgetperiod uppgå till i avrundat tal 20,000 kronor. Härtill torde i enlighet med styrelsens förslag böra läggas ett belopp av 21,000 kronor, motsvarande i avrundat tal kostnadsökningen för de nya provinsialläkartjänster, vilka enligt beslut av 1930 års riksdag inrättats först från och med den 1 januari 1931 och för vilka i riksstaten för budgetåret 1930/1931 därför endast beräknats halvårskostnad.

Såsom framgår av det föregående, har medicinalstyrelsen ytterligare föreslagit, att den i staten för förste provinsialläkare och provinsialläkare upptagna posten till *vikariatsersättningar* skulle höjas från nuvarande beloppet 200,000 kronor till 215,000 kronor. Detta förslag har framför allt motiverats med tillkomsten undan för undan av nya tjänster, varjämte framhållits, att på grund av tjänsteläkares deltagande i de kurser för rättsobducenter, vartill 1930 års riksdag beviljat medel och rörande vilka jag i det följande kommer att framlägga förslag även för nästa budgetår, vikariatsersättningarna komma att ökas. Ytterligare har medicinalstyrelsen anfört, att ifrågavarande anslagspost visat sig otillräcklig, i det att utgifterna för vikariat under budgetåret 1929/1930 uppgått till något högre belopp, än som fanns disponibelt.

Emellertid må erinras, att vid fastställande under senare år av stater för nyreglerade ämbetsverk i åtskilliga fall icke upptagits några särskilda poster för vikariatsersättningar. Med hänsyn till det sätt, varpå avlöningsposten plägar beräknas i dessa stater — man utgår från en beräkning att samtliga tjänstemän äro placerade i näst högsta löneklassen inom vederbörande lönegrad — har det nämligen ansetts, att nämnda post skall förslå även till vikariatsersättningarna. Anledningen att i den nu behandlade staten särskild post till vikariatsersättningar upptagits har varit den, att av särskilda skäl kostnaderna för vikariatsersättningar här kommit att bliva osedvanligt höga. Emellertid utesluter detta uppenbarligen icke att, i den mån så är möjligt, överskottet å avlöningsposten tages i anspråk även för bestridande av vikariatsersättningar. Vid sådant förhållande, och då enligt den sista budgetredovisningen förevarande anslag för budgetåret 1929/1930 utvisade en behållning av nära 100,000 kronor, finner jag icke tillräcklig anledning föreligga att nu höja posten till vikariatsersättningar.

Anslaget till förste provinsialläkare och provinsialläkare skulle alltså, enligt vad här förordats, komma att höjas med 41,000 kronor eller till 3,064,500 kronor. I gällande stat föreslår jag icke annan ändring, än att posten till avlöningar till förste provinsialläkare och provinsialläkare måtte höjas med samma belopp.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bestämma antalet provinsialläkare från och med den 1 januari 1932 till 316;

dels godkänna det av mig i det föregående förordade förslaget till stat för förste provinsialläkare och provinsialläkare, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932;

dels och höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *förste provinsialläkare och provinsialläkare*, nu 3,023,500 kronor, med 41,000 kronor till kronor 3,064,500.

[50.] 7. **Reseersättningar vid provinsialläkarstaten.** Under hänvisning till vad jag framdeles under punkt 81 kommer att anföra vid behandlingen av

ifrågasatt nytt anslag till åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen medicinalstyrelsen med dithörande stater, med rubriken *reseersättningar vid provinsialläkarstaten* uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 140,000.

[51.] 8. **Flyttningsbidrag åt vissa provinsialläkare.** I samband med den vid 1926 års riksdag beslutade löneregleringen för provinsialläkarkåren godkändes för denna kårs vidkommande samma grunder i fråga om ersättning för flyttningskostnad i vissa fall, som gälla för befattningshavare vid statsdepartement m. fl. verk. Berörda grunder äro innefattade i 24 § i avlöningsreglementet för förste provinsialläkare och provinsialläkare den 21 maj 1926 (nr 177). Då emellertid en vidsträcktare förmån av flyttningsbidrag än den i avlöningsreglementet avsedda åtminstone tills vidare kunde befinnas erforderlig för besättandet av vissa provinsialläkarbefattningar, förutsattes vid löneregleringen, att frågan om en dylik vidsträcktare förmån skulle i samband med anvisandet av för ändamålet erforderliga medel år efter år kunna göras till föremål för prövning. I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (proposition nr 74) anvisade 1926 års riksdag (skrivelse nr 191) för dylika särskilda flyttningsbidrag ett extra förslagsanslag av 3,000 kronor för budgetåret 1926/1927. Enahanda belopp anvisades för budgetåret 1927/1928. Med hänsyn till storleken av belastningen å anslaget för budgetperioden 1926/1927 nedsattes anslaget för budgetåret 1928/1929 till 2,000 kronor, till vilket sistnämnda belopp anslaget sedan upptagits även i riksstaten för vart och ett av budgetåren 1929/1930 och 1930/1931.

Genom brev den 21 maj 1926 och senare har Kungl. Maj:t bestämt de provinsialläkartjänster, vilkas blivande innehavare skola äga åtnjuta flyttningsbidrag av sist angivet slag, samt fastställt grunder i fråga om dylika bidrag.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* anmält, att belastningen å anslaget för budgetåret 1929/1930 uppgått till 523 kronor 13 öre samt att medel för beredande av dylika flyttningsbidrag vore erforderliga även för budgetåret 1931/1932. I anslutning härtill har styrelsen hemställt om uppförande av ett anslag till ändamålet i förevarande budgetförslag med 2,000 kronor.

Med hänsyn till den ringa belastningen under sistförflutna — liksom under flera föregående — budgetår synes mig för nästkommande budgetår en begränsning av anslagsbeloppet kunna äga rum till 1,000 kronor. Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *flyttningsbidrag åt vissa provinsialläkare* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 1,000.

[52.] 9. **Tillfälliga lönetillägg åt vissa provinsialläkare.** Vid löneregleringen år 1926 för förste provinsialläkare och provinsialläkare förutsattes, att till läkare i vissa provinsialläkardistrikt, hänförliga till VII:e eller högsta lönegruppen i den för provinsialläkare antagna löneplanen, skulle kunna, utöver den ordinarie lönen, tills vidare utgå tillfälligt lönetillägg. Vissa av de till nämnda lönegrupp hänförliga distrikten ansågos nämligen åtminstone för det dåvarande vara väsentligt mera vanlottade än övriga distrikt inom samma lönegrupp. Medel för ifrågavarande tillägg syntes med hänsyn till ändamålets tillfälliga karaktär böra beredas från extra anslag.

1926 års riksdag anvisade för beredande av dylika tillägg under budgetåret 1926/1927 ett extra anslag av 3,780 kronor. Anslagsbeloppet avpassades med hänsyn till att lönetilläggen beräknades utgå till en var av provinsialläkarna i 5 distrikt med 420 kronor och till vardera av provinsialläkarna i 2 distrikt med 840 kronor, allt för år räknat. Med anledning av utav Kungl. Maj:t i ämnet framställt förslag anvisade 1927 års riksdag för budgetåret 1927/1928 ett anslag å 4,200 kronor. Höjningen av anslagsbeloppet skedde för att kunna bereda tillfälligt lönetillägg åt ytterligare en provinsialläkare med 420 kronor för år räknat. Med nyssnämnda belopp av 4,200 kronor upptogs anslaget även i riksstaten för budgetåret 1928/1929. Samma belopp anvisades också på förslag av Kungl. Maj:t för var och en av budgetperioderna 1929/1930 och 1930/1931. Vid prövningen av frågan om anslag för budgetåret 1929/1930 erinrade emellertid riksdagen om ifrågavarande lönetilläggs tillfälliga karaktär samt ifrågasatte, huruvida vid uppkommen vakans åtminstone i ett eller annat av de distrikt, där lönetilläggen utginge, dessa tillägg borde bibehållas.

Genom brev den 10 maj 1929 förordnade Kungl. Maj:t, att tillfälligt lönetillägg, utöver lön enligt löneplanen, skulle för budgetåret 1929/1930 — i likhet med vad som tidigare stadgats i avseende å budgetperioderna 1927/1928 och 1928/1929 — utgå med 420 kronor till en var av provinsialläkarna i Gäddede, Malåträsk, Sorsele, Pajala, Täreändö och Vittangi provinsialläkardistrikt samt med 840 kronor till vardera av provinsialläkarna i Tärna och Arjeplogs distrikt. Med anledning av riksdagens nyssberörda uttalande anbefallde Kungl. Maj:t genom samma brev medicinalstyrelsen att vid uppkommen vakans å någon av tjänsterna i förevarande åtta provinsialläkardistrikt omedelbart verkställa utredning, huruvida tillfälligt lönetillägg allt fortfarande borde utgå till innehavare av tjänsten, samt till Kungl. Maj:t inkomma med redogörelse för utredningen ävensom det förslag, vartill densamma syntes böra föranleda.

Sedermera har Kungl. Maj:t genom brev den 9 maj 1930 beträffande tillfälligt lönetillägg till provinsialläkarna i Gäddede, Malåträsk, Sorsele, Pajala och Arjeplogs distrikt för budgetåret 1930/1931 meddelat bestämmelser, likalydande med dem, som i oförmälda brev den 10 maj 1929 meddelats med avseende å budgetåret 1929/1930. Vidare har Kungl. Maj:t — sedan vakanser uppstått å provinsialläkartjänsterna i Tärna, Vittangi och Täreändö distrikt samt i anledning därav beträffande dessa distrikt verkställts i brevet

den 10 maj 1929 avsedd utredning — genom brev den 9 maj och den 27 juni 1930 beslutat om nedsättning för budgetåret 1930/1931 av de tillfälliga lönetilläggen i sistberörda tre distrikt, nämligen från 840 kronor till 480 kronor för läkaren i Tärna distrikt, från 420 kronor till 240 kronor för läkaren i Vittangi distrikt och från 420 kronor till 360 kronor för läkaren i Tärendö distrikt. En minskning av de tillfälliga lönetilläggen till provinsialläkarna har därigenom för löpande budgetår ägt rum med sammanlagt 600 kronor.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* — under hänvisning till förenämnda av Kungl. Maj:t meddelade beslut samt under förklaring att vakans icke uppkommit å någon av provinsialläkartjänsterna i Gäddede, Malåträsk, Sorsele, Pajala och Arjeplogs distrikt — hemställt, att förevärande anslag måtte för nästa budgetår beräknas till ett belopp, som med 600 kronor understeg det löpande budgetårets anslag, och alltså i riksstaten upptagas till 3,600 kronor.

Då jag icke har något att erinra mot medicinalstyrelsens förslag, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *tillfälliga lönetillägg åt vissa provinsialläkare* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 3,600.

Bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden. Med bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 262 till 1921 års riksdag gjorda framställning anvisade nämnda års riksdag (skrivelse nr 313) till bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare på landsbygden på extra stat för år 1922 ett reservationsanslag av 150,000 kronor, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet över socialärenden den 14 mars 1921 angivna grunder.

Bestämmelser i ämnet utfärdades sedermera genom kungörelse den 2 december 1921 (nr 687). I denna kungörelse hava ändringar vidtagits genom kungörelser den 11 april 1924 (nr 154) och den 6 maj 1927 (nr 152).

För ifrågavarande ändamål har riksdagen, utöver förenämnda anslag å 150,000 kronor för år 1922, för därefter följande budgetperioder anvisat tillhopa 820,000 kronor, därav 125,000 kronor såsom extra reservationsanslag för budgetåret 1929/1930. Hela det av riksdagen för bidrag till läkarbostäder anvisade anslagsbeloppet utgör alltså 970,000 kronor.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* under hänvisning till vissa kalkyler framhållit, att man torde kunna utgå från att en reservation å beviljade anslag till belopp av minst 100,000 kronor skulle komma att föreligga den 30 juni 1931. Då detta belopp — efter ett genomsnittligt statsbidrag å 16,000 kronor till varje bostad — syntes fullt tillräckligt till dylikt bidrag för 6 läkarbostäder, har styrelsen ansett, att något anslag för budgetåret 1931/1932 till ändamålet i fråga icke behövde begäras av riksdagen.

Odisponerat återstod den 1 december 1930 ett belopp av 200,989 kronor

63 öre. Statsbidrag hade då beviljats till sammanlagt 48 bostäder. Dessutom har medicinalstyrelsen tillstyrkt statsbidrag till ytterligare 5 bostäder till ett sammanlagt belopp av omkring 75,000 kronor.

Departements-
chefen.

Vissa ännu ej behandlade ansökningar om statsbidrag för ifrågavarande ändamål föreligga, och ytterligare framställningar äro sannolikt att förvänta under detta och nästkommande budgetår. Det för närvarande förefintliga odisponerade beloppet synes mig emellertid vara av den storlek, att för ändamålet erforderligt medelsbehov kan antagas bliva täckt av detsamma. I likhet med medicinalstyrelsen anser jag därför, att å reservationsanslaget till bidrag för anskaffande av bostäder åt provinsialläkare å landsbygden något belopp icke behöver äskas för budgetåret 1931/1932.

10. **Avlöning åt civila läkarstipendiater, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 5,000.

11. **Bidrag till extra provinsialläkares avlönande, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 20,000.

[53.] 12. **Dyrtidstillägg åt vissa extra provinsialläkare.** Till dyrtidstillägg åt vissa extra provinsialläkare har riksdagen under senare år anvisat extra förslagsanslag. Anslagsbeloppet utgjorde ursprungligen 20,000 kronor, men med hänsyn till minskad belastning har detsamma sedermera successivt nedsatts. Från och med budgetåret 1929/1930 har anslaget beräknats till 1,000 kronor.

Gällande bestämmelser för ifrågavarande dyrtidstillägg äro meddelade i kungörelse den 8 maj 1925 (nr 206).

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* meddelat, att belastningen å det för budgetåret 1929/1930 anvisade anslaget uppgått till 408 kronor 33 öre, samt hemställt, att anslaget måtte för budgetperioden 1931/1932 bibehållas vid det senast fastställda beloppet.

Då behov av medel för dyrtidstillägg åt vissa extra provinsialläkare fortfarande får anses föreligga, läres anslag härför böra beredas även för nästkommande budgetår. Beträffande storleken av anslaget biträder jag medicinalstyrelsens förslag.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtidstillägg åt vissa extra provinsialläkare* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra förslagsanslag*

av kronor 1,000.

[54.] 13. **Utbildningskurs för rättsobducenter.** I skrivelse den 9 augusti 1930 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anvisande av anslag för budgetåret 1931/1932 till utbildningskurs för rättsobducenter.

Innan jag ingår på en redogörelse för nämnda framställning, ber jag att i korthet få erinra om organisationen av rättsobduktionsväsendet i vårt land

samt om de åtgärder till förbättrande av nämnda organisation, som under år 1930 vidtagits.

Föreskrifter angående rättsmedicinsk obduktion äro meddelade i stadgan den 29 januari 1886 angående vad iakttagas bör vid rättsmedicinsk undersökning av död människas kropp. Enligt denna stadga, sådan densamma lydde intill utgången av år 1930, skulle rättsmedicinsk obduktion förrättas av legitimerad läkare efter förordnande av länsstyrelse, domstol eller polismyndighet i stad. Skyldighet att förrätta rättsmedicinsk obduktion torde hava ålegat endast provinsial-, extra provinsial-, stads-, köpings- och municipalläkare, envar inom sitt distrikt, medan annan läkare kunde, om han därtill samtyckte, förordnas att verkställa dylik obduktion. Regeln var emellertid, att förrättningen verkställdes av vederbörande tjänsteläkare. Enligt föreliggande statistik har under senare tid på varje tjänsteläkare utom Stockholm kommit i genomsnitt omkring en obduktion vartannat år. För varje obduktion utgick ett arvode av 40 kronor jämte, i förekommande fall, resekostnads- och traktamentsersättning.

Denna organisation har medfört, att åtskilliga tjänsteläkare, i följd av den långa mellantiden mellan de olika obduktionerna, icke kunnat bibehålla den obduktionsteknik och den förmåga att rätt bedöma obduktionsföreteelserna, som de från början må hava innehaft. Därtill har kommit att, eftersom alla tjänsteläkare skulle vara rättsobducenter, krav på särskild utbildning utöver den, som erfordras vid medicine licentiatexamen, ej kunnat uppställas.

I proposition nr 230 till 1930 års riksdag uttalade sig dåvarande chefen för justitiedepartementet — efter redogörelse för ett av 1928 års rättsobducent-sakkunniga framlagt förslag till omorganisation av rättsobducentväsendet, vilket förslag han icke ansåg sig kunna förorda — för vidtagande av vissa provisoriska anordningar, i avbidan på en framtida slutlig organisation på förevarande område.

Dessa anordningar innefattade, att man genom att medge ett förhöjt arvode till läkare, som icke vore skyldiga att i egenskap av tjänsteläkare förrätta viss obduktion men frivilligt åtog sig att efter förordnande verkställa dylik förrättning, skulle göra det möjligt att koncentrera obduktionerna på en eller ett fåtal obduktionsförrättare i varje län samt för mera krävande fall anlita förrättningsmän med särskilt hög kompetens. De förrättningsmän, på vilka obduktionerna sålunda skulle koncentreras, förutsattes bliva i några fall prosectorer vid lasarett eller lärare i rättsmedicin vid medicinsk högskola och i övriga fall tjänsteläkare. Några särskilda krav på teoretisk kompetens uppställdes icke å obduktionsförrättarna, i följd varav i de fall, då tjänsteläkare erhöle obducentförordnande, förbättringen i förhållande till dittillsvarande ordning egentligen komme att bestå däri, att förrättningsmannen finge en relativt riklig obduktionspraktik med därav följande större förtrogenhet med dithörande förhållanden. Emellertid räknades med att det förhöjda arvodet skulle föranleda vederbörande att för att meritera sig för erhållande av obducentförordnanden skaffa sig större teoretiska kunskaper på området. Det förutsattes också, att en dylik strävan lämpligen borde understödjas

genom anordnande av särskilda högskolekurser för ändamålet. Med godtagande av vad föredragande departementschefen sålunda anfört hemställdes i förenämnda proposition om viss höjning av det under andra huvudtiteln upptagna ordinarie förslagsanslaget till medikolegala besiktningar.

I skrivelse den 9 maj 1930, nr 199, förklarade sig riksdagen böra godkänna de i propositionen förordade anordningarna samt anmälde, att riksdagen anvisat det däri begärda anslaget.

I överensstämmelse med vad som i nämnda proposition förordats har Kungl. Maj:t sedermera den 27 juni 1930 utfärdat dels kungörelse (nr 293) angående ändrad lydelse av vissa paragrafer i omförmälda stadga, dels ock kungörelse (nr 294) angående ersättning i vissa fall för rättsmedicinsk obduktion. Genom förstnämnda kungörelse har föreskrivits bland annat, att förordnande att verkställa rättsmedicinsk obduktion får meddelas allenast av länsstyrelsen ävensom att sådant förordnande får meddelas annan läkare än tjänsteläkare, under förutsättning att han av länsstyrelsen befinnes besitta särskild skicklighet på detta område. Genom den senare kungörelsen har bestämts, att annan än vederbörande tjänsteläkare, som enligt länsstyrelses förordnande förrättar rättsmedicinsk obduktion, skall därför åtnjuta särskilt arvode med 100 kronor. För tjänsteläkare har däremot arvodet bibehållits vid det förut fastställda beloppet av 40 kronor. Dessa två kungörelser hava båda trätt i kraft den 1 januari 1931.

I anslutning till vad som förordats i omförmälda proposition nr 230 hemställde vidare Kungl. Maj:t i proposition nr 231 till 1930 års riksdag, att riksdagen måtte till utbildningskurs för rättsobducenter för budgetåret 1930/1931 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor. Ändamålet med ifrågavarande anslag var att möjliggöra anordnandet under innevarande budgetår av en högskolekurs i rättsmedicin, i vilken i första hand skulle kunna deltaga tjänsteläkare, som mera allmänt kunde komma att anlitas såsom rättsobducenter, men vilken kurs, i mån av platstillgång, borde utan avgift stå öppen jämväl för andra läkare. Från anslaget skulle bestridas dels arvode till kursledaren, i propositionen beräknat till minst 1,000 kronor, dels ock stipendier till tjänsteläkare, som deltog i kursen. Dessa stipendier skulle enligt propositionen utgå med 900 kronor till statsanställd och med 2,000 kronor till icke statsanställd tjänsteläkare. Inalles räknades med omkring 10 statsstipendierade deltagare.

Riksdagen anvisade det av Kungl. Maj:t begärda anslaget (se riksdagens skrivelse den 9 maj 1930, nr 200).

Genom brev den 27 juni 1930 har därefter Kungl. Maj:t angående användningen av sist avsedda anslag meddelat föreskrifter, vilka i vederbörliga delar huvudsakligen överensstämma med det i propositionen nr 231 framlagda förslaget (statsliggaren 1930/1931 sid. 192).

Jag återgår härefter till *medicinalstyrelsens* förut omförmälda skrivelse av den 9 augusti 1930. Däri har styrelsen — under förmälan att anordnande av utbildningskurs för rättsobducenter vore erforderligt också under budget-

året 1931/1932 — hemställt, att anslag för sådant ändamål måtte anvisas jämväl för sagda budgetår. Medicinalstyrelsen har därvid med hänsyn till att någon erfarenhet ännu icke föreläge beträffande storleken av det för ändamålet erforderliga beloppet ansett anslaget böra bestämmas till samma belopp som för innevarande budgetår eller alltså till 15,000 kronor.

I likhet med medicinalstyrelsen anser jag lämpligt, att en utbildningskurs för rättsobducenter kommer till stånd även under budgetåret 1931/1932. För nämnda kurs torde böra meddelas i huvudsak samma bestämmelser, vilka fastställts för anordnandet av den kurs, för vilken 1930 års riksdag anvisat anslag. Enär av särskild anledning den för innevarande budgetår planerade kursen ännu icke kunnat komma till stånd, saknas erfarenhet om de faktiska kostnaderna för en dylik kurs. Anslaget lär med hänsyn härtill böra för nästa budgetår upptagas till oförändrat belopp. Närmare föreskrifter rörande anslagets användning torde det — liksom beträffande anslaget för löpande budgetår — få ankomma på Kungl. Maj:t eller av Kungl. Maj:t bestämd myndighet att meddela.

Departement-
chefen.

Under återopande av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *utbildningskurs för rättsobducenter* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 15,000.

Sjukvårdsanstalterna.

Sinnessjukvårdsanstalterna.

[55.] 14. **Statens sinnessjukhus.** Den av 1930 års riksdag fastställda staten för statens sinnessjukhus är av följande utseende:

Stat.

A. Avlöningsstat.

	Kronor.
Avlöningar till ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	8,125,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	720,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	2,320,000

B. Omkostnadsstat.

Övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll, <i>förslagsanslag</i>	10,675,000
Summa kronor	21,840,000

Det ordinarie förslagsanslaget till statens sinnessjukhus är i gällande riksstat upptaget till 10,300,000 kronor, motsvarande skillnaden mellan å ena sidan slutsumman av den återgivna staten, 21,840,000 kronor, och å andra sidan det belopp av 11,540,000 kronor, vartill sinnessjukhusens inkomster under budgetåret uppskattats.

Jag anhåller nu att få upptaga frågan om anslagsbehovet för statens sinnessjukhus för nästkommande budgetår. Därvid kommer jag att först behandla medicinalstyrelsens i skrivelse den 29 augusti 1930 i ämnet fram-

lagda förslag samt därefter redogöra för uppkommen fråga om inskränkning i tjänstgöringstiden för den vid sinnessjukhusen anställda sjukvårdspersonalen samt denna frågas betydelse för nämnda anslagsbehov.

Nya ordinarie befattningar n. n. enligt medicinalstyrelsens skrivelse den 29 augusti 1930. Medicinalstyrelsen har i sin nyssnämnda skrivelse till en början behandlat spörsmålet om ändringar i antalet ordinarie befattningar och därvid först erinrat, att antalet dylika befattningar vid statens sinnessjukhus för närvarande är bestämt på följande sätt:

I. Läkarpersonal.

Befattning.	Lönegrad.
13 överläkare av 1:a klass	B 29
15 förste läkare	B 28
4 överläkare av 2:a klass	B 28
14 överläkare av 3:e klass	B 27
31 andre läkare	B 26
1 läkare vid Visby sinnessjukhus	B 26

II. Kontorspersonal.

3 sysslomän av 1:a klass	B 24
9 sysslomän av 2:a klass	B 22
7 sysslomän av 3:e klass	B 21
15 bokhållare	B 15
19 kassörer	B 11
10 kameralbiträden	B 8
13 kanslibiträden	B 7
2 kontorsbiträden	B 4

III. Sjukvårdspersonal.

18 uppsyningsmän av 1:a klass	B 14
24 förestånderskor av 1:a klass	B 12
18 uppsyningsmän av 2:a klass	B 10
144 överskötare	B 8
30 förestånderskor av 2:a klass	B 7
821 skötare	B 6
264 översköterskor	B 6
950 sköterskor	B 3

IV. Ekonomipersonal.

11 maskinmästare av 1:a klass	B 14
7 maskinmästare av 2:a klass	B 12
10 befallningsmän	B 10
29 hantverksföreståndare av 1:a klass	B 10
16 maskinister av 1:a klass	B 10
17 trädgårdsmästare	B 10
99 hantverksföreståndare av 2:a klass	B 8
20 maskinister av 2:a klass	B 8

13 köksförestånderskor av 1:a klass	B 7
10 magasinsföreståndare	B 7
18 arbetsförestånderskor	B 6
12 bageriförestånderskor	B 6
10 chaufförer	B 6
15 eldare av 1:a klass	B 6
3 förmän i trädgård och jordbruk	B 6
88 hantverkare	B 6
6 köksförestånderskor av 2:a klass	B 6
19 post- och stadsbud	B 6
16 tvättförestånderskor av 1:a klass	B 6
81 eldare av 2:a klass	B 5
28 föreståndare i stall, ladugård och svinstall	B 5
15 närmaste biträden till köksförestånderska	B 5
22 yttre nattvakter	B 5
9 närmaste biträden till bageriförestånderska	B 3
3 tvättförestånderskor av 2:a klass	B 3
15 närmaste biträden till tvättförestånderska	B 3
35 sömmerskor eller väverskor	B 3

I det sålunda fastställda antalet ordinarie befattningar föreslår medicinalstyrelsen i skrivelsen den 29 augusti 1930 för tiden från och med budgetåret 1931/1932 vissa ändringar avseende den nya anstalten i Vänersborg (Källshagens sjukhus) samt Restads sjukhus och sinnessjukhusen i Västervik (S:ta Gertruds sjukhus), Vadstena (Birgittas sjukhus) och Hälsingborg (S:ta Maria sjukhus).

I Kungl. Maj:ts proposition, nr 165, till 1928 års riksdag angående anslag till uppförande av, bland andra, *Vänersborgsanstalten* fanns (sid. 172) intagen en av medicinalstyrelsen uppgjord approximativ beräkning rörande anstaltens behov av såväl ordinarie som icke ordinarie personal. Med anledning av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning beslöt 1929 års riksdag, att flertalet av det i beräkningen upptagna antalet ordinarie befattningar skulle få inrättas från och med budgetåret 1930/1931. I skrivelse den 30 augusti 1929, däri styrelsen framlade förslag rörande de ordinarie befattningar vid sinnessjukhusen, vilka enligt styrelsen borde inrättas från och med innevarande budgetår, framhöll styrelsen, att enligt sagda approximativa beräkning skulle — utöver redan beslutade befattningar — vid Vänersborgsanstalten erfordras bland annat 3 hantverksföreståndare av 2:a klass och 2 hantverkare. Styrelsen hemställde emellertid, att med inrättandet av dessa befattningar måtte få anstå, intill dess att anstaltsledning blivit tillsatt och anstaltens organisation erhållit fastare form. Med anledning därav hava sistnämnda befattningar ännu icke inrättats. Efter erinran härom har medicinalstyrelsen meddelat, att det nu — sedan Vänersborgsanstalten erhållit direktion och tagits i bruk — visat sig, att vid anstalten föreläge behov av dels ifrågavarande fem befattningar, dels ock en befattning som förman i jordbruk, samt på den grund föreslagit, att den ordinarie staten måtte från och med nästa budgetår utökas med dessa befattningar.

Vidkommande *Restads sjukhus* hemställer medicinalstyrelsen, att en därstädes ledig befallningsmanstjänst (B 10) måtte utbytas mot en befattning som förman i jordbruk (B 6).

En liknande förändring föreslår styrelsen beträffande *sinnessjukhuset i Västervik*, varest befattningen såsom befallningsman ävenledes för närvarande är obesatt.

I fråga om *sinnessjukhuset i Vadstena* erinrar medicinalstyrelsen, att Kungl. Maj:t genom brev den 21 februari 1930 medgivit, att vissa av sjukhusets lokaler finge utrymmas och tills vidare upplåtas till Birgittastiftelsen samt att patientantalet vid sjukhuset från och med den tidpunkt under innevarande budgetår, då denna överlåtelse kommer att äga rum, blir minskat med 36. I följd av denna minskning anser styrelsen, att personalen vid sjukhuset kan reduceras med en översköterska och tre sköterskor.

Slutligen har medicinalstyrelsen beträffande *Hälsingborgs sinnessjukhus* föreslagit en ökning av antalet översköterskor med fyra samt i samband därmed förordat en motsvarande minskning av antalet sköterskor.

Till stöd härför har medicinalstyrelsen anfört följande.

Det hade visat sig förenat med svårigheter att ordna sköterskeledningen vid sinnessjukhusets största sjukvårdsavdelningar, vilka vore ovanligt stora. Direktionen för sjukhuset hade därför hemställt, att ledningen av dessa avdelningar måtte uppdelas och att för möjliggörande härav måtte inrättas fyra nya översköterskebefattningar. Medicinalstyrelsen funne de sålunda ifrågasatta befattningarna erforderliga. Då emellertid sjukvårdspersonalen vid sjukhuset redan nu vore jämförelsevis stor i förhållande till antalet patienter och vid sådant förhållande den avsedda uppdelningen icke borde föranleda någon ytterligare ökning av antalet i sjukvården anställda befattningshavare, borde vid bifall till direktionens hemställan antalet sköterskor minskas med fyra.

De ordinarie befattningar vid statens sinnessjukhus, som beröras av styrelsens förslag, skulle alltså i avseende å antal och lönegrad från och med den 1 juli 1931 bliva följande:

	Lönegrad
267 (264 — 1 ¹⁾ + 4 ²⁾ översköterskor	B 6
943 (950 — 3 ¹⁾ — 4 ²⁾ sköterskor	B 3
8 (10 — 1 ³⁾ — 1 ⁴⁾ befallningsmän	B 10
102 (99 + 3 ⁵⁾ hantverksföreståndare av 2:a klass	B 8
6 (3 + 1 ³⁾ + 1 ⁴⁾ + 1 ⁵⁾ förmän i trädgård och jordbruk	B 6
90 (88 + 2 ⁵⁾ hantverkare	B 6

Jag övergår nu till att redogöra för medicinalstyrelsens i skrivelsen den 29 augusti 1930 framlagda förslag till beräkning av de olika posterna inom staten för statens sinnessjukhus för nästa budgetår.

Vad då först angår *avlöningsstaten* har styrelsen beträffande anslagsposten till *avlönningar till ordinarie befattningshavare* yttrat i huvudsak följande.

Belastningen å denna post, vilken i staten upptagits för budgetåret 1929/1930 till 7,600,000 kronor och för budgetåret 1930/1931 till 8,125,000 kronor, hade

- 1) Vadstena sinnessjukhus.
- 2) Hälsingborgs "
- 3) Restads "
- 4) Västerviks "
- 5) Vänersborgs "

Medicinalstyrelsens förslag till beräkning av de särskilda anslagsposterna.

under budgetåret 1929/1930 uppgått till 7,516,503 kronor 63 öre. Skillnaden mellan sistnämnda belopp och den för samma budgetperiod beräknade summan berodde huvudsakligen därpå att vissa ordinarie befattningar under budgetåret uppehållits av extra ordinarie befattningshavare, vilkas avlöningar bestritts av anslagsposten till vikariatsersättningar. Sistnämnda anslagspost hade också — delvis i följd därav — under sistnämnda budgetår avsevärt överskridits. För budgetåret 1930/1931 syntes man oaktat denna förskjutning beträffande posten till avlöningar till ordinarie befattningshavare böra utgå från det för budgetåret 1929/1930 beräknade beloppet, 7,600,000 kronor.

Till detta belopp borde läggas dels de i förhållande till budgetåret 1929/1930 ökade avlöningsbelopp, som föranleddes av 1929 och 1930 års riksdagars beslut om ökning av antalet ordinarie befattningar vid statens sinnessjukhus, dels de avlöningsbelopp, som tillkomme i händelse av bifall till styrelsens nu framlagda förslag i avseende å de ordinarie befattningarna därstädes.

Avlöningskostnaderna för de nya ordinarie befattningar vid det utvidgade sinnessjukhuset vid Piteå (Furunäsets sjukhus), vid den nya Vänersborgs-anstalten samt vid sinnesslöanstalterna i Sala (Salberga sjukhus) och Örebro (Västra Marks sjukhus), om vilka befattningars inrättande 1929 och 1930 års riksdagar fattat beslut, kunde beräknas till respektive 80,000 kronor, 330,000 kronor, 150,000 kronor och 145,000 kronor eller tillhopa 705,000 kronor, allt för helt budgetår räknat. Samtliga dessa anstalter komme att vara i bruk under hela nästa budgetår. I förenämnda belopp å 7,600,000 kronor inginge emellertid redan ett belopp av 78,000 kronor för avlöningar under viss del av budgetåret 1929/1930 till ordinarie befattningshavare vid den utvidgade delen av anstalten i Piteå samt vid anstalterna i Vänersborg och Sala. Vid uppskattningen av här ifrågakarande merkostnader borde följaktligen sistnämnda belopp avdragas och alltså merkostnaderna i anledning av den fullständiga driften vid nämnda fyra anstalter beräknas till (705,000 — 78,000) 627,000 kronor.

I enlighet med beslut av 1930 års riksdag hade på ordinarie stat uppförts en del befattningar, vilka tidigare varit extra ordinarie, nämligen 22 yttre nattvakter, 15 närmaste biträden till köksförestånderska, 9 närmaste biträden till bageriförestånderska samt 35 sömmerskor och väverskor. Den ökning av anslagsposten till ordinarie befattningshavare, som därigenom nödvändiggjordes, hade beräknats till 185,000 kronor. De förändringar beträffande den ordinarie personalen, som styrelsen föreslagit för nästa budgetår, kunde anses medföra en merutgift av i runt tal 8,000 kronor för år.

Den sammanlagda belastningen å anslagsposten under budgetåret 1931/1932 har alltså av medicinalstyrelsen beräknats till (7,600,000 + 627,000 + 185,000 + 8,000) 8,420,000 kronor, vilket belopp styrelsen emellertid ansett kunna avrundas till 8,400,000 kronor.

I fråga om anslagsposten till *vikariatsersättningar* har medicinalstyrelsen anfört följande.

Denna post, som upptagits för budgetåret 1929/1930 till 700,000 kronor och för innevarande budgetår till 720,000 kronor, hade under förstnämnda budgetår belastats med 918,626 kronor 44 öre. Anledningen till överbelastningen vore, såsom förut berörts, delvis den att ett betydande antal ordinarie befattningar uppehållits på förordnande, vilket vållat en förskjutning i anslagsbelastningen från avlöningsposten för ordinarie befattningshavare till nu förevarande anslagspost. Då en dylik förskjutning icke utövade någon nämnvärd inverkan på beräkningen av anslaget till sinnessjukhusen i dess helhet och då vid förut gjorda beräkning av beloppet för anslagsposten till avlöningar åt ordinarie befattningshavare hänsyn icke tagits till av förskjutningen uppkommen besparing på nämnda anslagspost, syntes anledning ej föreligga att vid beräkningen av

förevarande anslagspost taga hänsyn till nämnda överbelastning, i den mån den samma hänförde sig till ifrågavarande förskjutning. Därav föranledd överbelastning kunde beräknas uppgå till omkring 80,000 kronor. Av andra orsaker hade anslagsposten överskridits med omkring 120,000 kronor. Vilka dessa orsaker vore, kunde icke exakt angivas, men dels hade anslagsposten under de senare åren icke höjts i proportion till ökningen av antalet befattningshavare, dels hade posten alltifrån början varit lågt beräknad. En höjning av posten från och med budgetåret 1931/1932 med 120,000 kronor i förhållande till postens storlek under budgetåret 1929/1930 syntes därför vara motiverad.

Styrelsen har i följd härav föreslagit, att denna anslagspost måtte för budgetåret 1931/1932 upptagas till $(700,000 + 120,000)$ 820,000 kronor.

I fråga om anslagsposten till *avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m.* har medicinalstyrelsen anfört följande.

Denna post, som för budgetåret 1929/1930 upptagits till 2,340,000 kronor och för budgetåret 1930/1931 till 2,320,000 kronor, hade under förstnämnda budgetår belastats med omkring 2,375,000 kronor. Till detta belopp borde för budgetåret 1931/1932 läggas årskostnaderna för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare vid de nya anstalterna i Vänersborg, Sala och Örebro, vilka kostnader kunde antagas uppgå till 160,000 kronor vid Källshagens sjukhus, 80,000 kronor vid Salaanstalten och 75,000 kronor vid Örebroanstalten. Då vidare den icke-ordinarie personal, som tillkommit i anledning av den vidtagna utvidgningen av sinnessjukhuset vid Piteå, i genomsnitt torde hava haft anställning därstädes endast under hälften av budgetåret 1929/1930, borde vid beräkning av anslagsbehovet under budgetåret 1931/1932 upptagas ett belopp för avlöning åt nämnda personal under ytterligare ett halft budgetår. Detta belopp kunde uppskattas till omkring 25,000 kronor. Å andra sidan borde ifrågavarande anslagspost med hänsyn därtill att viss i det föregående omnämnd ekonomipersonal, som tidigare varit icke-ordinarie, numera överförs till ordinarie stat kunna minskas med ett belopp av 160,000 kronor.

Styrelsen har således beräknat anslagsposten i fråga för budgetåret 1931/1932 till ett belopp av $(2,375,000 + 160,000 + 80,000 + 75,000 + 25,000 - 160,000)$ 2,555,000 kronor, dock att styrelsen föreslagit, att detta belopp skulle avrundas nedåt till 2,550,000 kronor.

I den för budgetåret 1929/1930 gällande staten för statens hospital och asyler var under överrubriken omkostnadsstat upptagen en anslagspost till övriga kostnader för hospitals underhåll å 9,860,000 kronor. Denna post var väsentligen avsedd för bestridande av utgifterna vid statens sinnessjukhus samt för anskaffande av utredningspersedlar för nyinrättade patientplatser. I den för innevarande budgetår fastställda staten för statens sinnessjukhus är motsvarande anslagspost, nu benämnd övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll, upptagen till 10,675,000 kronor. På sätt närmare framgår av 1930 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 51, beräknades i nämnda proposition, att från sistberörda anslagspost skulle bestridas dels kostnaderna för driften vid sinnessjukhusen och för anskaffandet av utredningspersedlar för nyinrättade anstalter, dels ock för tiden 1 januari—30 juni 1931 vissa kostnader, vilka föranledas av den nya sinnessjuklagstiftningen.

I sin skrivelse den 29 augusti 1930 har medicinalstyrelsen vid behandlingen av frågan om *omkostnaderna* vid sinnessjukhusen till en början meddelat, att belastningen å anslagsposten till övriga kostnader för hospitals underhåll under

budgetåret 1929/1930 utgjort 9,562,828 kronor 77 öre, medan utgifterna för samma tid beräknats till 9,860,000 kronor. Därefter anför styrelsen, att omkostnaderna under budgetåret 1931/1932 komme att i flera avseenden utvisa olikheter i förhållande till den sistförflutna perioden. Sålunda komme den utvidgade verksamheten att medföra en ökning av såväl utgifter som inkomster för driften. Vidare hade man för nästa budgetår icke att räkna med någon kostnad för utrustning av nya anstalter. Däremot tillkomme i stället enligt styrelsen dels utgifter för hjälpverksamhet åt sinnessjuka och ökad kostnad till bidrag åt från sinnessjukhusen utskrivna mindre bemedlade patienter, dels ock utgifter för driftkostnadsersättning för den psykiatriska kliniken i Lund.

Beträffande erforderliga medel till driftkostnadsersättning för *psykiatriska kliniken i Lund* har medicinalstyrelsen i huvudsak anfört följande.

Den psykiatriska kliniken i Lund, till vars uppförande utgått bidrag av statsmedel, komme att inom kort tagas i bruk och syntes komma att vara i full drift under nästa budgetår. Enligt det avtal angående anordnande och upprätthållande av nämnda klinik, som den 5 september och 24 oktober 1928 träffats mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena, samt Malmöhus läns landsting, å andra sidan, ålåg det staten att till landstinget utbetala driftkostnadsersättning för på kliniken vårdade sjuka. I Kungl. Maj:ts proposition den 20 mars 1928, nr 205, angående inrättande av ifrågavarande klinik, hade vederbörande departementschef uttalat, att omförmälda driftkostnadsersättning borde bestridas från det anslag, varifrån driftkostnaderna för statens anstalter för sinnessjuka utginge. Nämnda driftkostnadsersättning skulle enligt avtalet utgå för varje underhållsdag för på kliniken vårdade sjuka med ett belopp motsvarande kostnaden per underhållsdag på Lunds lasarett för det år, ersättningen avsåge, dock ej med högre belopp än som motsvarade medelkostnaden per dag för samtliga lasarett i riket, förhöjd med 20 %. Från det enligt nämnda regler beräknade ersättningsbeloppet skulle avräknas de vårdavgifter, som skulle gäldas för på kliniken vårdade sjuka. Enligt nyssnämnda lasarettets årsberättelse för år 1929 hade kostnaden per underhållsdag på lasarettet under nämnda år uppgått till 639.⁹⁸ öre eller i avrundat tal 6 kronor 40 öre, vilket belopp icke syntes komma att med 20 % överstiga samtliga lasarettets medelkostnad per underhållsdag, som år 1928 uppgått till 5 kronor 72 öre. Då kliniken vore avsedd för omkring 100 patienter, skulle driftkostnadsersättningen för helt år kunna beräknas till $(100 \times 365 \times 6.40)$ 233,600 kronor, från vilket belopp emellertid skulle avgå sammanlagda beloppet av de avgifter, som under året skulle erläggas för klinikpatienterna. Enligt Kungl. Maj:ts brev till styrelsen den 15 augusti 1930 skulle dagavgifterna på kliniken under budgetåret 1930/1931 utgå med 10 kronor för enskilt rum, 7 kronor 50 öre för halvskilt rum och 2 kronor 60 öre för plats på allmän sal, med rätt för lasarettsdirektionen att för obemedlade salspatienter enligt för sinnessjukhusen gällande grunder nedsätta sistnämnda avgift till hälften. De sålunda fastställda avgifterna vid kliniken kunde, så vitt nu kunde bedömas, beräknas uppgå till omkring 55,000 kronor för år, i följd varav driftkostnadsersättningen skulle nedgå till omkring 180,000 kronor.

Under hänvisning till det anförda har medicinalstyrelsen föreslagit, att under omkostnadsstaten i staten för statens sinnessjukhus måtte från och med nästa budgetår upptagas en särskild anslagspost med rubriken *driftkostnadsersättning för psykiatriska kliniken i Lund* samt att denna post måtte för budgetåret 1931/1932 förslagsvis beräknas till 180,000 kronor.

Med avseende å den nuvarande anslagsposten till *övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll*, vilken alltså enligt styrelsen icke skulle omfatta statens kostnader för driften av omförmälda psykiatriska klinik, uttalar sig styrelsen på i huvudsak följande sätt.

Styrelsen hade icke ansett sig med säkerhet kunna förutsätta, att den sänkning av priserna på åtskilliga för sinnessjukhusen erforderliga förnödenheter, som inträffat under den senast gångna tiden, skulle fortgå så länge, att densamma komme att påverka kostnaderna under budgetåret 1931/1932 i högre grad än vad fallet varit under det gångna budgetåret. Styrelsen hade därför förutsatt, att till grund för beräkningen av nästa budgetårs utgifter kunde läggas till driften hänförliga utgifter under det gångna budgetåret. Dessa utgifter hade uppgått till ett belopp av 9,222,932 kronor 36 öre. Då det fastställda antalet vårdplatser vid sinnessjukhusen under budgetåret 1929/1930 med inräknande av hälften av de 170 platser, varmed platsantalet vid Piteå hospital från och med den 1 januari 1930 utökats, kunde anses hava utgjort $(12,235 + \frac{170}{2})$ 12,320, familjevården inberäknad, hade utgiften per plats och år uppgått till 748 kronor 61 öre. Under budgetåret 1931/1932 kunde platsantalet vid samtliga anstalter, som då vore i drift, beräknas uppgå till 13,995. Med samma medelkostnad per patient, som beräknats för det gångna budgetåret, skulle alltså utgifterna för driften av statens sinnessjukhus under budgetåret 1931/1932 kunna beräknas komma att uppgå till ett belopp av 10,476,796 kronor 95 öre eller i avrundat tal 10,475,000 kronor.

Vid beräkning av sinnessjukhusens utgifter under budgetåret 1931/1932 borde vidare hänsyn tagas till att sinnessjuklagen den 19 september 1929 och Kungl. Maj:ts stadga samma dag angående sinnessjukvården i riket, som trädde i kraft den 1 januari 1931 och således skulle tillämpas under nämnda budgetår, komme att i vissa avseenden, som närmare angäves i Kungl. Maj:ts proposition den 8 februari 1929 nr 89 angående vissa med förslag till sinnessjuklag m. m. sammanhängande frågor, medföra ökning av de utgifter, som skulle bestridas av förevarande anslag. Sålunda borde årsbeloppet av de understöd, som enligt 86 § av nyssnämnda stadga kunde tilldelas mindre bemedlade å sinnessjukhus intagna, vilka försöksvis utskreves därifrån, beräknas till 5,000 kronor. Den hjälpverksamhet, som enligt 93—100 §§ av nämnda stadga skulle anordnas vid vissa av Kungl. Maj:t bestämda sinnessjukhus, hade av Kungl. Maj:t beräknats komma att medföra dels en engångskostnad för anskaffande av automobiler till belopp av 17,500 kronor, vilken kostnad torde till väsentlig del komma att utgå redan under innevarande budgetår och således icke belasta anslaget för budgetåret 1931/1932, och dels en årskostnad av 40,240 kronor, varav för arvoden åt vid hjälpverksamheten sysselsatta läkare 2,400 kronor, för avlöningar åt för denna verksamhet anlitade e. o. förestånderskor av 2:a klass 14,340 kronor, för traktamentsersättning åt nämnda förestånderskor 11,000 kronor, för rese- och traktamentsersättning åt med hjälpverksamheten sysselsatta läkare 1,500 kronor, för hyra av lokaler för tre hjälpbyråer 3,000 kronor, för underhållskostnad och drift av automobiler 7,500 kronor samt för expeditionskostnader 500 kronor. Av nämnda belopp skulle de beräknade rese- och traktamentsersättningarna om tillhoppa 12,500 kronor utgå av femte huvudtiteln anslag till rese- och traktamentspenningar medan återstoden, tillhoppa 27,740 kronor, komme att belasta förevarande anslag.

Enligt medicinalstyrelsens beräkningar skulle alltså posten till *övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll* kunna för budgetåret 1931/1932 uppskattas

till (10,475,000 + 5,000 + 27,740) 10,507,740 kronor eller i avrundat tal 10,500,000 kronor.

Rörande *inkomsterna* av driften vid sinnessjukhusen anför medicinalstyrelsen härefter följande.

Vid beräkning av sinnessjukhusens till omkostnadsstaten hänförliga inkomster syntes man kunna följa samma beräkningssätt, som av styrelsen tillämpats i fråga om utgifterna.

Under det gångna budgetåret hade inkomsterna uppgått till 10,647,958 kronor 66 öre, motsvarande per år och vårdplats ett belopp av 864 kronor 28 öre. För budgetåret 1931/1932 kunde alltså inkomsterna under förutsättning av oförändrade patientavgifter beräknas komma att uppgå till ett belopp av 12,095,598 kronor 60 öre. Styrelsen ansåge sig emellertid böra framhålla, att, därest sinnessjukhusens omkostnader per dag och patient under år 1930, vilka skulle läggas till grund för fastställandet av patientavgifter för budgetåret 1931/1932, icke komme att utvisa någon ökning i förhållande till motsvarande omkostnader under år 1929, det syntes finnas anledning att nedsätta avgifterna för sinnessjukhusens salspatienter med förslagsvis 10 öre för dag. Med en dylik nedsättning av avgifterna, som kunde beräknas medföra en inkomstminskning av omkring 235,000 kronor för år, syntes man böra räkna för budgetåret 1931/1932.

Genom förändring från och med år 1931 av 12 hospitalsläkarbefattningar av 1:a klass till överläkartjänster av 3:e klass, vilkas innehavare i motsats till hospitalsläkarna åtnjöte förmånen av fri bostad, komme vidare sinnessjukhusens hyresinkomster att minskas med 16,000 å 17,000 kronor årligen.

I anslutning härtill har medicinalstyrelsen uppskattat ifrågavarande inkomster under budgetåret 1931/1932 till (12,095,000 — 235,000 — 17,000) 11,843,000 kronor eller med någon avrundning uppåt till 11,850,000 kronor.

Med denna beräkning har medicinalstyrelsen ansett ifrågavarande anslag böra för nästa budgetår upptagas till (22,450,000 — 11,850,000) 10,600,000 kronor.

Vad till en början beträffar medicinalstyrelsens förslag om *inrättande av vissa nya tjänster* vid Källshagens sjukhus i Vänersborg och andra anstalter ävensom rörande utbyte av en del tjänster mot andra dylika, synes mig det samma tillfyllestgörande motiverat, och får jag alltså tillstyrka bifall till vad medicinalstyrelsen sålunda förordat. Nettokostnaden för statsverket skulle härigenom ökas med omkring 8,000 kronor årligen.

Departements-
chefen.

Jag återkommer i det följande till den redan inledningsvis berörda frågan om avkortning av sjukvårdspersonalens arbetstid och därmed sammanhängande spörsmål om utökning av personalen. Tills vidare utgår jag alltså här från medicinalstyrelsens förut omnämnda framställning, vilken i sagda hänseende är grundad på nuvarande förhållanden.

Därvid kan jag i huvudsak ansluta mig till medicinalstyrelsens beräkningar av medelsbehovet för *personalen vid sinnessjukanstalterna*. Emellertid torde enligt min mening höjningen av posten till vikariatsersättningar kunna i förhållande till staten för löpande budgetår begränsas till 80,000 kronor i stället

för det av medicinalstyrelsen föreslagna beloppet 100,000 kronor. Med denna beräkning skulle posten komma att uppgå till 800,000 kronor.

Vidkommande härefter *omkostnadsstaten* är jag däremot av den uppfattningen, att en avsevärd nedsättning kan äga rum i det av medicinalstyrelsen uppskattade beloppet. Styrelsen utgår i sin beräkning från den faktiska kostnaden per vårdplats och år under budgetåret 1929/1930, vilken kostnad utgjorde 748 kronor 61 öre. Det är emellertid att märka, att motsvarande kostnad för budgetåret 1928/1929 utgjorde allenast 739 kronor 34 öre. Det torde knappast finnas anledning att för nästa budgetår räkna med högre medelkostnad än för sistnämnda budgetår, särskilt i betraktande av att underhållskostnaden såväl beträffande hus som inventarier uppenbarligen måste bliva proportionellt mindre, då ett flertal nyuppförda eller nyinredda anstalter tillkommer. Ävenledes är att märka, att motsvarande anslagspost i fjolårets statsverksproposition beräknades med utgångspunkt från belastningen under budgetåret 1928/1929, vartill lades den uppskattade kostnaden för nya anstalter till den del det beräknades, att desamma skulle komma att redan under innevarande budgetår tagas i bruk. Med tillämpning av samma beräkningssätt kommer man i år till en siffra, som med omkring 200,000 kronor understiger den av medicinalstyrelsen föreslagna. Till ungefär samma resultat kommer man på den först antydda vägen, nämligen att till utgångspunkt taga kostnaden per vårdplats under budgetåret 1928/1929 och därvid tillika taga hänsyn till tillkomsten av flera nya anstalter.

Emellertid kan av annan anledning en ytterligare nedsättning förordas. Av den berättelse, som av kontrollanten av hospitalens ekonomiska förvaltning lämnats över hospitalens drift under år 1929, framgår, dels att nettokostnaderna för utspisning å sinnessjukhusen under nämnda år uppgått till omkring 2,665,000 kronor, dels att utspisningskostnaden per underhållsdag nedgått med omkring 1.7 öre eller till 55.7 öre. Denna kostnadsminskning förklaras vara en följd av att livsmedelspriserna under år 1929 genomsnittligt varit något lägre än året förut. Allmänt är bekant, att nedgången i livsmedelspriserna under sista tiden fortsatt, och man torde vid uppgörande av förslag till stat för nästa budgetår kunna utgå från den sålunda inträdda sänkningen. Med hänsyn härtill har jag ansett mig kunna räkna med att utspisningskostnaden skall under nästkommande budgetår vara omkring 2.5 öre lägre än år 1929. Detta motsvarar en kostnadsminskning för sinnessjukhusen på omkring 130,000 kronor. Liknande prisreduktion lär kunna beräknas även beträffande en del andra i omkostnadsstaten ingående poster. Det synes mig därför berättigat att även i förhållande till den faktiska kostnaden under år 1928 — från vilken jag i det föregående utgått — av nu angivna skäl räkna med en sammanlagd kostnadsminskning av omkring 150,000 kronor.

Såsom en särskild post i omkostnadsstaten har medicinalstyrelsen upptagit statens avgifter för vården å den nya *psykiatriska kliniken i Lund*, därvid styrelsen räknat med att enligt de avtalsmässigt fastställda grunderna statens driftbidrag skall komma att under nästa budgetår uppgå till omkring 180,000 kronor. Då denna siffra är beroende av storleken av de faktiska vårdkostna-

derna vid det sjukhus, till vilket kliniken är anslutet, synes jämväl denna post kunna med hänsyn till den väntade prissänkningen något nedsättas, förslagsvis med 20,000 kronor.

Vad härefter beträffar *inkomsterna* har medicinalstyrelsen beräknat dessa till 11,850,000 kronor, därvid styrelsen utgått från att vårdavgiften skulle i förhållande till nu gällande belopp nedsättas med 10 öre per vård dag. Då tillräcklig anledning till ändring av vårdavgiften, vilken fastställdes till nuvarande belopp så sent som våren 1929, icke synes mig föreligga, har jag ansett inkomstposten kunna ökas med ett belopp, motsvarande skillnaden mellan den nu gällande och den av medicinalstyrelsen ifrågasatta vårdavgiften, eller för helt år 235,000 kronor.

Vidare är att märka, att en omständighet, med vilken medicinalstyrelsen icke haft anledning räkna, torde böra föranleda höjning av posten för övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll. I huvudsaklig överensstämmelse med av generaldirektören Stridsberg i hans betänkande angående planläggning av tjänsteresor m. m. framlagt förslag torde nämligen från nämnda post böra bestridas samtliga utgifter för resekostnads- och traktamentsersättningar till befattningshavare vid statens sinnessjukhus. Posten torde i anledning härav böra ökas med omkring 30,000 kronor eller, om man tillika räknar med resekostnaderna för den nyssnämnda hjälpverksamheten, med i avrundat tal 50,000 kronor.

Enligt dessa kalkyler skulle för nästa budgetår vara att räkna med följande utgifter, nämligen för avlöningar till ordinarie befattningshavare 8,400,000 kronor, för vikariatsersättningar (820,000 — 20,000) 800,000 kronor, för avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare 2,550,000 kronor, för driftkostnadsersättning till psykiatriska kliniken i Lund (180,000 — 20,000) 160,000 kronor och för övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll (10,500,000 — 200,000 — 150,000 + 50,000) 10,200,000 kronor eller tillhopa 22,110,000 kronor. Inkomsterna skulle åter kunna uppskattas till (11,850,000 + 235,000) 12,085,000 kronor.

Anslaget skulle efter denna beräkning behöva upptagas till (22,110,000 — 12,085,000) 10,025,000 kronor eller avsevärt lägre belopp än för innevarande budgetår. Förklaringen till att, trots tillkomsten av nya anstalter, så kan vara förhållandet ligger — jämte i den nyss omförmälda prissänkningen — däri, att för nästa budgetår icke beräknas några medel för inventarier till nya anstalter, för vilket ändamål i anslaget för innevarande budgetår ingår ett belopp av över 800,000 kronor.

Emellertid torde, såsom redan antytts, en omständighet tillkomma, som bör föranleda höjning av det av mig sålunda uppskattade beloppet. Vid behandlingen av förevarande anslag i 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 51) redogjorde min företrädare i ämbetet för en redan då föreliggande fråga om inskränkning i tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus. Jag torde här få återgiva den redogörelse han därvid lämnade för frågans förhistoria.

Reglering av arbetstiden för den vid statens sinnessjukhus anställda sjukvårdspersonalen.

Genom lagen den 17 oktober 1919 (nr 652) om arbetstidens begränsning infördes i vårt land i princip en arbetstid av 8 timmar per dygn eller 48 timmar i veckan.

I 1 § av nämnda lag föreskrevs emellertid, att från lagens tillämpning skulle undantagas bland annat arbete, som bedrives av staten, samt arbete, som är att hänföra till hälso- och sjukvård. En motsvarande bestämmelse fanns intagen jämväl i 1926 års arbetstidslag och återfinnes även i den nu gällande arbetstidslagen av den 16 maj 1930.

I syfte att, i den mån så låte sig göra, bringa tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid hospitalen i överensstämmelse med den i förstnämnda lag fastställda arbetstiden utfärdade medicinalstyrelsen den 17 mars 1920 ett cirkulär med bestämmelser angående tjänstetiden för nämnda personal, att gälla tills vidare och i den mån bostadsförhållandena det medgäve. Genom detta cirkulär, som alltså är gällande, fastställdes tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen att utgöra 240 effektiva timmar per 28 dagar för personal med dagtjänstgöring och 216 effektiva timmar under samma tid för personal med nattjänstgöring. Ut i denna tid skulle icke inräknas a) s. k. passiv tjänstgöring, motsvarande förläggning som reserv för särskilda behov, b) tid för måltider, som intoges utom avdelningarna, c) tid för måltider, som intoges på avdelningarna, då bestämd tid vore därför anslagen, samt d) tid, som åtginge för gång från befattningshavarens bostad till platsen för tjänstgöringen, m. m. dylikt. Befattningshavare skulle vara skyldig att, därest av särskilda omständigheter skulle i vissa fall så påfordras, utan ersättning underkasta sig den utsträckning av den fastställda tjänstgöringstiden, som i varje fall kunde vara av behovet påkallad.

I skrivelse den 25 januari 1925 hemställde *svenska hospitalspersonalens förbund*, bland annat, att åtgärder måtte vidtagas för nedbringande av tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukanstalter till 208 timmar per 30 dagar.

Till följd av remiss avgav *medicinalstyrelsen* utlåtande häröver den 19 februari 1926.

Styrelsen anförde däri, att det syntes böra tagas under övervägande, huruvida icke ifrågavarande personals dagtjänstgöringstid borde nedsättas från 240 timmar per 28 dagar till 240 timmar per 30 dagar, i vilken tid dock icke borde få inräknas s. k. passiv tjänstgöring. Någon nedsättning av nattjänstgöringstiden borde enligt styrelsen icke ifrågakomma. Bestämmelser om minskning av tjänstgöringstiden kunde emellertid icke av styrelsen genomföras, förrän åtgärder vidtagits dels för beviljande av anslag till nya personalbostäder, dels ock för höjning av antalet ordinarie och extra ordinarie befattningshavare vid hospitalsväsendet. Styrelsen hade icke ansett sig böra utan Kungl. Maj:ts be- myndigande igångsätta närmare utredning angående de därför erforderliga anslagen, då en dylik utredning skulle medföra en hel del kostnader.

Genom beslut den 8 juli 1927 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att verkställa utredning rörande förutsättningarna för samt verkningarna av inskränkning — i huvudsaklig anslutning till i styrelsens utlåtande den 19 februari 1926 angivna riktlinjer — av tjänstgöringstiden för den vid statens

sinnessjukvårdsanstalter anställda sjukvårdspersonalen samt att till Kungl. Maj:t inkomma med det förslag och de kostnadsberäkningar, som av utredningen kunde föranledas.

Dylikt förslag har av medicinalstyrelsen, efter hörande av hospitalsdirektionerna i riket, avgivits i skrivelse den 26 september 1929. I denna skrivelse har styrelsen föreslagit *dels* en nedsättning av arbetstiden vid dagtjänstgöring från 240 timmar per 28 dagar till 240 timmar per 30 dagar, *dels ock* en nedsättning av arbetstiden vid natttjänstgöring från 216 timmar per 28 dagar till 216 timmar per 30 dagar. Den föreslagna minskningen i tjänstgöringstiden motsvarar 7,125 procent av den nuvarande tjänstgöringstiden. Styrelsen, som beräknar att, därest tjänstgöringstiden minskas på av styrelsen föreslaget sätt, sjukvårdspersonalen måste ökas i motsvarande proportion, uppskattar behovet av ökad sjukvårdspersonal för förslagets genomförande till 196 befattningshavare, därav 46 ordinarie skötare, 84 ordinarie sköterskor, 13 extra skötare och 53 extra sköterskor.

Rörande *kostnaderna för förslagets genomförande* har medicinalstyrelsen anfört huvudsakligen följande.

De framtida årskostnaderna för avlöning av det ökade antalet befattningshavare kunde beräknas till 524,000 kronor. Till en början behövde man emellertid endast räkna med lön enligt lägsta löneklass i respektive lönegrader för de ordinarie och elevlöner till de icke-ordinarie befattningshavarna. Med hänsyn därtill kunde kostnaderna för det första året uppskattas till ett avsevärt lägre belopp eller omkring 365,000 kronor. Därav erfordrades för avlöningar till ordinarie tjänstemän 275,000 kronor, till vikariatsersättningar 10,000 kronor och till avlöning till icke-ordinarie befattningshavare 80,000 kronor.

Kostnaderna för personalbostäder åt sjukvårdspersonal vid hospitalen kunde beräknas till i medeltal 3,120 kronor för varje befattningshavare. Frågan om beredande av tjänstebostäder åt den nya personalen borde emellertid enligt styrelsen lösas i samband med spörsmålet om anskaffande av de bostäder, som skulle bli behöfliga vid den utrymning av personalbostäder inom sjukavdelningarna, vilken styrelsen i annat sammanhang ifrågasatt. Då förslag rörande sistnämnda spörsmål icke kunde av styrelsen ingivas till Kungl. Maj:t i sådan tid, att anslag för ändamålet kunde begäras av 1930 års riksdag, syntes frågan om personalbostäder åt den nya sjukvårdspersonalen tills vidare få anstå. Till den del sistnämnda personal icke provisoriskt kunde beredas bostäder vid respektive anstalter, finge det ankomma på densamma att själv förhyra lägenheter utom anstalterna. Något anslag för uppförande av bostäder åt denna personal bleve vid sådant förhållande icke omedelbart erforderligt.

I anslutning till vad medicinalstyrelsen sålunda anfört har styrelsen hemställt, att för möjliggörande av en minskning av tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus i enlighet med styrelsens förslag *dels* antalet ordinarie befattningshavare vid nämnda sjukhus måtte från och med den 1 juli 1930 ökas med 46 skötare och 84 sköterskor, *dels* de i staten för statens sinnessjukhus ingående avlöningsposterna måtte för budgetåret 1930/1931 höjas med följande belopp, nämligen posten avlöningar till ordinarie befattningshavare med 275,000 kronor, posten till vikariatsersättningar med 10,000 kronor och posten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare med 80,000 kronor, *dels ock* att anslaget till statens sinnessjukhus måtte för nämnda budgetår höjas med 365,000 kronor.

Över medicinalstyrelsens förslag om inskränkning av tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukvårdsanstalter har *socialstyrelsen* den 14 november 1929 avgivit utlåtande. Styrelsen har i sitt utlåtande först lämnat en redogörelse för personalens tjänstgöringstid vid diverse sjukvårdsinrättningar, särskilt sådana som tillhöra landsting och städer utanför landsting, av vilken redogörelse framgår, att personalen vid dylika inrättningar i allmänhet har en minst lika lång arbetstid som hospitalspersonalens nuvarande. Härefter har styrelsen anfört bland annat följande.

I samband med förslag till revision av lagen om arbetstidens begränsning hade socialstyrelsen år 1921 uttalat den meningen, att arbetstiden för sjukvårdspersonalen, hospitalspersonalen ej undantagen, icke sällan vore betänkligt lång samt att behov av dess reglering föreläge. Styrelsen hade därvid erkänt, att en dylik åtgärd, genomförd medelst allmän lagstiftning, mötte stora svårigheter, och hade därför förordat ett generellt bemyndigande för arbetsrådet att, i den mån så prövades påkallat för verksamhetens ändamålsenliga bedrivande, medgiva annan begränsning av arbetstiden för rörelse, som hade till ändamål att bereda sjukvård. Detta förslag hade emellertid icke godtagits av riksdagen.

Styrelsen, som icke nu haft anledning frånga sin sålunda tidigare intagna ståndpunkt, måste tydligtvis finna, att hospitalens sjukvårdspersonal icke saknade skäl för sina krav på arbetstidens förkortning. Emellertid syntes ett tillmötesgående av berörda krav kunna få vittgående ekonomiska konsekvenser för det allmänna, enär detsamma icke osannolikt komme att föranleda yrkanden på enahanda arbetstidsförkortning för kroppssjukvårdens talrika, av lång arbetstid säkerligen lika betungade personal. Oberoende av denna eventualitet ansåge sig socialstyrelsen böra tillstyrka medicinalstyrelsens här ifrågakvarande förslag till arbetstidsförkortning.

Efter denna redogörelse anförde föredragande *departementschefen* år 1930 följande.

Det arbete, som utfördes av sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus, vore otvivelaktigt ofta såväl fysiskt tröttande som psykiskt påfrestande. Det skulle därför helt visst i och för sig vara önskligt, att nämnda personals tjänstetid kunde förkortas i huvudsaklig anslutning till medicinalstyrelsens föreliggande förslag.

Emellertid skulle ett genomförande av detta förslag ej blott medföra betydande kostnader för statsverket för avlönande av ytterligare sjukvårdspersonal och för anskaffande av nya personalbostäder utan även till följd av sina konsekvenser sannolikt öka landstingens och de större städernas sjukvårdsutgifter i en utsträckning, som icke för närvarande läte sig överblicka. Med hänsyn därtill ansåge departementschefen sig icke då kunna förorda några åtgärder för minskning av tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid sinnessjukhusen. Av medicinalstyrelsen i detta sammanhang föreslagna personalökningar och anslagshöjning påkallade vid sådant förhållande icke någon granskning från hans sida.

Inom riksdagen väcktes i denna fråga motioner i båda kamrarna med yrkande att riksdagen måtte bifalla medicinalstyrelsens förslag i avseende å inskränkning av tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen och i anslutning därtill öka nämnda personal i den omfattning så erfordrades för genomförande av nämnda förslag ävensom vidtaga därav påkallad höjning av de olika anslagsposterna. *Riksdagen* anförde i denna fråga (riksdagens skrivelse 1930 nr 299) följande.

Frågan om arbetstidens begränsning för sjukvårdspersonal hade behandlats i

samband med frågan om förlängd giltighet av lagstiftningen rörande arbetstidens begränsning. I utlåtande i sistnämnda spörsmål hade andra lagutskottet anfört, att arbetstiden vid sjukhusen och därmed jämförliga anstalter i många fall vore lång och för personalen betungande och att det icke syntes kunna bestridas, att erforderliga åtgärder med anledning därav borde vidtagas. Från flera håll hade emellertid uttalats den meningen, att en tillämpning av arbetstidslagen på ifrågavarande verksamhetsgrenar ej skulle innebära en ändamålsenlig lösning av frågan. Utskottet delade denna uppfattning och kunde förty icke förorda bifall till de i ämnet väckta motionerna. Utskottet påpekade emellertid, att frågan om reglering av arbetstiden vid statshospitalen bragts under riksdagens prövning i annat sammanhang. Utgången av denna fråga kunde, enligt utskottets mening, väntas bli av väsentlig betydelse för lösningen av det ifrågavarande spörsmålet i hela dess vidd. Det anmärktes ock i detta sammanhang, att frågan om en internationell reglering av de s. k. anställdas arbetstid varit föremål för övervägande vid den internationella arbetsorganisationens konferens i Genève år 1929 och syntes bli föremål för ytterligare behandling vid konferensen år 1930. Mot vad andra lagutskottet sålunda anförde hade erinran ej framställts från riksdagens sida.

Efter denna redogörelse anförde riksdagen vidare, att de synpunkter, som anförts till stöd för åtgärders vidtagande i nu angivna syfte, hade riksdagen dock måst finna så beaktansvärda, att riksdagen ansett sig icke kunna ställa sig avvisande mot att en utredning i ärendet verkställdes, varigenom konsekvenserna av ett bifall till förslaget kunde helt överblickas.

I anslutning härtill hemställde riksdagen i skrivelsen om ytterligare utredning av frågan om inskränkning av tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus.

Då av riksdagens skrivelse framgick, att den fråga, som ansågs behöva ytterligare utredas, framför allt var den, som avsåg de ekonomiska konsekvenserna av en begränsning av arbetstiden vid kroppssjukhusen motsvarande den medicinalstyrelsen föreslagit beträffande sinnessjukhusen, uppdrog Kungl. Maj:t genom brev den 3 juli 1930 åt medicinalstyrelsen att efter samråd med socialstyrelsen verkställa dylik utredning.

Efter det den sålunda anbefallda utredningen blivit verkställd, har medicinalstyrelsen i skrivelse den 13 december 1930 framlagt resultaten därav.

I skrivelsen meddelar medicinalstyrelsen, att uppgifter rörande sjukvårdspersonalens arbetstid inforrats beträffande 621 kroppssjukhus, men att uppgifter erhållits allenast rörande 476 dylika sjukhus. Enligt styrelsen utgöras emellertid de 145 sjukhus, för vilka uppgifter icke erhållits, nästan undantagslöst av mindre sjukvårdsinrättningar. Uppgifter hava lämnats beträffande 93 lasarett och därmed jämförliga sjukhus — därav 29 delade och 64 odelade — 64 sjukstugor och 65 sanatorier, 10 barnbördshus, 5 barnsjukhus, 3 värdshus, 15 sjukhus, tillhöriga stiftelser eller bolag, 104 epidemisjukhus och 118 anstalter för kroniskt sjuka eller avdelningar för dylika sjuka å ålderdomshem. På grundval av det viktigaste av det sålunda erhållna materialet hava inom socialstyrelsen utarbetats vissa sammanfattande tabeller, utvisande bland annat arbetstidens genomsnittliga längd vid olika grupper av sjukhus och för olika grupper av befattningshavare.

Medicinalstyrelsens och socialstyrelsens utredning.

I anslutning till dessa tabeller, vilka bifogats medicinalstyrelsens skrivelse, anför medicinalstyrelsen bland annat följande.

Av utredningen framginge, att arbetstiden vore kortast vid sjukhusen i Stockholm, Göteborg och Malmö, där den genomsnittliga arbetstiden per 28 dagar utgjorde respektive 249, 240 och 244 timmar. För Norrköping vore motsvarande siffra 273. Inom de olika landstingsområdena utgjorde den lägsta genomsnittssiffran 248 och den högsta 292.

Vad de större sjukvårdsinrättningarna anginge vore arbetstiden kortast vid sanatorierna och längst vid sjukstugorna, medan lasaretten intog en mellanställning.

Av uppgifterna framginge vidare, att vid lasaretten och sanatorierna eleverna och därnäst avdelningssköterskorna och biträdena hade den längsta tjänstgöringstiden. Av den i tabellerna redovisade personalen vid lasaretten och sanatorierna hade 15 % en arbetstid av 290 timmar eller däröver samt 35 % en arbetstid understigande 250 timmar, allt per 28 dagar räknat.

Medicinalstyrelsen anför härefter följande.

Vid bedömande av frågan angående sjukvårdspersonalens arbetstid borde den rastlösa utveckling den slutna sjukvården undergått i vårt land hållas i minnet. Densamma hade ställt ökade krav på det allmännas utgifter. Man hade i möjligaste mån sökt att tillförsäkra de hjälpsökande de nyare hjälpmedel i olika avseenden, som läkekunsten förmådde att skänka, men inför kostnadskonsekvenserna härav i viss mån skjutit undan frågan om nyanställning av erforderlig personal. Arbetstidsproblemet vid sjukhusen syntes ock böra ses mot den bakgrunden, att arbetstiden vid sjukvårdsinrättningarna städse varit mycket lång. Man borde vidare bemärka, att det egentliga sjukvårdsarbetet icke vore att jämföra med vare sig fabriks- eller kontorsarbete. Sjuksköterskorna stode i viss förmansställning. De vore ansvariga för sina respektive avdelningar, deras förråd och tillhörigheter i övrigt. Deras ställning till de sjuka gjorde, att en sträng uppdelning av arbetet i skift vore svår att genomföra. En organisation, som medförde att sjuksköterskan på visst klockslag lämnade sin patient, även om patienten då hade det största behov av henne, vore föga förenlig med sjuksköterskans verksamhet. Detta innebure dock icke, att en omreglering av arbetstiden icke även för dem borde ske, därest en tillfredsställande sådan icke redan ägt rum.

Det låge i öppen dag, att en reglering med bestämda arbetstider läte sig väsentligt lättare genomföra beträffande den underordnade personalen än i fråga om dem, som stode i förmans ställning. I detta avseende torde dock sjukstugorna utgöra ett undantag, och den långa arbetstiden för sjukvårdsbiträdena på sjukstugorna — 285 timmar — syntes styrelsen vitna härom.

Det förtjänade ock erinras om att det icke endast vore »materialets» art och de särskilda krav som detta ställde på sjukvårdspersonalen, som gäve sjukvårdsarbetet en särskild prägel. Det kännetecknades också därav att detta icke ginge kontinuerligt i samma takt. Det kunde i viss utsträckning betecknas som vakttjänst, i vilken vilopausar förekomme. Sålunda inginge i arbetstiden s. k. beredskapstjänst.

Förhållandet mellan denna och den verkliga arbetstiden växlade mycket för olika befattningar, och det borde framhållas, att intensiteten i sjukvårdsarbetet ökats väsentligt under de sista åren. Därmed hade också tjänstgöringstiden i allt högre grad blivit verklig arbetstid.

För bedömande av detta förhållande vore det föreliggande materialet otvivelaktigt icke fullt tillfredsställande, enär primäruppgifterna icke vilade på en fullt enhetlig grund. Med den kännedom styrelsen hade om arbetsförhållandena på de olika lasaretten ansåge sig styrelsen kunna ha rätt utgå ifrån att förekommande skiljaktigheter i uppgifter från vissa sjukhus berodde på, att man beräknat den s. k. beredskapstiden på olika sätt. Självfallet måste även denna tid inräknas i vederbörande befattningshavares tjänstetid, men det syntes skäligt, att denna art av tjänstgöring icke mättes med samma mått som den del av tjänstgöringen, vilken utgjordes av kontinuerligt arbete.

Medicinalstyrelsen övergår härefter till en beräkning av den kostnadsökning, som ett genomförande för sjukvårdspersonalen vid kroppssjukhusen av en arbetstid av 240 effektiva arbetstimmar per 30 dagar — motsvarande 224 timmar per 28 dagar — skulle medföra. I detta avseende anför styrelsen i huvudsak följande.

Antalet befattningshavare, beträffande vilka uppgifter rörande arbetstiden erhållits, uppginge till omkring 9,900. Den genomsnittliga arbetstiden för dessa befattningshavare utgjorde 258 timmar per 28 dagar och överstege alltså med 34 timmar en arbetstid av 224 timmar. Den sjukvårdspersonal, för vilken uppgifter icke erhållits, kunde med ledning av tillgängliga uppgifter angående antalet sjuksängar vid de sjukhus, där denna personal vore anställd, uppskattas till omkring 900 personer. Under förutsättning att den genomsnittliga arbetstiden för denna personal vore densamma som för den redovisade personalen, skulle alltså vid den ifrågasatta reduceringen av arbetstiden nyanställning av personal krävas för ett antal arbetstimmar per 28 dagar av $34 \times (9,900 + 900)$ eller omkring 367,000. Det antal befattningshavare, som skulle behöva nyanställas, skulle enligt denna beräkning utgöra omkring 1,650. Detta antal finge dock anses vara något för lågt med hänsyn till att viss del av sjukvårdspersonalen för närvarande hade en arbetstid, som understeg 224 timmar per 28 dagar. Då enligt de lämnade uppgifterna denna del av personalen omfattade 1,350 personer och den genomsnittliga arbetstiden för dessa befattningshavare uppginge till endast 205 arbetstimmar per 28 dagar, borde till det förut nämnda timantalet 367,000 läggas $1350 \times (224 - 205)$ 19 eller omkring 25,000. Det sammanlagda timantalet, för vilket ny personal erfordrades, skulle då bli 392,000 per 28 dagar, motsvarande ett behov av omkring 1,750 nya befattningshavare. Då det emellertid kunde antagas, att i de lämnade uppgifterna den nuvarande arbetstiden i vissa fall angivits vara högre än den verkliga, syntes sistnämnda siffra kunna reduceras till 1,700, motsvarande omkring 16 % av den nuvarande sjukvårdspersonalen.

Enligt av medicinalstyrelsen inhämtade uppgifter kunde sjukhusens årliga utgifter för var och en av här ifrågavarande befattningshavare i genomsnitt icke beräknas till lägre belopp än 1,500 kronor (kontant och in natura).

I enlighet med dessa beräkningar har medicinalstyrelsen uppskattat ifrågavarande årskostnader till $(1,500 \times 1,700)$ 2,550,000 kronor eller i avrundat tal 2,500,000 kronor. Styrelsen anmärker, att det visserligen icke torde vara omöjligt att genom vissa organisatoriska åtgärder vid sjukhusen uppnå en del besparingar men att det näppeligen kunde antagas, att dessa skulle bli av den storleksordning, att de komme att medföra någon väsentlig minskning av nämnda belopp.

Medicinalstyrelsen har vidare framhållit, att en förkortning av arbetstiden även komme att medföra vissa engångskostnader för anskaffning av bostäder

åt den personal, som måste nyanställas. Rörande storleken av dessa kostnader har styrelsen icke ansett sig kunna framlägga någon beräkning.

Medicinalstyrelsen har till sist påpekat, att en minskning av tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen inom den slutna kroppssjukvården med hänsyn till sina konsekvenser förutsatte synnerligen ingående överväganden. Härom har styrelsen anfört följande.

Det hade redan omnämnts, att en reglering med bestämda arbetstider lättast låte sig genomföra beträffande den underordnade personalen, som i väsentlig utsträckning vore sysselsatt med städning och handräckningsgöromål. Vad den mera kvalificerade personalen beträffade, låge förhållandena olika till vid större och vid mindre sjukvårdsinrättningar. Att de minsta sjukstugorna därvid intoge en särställning hade förut framhållits. Men även på de mindre lasaretten kunde stora svårigheter uppstå. I första hand gällde detta den specialutbildade personalen, nämligen operations- och röntgensköterskor m. fl. Att här anställa en specialutbildad personal enbart för att ersätta den fasta för beredande av fritider syntes vara av ekonomiska skäl svårrealiserbart och även ur andra synpunkter olämpligt, enär ifrågavarande personal icke finge tillräckligt med arbete. För ersättningspersonalen komme en väsentlig del av tjänstgöringen att bli passiv sådan. Här förutsatte en god organisation kombinationer, som kunde framgå endast av ingående undersökningar av förhållandena på de olika anstalterna. Det vore ock på grund av kostnadskonsekvenserna av synnerligen stor vikt att icke större krav på beredskapstjänst ställdes, än de på ort och ställe vunna erfarenheterna synts göra erforderliga för ett tillgodoseende av mera oberäkneligt påkommande operationer och behandlingar. Det kunde ock framhållas, att i en utredning om arbetsförhållandena borde ingå en undersökning av att arbetet på de olika enheterna inom sjukhusen bedreves på ett rationellt sätt. Därvid spelade en möjligast noggrant genomförd dagordning med bestämda tider, som såvitt icke särskilda omständigheter föranledde undantag iakttoges utöver hela linjen, en synnerligen viktig roll.

Departements-
chefen.

I anslutning till vad min företrädare i ämbetet uttalat och riksdagen i den nyss återgivna skrivelsen anfört synes det mig obestriddligt, att starka skäl tala för en inskränkning av arbetstiden för den vid statens sinnessjukhus anställda sjukvårdspersonalen. Den tjänstgöring, som åligger denna personal, är ofta av så ansträngande och uppslitande art, att statsmakterna icke skäligen böra motsätta sig en inskränkning av arbetstiden i överensstämmelse med medicinalstyrelsens år 1929 i ämnet framlagda förslag, detta oaktat den betydande kostnadsökning, som följer av dess genomförande. Den utredning, som numera verkställts rörande de ekonomiska konsekvenser, som för den slutna kroppssjukvårdens del kunna tänkas av ett bifall till förslaget, har visserligen givit vid handen, att en motsvarande inskränkning av tjänstgöringstiden för sjukhuspersonalen vid kroppssjukhusen skulle komma att för landsting, kommuner och enskilda medföra betydande merkostnader, men dessa kostnader synas mig dock icke så stora, att de böra avhålla från den ifrågasatta reformen beträffande hospitalspersonalen. Med hänsyn till de svårigheter av teknisk och ekonomisk art, som en inskränkning av arbetstiden på många håll måste komma att medföra, torde man för övrigt hava att räkna med att även framdeles olika bestämmelser angående sjukvårdspersonalens arbetstid komma att gälla vid olika sjukhus. Det är vid sådant

förhållande icke osannolikt, att summan av de med en eventuell begränsning av arbetstiden vid kroppssjukhusen följande kostnaderna åtminstone till en början kommer att bli mindre än enligt medicinalstyrelsens beräkning.

I överensstämmelse med det anförda anser jag, att statsmakterna böra vidtaga åtgärder för att arbetstiden för sjukvårdspersonalen vid statens sinnessjukhus må kunna, på sätt medicinalstyrelsen föreslagit, nedsättas vid dagtjänstgöring från 240 timmar per 28 dagar till 240 timmar per 30 dagar och vid natttjänstgöring från 216 timmar per 28 dagar till 216 timmar per 30 dagar. Vad som nu erfordras för genomförande av denna begränsning av arbetstiden är beslut om nödig utökning av personalen och beviljande av medel till dess avlöning. Däremot torde med lösning av frågan om nya personalbostäder kunna anstå, till dess denna fråga i ett sammanhang upptages för varje särskild anstalt. De närmare bestämmelserna angående arbetstiden torde böra utformas på sätt medicinalstyrelsen avsett. Den nya regleringen synes, bland annat för beredande av erforderlig tid för omläggning av tjänstgöringen, lämpligen böra träda i tillämpning från och med ingången av kalenderåret 1932.

Vad härefter angår antalet ordinarie befattningar vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1931/1932 har jag i det föregående tillstyrkt medicinalstyrelsens därutinnan i skrivelse den 29 augusti 1930 framlagda förslag. På grund av vad jag nyss anfört angående sjukvårdspersonalens tjänstgöringstid, torde emellertid i detta förslag böra i enlighet med medicinalstyrelsens förslag företagas den ändringen, att för tiden 1 januari—30 juni 1932 antalet skötare bestämmes till $(821 + 46)$ 867 och antalet sköterskor till $(943 + 84)$ 1,027.

Stater m. m.

De olika posterna i staten för statens sinnessjukhus har jag — såsom framgår av vad jag tidigare anfört — för nästa budgetår, med bortseende från frågan om tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen, beräknat på följande sätt.

	Kronor.
Avlöningar till ordinarie befattningshavare	8,400,000
Vikariatsersättningar	800,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare	2,550,000
Driftkostnadsersättning för psykiatriska kliniken i Lund	160,000
Övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll	10,200,000
Summa kronor	22,110,000

Enligt medicinalstyrelsens beräkningar skulle ett genomförande av förslaget rörande tjänstgöringstiden för sjukvårdspersonalen vid sinnessjukhusen till en början medföra en årlig kostnadsökning av 275,000 kronor å posten till avlöningar till ordinarie befattningshavare, av 10,000 kronor å posten till vikariatsersättningar och av 80,000 kronor å posten till icke-ordinarie befattningshavare, allt per budgetår räknat. Mot dessa beräkningar har jag i stort sett icke något att erinra. Då enligt mitt förslag tjänstgöringstiden skulle minskas först från och med den 1 januari 1932, skulle i följd härav nämnda tre anslagsposter behöva för nästa budgetår i förhållande till mina

tidigare beräkningar höjas med hälften av sagda belopp eller med respektive 137,500, 5,000 och 40,000 kronor. På grund härav ävensom med hänsyn därtill att förevarande poster, som blott kunna beräknas ganska approximativt, lämpligen böra upptagas så att ifrågavarande anslag kan bestämmas till ett någorlunda jämnt belopp, anser jag, att de särskilda posterna inom staten för statens sinnessjukhus böra för nästa budgetår beräknas på sätt framgår av följande uppställning.

	Kronor.
Avlöningar till ordinarie befattningshavare	8,525,000
Vikariatsersättningar	800,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare	2,600,000
Driftkostnadsersättning för psykiatriska kliniken i Lund	160,000
Övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll	10,200,000
Summa kronor	22,285,000

Då inkomsterna — såsom jag förut anført — torde böra uppskattas till 12,085,000 kronor, skulle anslaget till statens sinnessjukhus för budgetåret 1931/1932 kunna upptagas till 10,200,000 kronor eller alltså till 100,000 kronor lägre belopp än för löpande budgetår.

Hemställan.

På grund av vad jag i det föregående i olika hänseenden anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels bestämma antalet ordinarie befattningar vid statens sinnessjukhus på följande sätt:

I. Läkarpersonal.

Befattning.	Lönegrad.
13 överläkare av 1:a klass	B 29
15 förste läkare	B 28
4 överläkare av 2:a klass	B 28
14 överläkare av 3:e klass	B 27
31 andre läkare	B 26
1 läkare vid Visby sinnessjukhus	B 26

II. Kontorspersonal.

3 sysslomän av 1:a klass	B 24
9 sysslomän av 2:a klass	B 22
7 sysslomän av 3:e klass	B 21
15 bokhållare	B 15
19 kassörer	B 11
10 kameralbiträden	B 8
13 kanslibiträden	B 7
2 kontorsbiträden	B 4

III. Sjukvårdspersonal.

18 uppsyningsmän av 1:a klass	B 14
24 förestånderskor av 1:a klass	B 12
18 uppsyningsmän av 2:a klass	B 10

Befattning.	Lönegrad.
144 överskötare	B 8
30 förestånderskor av 2:a klass	B 7
867 skötare.....	B 6
267 översköterskor	B 6
1,027 sköterskor	B 3

IV. Ekonomipersonal.

11 maskinmästare av 1:a klass	B 14
7 maskinmästare av 2:a klass	B 12
8 befallningsmän	B 10
29 hantverksföreståndare av 1:a klass	B 10
16 maskinister av 1:a klass	B 10
17 trädgårdsmästare	B 10
102 hantverksföreståndare av 2:a klass	B 8
20 maskinister av 2:a klass	B 8
13 köksförestånderskor av 1:a klass	B 7
10 magasinshandläggare.....	B 7
18 arbetsförestånderskor.....	B 6
12 bageriförestånderskor.....	B 6
10 chaufförer	B 6
15 eldare av 1:a klass	B 6
6 förmän i trädgård och jordbruk	B 6
90 hantverkare	B 6
6 köksförestånderskor av 2:a klass	B 6
19 post- och stadsbud	B 6
16 tvättförestånderskor av 1:a klass	B 6
81 eldare av 2:a klass	B 5
28 föreståndare i stall, ladugård och svinstall	B 5
15 närmaste biträden till köksförestånderska	B 5
22 yttre nattvakter	B 5
9 närmaste biträden till bageriförestånderska	B 3
3 tvättförestånderskor av 2:a klass	B 3
15 närmaste biträden till tvättförestånderska	B 3
35 sömmerskor eller väverskor	B 3

Anm. Under tiden 1 juli—31 december 1931 skall antalet skötare utgöra 821 och antalet sköterskor vara 943.

dels godkänna följande stat för statens sinnessjukhus, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932:

Stat.

A. Avlöningsstat.	Kronor.
Avlöningar till ordinarie befattningshavare, <i>förslagsanslag</i>	8,525,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i> ..	800,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	2,600,000

Femte huvudtiteln.**B. Omkostnadsstat.**

Övriga kostnader för sinnessjukhusens underhåll, <i>förslagsanslag</i>	10,200,000
Driftkostnadsersättning för psykiatriska kliniken i Lund, <i>förslagsanslag</i>	160.000
	Summa kronor 22,285,000

dels ock nedsätta det *ordinarie* förslagsanslaget till *statens sinnessjukhus*, nu 10,300,000 kronor, med 100,000 kronor till kronor 10,200,000.

[56.] 15. **Hospitalsbyggnader.** I proposition nr 165 till 1928 års riksdag äskade Kungl. Maj:t för budgetåret 1928/1929 till hospitalsbyggnader ett extra reservationsanslag av 3,500,000 kronor. I samband med detta äskande framlades en plan för anskaffande av nya platser för den statliga sinnessjukvården, enligt vilken plan den rådande bristen på vårdplatser å de statliga sinnessjukanstalterna var avsedd att fyllas inom en tidsperiod av 10 år. Denna plan, i vilken innefattades jämväl ett förslag rörande ordnandet av frågan om vården av vuxna vanartade sinnesslöa (asociala imbecilla), gick huvudsakligen ut på dels omändring av ett antal på grund av 1925 års försvarsorganisation ledigblivna kasernetablisement till anstalter för sinnessjuka och sinnesslöa, dels uppförande av vissa nya sinnessjukanstalter, dels ock utvidgning av en del förut befintliga statliga sinnessjukhus.

I sin skrivelse i ämnet (nr 287) godtog riksdagen det framlagda förslaget, i vad det avsåg tidsperioden för planens genomförande, samt förklarade sig, såvitt för det dåvarande kunde bedömas, icke hava funnit anledning till erinran mot grunddragen i det framlagda förslaget rörande sättet för platsanskaffningen. För utförande av vissa byggnadsarbeten under budgetåret 1928/1929 beviljade riksdagen anslag till det av Kungl. Maj:t begärda beloppet. Det av riksdagen anvisade anslagsbeloppet åsyftade fortsättande av den utav 1927 års riksdag beslutade utvidgningen av Piteå sinnessjukhus samt påbörjande av arbeten med omändring av kasernetablisement i Sala, Örebro och Vänersborg till anstalter för sinnessjuka och vissa sinnesslöa.

Med bifall till av Kungl. Maj:t i proposition nr 220 därom framställt förslag anvisade 1929 års riksdag (skrivelse nr 288) fortsättningsvis ett extra reservationsanslag av 4,100,000 kronor till hospitalsbyggnader. Detta anslag var avsett *dels* för avslutande av nyssberörda utvidgning av Piteåanstalten och av omändringen av kasernetablisementet i Vänersborg, *dels* för fortsättande av omändringen av kasernetablisementen i Sala och Örebro, *dels* för påbörjande av arbete med omändring av ett kasernetablisement i Jönköping till anstalt för sinnessjuka samt för påbörjande av ett sinnessjukhus vid Umeå, *dels* slutligen för utvidgning av bagerilokalerna inom Vänersborgs nuvarande sinnessjukhus vid Restad ävensom för påbörjande av w. c.-anläggning inom vissa byggnader vid Uppsala sinnessjukhus.

Genom proposition den 21 februari 1930, nr 150, framlade Kungl. Maj:t förslag rörande fortsatt anslag för hospitalsbyggnadsplanens genomförande. De ändamål, för vilka därvid anslag begärdes, voro huvudsakligen fortsät-

tande och avslutande av byggnadsarbetena beträffande anstalterna i Sala och Örebro ävensom fortsatta arbeten med omändringen av kasernetablissemnetet i Jönköping och med uppförande av ett sinnessjukhus vid Umeå ävensom slutligen påbörjande av vissa ombyggnads- och ändringsarbeten vid sinnessjukhusen i Lund och Vadstena samt ny- och ombyggnadsarbeten vid sinnessjukhuset i Växjö. Därutöver beräknades ett mindre belopp för bestridande av kostnader för underhåll av byggnader vid anstalterna i Sala, Örebro och Jönköping samt för vissa utredningar m. m. Sammanlagda anslaget ansågs i propositionen böra beräknas till 4,700,000 kronor. I propositionen redogjordes också för vissa modifikation, som med hänsyn till inträffade förhållanden och särskilt på grund därav att byggnadsprogrammet utvidgats med anstalter för svårskötta obildbara sinnesslöa ansetts böra vidtagas i den ursprungliga planen för anskaffande av det antal nya vårdplatser, som ansetts erforderligt. Jag torde i detta hänseende få hänvisa till en vid nyssnämnda proposition nr 150 fogad översikt över beräknade kostnader för nyanskaffning av hospitalsplatser m. m. under budgetåren 1928/1929—1937/1938, vilken översikt avsåg att återgiva dåvarande departementschefens uppfattning om hur, såvitt då kunde bedömas, planen i sitt utvidgade skick borde i sina huvuddrag fullföljas, såvida icke särskilda omständigheter föranledde avvikelse. Här må endast nämnas, att enligt denna översikt det erforderliga anslaget för budgetåret 1931/1932 kunde beräknas komma att uppgå till 5,990,000 kronor.

Riksdagen godkände vad Kungl. Maj:t i nämnda proposition föreslagit. I anledning av väckt motion beslöt emellertid riksdagen därjämte, att en anstalt för 600 svårskötta obildbara sinnesslöa av mankön skulle, i huvudsaklig överensstämmelse med av riksdagen i skrivelse den 11 juni 1930 (nr 361) angivna grunder, anordnas genom omändring och utbyggnad av det för Södra skånska infanteriregementet avsedda men icke fullbordade kasernetablissemnetet i Lund för en beräknad kostnad av högst 4,140,000 kronor. Det belopp, som för nämnda ändamål erfordrades för innevarande budgetår, ansåg riksdagen kunna begränsas till 100,000 kronor, och enligt vad riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat, komme å hittills för hospitalsbyggnader anvisade anslag så stora reservationer att uppstå, att höjning av det för budgetåret 1930/1931 begärda anslaget icke på grund av detta riksdagens beslut behövde ifrågakomma. Emellertid förklarade riksdagen, att riksdagen i detta sammanhang ville hava såsom sin mening uttalat, att därest det ur budgetsynpunkt skulle visa sig erforderligt, anslag för anordnande av berörda anstalt i Lund syntes under kommande budgetår böra beredas av medel, fonderade av rusedrycksinkomster.

För nästkommande budgetår erfordras nu medel för fortsättande av de pågående arbetena med nya anstalter i Jönköping och vid Umeå samt med omändringar å anstalterna i Växjö, Vadstena och Lund ävensom till den av riksdagen beslutade sinnesslöanstalten i Lund. För sistnämnda ändamål har för denna budgetperiod beräknats en summa av 1,300,000 kronor. Samman-

lagda beloppet av de anslag, som för de nu angivna ändamålen av medicinalstyrelsen respektive byggnadsstyrelsen ansetts erforderliga för nästa budgetår, uppgår, däri inberäknat visst mindre belopp för underhåll av byggnader vid Jönköpingsanstalten, till i det närmaste 7,300,000 kronor. Därjämte har medicinalstyrelsen ifrågasatt anslag för följande nya arbeten, nämligen vatten- och avloppsledning till bostadshus vid sinnessjukhuset vid Uppsala, reparation av köksbyggnad och värmeledning samt nytt ångpannehus vid sinnessjukhuset i Lund, nytt bostadshus för betjäning och reparation av köket vid Restads sjukhus vid Vänersborg, nytt bostadshus för betjäning vid Kristinehamns sjukhus samt ersättning åt Malmöhus läns landsting i anledning av övertagande av den landstinget tillhöriga, vid sinnessjukhuset i Lund anordnade upptagningsanstalten för sinnessjuka. Summan av de belopp, som för dessa nya ändamål begäras för nästa budgetår, uppgår till 1,055,000 kronor. Sammanlagt skulle alltså enligt medicinalstyrelsens och byggnadsstyrelsens förslag behöva beviljas omkring 8,350,000 kronor.

Definitiva förslag rörande samtliga nyss omnämnda nya byggnadsfrågor hava ännu icke inkommit. På grund därav är jag icke nu i tillfälle att taga slutlig ståndpunkt till de föreliggande spörsmålen. Redan här nödgas jag emellertid förklara, att det av allmänna budgethänsyn icke lär bli möjligt att för nästa budgetår bereda så stort anslag, som skulle erfordras, därest alla de berörda ändamålen nu skulle tillgodoses. En avsevärd beskränkning lär alltså bli erforderlig. Viss begränsning synes också kunna företagas på grund därav, att, enligt vad jag inhämtat, reservationer kunna beräknas uppstå på för tidigare budgetår beviljade anslagsbelopp. Det belopp, som torde böra begäras för nästa budgetår, synes mig efter den förberedande prövning, som med tillgängligt material hittills kunnat företagas, ur nu angivna utgångspunkter tills vidare kunna beräknas till 6,400,000 kronor.

Enligt vad nyss framhållits anförde 1930 års riksdag, att därest så ur budgetsynpunkt skulle visa sig erforderligt, anslag för sinnesslöanstalten i Lund borde beredas av medel, som fonderats av rusdrycksinkomster.

Med hänsyn till det statsfinansiella läget vill jag, under hänvisning tillika till vad chefen för finansdepartementet anförde i samband med inkomstberäkningen för nästa budgetår, ansluta mig till den av riksdagen sålunda uttalade uppfattningen.

Då, enligt vad jag nyss anförde, ärendet ännu icke befinner sig i det skick, att definitivt förslag kan framläggas däri, torde medel för ändamålet i riksstatsförslaget endast böra preliminärt beräknas. Jag får således hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, i avvaktan på den proposition i ämnet, som må bli riksdagen förelagd,

dels till hospitalsbyggnader för budgetåret 1931/1932 beräkna ett extra reservationsanslag av kronor 6,400,000;

dels ock beräkna, att av nämnda belopp 1,300,000 kronor skola utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

16. **Bidrag till sinnessjukvården i Stockholm, Göteborg och Malmö, oförändrat ordinarie förslagsanslag** kronor 1,300,000.

[57.] 17. **Anstalter för obildbara sinnesslöa.** Under femte huvudtiteln, avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, äro uppförda särskilda ordinarie förslagsanslag till vissa slag av icke statliga vårdanstalter, nämligen anstalter för obildbara sinnesslöa, anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, och epileptikeranstalter. Storleken av dessa anslag för innevarande budgetår utgör respektive 760,000, 820,000 och 175,000 kronor.

Statsbidrag till ifrågavarande anstalter utgå enligt grunder, som innefattas dels i kungörelse av den 24 oktober 1919 (nr 658) angående understöd av statsmedel åt anstalter för obildbara sinnesslöa, med däri genom kungörelser den 11 april 1924 (nr 146), den 18 juni 1927 (nr 210) och den 19 december 1930 (nr 444) gjorda ändringar, dels ock i kungörelse av den 24 oktober 1919 (nr 659) angående understöd av statsmedel åt anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, och åt epileptikeranstalter, med däri genom kungörelser den 9 november 1922 (nr 526), den 11 april 1924 (nr 147), den 18 juni 1927 (nr 211) och den 19 december 1930 (nr 445) gjorda ändringar.

1930 års kungörelseändringar sammanhännga med inrättandet från och med 1931 års ingång av en befattning såsom sinnesslöinspektör och innebära allenast, att den tillsyn över ifrågavarande anstalter, som hittills utövats av överinspektören för sinnessjukvården i riket, numera skall utövas av sinnesslöinspektören.

Beträffande statsbidragens belopp och de ändringar, som därutinnan vidtagits, tillåter jag mig att hänvisa till de redogörelser i ämnet, som lämnats vad angår tiden till och med år 1925 i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (femte huvudtiteln, sid. 203) och vad angår tiden därefter i 1928 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 199). Här må endast erinras, att statsbidragen utgå med vissa för olika kategorier av å anstalterna intagna sinnesslöa och fallandesjuka bestämda belopp för halvår, respektive lästermin.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning har belastningen under budgetåret 1929/1930 utgjort, för anslaget till anstalter för obildbara sinnesslöa 773,298 kronor, för anslaget till anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, 828,177 kronor samt för anslaget till epileptikeranstalter 178,467 kronor.

Uti en inom *medicinalstyrelsen* upprättad, den 26 september 1930 dagtecknad promemoria hava beräkningar verkställtts i avseende å anslagsbehovet under förevarande tre anslag beträffande budgetåret 1931/1932.

Vad först angår anslaget till *anstalter för obildbara sinnesslöa* har i promemorian anförts huvudsakligen följande.

Antalet vårdplatser vid statsunderstödda anstalter för obildbara sinnesslöa hade under budgetåret 1929/1930 ökats med 125. Statsbidrag för en del av de nytillkomna platserna hade utgått redan under nämnda budgetår och således inverkat på belastningssiffran för detsamma. Med hänsyn tagen bland annat härtill kunde det belopp, varmed tillkomsten av sagda antal nya vårdplatser komme att öka utgifterna å anslaget under följande budgetår, beräknas till omkring 40,000 kronor.

Belastningen å anslaget syntes i anledning därav kunna för budgetåret 1931/1932 beräknas till (773,298 + 40,000) 813,298 kronor eller i avrundat tal till minst 810,000 kronor.

Rörande anslaget till *anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka*, anföres i promemorian, att antalet vårdplatser å dylika anstalter under sistförflutna budgetår ökats med 96 samt att man i följd härav hade att för kommande budgetår räkna med en ökad belastning av omkring 20,000 kronor. Med utgångspunkt från den senaste belastningssiffran har medicinalstyrelsen därför beräknat anslagsbelastningen under nästa budgettermin till (828,177 + 20,000) 848,177 kronor eller till omkring 850,000 kronor.

Beträffande slutligen anslaget till *epileptikeranstalter* har i promemorian, med hänsyn till under budgetåret 1929/1930 nytillkomna 81 vårdplatser å dessa anstalter, räknats med en ökad belastning för nästa budgettermin av omkring 38,000 kronor i förhållande till sistförflutna budgetår. Då utgifterna under sistnämnda budgetår uppgått till 178,467 kronor, kunde belastningen för nästa budgetperiod uppskattas till omkring (178,467 + 38,000) 216,467 kronor eller i avrundat tal 215,000 kronor.

Departements-
chefen.

Enligt de av medicinalstyrelsen verkställda beräkningarna rörande belastningen å förevarande tre anslag för budgetåret 1931/1932 — vid vilka beräkningar grunderna för statsbidragens utgående förutsatts skola förbli oförändrade — skulle en icke obetydlig höjning av anslagen behöva företagas. Då den uppskattade höjningen i samtliga fallen hänförs till motsedd ökning av utgifterna på grund av nya bidragsberättigade platser och anledning till ändring av bidragsgrunderna för närvarande icke föreligger, torde av densamma böra föranledas en höjning av anslagsbeloppen.

Mot de uppskattade belastningsbeloppen har jag med denna utgångspunkt i huvudsak icke något att erinra. Dock synes mig — med hänsyn till den alltjämt fortgående ökningen av antalet vårdplatser å ifrågavarande anstalter — de av styrelsen beräknade, nedåt avrundade beloppen till anstalter för obildbara sinnesslöa och till epileptikeranstalter vid anslagens bestämmande böra höjas med respektive 10,000 och 5,000 kronor. Anslagen torde alltså i riksstaten för nästa budgetår böra upptagas, anslaget till anstalter för obildbara sinnesslöa med 820,000 kronor, anslaget till anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, med 850,000 kronor och anslaget till epileptikeranstalter med 220,000 kronor.

Medan jag rörande sistnämnda båda anslag gör framställning under nästföljande två punkter, hemställer jag under förevarande punkt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *anstalter för obildbara sinnesslöa*, nu 760,000 kronor, med 60,000 kronor till kronor 820,000.

[58.] 18. **Anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka.** Hänvisande till vad jag anfört under näst föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka*, nu 820,000 kronor, med 30,000 kronor till kronor 850,000.

[59.] 19. **Epileptikeranstalter.** Åberopande vad jag anfört under punkten 57 får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *epileptikeranstalter*, nu 175,000 kronor, med 45,000 kronor till kronor 220,000.

[60.] 20—21. **Statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar.** Till upprätthållande av verksamheten vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed har 1930 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning, för budgetåret 1930/1931 anvisat dels till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. ett extra anslag av 27,200 kronor, dels ock till bidrag till driftkostnader i övrigt ett extra förslagsanslag av 34,000 kronor.

Genom brev den 9 maj 1930 har Kungl. Maj:t fastställt avlönings- och omkostnadsstater för anstalten för budgetåret 1930/1931.

Avlöningsstaten har följande utseende:

Avlöningsstat.

	L ö n			Tjänstgöringspenningar	Summa	
	Oreducerat belopp	Pensionsavgift motsvarande belopp	Reducerat belopp			
1 föreståndare.....	2,300	100	2,200	1,200	3,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 400 kronor, efter 10 år med ytterligare 400 kronor och efter 15 år med än ytterligare 400 kronor.
1 lärare.....	1,600	50	1,550	1,000	2,550	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor, efter 10 år med ytterligare 300 kronor och efter 15 år med än ytterligare 300 kronor.
1 räkenskapsförare	1,400	50	1,350	800	2,150	Efter 5 år kan lönen höjas med 250 kronor, efter 10 år med ytterligare 250 kronor och efter 15 år med än ytterligare 250 kronor.
1 lärarinna	1,400	50	1,350	800	2,150	
1 arbetsledare.....	1,000	25	975	500	1,475	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
5 "	5,000	125	4,875	2,500	7,375	
1 husmoder	700	25	675	—	675	Efter 5 år kan lönen höjas med 50 kronor och efter 10 år med ytterligare 50 kronor. Därjämte fri kost och tvätt samt möblerad bostad.
Till vikariatsersättningar, extra personal, tjänstepersonal och ålderstillägg.....	—	—	—	—	7,425	
Summa kronor	—	—	—	—	27,200	

Anmärkingar:

1. Samtliga befattningshavare erhålla fri bostad eller hyresersättning, fri uppvärmning (eller bränsle) samt, om elektriskt ljus införts, fri belysning. Huggning och sågning av bränsle ävensom armatur och lampor för elektrisk belysning bekostas dock av befattningshavaren.
2. Husmodern äger under semester rätt till kontant ersättning för kost med det belopp för dag, vartill kosthållet för henne beräknats.
3. Därest föreståndare eller lärare äger delaktighet i statsunderstödd pensionsanstalt, höjes avlöningen med mot pensionsavgift svarande belopp.

Omkostnadsstaten framgår av den jämförelse med anstaltsstyrelsens äskande i sådant hänseende för nästa budgetår, till vilken jag i det följande återkommer.

I en av skolöverstyrelsen med utlåtande den 30 augusti 1930 överlämnad skrivelse har *anstaltens styrelse* gjort framställning om äskande av anslag för anstaltens verksamhet under budgetåret 1931/1932. Styrelsen har därvid, liksom skett vid de beräkningar, som ligga till grund för nu gällande stater, utgått från ett elevantal vid anstalten av 55.

Anstaltsstyrelsen har emellertid anmärkt, att elevantalet under nästa arbetsår i själva verket kunde antagas bli avsevärt mindre. Ett stort antal elever, som mer lämpade sig för vård å slutan stalt, torde nämligen komma att överföras till de nya statsanstalterna för manliga asociala imbecilla — i Sala och Vänersborg — utan att motsvarande antal nyintagningar komma att äga rum, eftersom alla till uppfostringsanstalten å Salbohed anmälda, som ej vore minderåriga, numera hänvisades till nämnda anstalter. Därest på grund härav beläggningen komme att minskas därhän, att den gamla sjukhusbyggnaden vid Salbohed icke vidare behövde tagas i anspråk för bostadsändamål, skulle antalet befattningshavare kunna minskas med en arbetsledare och en nattvakt.

Vidare har anstaltsstyrelsen påpekat, att ett genomförande av väckt förslag om överförande från Salbohedsanstalten till det föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina tillhöriga skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall av de elever vid Salbohedsanstalten, vilka åtnjöte egentlig skolundervisning — för närvarande 6 å 7 till antalet — skulle möjliggöra en ytterligare minskning av personalen vid Salbohed, i det att en lärare och en lärarinna då skulle kunna indragas.

Anstaltsstyrelsen har emellertid i sitt förslag till *avlöningsstat* utgått från att antalet befattningshavare skall bibehållas oförändrat. Förslaget överensstämmer med den för budgetåret 1930/1931 gällande avlöningsstaten med undantag allenast beträffande anslagsposten till vikariatsersättningar, extra personal, tjänstepersonal och ålderstillägg. Denna post föreslås höjd med 375 kronor till 7,800 kronor, i följd varav till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. för nästkommande budgetår skulle erfordras ett till 27,575 kronor förhöjt anslag. Den ifrågasatta ökningen med 375 kronor har avsetts till ålderstillägg och motsvarar *dels* kostnadsökningen för ålderstillägg till en arbetsledare, för vilken rätt till sådant tillägg inträtt med ingången av år 1931 (50 kronor), *dels ock* halvårskostnaden för ålderstillägg åt föreståndaren och räkenskapsföraren, vilka från och med den 1 januari 1932 torde bli berättigade till sådant tillägg (200 + 125 kronor).

För bestämmande av storleken av förslagsanslaget till *driftkostnader i övrigt* vid anstalten har styrelsen uppgjort följande beräkning (för jämförelse angivas här motsvarande poster i nu gällande omkostnadsstat):

Omkostnadsstat.

	Stat för 1930/1931 kronor.	Beräkning för 1931/1932 kronor.	
<i>Utgifter:</i>			
Utspisning för personalen (6 st. à kronor 1: 60 per dag), förslagsvis	3,285	3,504	—
Utspisning för eleverna (55 st. à 85 öre per dag), förslagsvis	16,060	17,063	75
Beklädnad och sängkläder, förslagsvis	6,000	6,500	—
Undervisning, förslagsvis	500	400	—
Hälso- och sjukvård, förslagsvis	2,200	2,200	—
Eldning, belysning och elektrisk kraft, förslagsvis	8,500	8,000	—
Renhållning, förslagsvis	1,000	1,000	—
Byggnader, förslagsvis	3,000	5,000	—
Inventarier, förslagsvis	¹⁾ 7,000	1,500	—
Arbetens bedrivande, förslagsvis	400	400	—
Elevbelöningar, förslagsvis	550	550	—
Idrotts- och lekmaterial, förslagsvis	350	350	—
Expenser och diverse, förslagsvis	8,755	9,032	25
Summa	57,600	55,500	—
<i>Inkomster:</i>			
Avgifter för 4 epileptiska elever à 800 kronor, förslagsvis	3,200	3,200	—
Avgifter för 51 icke-epileptiska elever à 400 kronor, förslagsvis	20,400	20,400	—
Statens tillskott, förslagsvis	34,000	31,900	—
Summa	57,600	55,500	—

¹⁾ Av detta belopp avsågos högst 4,000 kronor för inköp av en ny lastautomobil och högst 2,000 kronor för inköp av 50 nya järnsängar.

Till grund för driftkostnadsförslaget har styrelsen lagt de verkliga utgifterna och inkomsterna under räkenskapsåren 1927/1928, 1928/1929 och 1929/1930. För att påvisa medelsbehovet å olika poster har styrelsen vidare hänvisat till en redogörelse över de olika utgifts- och inkomstposterna under nyssnämnda perioder. Till närmare motivering av sitt förslag har styrelsen beträffande vissa poster å utgiftssidan anfört i huvudsak följande.

De sammanlagda kostnaderna för *utspisning för personal och elever* hade under treårsperioden 1927/1930 i medeltal uppgått till 19,716 kronor 56 öre per år. Utgifterna för budgetåret 1928/1929 hade utgjort 18,828 kronor 73 öre och utgifterna för budgetåret 1929/1930 20,722 kronor 29 öre. Anledningen till kostnadsökningen vore den att elevantalet, som under det förra budgetåret i genomsnitt utgjort allenast 50, under det senare budgetåret ökats till 55. Styrelsen föreslog därför, att den per dag beräknade utspisningskostnaden måtte höjas för eleverna från 80 öre till 85 öre och för personalen från 1 krona 50 öre till 1 krona 60 öre. Därest inkomsterna komme att beräknas efter ett lägre antal elever än 55, syntes en ytterligare höjning av kostnaden för utspisning per elev och dag nödvändig.

I likhet med föregående år hade styrelsen till *beklädnad och sängkläder* beräknat 100 kronor per elev och år. Det överskjutande beloppet, 1,000

kronor, vore avsett till att täcka vad som under året kunde gå ut av klädesförrådet åt elever, som utskreves eller utackorderades i kontrollerad familjevård. Utgifterna under denna post hade under budgetåret 1929/1930 uppgått till 6,545 kronor 94 öre. Styrelsen föresloge följaktligen, att posten nu måtte upptagas till 6,500 kronor.

Beträffande posten till *undervisning* föresloge styrelsen en sänkning med 100 kronor. Därest skolhemsavdelningen skulle upphöra, syntes posten kunna helt utgå.

Medelkostnaden för *eldning, belysning och elektrisk kraft* hade under de tre sistförflutna budgetåren, fränsett viss engångskostnad, utgjort 7,749 kronor 28 öre. Med hänsyn därtill syntes posten kunna nedsättas till 8,000 kronor.

Det för *byggnader* beräknade beloppet hade under flera år visat sig otillräckligt, varför en mängd nödvändiga reparationer måst uppskjutas. Enligt styrelsen borde därför denna anslagspost, som för närvarande vore upptagen till 3,000 kronor, höjas till 5,000 kronor.

Utgifterna under posten *inventarier* hade under de senaste tre budgetåren, efter frånräknande av en engångskostnad för inköp av en automobil, uppgått till 1,394 kronor. Denna post hade därför av styrelsen upptagits till 1,500 kronor.

Posten *expenser och diverse* hade för budgetåret 1929/1930 belastats med 9,423 kronor 40 öre. Utgifterna under denna post hade av styrelsen för nästa budgetår beräknats till något lägre belopp eller till 9,032 kronor 25 öre.

Över anstaltsstyrelsens ifrågavarande framställningar hava yttranden avgivits av *pedagogiska inspektören för sinnesslöundervisningen*, skolföreståndarinnan Signe Lagerwall ävensom av *överinspektören för sinnessjukvården i riket*, överläkaren E. Göransson, vilka båda förklarat sig icke hava något att erinra mot framställningarna.

För egen del har *skolöverstyrelsen* i sitt förenämnda utlåtande den 30 augusti 1930 tillstyrkt anstaltsstyrelsens förslag och därvid anfört följande.

Då anstaltsstyrelsen i sin framställning ingående och, såvitt överstyrelsen kunnat finna, jämväl övertygande motiverat de olika utgiftsposterna, hade överstyrelsen ansett sig icke behöva upptaga dem till närmare behandling. Överstyrelsen ville emellertid framhålla att, för den händelse de för skolundervisning lämpliga skyddslingarna skulle komma att överföras till annan anstalt, Salbohedsanstaltens ställning skulle komma att bli en väsentligen annan än den dittillsvarande, och att därigenom, såsom jämväl anstaltsstyrelsen erinrat, anslagsbehovet skulle förändras. Då överstyrelsen icke hade sig bekant, huruvida förutsättningarna i nu berörda avseende under budgetåret 1931/1932 komme att bli andra än de dittills föreliggande, hade överstyrelsen icke kunnat ingå i prövning av de jämkningar, som eventuellt kunde påkallas därav.

På grund av vad sålunda anförts har överstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till uppehållande av verksamheten vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed för budgetåret 1931/1932 anvisa *dels* till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. ett *extra* anslag av 27,575 kronor, *dels ock* till bidrag till driftkostnader i övrigt vid anstalten ett *extra* förslagsanslag av 31,900 kronor.

Innan jag ingår på en närmare prövning av föreliggande förslag, torde jag få erinra, att, såsom redan antytts, i olika sammanhang uppkommit fråga angående ändrad användning av statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed.

Sålunda framhöll 1930 års riksdag vid behandlingen av en till nämnda års riksdag avlåten proposition (nr 109) angående bidrag och lån för ändrad organisation vid skyddshemmet åkerbrukskolonien Hall, vilken proposition av riksdagen bifölls, vikten av att i samband med den föreslagna omorganisationen av skyddshemmet de å Salbohedsanstalten intagna bildbara sinnesslöa elever, som åtnjöte undervisning, måtte kunna beredas utrymme å Hall, där redan en del dylika elever funnes intagna. Därigenom skulle statsverket uppnå den fördelen att för framtiden icke behöva upprätthålla särskild undervisningsverksamhet å Salbohed för det ringa antal sådana elever, som tillhörde denna anstalts klientel.

I anledning av riksdagens berörda uttalande har i den överenskommelse rörande organisationen av åkerbrukskolonien Hall, som i anslutning till i berörda proposition förordade förslag den 20 juni 1930 ingicks mellan Kungl. Maj:t och kronan, å ena sidan, och föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina såsom ägare av nämnda koloni, å den andra, intagits en bestämmelse av innebörd att, därest Kungl. Maj:t förordnar om nedläggande av den å statens vårdanstalt för sinnesslöa gossar å Salbohed bedrivna undervisningen för bildbara sinnesslöa, föreningen skall vara skyldig att, i den mån så påkallas, bland eleverna å två av de till kolonien Hall hörande hemmen mottaga sinnesslöa av den art, som nu undervisas å Salbohedsanstalten.

För närvarande föreligger ett från annan utgångspunkt framställt förslag, avseende dels överflyttning till kolonien Hall av den vid Salbohedsanstalten bedrivna verksamheten, i vad densamma avser minderåriga, samt dels förändring av den nuvarande Salbohedsanstalten till en med statens sinnesslöanstalt i Sala förenad jordbrukskoloni. Genom beslut den 20 september 1930 har Kungl. Maj:t i anledning härav anbefallt medicinalstyrelsen att verkställa och till Kungl. Maj:t inkomma med närmare utredning, huruvida, på vad sätt och till vilken kostnad den nuvarande uppfostringsanstalten för sinnesslöa gossar å Salbohed lämpligen må kunna tagas i anspråk för en med sinnesslöanstalten i Sala förenad jordbrukskoloni, ävensom bemyndigat styrelsen att vid utförande av utredningen i erforderlig omfattning anlita biträde av tekniskt utbildade personer. Ifrågavarande utredning kan icke förväntas vara avslutad så tidigt, att ett på utredningens resultat grundat förslag kan föreläggas innevarande års riksdag.

Då frågan om överflyttning av vissa elever från Salbohedsanstalten till åkerbrukskolonien Hall nära sammanhänger med spörsmålet om Salbohedsanstaltens framtida användning överhuvud, torde någon dylik överflyttning i avbidan på lösningen av sistnämnda spörsmål icke böra äga rum. I varje fall kan sådan överflyttning icke lämpligen ske, förrän den nya organisationen på Hall är genomförd, vilket ännu icke är fallet.

Med hänsyn till det anförda utgår jag i det följande från att Salbohedsanstalten jämväl under budgetåret 1931/1932 kommer att användas för sitt hittillsvarande ändamål.

Jag övergår nu till att från denna utgångspunkt granska anstaltsstyrelsens anslagsberäkningar för nästa budgetår.

Såsom framgår av den här lämnade redogörelsen, har anstaltsstyrelsen baserat sina beräkningar på ett oförändrat elevantal men samtidigt ifrågasatt, huruvida möjligen med hänsyn till nytillkomna statliga sinnesslöanstalter antalet elever å Salbohed borde uppskattas till en lägre siffra. Med anledning härav får jag erinra, att vid sinnessjukanstalten i Vänersborg (Källshagens sjukhus), vilken tagits i bruk den 1 juli 1930, inrättats en avdelning för manliga asociala imbecilla, samt att jämväl den förut omförmälda Salaanstalten, som tagits i bruk under hösten 1930, är avsedd för sinnesslöa av sistnämnda kategori. I vad mån tillkomsten av dessa anstalter kommer att inverka på elevantalet vid Salbohedsanstalten, kan ännu ej med någon säkerhet bedömas. Då beslut fattades om inrättande av Vänersborgs- och Salaanstalterna, förut-sattes, att desamma i första hand skulle beläggas med patienter från statens sinnessjukhus, som därigenom skulle erhålla möjlighet att mottaga ett motsvarande antal nya sinnessjuka i behov av anstaltsvård. Vidare lär man hava ansett angeläget, att sinnesslöa, som hittills icke alls kommit i åtnjutande av anstaltsvård, skulle därefter erhålla plats å de nya sinnesslöanstalterna. Däremot torde man knappast hava räknat med att där skulle annat än i sista hand intagas patienter tillhörande det klientel, som hittills vårdats å Salbohedsanstalten. I avvidan på närmare erfarenhet rörande de nya sinnesslöanstalternas inverkan å elevantalet vid Salbohed anser jag mig fördenskull här böra förutsätta, att anstalten även under nästa budgetår kommer att vara i huvudsak fullbelagd. Jag utgår därför — i likhet med anstaltsstyrelsen — vid anslagsberäkningen från ett elevantal av 55.

Då jag alltså ansett mig böra förorda, att inkomstsidan — som ju är beroende av elevantalet — bibehålles oförändrad, lär därav böra följa, att även avlöningsstaten lämnas orubbad. Denna min ståndpunkt innebär givetvis icke, att hela den nuvarande personalen bör under alla förhållanden under nästa budgetår bibehållas. Tvärtom förutsätter jag att, därest elevantalet skulle mera avsevärt nedgå, detta bör föranleda viss reducering av anstaltspersonalen.

Enligt anstaltsstyrelsens förslag skulle den i staten upptagna anslagsposten till vikariatsersättningar, extra personal, tjänstepersonal och ålders-tillägg, nu å 7,425 kronor, höjas med det belopp av 375 kronor, som erfordras för täckande av vissa ökade kostnader för ålderstillägg. Mot en dylik höjning har jag icke något att erinra. Emellertid torde för avrundning av anslaget och statens slutsumma ökningen av ifrågavarande anslagspost böra bestämmas till 400 kronor, varigenom anslaget till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. skulle komma att uppgå till 27,600 kronor.

Vidkommande *omkostnadsstaten* har jag med hänsyn till vad jag i andra sammanhang framhållit beträffande inverkan av livsmedelsprisernas nedgång icke kunnat finna tillräckliga skäl vara anförda för biträdande av styrelsens förslag om höjning av de beräknade dagsportionskostnaderna för personal och elever utan anser, att dessa kostnader liksom i nu gällande stat böra upptagas till 1 krona 50 öre respektive 80 öre. I enlighet därmed får jag förorda, att posten till *utspisning för personalen* beräknas till 3,285 kronor och posten till *utspisning för eleverna* till 16,060 kronor.

Anstaltsstyrelsens förslag innebär vidare vissa höjningar av posterna till *beklädnad och sängkläder, byggnader* samt *expenser och diverse*. Mot dessa höjningar, vilka i huvudsak grundats på senaste belastningssiffror, har jag icke något att erinra.

Beträffande övriga poster i *omkostnadsstaten* innebär styrelsens förslag, att posterna till *undervisning* samt till *eldning, belysning och elektrisk kraft* och till *inventarier* skulle nedsättas, medan återstående poster skulle upptagas till oförändrade belopp. Detta förslag anser jag mig kunna biträda, dock med undantag för de två förstnämnda posterna, vilka torde böra bibehållas oförändrade.

I enlighet härmed och under förutsättning att posten till *expenser och diverse* för erhållande av en jämn slutsumma å staten jämkas till 8,955 kronor, skulle anslaget till driftkostnader i övrigt vid Salbohedsanstalten kunna för nästkommande budgetår upptagas till 31,200 kronor, vilket belopp med 2,800 kronor understiger anslaget för nu löpande budgetår.

Med stöd av vad jag sålunda föreslagit får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1931/1932 anvisa
 dels till *avlöningar och vikariatsersättningar m. m. vid statens
 uppfostringsanstalt för sinnesslöa gossar* ett extra
 anslag av..... kronor 27,600;
 dels ock till *bidrag till driftkostnader i övrigt vid nämnda
 anstalt* ett extra förslagsanslag av..... kronor 31,200.

[61]. 22—23. **Statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor.** Till uppehållande av verksamheten vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor i Vänersborg har 1930 års riksdag, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag, för budgetåret 1930/1931 anvisat dels till *avlöningar och vikariatsersättningar m. m.* ett extra anslag av 12,400 kronor, dels ock till *bidrag till driftkostnader i övrigt* ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor.

Genom brev den 9 maj 1930 har Kungl. Maj:t fastställt avlönings- och omkostnadsstater för anstalten för budgetåret 1930/1931. Avlöningsstaten är av följande utseende:

Avlöningsstat.

	L ö n			Tjänstgöringspenningar	Summa	
	Oreducerat belopp	Pensionsavgift motsvarande belopp	Reducerat belopp			
1 föreståndarinna.....	1,650	50	1,600	800	2,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 300 kronor, efter 10 år med ytterligare 300 kronor och efter 15 år med än ytterligare 300 kronor.
1 handarbetslärarinna...	1,150	50	1,100	650	1,750	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor, efter 10 år med ytterligare 200 kronor och efter 15 år med än ytterligare 200 kronor.
1 d:o.....	1,150	50	1,100	650	1,750	
1 vaktmästare	1,000	25	975	500	1,475	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.
Personligt lönetillägg åt föreståndarinnan Elin Gunnarsson.....	—	—	—	—	300	
Till vikariatersättningar, extra personal, tjänstepersonal och ålders tillägg samt för förande av räkenskaperna	—	—	—	—	4,725	
Summa kronor	—	—	—	—	12,400	

Anmärkningar:

1. Föreståndarinna, handarbetslärarinna och vaktmästare erhålla fri bostad, fri uppvärmning samt elektrisk belysning. Armatur och lampor för elektrisk belysning bekostas dock av befattningshavaren.

2. Därest föreståndarinna eller handarbetslärarinna äger delaktighet i statsunderstödd pensionsanstalt, höjes avlöningen med mot pensionsavgift svarande belopp.

Omkostnadsstaten framgår av den jämförelse med anstaltsstyrelsens förslag i sådant hänseende, vartill jag i det följande återkommer.

I en av skolöverstyrelsen med utlåtande den 30 augusti 1930 överlämnad skrivelse har *anstaltens styrelse* gjort framställning om äskande av anslag för upprätthållande av anstaltens verksamhet under budgetåret 1931/1932. Styrelsen har därvid liksom vid anslagsberäkningen för innevarande budgetår utgått från ett elevantal av 36.

Anstaltsstyrelsens förslag till *avlöningsstat* skiljer sig från den senast fastställda avlöningsstaten blott beträffande anslagsposten till vikariatersättningar m. m. I fråga om denna post har styrelsen — under förmälan att föreståndarinnan vid anstalten kunde förväntas under hela nästa budgetår vara av sjukdom förhindrad att uppehålla sin tjänst — förklarat sig räkna med en merkostnad av 1,500 kronor för avlönande av vikarierande föreståndarinna samt därför föreslagit en höjning av posten med nämnda belopp.

Styrelsens förslag till *omkostnadsstat* har följande utseende (för jämförelse angivas även motsvarande belopp i den för innevarande budgetår fastställda staten):

Omkostnadsstat.

	Stat för 1930/1931 kronor.	Beräkning för 1931/1932 kronor.
<i>Utgifter:</i>		
Utspisning för personalen (6 st. à kronor 1:20 per dag), förslagsvis	2,630	2,630
Utspisning för eleverna (36 st. à 65 öre per dag), förslagsvis	8,540	8,540
Beklädnad och sängkläder, förslagsvis	1,600	1,600
Undervisning, förslagsvis	200	200
Hälsö- och sjukvård, förslagsvis	2,000	2,000
Eldning, belysning och elektrisk kraft, förslagsvis	3,500	3,500
Renhållning, förslagsvis	900	900
Byggnader, " "	4,000	2,500
Inventarier, " "	1,000	1,000
Arbetens bedrivande, förslagsvis	550	550
Elevbelöningar, " "	360	360
Idrotts- och lekmaterial, " "	100	100
Expenser och diverse, " "	1,420	1,420
Summa	26,800	25,300
<i>Inkomster:</i>		
Avgifter för 6 epileptiska elever à 800 kronor, förslagsvis	4,800	4,800
Avgifter för 30 icke epileptiska elever à 400 kronor, förslagsvis	12,000	12,000
Statens tillskott, förslagsvis	10,000	8,500
Summa	26,800	25,300

Över styrelsens förslag hava yttranden avgivits den 28 juli 1930 av *pedagogiska inspektören för sinnesslöundervisningen*, skolföreståndarinnan Signe Lagerwall och den 4 augusti 1930 av dåvarande *t. f. överinspektören för sinnessjukvården i riket* Hj. Källmark, som båda tillstyrkt förslagen.

Skolöverstyrelsen, som icke heller haft något att erinra mot förslagen, har i enlighet härmed hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till upprätthållande av verksamheten vid statens uppfostringsanstalt för sinnesslöa flickor i Vänersborg för budgetåret 1931/1932 bevilja *dels* till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. åt befattningshavare vid anstalten ett *extra* anslag av 13,900 kronor, *dels ock* till bidrag till driftkostnader i övrigt vid anstalten ett *extra* förslagsanslag av 8,500 kronor.

Anstaltsstyrelsens förslag till *avlöningsstat* synes mig böra godtagas. Liksom beträffande Salbhödsanstalten utgår jag därifrån att tillkomsten av de nya statliga sinnesslöanstalterna — den för kvinnor belägen i Örebro — icke under nästa budgetperiod kommer att verka minskande på beläggningen av ifrågavarande anstalt.

Departements-
chefen.

Styrelsens förslag till *omkostnadsstat* överensstämmer — fränsett posten till byggnader, beträffande vilken föreslagits en nedsättning i förhållande till det för innevarande budgetår beräknade beloppet — helt och hållet med nu gällande stat. Till detta förslag kan jag i stort sett ansluta mig. Dock synes mig med ledning av infordrade uppgifter rörande de verkliga utgifterna under nästföregående budgetår och på grund av den fortsatta nedgången i livsmedelspriserna utspisningskostnaderna per dag och person kunna beräknas efter 1 krona 10 öre för personalen och 55 öre för eleverna i stället för såsom för närvarande efter 1 krona 20 öre, respektive 65 öre. I följd härav skulle posten till *utspisning för personalen* kunna nedsättas till — utjämnat — 2,410 kronor och posten till *utspisning för eleverna* till ett avrundat belopp av 7,230 kronor. Posten till *expenser och diverse* torde för erhållande av en jämn slutsumma å omkostnadsstaten böra beräknas till 1,450 kronor.

Enligt dessa beräkningar skulle anslaget till bidrag till driftkostnader i övrigt vid Vänersborgsanstalten kunna från löpande till nästa budgetår nedsättas från 10,000 kronor till 7,000 kronor.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för budgetåret 1931/1932 anvisa
*dels till avlöningar och vikariatsersättningar m. m. vid statens
 uppföstringsanstalt för sinnesslöa flickor ett extra*
 anslag av kronor 13,900;
dels ock till bidrag till driftkostnader i övrigt vid nämnda
anstalt ett extra förslagsanslag av... .. kronor 7,000.

Övriga egentliga sjukvårdsanstalter.

24. Lasarettets underhåll, oförändrat ordinarie anslag kronor 15,774.

[62.] 25. Underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska. Till underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska har alltsedan år 1912 varit i riksstaten uppfört ett ordinarie anslag, vilket från och med budgetåret 1923/1924 varit bestämt till 23,500 kronor.

Belastningen å anslaget har utgjort under budgetåret 1927/1928 22,394 kronor, under budgetåret 1928/1929 20,587 kronor och under budgetåret 1929/1930 18,903 kronor.

Av nämnda siffror framgår, att förevarande anslag under de senaste budgetåren varit underbelastat samt att utgifterna för ifrågavarande ändamål visat en fallande tendens. Med hänsyn härtill och då patientantalet å sjukhuset undan för undan minskats och enligt den sista tillgängliga uppgiften icke var större än 11 anser jag anslaget kunna för nästa budgetår något nedsättas, förslagsvis till 20,000 kronor. Det ankommer på medicinalstyrelsen att vidtaga

de jämkningar i den för sjukhuset gällande staten, som skulle föranledas av en dylik nedsättning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att nedsätta det *ordinarie* anslaget till *underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska*, nu 23,500 kronor, med 3,500 kronor till kronor 20,000.

[63.] 26. **Understöd åt spetälskesjukas familjer m. m.** Från och med budgetåret 1923/1924 har riksdagen för varje budgettermin beviljat ett extra anslag till beredande av understöd åt spetälskesjukas familjer m. m. Anslagen utgingo till och med budgetperioden 1925/1926 med 5,000 kronor.

Beträffande budgetterminerna 1926/1927 och 1927/1928 ansågs anslaget kunna reduceras, för den förra terminen till 3,000 kronor och för den senare till 2,000 kronor. Med hänsyn till att anslaget för budgetåret 1926/1927 sedermera visat sig vara otillräckligt, höjdes anslaget för budgetåret 1928/1929 till 3,000 kronor, med vilket belopp anslaget sedan dess varit uppfört i riksstaten.

Gällande föreskrifter rörande användningen av anslag till förevarande ändamål äro meddelade genom brev den 8 maj 1925.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* hemställt, att anslaget även för budgetåret 1931/1932 måtte få utgå med 3,000 kronor, att användas enligt oförändrade grunder.

Enligt riksräkenskapsverkets budgetredovisning har anslaget till förevarande ändamål för perioden 1929/1930 belastats med 2,200 kronor. Från medicinalstyrelsen har upplysts, att utgifterna från det för budgetåret 1930/1931 beviljade anslaget intill den 3 december 1930 uppgått till 2,700 kronor. Vid nu angivna förhållanden biträder jag styrelsens förslag i fråga om storleken av anslaget för nästa budgetår.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understöd åt spetälskesjukas familjer m. m.* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 3,000.

Dopartements-
chefen.

[64.] 27. **Bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.** Alltsedan år 1909 har riksdagen anvisat medel till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, företrädesvis tuberkulossjukhus och tuberkulossjukstugor samt tuberkulosavdelningar å andra sjukvårdsanstalter. Totalsumman för av riksdagen beviljade medel till ändamålet uppgår till 9,423,000 kronor, därav 1,200,000 kronor anvisats i form av reservationsanslag för budgetåret 1930/1931.

För åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag har riksdagen fastställt allmänna bestämmelser, varjämte riksdagen från och med år 1912 lämnat visst

medgivande om kostnadsfri upplåtelse av kronomark för anläggning av tuberkulossjukvårdsanstalter.

*Gällande
bestämmelser
och beslut.*

De allmänna bestämmelserna äro innefattade i kungörelse den 27 juni 1914 (nr 292) med däri genom kungörelser den 13 juni 1919 (nr 305) och den 7 juli 1921 (nr 385) gjorda ändringar. Statsbidraget utgår enligt dessa allmänna bestämmelser med högst hälften av den verkliga byggnadskostnaden, dock högst med 2,000 kronor per vårdplats, samt får uppbäras först sedan anstalten blivit färdig och efter avsyning godkänts av medicinalstyrelsen.

I vissa fall har emellertid riksdagen medgivit avvikelse från de fastställda reglerna. Sålunda har 1927 års riksdag (skrivelse nr 250) i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 217 förklarat, bland annat, att ett av 1925 års riksdag anvisat bidrag å 1,000,000 kronor till uppförande av en för *Norrbottnens län* avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt, *centralsanatorium*, skulle utgå på sätt och under villkor, Kungl. Maj:t föreslagit. I berörda proposition förordades bland annat, att nyssnämnda bidrag å 1,000,000 kronor skulle, oavsett byggnadskostnadernas belopp, få oavkortat uppbäras för ett sjukhus om minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade, samt att bidraget skulle kunna utbetalas dels i tre terminer med 300,000 kronor för varje gång sedan minst motsvarande andel — varje gång tre tiondelar — av hela byggnadsarbetet utförts och det vid besiktning konstaterats, att utförandet skett i enlighet med godkända ritningar, dels ock med ett slutbelopp av återstående 100,000 kronor, sedan byggnaden blivit fullt färdig samt avsynats och av medicinalstyrelsen godkänts. Eventuellt skulle sistnämnda belopp vid utbetalningen reduceras till följd av stadgad skyldighet för landstinget att i samband med nedläggande helt eller delvis av den nuvarande tuberkulossjukvårdsanstalten vid Sandträsk enligt närmare angivna grunder återbära viss del av det för uppförande av denna anstalt tidigare uppburna statsbidraget.

Vidare har 1927 års riksdag (skrivelse nr 252) i anledning av ett utav Kungl. Maj:t i proposition nr 218 framlagt förslag medgivit, att statsbidrag finge, utan hinder av gällande författningsbestämmelser i ämnet, under iakttagande av vissa närmare angivna villkor och föreskrifter beviljas till uppförande av en för *Jämtlands län* avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt, *central-sanatorium*, med ett belopp av 4,000 kronor för en var av högst 162 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade. Detta bidrag skulle utgå först sedan anstalten blivit avsynad och godkänd. Bidraget skulle enligt nyssnämnda grunder uppgå till högst 648,000 kronor, men i samband med dess utbetalande skulle återbäring ske av det statsbidrag, som tidigare erhållits för uppförande av en tuberkulossjukstuga vid Solliden, vilken i samband med centralsanatoriets tillkomst skulle nedläggas. Sistnämnda statsbidrag, utgörande 40,000 kronor, skulle emellertid vid återbäringen av skäl och enligt grunder, för vilka i propositionen närmare redogjorts, minskas med ett belopp, motsvarande 800 kronor för varje år från det sjukstugan efter avsyning varit i bruk. Enligt berörda grunder beräknades det totala statsbidraget till centralsanatoriets uppförande komma att utgöra 648,000 — (40,000 — 17,600) 625,600 kronor.

Med anledning av ett utav Kungl. Maj:t i proposition nr 203 för 1930 års riksdag framlagt förslag i ämnet har sedermera samma års riksdag (skrivelse nr 215) — med ändring av vad 1927 års riksdag därutinnan bestämt — medgivit, att i statsbidrag finge för sistnämnda sanatorium under vissa villkor utgå ett belopp av 5,000 kronor för en var av de i 1927 års beslut avsedda vårdplatserna. På grund härav har det totala statsbidraget beräknats komma att uppgå till högst 787,600 kronor. Av detta statsbidrag skulle före den 1 juli 1931 få utbetalas högst 625,600 kronor.

Därjämte har 1928 års riksdag (skrivelse nr 254), med bifall till Kungl. Maj:ts förslag i proposition nr 66, medgivit statsbidrag till belopp, växlande mellan 2,500 kronor och 4,000 kronor för vårdplats, för anordnande av *viss antal vårdplatser å olika tuberkulossjukvårdsanstalter inom Västerbottens län*. Dessa bidragsbelopp må ej heller utgå, förrän vederbörande anstalt blivit färdig och efter avsyning godkänd.

Vidare har riksdagen genom särskilda, vid olika tillfällen fattade beslut medgivit, att från ifrågavarande anslag finge utgå statsbidrag för vissa byggnadsarbeten m. m. vid *kustsanatorierna vid Apelviken, i Barkåkra och å Styrsö*. Bland annat har 1930 års riksdag (skrivelse nr 215) medgivit, att från anslaget finge utgå dels ett byggnadsbidrag av högst 150,000 kronor för utförande av vissa arbeten vid kustsanatoriet Apelviken, dels ock för den tid av budgetåret 1930/1931, varunder till statligt driftkostnadsbidrag berättigade vårdplatser inom paviljong II vid sanatoriet på grund av utförandet av nyssnämnda arbeten icke kunnat vara belagda, ett evakueringsbidrag till belopp av 2 kronor 75 öre för varje dylik obelagd vårdplats och dag.

Enligt samma skrivelse har 1930 års riksdag jämväl medgivit, att av ifrågavarande anslag finge till stiftelsen *Solhem* i Borås för uppförande av en anstalt för vård av barn med kirurgisk tuberkulos utgå ett byggnadsbidrag av 2,000 kronor för var och en av högst 60 vårdplatser, isoleringsplatser ej medräknade, dock högst till belopp motsvarande hälften av den enligt vederbörligen granskade räkenskaper funna verkliga byggnadskostnaden, däri ej inräknad utgift för anskaffande av byggnadstomt.

Vid prövning av frågan om behovet av anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter för de senare budgetåren (se vederbörande punkter under femte huvudtiteln av statsverkspropositionerna för åren 1924—1929) hava föredragande departementscheferna gjort uttalanden av innebörd, att av statsekonomiska skäl en begränsning krävdes av statsbidrag av förevarande slag till endast sådana fall, där ett verkligt starkt behov kunde påvisas. Hit hava då ansetts böra framför allt hänföras byggnadsföretag, genom vilkas utförande ett större antal nya vårdplatser skulle kunna utvinnas, men till fall av antydd art hava under de senaste åren funnits jämväl böra räknas dels sådana, i vilka ifrågasatta anordningars utförande direkt skulle lämna nya eller vidgade möjligheter till en effektiv sjukdomsbehandling, dels ock — med anledning av 1927 års riksdags ställning i en

speciell fråga — undantagsvis fall, där avsedda arbeten skulle medföra avsevärda besparingar i vederbörande anstalts driftekonomi, förbättra dess sanitära förhållanden eller vara ägnade att lätta förefintlig betydande knapphet i tillgången på personalbostäder.

Medicinalstyrelsens
anslags-
skrivelse, den
30 augusti
1930.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* framlagt beräkning rörande det medelsbehov, som kunde antagas bliva erforderligt till här ifrågavarande ändamål under budgetåret 1931/1932. Skrivelsen innehåller huvudsakligen följande.

Enligt vad medicinalstyrelsen inhämtat hos statskontoret hade vid ingången av budgetåret 1930/1931 å ifrågavarande anslag funnits en behållning av kronor 762,920: 04

Lades därtill det för budgetåret 1930/1931 beviljade
anslaget å » 1,200,000: —

upptode ett belopp av kronor 1,962,920: 04,

från vilket, enligt vad hos statskontoret jämväl inhämtats, under tiden 1 juli—30 augusti 1930 någon utbetalning icke ägt rum. Det disponibla beloppet skulle alltså utgöra 1,962,920 kronor 4 öre.

Angående frågan, i vad mån detta belopp kunde anses förslå till redan medgivna, ej utbetalta och till andra under tiden intill den 1 juli 1932 erforderliga statsbidrag av nu ifrågavarande art, har medicinalstyrelsen anfört följande.

För ombyggnad och inredande av förutvarande anstalten för sinnesslöa i *Karlstad* till en tuberkulosavdelning vid lasarettet i nämnda stad hade Kungl. Maj:t genom beslut den 12 februari 1926 beviljat ett statsbidrag av högst 108,000 kronor. För sådant byggnads- och inredningsarbete med undantag dock för en uthusbyggnad hade kostnaden uppgått till endast kronor 93,080: 91, och till Värmlands läns landsting hade på rekvisition, den 8 juli 1927 utanordnats hälften av nämnda belopp med kronor 46,540: 45. Genom särskilda brev, senast den 7 mars 1930, hade Kungl. Maj:t medgivit anstånd med utförandet av ändringsarbetet å nämnda uthusbyggnad, och finge jämlikt sistnämnda brev statsbidrag till byggnadskostnaden för densamma utgå, därest arbetet i fråga blivit genom medicinalstyrelsens försorg avsynat och godkänt före utgången av år 1930. Som uthusets ombyggnad enligt avgivet entreprenadanbud komme att draga en kostnad av 11,800 kronor, upptoges här hälften av detta belopp med kronor 5,900: —

För vissa arbeten vid kustsjukhuset å *Styrsö* hade Kungl.

Maj:t beviljat *dels* genom brev den 4 maj 1928 ett statsbidrag av högst » 48,075: —

dels genom brev den 10 maj 1929 statsbidrag av tillhoppa högst » 223,987: —

Genom beslut den 6 oktober 1928 hade Kungl. Maj:t för anordnande vid *Torps* kommuns ålderdomshem av en tuberkulosavdelning beviljat ett statsbidrag av högst » 16,000: —

För utförande av vissa ny-, till- och ombyggnadsarbeten vid Kalmar läns tuberkulossjukhus vid *Målilla* kyrkoby hade Kungl. Maj:t beviljat *dels* genom brev den 6 oktober 1928 ett statsbidrag av » 90,000: —

dels genom brev den 23 augusti 1929 ytterligare statsbidrag med ett belopp av högst » 92,000: —

Genom beslut den 3 maj 1929 hade Kungl. Maj:t för inrättande inom en Tjörns kommunalförbund tillhörig sjukhusbyggnad vid <i>Lilldal</i> å Tjörn av en tuberkulosjukstuga jämte ligghall beviljat ett statsbidrag av högst	kronor	18,000: —
För vissa arbeten vid kronprinsessan Victorias kustsanatorium i <i>Barkåkra</i> hade Kungl. Maj:t genom brev den 10 maj 1929 beviljat ett statsbidrag av högst	»	9,500: —
Genom särskilda beslut den 23 augusti 1929 hade Kungl. Maj:t beviljat:		
för inrättande av en tuberkulossjukvårdsanstalt i <i>Nordanåker</i> av Järna socken ett statsbidrag av högst	»	26,000: —
för uppförande av en tuberkulossjukvårdsanstalt vid sjuk- och försörjningshemmet i <i>Halmstad</i> ett statsbidrag av högst	»	28,000: —
för uppförande av en tuberkulossjukvårdsanstalt i <i>Ludvika</i> ett statsbidrag av högst	»	60,000: —
för uppförande av en tuberkulossjukstuga i <i>Säffle</i> ett statsbidrag av högst	»	52,000: —
Genom brev den 23 maj 1930 hade Kungl. Maj:t — med återkallande av ett i brev den 12 februari 1926 i ämnet meddelat beslut — beviljat stiftelsen <i>Solhem</i> för uppförande av förenämnda sjukhus för barn, som lede av kirurgisk tuberkulos, statsbidrag med det av riksdagen för ändamålet medgivna beloppet av högst (2,000 × 60)	»	120,000: —
Jämlikt samma brev hade Kungl. Maj:t vidare i överensstämmelse med riksdagens berörda beslut <i>dels</i> för utförande av vissa byggnadsarbeten vid kustsanatoriet <i>Äpelviken</i> beviljat ett statsbidrag av högst	»	150,000: —
<i>dels</i> medgivit, att under budgetåret 1930/1931 skulle vid nämnda kustsanatorium få utgå evakueringsbidrag enligt av riksdagen bestämda grunder. Kostnaderna för evakueringsbidraget kunde i enlighet med tidigare beräkningar i ämnet upptagas till högst	»	48,180: —
För inrättande vid sjukstugan i <i>Bjurholm</i> av en tuberkulosavdelning jämte ligghall hade Kungl. Maj:t genom brev den 1 augusti 1930 beviljat ett statsbidrag av ...	»	32,000: —
Slutligen hade Kungl. Maj:t genom särskilda brev den 22 augusti 1930 beviljat <i>dels</i> för inrättande av en tuberkulosavdelning inom sjukhusbyggnaden vid ålderdomshemmet i <i>Linköping</i> ett statsbidrag av högst	»	28,000: —
<i>dels</i> för uppförande av en byggnad vid Blekinge läns sanatorium i <i>Fur</i> , avseende utökning av antalet platser vid sanatoriet, ett statsbidrag av högst	»	40,000: —
Summa kronor		1,087,642: —

I skrivelser till Kungl. Maj:t hade medicinalstyrelsen hemställt om beviljande av statsbidrag med följande belopp:

den 13 mars 1929 för inrättande av en tuberkulosavdelning om sex sjukplatser vid sjukstugan i Villhelmina i Västerbottens län, högst	kronor	15,000: —
--	--------	-----------

den 10 oktober 1929 för anordnande av en dylik avdelning vid en inom Anundsjö socken förlagd sjukhusbyggnad, högst	kronor	32,000: —	
den 24 oktober 1929 för inrättande av en tuberkulosavdelning vid Växjö stads ålderdomshem, högst	»	24,000: —	
den 5 december 1929 för en sådan avdelnings anordnande vid sjukstugan i Vittangi by, högst	»	16,000: —	
den 7 januari 1930 för uppförande av en barnpaviljong vid länssanatoriet i Sundsvall, högst	»	134,000: —	kronor 221,000: —

Dessutom finnes följande byggnadsarbeten m. m., för vilka statsbidrag ännu icke vare sig beviljats eller av medicinalstyrelsen tillstyrkts, men vilka antingen redan vore fullbordade eller kunde väntas bli färdiga före utgången av budgetåret 1931/1932, nämligen

omändring och tillbyggnad av det invid Österåsens sanatorium belägna tuberkulossjukhemmet <i>Nordhem</i> till en för 26 patienter avsedd tuberkulossjukstuga, vartill upptoges ett belopp av högst	»	52,000: —
uppförande av ett bygdesanatorium (tuberkulossjukstuga) med 40 vårdplatser å egendomen <i>Hammar</i> invid <i>Nyland</i> , vartill upptoges ett belopp av högst	»	80,000: —
inrättande av en för 6 sjukplatser avsedd tuberkulossjukavdelning vid sjukstugan i <i>Stensele</i> i Västerbottens län, vartill upptoges ett belopp av högst	»	15,000: —
inrättande av en tuberkulosavdelning rymmande 12 vårdplatser vid sjukstugan i <i>Jokkmokk</i> , vartill upptoges ett belopp av högst	»	24,000: —
anordnande av en dylik avdelning, avsedd för 7 vårdplatser i nytt ålderdomshem i <i>Lerum</i> , vartill beräknades ett belopp av högst	»	14,000: —
om- och tillbyggnad vid <i>Garphytte</i> sanatorium, varigenom avsåges att vinna en utökning av antalet vårdplatser med 20 stycken, vartill upptoges ett belopp av högst	»	40,000: —
påbyggnad vid länssanatoriet vid <i>Uttran</i> , avseende en utökning av antalet vårdplatser med 92 stycken, vartill upptoges ett belopp av högst	»	184,000: —

Om för samtliga nu angivna byggnadsarbeten statsbidrag beviljades före utgången av budgetåret 1931/1932 med belopp, som nu sagts, skulle det totala bidragsbeloppet komma att uppgå till högst

kronor 1,717,642: —

Jämligt brev den 8 juni 1928 — vad anginge central-sanatoriet i Hällnäs jämfört med brev den 12 april 1929 — finge *dels* till inrättande vid redan befintliga eller planerade sjukstugor i Nysätra, Nordmaling, Bjurholm, Vilhelmina, Lycksele och Sorsele eller vid sjukstugor å annan ort inom Västerbottens län av tuberkulossjukvårdsavdelningar med sammanlagt högst 60 vårdplatser utgå statsbidrag efter ett belopp av

högst 2,500 kronor per godkänd vårdplats, dels till inrättande vid centralsanatoriet i Hällnäs av de 50 nya vårdplatser för vuxna, som förutsatts komma att inredas vid sagda sanatorium, utgå statsbidrag efter ett belopp av högst 3,000 kronor per godkänd vårdplats, dels till uppförande vid sanatoriet i fråga av en barnavdelning med högst 60 vårdplatser utgå statsbidrag efter ett belopp av högst 4,000 kronor per godkänd vårdplats, dels till ombyggnad av den nuvarande byggnaden för småskoleseminarium i Skellefteå till tuberkulossjukvårdsanstalt utgå statsbidrag efter i brevet den 8 juni 1928 närmare angivna grunder, varvid i samtliga fall isoleringsplatser ej finge inräknas i antalet godkända vårdplatser. Vad anginge den förutsatta ombyggnaden av seminariebyggnaden i Skellefteå, hade medicinalstyrelsen inhämtat, att planerna på en dylik ombyggnad uppgivits och att den vid lasarettet i Skellefteå nu befintliga tuberkulosavdelningen i stället komme att bibehållas. Genom Kungl. Maj:ts berörda brev den 1 augusti 1930 hade Bjurholms kommun beviljats statsbidrag för inrättande vid sjukstugan i Bjurholm av en för 16 sjukplatser avsedd tuberkulosavdelning med ett belopp av 32,000 kronor (2,000 $\times$ 16).

För den händelse — på sätt vore ifrågasatt — Västerbottens läns landsting komme att övertaga nämnda avdelning, syntes framställning från landstinget vara att emotse om ytterligare statsbidrags beviljande för avdelningen, beräknat efter det i brevet den 8 juni 1928 medgivna högre bidraget av 2,500 kronor per godkänd vårdplats. För sådant bidrag syntes, under förutsättning att det beviljades före utgången av budgetåret 1931/1932, nu böra beräknas högst (500 $\times$ 16) 8,000 kronor. Såsom förut angivits hade styrelsen dels beträffande en tuberkulosavdelning vid sjukstugan i Vilhelmina hemställt om ett statsbidrag av 15,000 kronor för 6 vårdplatser (6 $\times$ 2,500), dels för inrättande av en jämväl för 6 vårdplatser avsedd tuberkulosavdelning vid sjukstugan i Stensele beräknat ett statsbidrag av likaledes 15,000 kronor. Bland övriga här ifrågavarande anstalter och avdelningar kunde följande förväntas vara iordningställda före den 1 juli 1932, nämligen här ifrågavarande två avdelningar för vuxna och för barn vid *centralsanatoriet i Hällnäs* samt *tuberkulosavdelningar* med tillhopa 16 vårdplatser vid *sjukstugorna i Lycksele och Sorsele*. Vid beräkande av anslagsbehovet för budgetåret 1931/1932 skulle alltså behöva medtagas en post av högst (16 $\times$ 500 + 50 $\times$ 3,000 + 60 $\times$ 4,000 + 16 $\times$ 2,500) kronor 438,000. Från detta belopp borde dock — med hänsyn till bestämmelserna i brevet den 8 juni 1928 — avdrag göras för en med statsbidrag uppförd, numera nedlagd tuberkulosavdelning vid lasarettet i Umeå. Det vore ännu icke avgjort, huru stort detta avdrag skulle bliva. I detta sammanhang syntes man emellertid icke böra

uppskatta avdraget till högre belopp än 25,000 kronor. I enlighet därmed borde alltså för ifrågavarande avdelningar upptagas ett belopp av högst (438,000 — 25,000)	kronor	413,000: —
Genom brev den 9 juni 1927 hade Kungl. Maj:t meddelat beslut beträffande villkor för åtnjutande av det av 1925 års riksdag beviljade statsbidraget å 1,000,000 kronor för uppförande av en för <i>Norrbottnens län</i> avsedd tuberkulossjukvårdsanstalt (<i>centralsanatorium</i>) med minst 200 vårdplatser, isoleringsplatser ej inräknade. Enligt vad medicinalstyrelsen hos statskontoret inhämtat, hade under budgetåret 1929/1930 av statsbidraget utbetalats 600,000 kronor. Återstoden av statsbidraget kunde — med hänsyn tagen till beräknat avdrag för nedläggande av vårdplatser vid nuvarande tuberkulossjukhuset i Sandträsk — uppskattas till högst 380,000 kronor. Då centralsanatoriet kunde antagas bliva färdigt under budgetåret 1930/1931, borde här upptagas ett belopp av högst	»	380,000: —
Enligt de grunder för statsbidrag till <i>centralsanatoriet Solliden</i> i Jämtlands län, som fastställts av 1930 års riksdag, hade det totala statsbidraget för sanatoriet beräknats till 787,600 kronor. Härav hade, jämlikt Kungl. Maj:ts brev i ämnet den 2 maj 1930, under budgetåret 1929/1930 utbetalats ett belopp av 500,000 kronor. Då anstalten, som redan vore i bruk, kunde beräknas vara i slutgiltigt skick iordningställd före utgången av budgetåret 1931/1932, borde här upptagas återstoden av det beräknade statsbidraget eller högst (787,600 — 500,000)	»	287,600: —
Vid beräkningen av statsbidraget till <i>centralsanatoriet Solliden</i> hade man utgått från ett platsantal av högst 162 eller det antal platser, för vilket det högre bidraget av 5,000 kronor per vårdplats medgivits. Emellertid hade sanatoriet vid numera verkställd avsyning befunnits kunna inrymma 183 vårdplatser. Framställning om byggnadsbidrag för de 21 platser, varmed det verkliga platsantalet komme att överskjuta det beräknade, syntes vara att förutse. Då vid eventuellt bifall till en dylik ansökning bidraget syntes böra utgå enligt i allmänhet gällande grunder, upptoges här ett belopp av högst (21 × 2,000)	»	42,000: —
Kostnaderna för de byggnadsarbeten vid kustsanatoriet <i>Apelviken</i> , för vilka Kungl. Maj:t genom brev den 23 maj 1930 jämlikt riksdagens medgivande beviljat ett statsbidrag av 150,000 kronor, hade i Kungl. Maj:ts proposition nr 203 år 1930 beräknats till 300,000 kronor. Av propositionen framginge, att hela detta belopp borde utgå såsom statsbidrag samt lika fördelas å budgetåren 1930/1931 och 1931/1932. I enlighet härmed borde för budgetåret 1931/1932 för nämnda ändamål beräknas ett statsbidrag av	»	150,000: —

Summa kronor 2,990,242: —

Medicinalstyrelsen erinrade, att till styrelsen remitterats vissa ansökningar om ytterligare statsbidrag till kustsanatoriet vid Apelviken, beträffande vilka styrelsen komme att yttra sig i annat sammanhang. De planer på byggnadsarbeten å tuberkulossjukvårdens område, vilka på andra håll torde föreligga, hade medicinalstyrelsen veterligt ännu ej tagit någon fastare form, varför styrelsen här lämnat desamma ur räkningen.

Enär således statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter skulle kunna före den 1 juli 1932 ifrågakomma med tillhopa 2,990,242 kronor och det härför disponibla beloppet utgjorde 1,962,920 kronor 4 öre, skulle för dessa ändamål enligt styrelsen för budgetåret 1931/1932 erfordras ett ytterligare belopp av 1,027,321 kronor 96 öre eller i avrundat tal 1,030,000 kronor.

Innan jag ingår på ett bedömande av denna uppskattning, torde jag få till behandling upptaga vissa framställningar angående ytterligare statsbidrag till kustsanatorierna vid Apelviken, i Barkåkra och å Styrso, till vilka framställningar hänsyn icke tagits i berörda uppskattning.

Vad då först beträffar *kustsanatoriet vid Apelviken* får jag erinra, att ägaren till nämnda sanatorium, föreningen för kustvård åt skrofulösa barn, *hösten 1929* framlade *en plan till fullständig modernisering* av sanatoriet, vilket länge befunnit sig i otidsenligt skick, samt hemställde om statsbidrag för planens genomförande. Denna framställning blev föremål för behandling i Kungl. Maj:ts proposition nr 203 år 1930, däri lämnades en utförlig redogörelse såväl för anstaltens nuvarande byggnader, såvitt de berördes av förslaget, som ock för den framlagda planen. Till denna redogörelse ber jag här att få hänvisa. Här vill jag blott framhålla, att i planen ingingo följande arbeten, nämligen nybyggnad av paviljong I, nybyggnad av paviljong II jämte därmed sammanhängande ändringsarbeten i centralbyggnaden, uppförande av ersättningsbyggnad för den nuvarande lekhallen, anläggande av källarkorridorssystem från köksbyggnaden fram till paviljong III och utsträckning av detta korridorssystem under nuvarande operationsbyggnaden till paviljong VI, anläggande av ny transformatorstation jämte ny ångturbingenerator med instrumentering, anordnande av ny kolgård och sorteringsrum för tvätt, vissa ändringsarbeten i paviljong V (karantänsbyggnaden), uppförande av ny operationsbyggnad och nytt personalhus. Kostnaderna för dessa arbeten beräknades till sammanlagt 752,600 kronor, därav för operationsbyggnaden 171,500 kronor, för personalhuset 54,000 kronor och för övriga arbeten 527,100 kronor. Föreningen hemställde om statsbidrag till planens genomförande med belopp motsvarande hela kostnaden för arbetenas utförande eller alltså 752,600 kronor.

I ett den 28 oktober 1929 avgivet utlåtande förklarade sig *byggnadsstyrelsen* icke hava något att erinra med avseende å vare sig beskaffenheten av de i planen ingående arbetena eller de för varje särskilt arbete uppskattade kostnaderna.

Medicinalstyrelsen, som avgav utlåtande i ämnet den 23 november 1929, anförde däri, att den framlagda planen syntes vara i stort sett väl genom-

Byggnadsbidrag för arbeten vid kustsanatoriet vid Apelviken.

tänkt och att styrelsen ansåge de i densamma ingående arbetena böra komma till utförande i enlighet med vederbörliga ritningar och föreliggande kostnadsberäkningar. Därvid gjorde dock styrelsen undantag beträffande i planen ingående operationsbyggnad och personalhus. De för nämnda ändamål beräknade kostnaderna fann nämligen styrelsen vara anmärkningsvärt höga och ifrågasatte, huruvida icke båda dessa byggnadsfrågor efter verkställd undersökning skulle kunna lösas på avsevärt billigare sätt. Medicinalstyrelsen, som var av den uppfattningen att beträffande de moderniseringsarbeten, som kunde finnas erforderliga vid anstalten, byggnadsbidraget borde utgå med belopp motsvarande hela byggnadskostnaden, beräknade på grund härav statens kostnad för genomförande av moderniseringsplanen i dess av styrelsen förordade utsträckning till (752,600 — 171,500 — 54,000) 527,100 kronor. Enligt medicinalstyrelsen, som i ämnet samrått med vederbörande arkitekt, borde de i planen ingående, av styrelsen tillstyrkta arbetena lämpligen utföras under loppet av fyra budgetperioder i den ordning, som framginge av följande tablå.

Under budgetåren 1930/1931 och 1931/1932:

Nybyggnad av paviljong II jämte därmed sammanhängande arbeten i centralbyggnaden	kr. 215,000	
Ersättningsbyggnad för lekhallen samt källarkorridorssystem från köksbyggnaden till paviljong III	» 67,500	
Utsträckning av nämnda korridorssystem under operationsbyggnaden till paviljong VI ..	» 11,200	
Byggnadsarbeten för transformatorstationen	» 6,300	300,000

Under budgetåret 1932/1933:

Nybyggnad av paviljong I	kr. 157,500	
Elektrisk installation i transformatorstationen utom ångturbingeneratoren med instrumentering	» 21,900	
Ändringar i paviljong V (karantänsavdelningen)	» 15,600	195,000

Under budgetåret 1933/1934:

Kolgård och sorteringsrum för tvätt	kr. 16,500	
Ångturbingeneratoren med instrumentering ...	» 15,600	32,100
		Summa kronor 527,100

Bestämmande för den ordningsföljd, vari arbetena upptogs i tablå, var medicinalstyrelsens uppfattning angående det mer eller mindre trängande behovet av respektive arbeten.

I anslutning härtill föreslog medicinalstyrelsen, att det statliga byggnadsbidraget måtte under vardera av budgetperioderna 1930/1931 och 1931/1932 få utgå med 150,000 kronor samt under perioderna 1932/1933 och 1933/1934 med 195,000, respektive 32,100 kronor.

Föredragande departementschefen uttalade i berörda proposition, att den föreliggande planen till sina huvuddrag syntes kunna förordas. Vad anginge de särskilda i planen ingående arbetena fann departementschefen dem tillfyllest motiverade, dock att departementschefen i likhet med medicinalstyrelsen och på av detta ämbetsverk anförda skäl ansåg nytt förslag böra förläggas beträffande den ifrågasatta nya operationsbyggnaden samt det nya personalhuset. Beträffande operationsavdelningen syntes därvid böra övervägas, huruvida den lämpligen skulle kunna förläggas till de utrymmen i centralbyggnadens översta våning, som i ett tidigare förslag varit avsedda att inredas till gymnastik- och festsal. Med denna reservation ansåg departementschefen, att planen i sitt föreliggande skick borde tjäna till ledning för bedömande av spørsmålet om det byggnadsbidrag, som av statsmakterna kunde beviljas för möjliggörande av anstaltens försättande i tidsenligt skick. Att för statens del närmare binda rätten till statsbidrag vid planen syntes emellertid enligt departementschefen ur flera synpunkter icke vara lämpligt. Gent emot anstalten åter syntes planen av statsmakterna böra tillmätas definitiv karaktär på det sätt, att byggnadsbidrag till andra och flera än de i planen ingående ändamålen — däri alltså medräknade de tills vidare undanskjutna arbeten, som avsåge ny operationsavdelning och nytt personalhus — icke utan synnerligen starka skäl borde beviljas.

Även departementschefen ansåg, att kostnaderna för planens genomförande helt borde bestridas av statsverket. Departementschefen förordade jämväl medicinalstyrelsens förslag till fördelning på fyra budgetperioder av det beräknade totala beloppet, 527,100 kronor, för de tillstyrkta moderniseringsarbetenas utförande. I överensstämmelse med departementschefens förslag, som biträdades av Kungl. Maj:t, hemställdes i propositionen, bland annat, att riksdagen måtte medgiva, att Kungl. Maj:t finge för budgetåret 1930/1931 från ifrågavarande anslag bevilja föreningen för kustvård åt skrofulösa barn ett byggnadsbidrag av högst 150,000 kronor, vilket belopp var avsett för påbörjande av de arbeten vid anstalten, vilka enligt fördelningsplanen borde komma till utförande under budgetåren 1930/1931 och 1931/1932. Sedan riksdagen lämnat det begärda medgivandet, har Kungl. Maj:t, såsom redan i det föregående antytts, genom brev den 23 maj 1930 ställt ett belopp av 150,000 kronor till anstaltens förfogande att användas för därmed avsedda ändamål.

Det belopp, som under budgetåret 1931/1932 skulle erfordras för fortsättande och avslutande av ifrågavarande arbeten, skulle jämlikt beräkningarna i propositionen nr 203 år 1930 likaledes uppgå till 150,000 kronor. Med detta belopp har också, på sätt framgår av den förut lämnade redogörelsen, medicinalstyrelsen räknat i sin skrivelse den 30 augusti 1930. Emellertid har nu ifrågavarande *förening* i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift hemställt, att *för fullbordande av ifrågavarande arbeten* måtte för budgetåret 1931/1932 — utöver det belopp av 150,000 kronor, varmed räknats i propositionen nr 203 — anvisas *vissa ytterligare medel*.

Till stöd härför har föreningen anfört huvudsakligen följande.

Enligt den i sina huvuddrag godkända moderniseringsplanen för anstalten skulle den nya paviljong II erhålla en bredd av 12 meter. Det hade emellertid senare visat sig, att med en dylik bredd utrymmet i sjuksalar och bilokaler bleve olämpligt litet och att därför paviljongen borde erhålla en bredd av 13 meter.

Enligt 1929 års förslag hade vidare räknats med att de enligt förslaget erforderliga nya värmeledningarna skulle kunna — i likhet med de nuvarande ledningarna — framdragas genom köksbyggnadens källare. Detta hade emellertid av flera skäl visat sig olämpligt. I stället borde de nya ledningarna förläggas till en rörkulvert, vilken borde framdragas från tvätt- och maskinbyggnaden förbi köket till centralbyggnaden. Denna kulvert borde göras gångbar, så att genom densamma kunde transporteras tvätt till och från tvättinrättningen.

Vidare erfordrades vissa förändringar beträffande den rörkulvert, som enligt 1929 års förslag skulle framdragas till paviljong VI.

I 1929 års förslag hade man räknat med att såväl paviljong II som övriga paviljonger skulle liksom hittills uppvärmas genom separata varmvattencisterner. De nuvarande cisternerna hade emellertid visat sig genomgående vara mer eller mindre bristfälliga och behöfde sannolikt snart ersättas med nya. Det vore därför mest ändamålsenligt att uppvärma de olika paviljongerna från en i maskinbyggnaden anbragt centralvarmvattenanläggning. De föreslagna jämkningarna i planen komme i förening med inträdd prisstegring å byggnadsmarknaden att medföra en sammanlagd kostnadsökning av 67,200 kronor.

Under hänvisning till det anförda har föreningen hemställt, att för budgetåret 1931/1932 måtte för utförande av ifrågavarande arbeten med de jämkningar i planen, som av föreningen föreslagits, beviljas föreningen dels i överensstämmelse med tidigare beräkningar ett statsbidrag av 150,000 kronor, dels ock ett ytterligare statsbidrag av 67,200 kronor.

I häröver den 4 september 1930 avgivet utlåtande har *byggnadsstyrelsen* anfört, att styrelsen funne de föreslagna förändringarna i planen till ombyggnadsarbetena vid kustsanatoriet Apelviken innebära väsentliga förbättringar samt att styrelsen icke hade något att erinra mot de framlagda kostnadsberäkningarna.

Medicinalstyrelsen har i ärendet avgivet utlåtande den 12 september 1930. Styrelsen har däri bland annat hänvisat till vissa av styrelsen under hand infordrade, styrelsens utlåtande bifogade promemorior från anstaltens överläkare och arkitekt, däri fördelarna med den föreslagna breddningen av paviljong II angivits vara huvudsakligen följande.

Avståndet mellan sjuksängarna skulle kunna ökas från 50 till 60 centimeter, vilket vore nödvändigt med hänsyn därtill att en del av patienterna läge med sträckförband, som sköte ut utanför sängarna. Vidare skulle de till paviljongen hörande solverandorna kunna göras så breda, att å desamma kunde beredas plats för alla paviljongens patienter, vilket icke vore möjligt enligt det tidigare förslaget. Därjämte skulle dagrummen och bilokalerna, som enligt det förra förslaget hade tillmätts för knappt, kunna göras större. Slutligen skulle i paviljongens bottenvåning erhållas plats för två badrum.

I en annan till medicinalstyrelsen ingiven, av styrelsen jämväl överlämnad skrift har anstaltens arkitekt meddelat, att av den beräknade kostnadsökningen å 67,200 kronor 23,700 kronor vore att hänföra till breddningen av paviljong II, 17,500 kronor till den nya kulverten, 2,000 kronor till ändringar beträffande kulverten till paviljong VI, 14,000 kronor till kostnader för värmeledning, sanitära installationer m. m. samt 10,000 kronor till inträdd prisstegring.

I sitt utlåtande har medicinalstyrelsen anført, att betänkligheter visserligen kunde resas mot vidtagande av ändringar i den av statsmakterna godkända byggnadsplanen, samt påpekat att, därest den nu ifrågasatta breddningen av paviljong II medgäves, en motsvarande breddning syntes bliva nödvändig beträffande paviljong I, som enligt planen skulle komma till utförande under budgetåret 1932/1933. Då emellertid av handlingarna i ärendet framginge, att samtliga de nu föreslagna ändringarna i förhållande till det tidigare förslaget innebure väsentliga förbättringar, skulle — yttrar styrelsen vidare — styrelsen för sin del med tillfredsställelse se, att föreningens förevarande framställning bleve bifallen.

Vad angår den föreslagna breddningen av paviljong II vid kustsanatoriet i Apelviken synes uppenbart, att genom en sådan breddning skulle i sjukvårdshänseende vinnas så betydande fördelar, att densamma — i trots av därmed följande högre kostnader — bör företagas. Då även övriga av föreningen ifrågasatta jämkningar i förslaget synas väl motiverade, får jag i likhet med de hörda myndigheterna förorda, att nu ifrågavarande arbeten vid anstalten komma till utförande i överensstämmelse med vad föreningen i sådant hänseende hemställt. Mot de framlagda kostnadsberäkningarna har jag ej annan erinran att göra, än att det icke synes mig böra ifrågakomma att beräkna särskilt belopp för kostnadsökning på grund av prisstegring. Kostnadsökningen för arbetena torde i enlighet härmed kunna uppskattas till sammanlagt 57,200 kronor. Detta belopp läser — liksom övriga utgifter för genomförande av byggnadsplanen vid anstalten — böra i sin helhet bestridas av statsmedel och utgå från här förevarande anslag. För fullföljande av de arbeten, vilka enligt fördelningsplanen skulle komma till utförande under innevarande och nästa budgetperiod, läser alltså för sistnämnda period få beräknas ett belopp av $(150,000 + 57,200)$ 207,200 kronor.

Departements-
chefen.

I detta sammanhang får jag erinra, att *ifrågavarande förening* med skrivelse den 9 augusti 1930 överlämnat *förnyat förslag till uppförande vid anstalten av ny operationsbyggnad och nytt personalhus*. Enligt detta förslag skulle kostnaderna uppgå för det förra huset till 162,000 kronor och för det senare huset till 32,000 kronor. Med anledning av detta förslag, som tillstyrkts av byggnadsstyrelsen och medicinalstyrelsen, torde man hava att räkna med att statsbidrag kommer att erfordras jämväl för utförande av dessa byggnadsarbeten. Då arbetena emellertid icke äro avsedda att komma till stånd under nästa budgetår, saknar jag anledning att nu närmare ingå på förslaget. Jag vill emellertid nämna, att det med hänsyn till vissa omständigheter

måhända kan visa sig lämpligt att uppföra den ifrågasatta operationsbyggnaden före nybyggnaden av paviljong I.

Evakueringsbidrag till kustsanatoriet vid Apelwiken.

I propositionen nr 203 år 1930 hemställde Kungl. Maj:t, med anledning av en av förenämnda förening gjord framställning, att riksdagen *dels* måtte medgiva, att för den tid under budgetåret 1930/1931, varunder till statligt driftkostnadsbidrag berättigade vårdplatser inom paviljong II vid sanatoriet på grund av utförandet av här tidigare omförmälda byggnadsarbeten icke kunnat vara belagda, skulle från ifrågavarande anslag utgå ett evakueringsbidrag av 2 kronor 75 öre för varje dylik obelagd vårdplats och dag, *dels ock* föreskriva, att nämnda bidrag skulle i tillämpliga delar utgå i huvudsaklig enlighet med de beträffande anslag till bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter gällande grunderna samt på de närmare villkor i övrigt, som av Kungl. Maj:t bestämdes. Detta bidrag var avsett att utgöra ersättning för den driftförlust, som för föreningen skulle uppkomma därigenom att de till statligt driftkostnadsbidrag berättigade 48 vårdplatserna inom paviljong II måste under pågående byggnadsarbeten stå obelagda, och ansågs nödvändigt med hänsyn till anstaltens svaga ekonomiska resurser. I propositionen räknades med att evakueringsbidrag eventuellt skulle komma att utgå under hela budgetåret 1930/1931. Kostnaderna för evakueringsbidraget uppskattades därför till ett belopp av högst $(2: 75 \times 365 \times 48)$ 48,180 kronor.

Såsom redan i det föregående antytts bifölls Kungl. Maj:ts hemställan av riksdagen (skrivelse nr 215).

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har föreningen — under förmälan att paviljong II icke kunde beräknas vara i fullt driftfärdigt skick förr än tidigast den 1 oktober 1931 — hemställt, att evakueringsbidrag måtte för tiden 1 juli—30 september 1931 utgå till föreningen enligt de grunder och på de villkor, som gällde för dylikt bidrag under nu löpande budgetår.

I utlåtande den 12 september 1930 har *medicinalstyrelsen* tillstyrkt denna framställning.

Departementschefen.

Enär samma skäl, vilka föranledde beslutet om evakueringsbidrag för budgetåret 1930/1931, gälla även i här föreliggande fall, får jag — i likhet med medicinalstyrelsen — förorda bifall till framställningen. Då det begärda evakueringsbidraget skulle utgå under en tid av högst 92 dagar, kan det härför erforderliga beloppet beräknas till högst $(2: 75 \times 92 \times 48)$ 12,144 kronor.

Byggnadsbidrag för arbeten vid kustsanatoriet i Barkåkra.

Vidare har föreningen för skrofulösa barns vård i skrivelse den 14 augusti 1930 gjort framställning om statsbidrag för vissa byggnadsarbeten vid det föreningen tillhöriga kronprinsessan Victorias kustsanatorium i *Barkåkra*.

Innan jag ingår på denna framställning, ber jag att få erinra om vissa tidigare av föreningen gjorda framställningar om statsbidrag till kustsanatoriet ävensom de uttalanden och beslut, vartill desamma givit anledning.

I *skrivelse den 14 juli 1928* hemställde *föreningen* om statsbidrag med tillhopa 29,332 kronor 62 öre för följande anläggningar vid anstalten, nämligen *dels* ångturbingenerator jämte rörledningar, *dels* omformaraggregat m. m.,

dels viss kloakledning, dels ock ett bostadshus, avsett att inrymma i bottenvåningen två smärre lägenheter för gifta och i övre våningen två rum för ogifta befattningshavare. Kostnaderna för anläggningarna beräknades till sammanlagt 67,560 kronor 45 öre, därav för bostadshuset 31,780 kronor 45 öre.

I ett över framställningen avgivet utlåtande den 18 oktober 1928 tillstyrkte *medicinalstyrelsen* framställningen i dess helhet, under framhållande dock att bostadshuset icke vore av lika trängande natur som övriga ifrågasatta anläggningar. I samband därmed upplyste styrelsen, att från anstaltsledningen framhållits, att, därest de då ifrågasatta arbetena komme till stånd, några ytterligare bidrag från statens sida sannolikt icke komme att bli erforderliga. Vid behandlingen i 1929 års *statsverksproposition* (femte huvudtiteln sid. 279—283) av föreningens framställning framhöll föredragande departementschefen, att av sparsamhetsyhänsyn en begränsning av det begärda statsbidragsbeloppet borde äga rum. Därvid syntes i första hand den föreslagna bostadsbyggnaden, vilken — såsom medicinalstyrelsen framhållit — syntes vara minst nödvändig, böra uteslutas från bidrag. Ej heller för omformaraggregatet m. m. ansåg departementschefen något statsbidrag böra äskas. Däremot förordade departementschefen statsbidrag med högst 9,500 kronor för inköp av ångturbingenerator jämte rörledningar samt för omläggning av kloakledningen.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framlagda förslag godkändes av riksdagen.

I en *hösten 1929* ingiven framställning *framlade* härefter *föreningen* plan för vissa ytterligare arbeten vid anstalten. I denna plan upptog föreningen arbeten för en beräknad kostnad av sammanlagt 226,079 kronor 25 öre. Av de i 1928 års plan ingående två anläggningar, till vilka statsbidrag ej beviljats — omformaraggregatet m. m. och bostadshuset — återfanns i 1929 års plan bostadshuset, för vars uppförande kostnaden liksom tidigare beräknades till 31,780 kronor 45 öre. I planen ingingo för övrigt följande anläggningar med här angivna kostnadsbelopp, nämligen dels ny utvidgad förbindelsebyggnad av tegel — i stället för nuvarande förbindelsegång av trä — mellan matsalsbyggnaden och det egentliga sjukhuset (paviljong III) jämte vissa därmed sammanhängande arbeten för 92,288 kronor 70 öre, dels viss tillbyggnad av paviljong III av tegel för 14,645 kronor 10 öre, dels vissa värmetekniska, sanitära och elektriska installationer inom nyssnämnda förbindelsebyggnad och tillbyggnad ävensom åtskilliga andra, närmare angivna tekniska utrustningsarbeten vid anstalten för tillhoppa 71,875 kronor, dels ock sugledning för intag till baden i anstalten av vatten från Skelderviken jämte tillhörande anordningar för 15,400 kronor.

Med den nya *sammanbindningsbyggnaden*, som skulle uppföras i tre våningar jämte källarvåning, avsågs huvudsakligen att erhålla vissa bilokaler för de sex sjukavdelningarna i paviljong III samt ett par isoleringsrum och vissa rum för personal. I dess bottenvåning skulle även inrymmas en desinfektionslokal, för vilken ugn skulle anskaffas.

Tillbyggnaden till paviljong III, vilken skulle hava två våningar jämte källarvåning, motiverades närmast med att anstaltens andre underläkare, som hade ett bostadsrum i administrations- och köksbyggnaden (paviljong I), ansågs böra bo inom det egentliga sjukhuset, paviljong III, och att hans nuvarande rum dessutom erfordrades för annat ändamål. Han skulle erhålla en dubblett i tillbyggnadens andra våning, medan i första våningen skulle inredas expeditiionslokal åt denne befattningshavare ävensom tre smärre rum till gemensamt bruk vid anstaltsläkarnas arbeten. Källarvåningen skulle inrymma gipsningslokaler. Ovanpå andra våningen skulle anordnas solbalkong för vissa patienter i tredje våningen av paviljong III.

Till de mera *fristående tekniska utrustningsarbetena* hörde installering av två mathissar, vissa anordningar för lättare skötsel och bättre kontroll av eldning vid anstalten såsom insättande av motorvattenmätare, temperaturregleringsanordning för befintlig varmvattenberedare m. m. Bland utrustningsarbetena ingick bland annat även utökning av en värmeledningsspanna i en sjukpaviljong (IV) samt dragande av en varmvattenledning till denna paviljong från anstaltens tvätthus.

Statsbidraget till arbetenas utförande förutsattes skola utgå med ett belopp, motsvarande totalkostnaden för varje arbete och sålunda tillhopa utgörande 226,079 kronor 25 öre.

Byggnadsstyrelsen, som avgav utlåtande i ämnet den 28 oktober 1929, framställde icke invändningar mot de rörande de olika arbetena uppgjorda förslagen med undantag av en anmärkning beträffande vissa detaljer i fråga om ritningarna till bostadshuset. Ej heller fann styrelsen något vara att erinra mot de verkställda kostnadsberäkningarna. Då enligt av styrelsen under hand inhämtad upplysning samtliga arbeten vore avsedda att slutföras under år 1930, borde enligt styrelsen den beräknade totalsumman för arbetena, eller nyssberörda belopp å 226,079 kronor 25 öre, vara tillgänglig för anstalten under budgetåret 1930/1931.

Medicinalstyrelsen anförde i utlåtande den 23 november 1929, att kustsanatoriet i Barkåkra dittills erhållit statligt byggnadsbidrag om tillhopa 502,567 kronor 50 öre, vilket motsvarade 1,994 kronor 32 öre för vårdplats. Därest — såsom direktionen syntes förutsätta — ytterligare statsbidrag skulle utgå med det belopp å 226,079 kronor 25 öre, som motsvarade totala kostnadssumman för samtliga de nu ifrågasatta förbättringsarbetena, skulle sammanlagda statsbidraget efter nuvarande antalet statsbidragsberättigade platser eller 252 ökas till 2,891 kronor 45 öre per plats och således komma att med nära 898 kronor överskrida det hittills beviljade beloppet per vårdplats. Ehuru styrelsen icke ville förneka, att berörda arbeten skulle medföra påtagliga och önskvärda förbättringar för anstalten, ansåg dock styrelsen dem icke vara av den trängande art, att de för det dåvarande motiverade ett avsteg från styrelsens principiella ståndpunkt, att totala byggnadsbidraget till ett kustsanatorium såsom regel borde begränsas till 2,000 kronor för vårdplats. Styrelsens utlåtande i förevarande del utmynnade i anslutning härtill i hemställan om att den föreliggande framställningen icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Föreningens ifrågavarande framställning blev föremål för behandling i den meromnämnda *propositionen nr 203* till 1930 års riksdag. Däri anförde departementschefen bland annat följande.

Anstaltsledningen hade med de i skrivelsen den 14 juli 1928 upptagna arbetena avsett, att dessa med sannolikhet skulle vara de sista, för vilka statligt byggnadsbidrag skulle behöva påräknas. I den plan till anstaltens modernisering, som år 1929 framlagts, inginge ett av de två arbeten, till vilka statsbidrag år 1928 ej beviljades, nämligen bostadshuset, vars uppförande skulle draga en beräknad kostnad av 31,870 kronor 45 öre. Samtliga övriga arbeten — kostnadsberäknade till sammanlagt 194,208 kronor 80 öre — avsåge således att täcka behov, för vilkas tillgodoseende man tidigare icke ansett statsbidrag behöva åtminstone under den närmaste framtiden påräknas.

Vad anginge bostadshuset syntes dess uppförande nu lika litet som år 1929 vara av särskilt brådskande beskaffenhet. I likhet med medicinalstyrelsen funne departementschefen, att de övriga i 1929 års moderniseringsplan ingående arbetena givetvis kunde vara ägnade att medföra önskvärda förbättringar vid anstalten. De syntes dock varken med hänsyn till arten eller i avseende å nödvändigheten av omedelbart utförande vara sådana, att bidrag till deras utförande borde lämnas med ett mot hela kostnaden svarande belopp, vilket skulle innebära ett frångående av medicinalstyrelsens av departementschefen biträdda principiella ståndpunkt, att byggnadsbidrag till anstalter av förevarande kategori fortfarande, *utom där särskilda trängande skäl föreläge*, borde bindas bland annat vid en maximering till 2,000 kronor per plats. Av vad som anförts rörande de föreslagna arbetenas beskaffenhet följde även, att utförandet av dessa arbeten måste anses mindre angeläget än moderniseringsarbetena vid Apelviken och Styrsoanstalten. Då det av kostnadsskäl icke kunde ifrågasättas, att anslag skulle samtidigt utgå med större belopp till alla tre anstalterna, syntes med hänsyn härtill böra med anslag till sanatoriet i Barkåkra anstå.

På grund av det sålunda anförda ansåg sig departementschefen icke kunna tillstyrka, att den föreliggande moderniseringsplanen toges till utgångspunkt för äskande hos 1930 års riksdag av ytterligare byggnadsbidrag till anstalten i Barkåkra. I överensstämmelse härmed begärde Kungl. Maj:t i förenämnda proposition icke något dylikt anslag.

Riksdagen uttalade i sin skrivelse nr 215 sin anslutning till vad departementschefen i förevarande fråga anförde.

De arbeten, för vilka *föreningen* i sin *nu ingivna framställning* begär statsbidrag, äro i huvudsak desamma, vilka ingingo i 1929 års moderniseringsplan. Från nämnda plan skiljer sig den nu framlagda planen huvudsakligen därutinnan, att en avdelning för finsenlampor tillkommit för en beräknad kostnad av 15,516 kronor, att ritningarna beträffande det förut omförmälda bostadshuset något ändrats, vilket medfört att kostnaderna för detsamma — förut uppskattade till 31,780 kronor 45 öre — nu beräknats till 37,568 kronor 50 öre samt att i planen icke medtagits den sugledning för intag till baden i anstalten av vatten från Skelderviken, vilken ingick i 1929 års plan. Förslaget rörande tillbyggnaden för finsenlampor har av föreningen motiverats med att tillbyggnaden skulle möjliggöra en förflyttning av finsen-

lamporna och att därefter i den nuvarande övre ljusavdelningen skulle kunna inrättas 16 nya vårdplatser, vilka platser med hänsyn till mängden av inträdessökande vid anstalten vore i hög grad behöfliga. De sammanlagda kostnaderna för nu ifrågasatta arbeten hava av föreningen beräknats till 231,893 kronor 30 öre. Föreningen hemställer, att hälften av detta belopp eller 115,946 kronor 65 öre måtte tillerkännas föreningen såsom statsbidrag för arbetenas utförande samt att därav ett belopp av 38,648 kronor 76 öre måtte få utgå under budgetåret 1931/1932 samt att återstoden måtte fördelas lika på de nästföljande två budgetåren.

Över framställningen har *byggnadsstyrelsen* den 18 september 1930 avgivit utlåtande, däri styrelsen förklarat sig icke hava något att erinra mot nu föreliggande förslag samt därutöver anført, bland annat, att plananordningarna i det nu föreslagna bostadshuset vore bättre än enligt det tidigare förslaget.

I ett den 30 september 1930 i ärendet avgivet utlåtande har *medicinalstyrelsen* till en början framhållit att, ehuru det statsbidrag, som av föreningen nu begärdes, avsevärt understeg vad föreningen i sådant hänseende begärt år 1929, ett bifall till nu föreliggande framställning i dess helhet likväl skulle medföra, att de sammanlagda byggnadsbidragen till anstalten skulle komma att icke oväsentligt överstiga 2,000 kronor per vårdplats. Styrelsen har därefter vidare anført följande.

Förslag om uppförande av *nytt bostadshus* hade av föreningen framlagts redan år 1928. I anledning av nämnda förslag hade styrelsen i utlåtande den 18 oktober 1928 uttalat, att av de arbeten, som avsåges i de nämnda år framställda förslagen från anstaltsledningens sida, uppförandet av bostadshuset vore det minst trängande. Emellertid funne styrelsen numera, att en inhägnad av anstaltens område, för vilken ett portvaktshus utgjorde en nödvändig förutsättning, vore i hög grad önskvärd. De nuvarande förhållandena med fri passage genom sanatoriets område och en livlig trafik alldeles förbi huvudbyggnadens ena gavel medförde icke blott olägenheter ur ordningssynpunkt utan även risker i sanitärt hänseende (smittfara för epidemiska sjukdomar). Under hand hade styrelsen inhämtat, att föreningen redan påbörjat uppförande att ett stängsel. Vid sådant förhållande och med hänsyn till att bristen på personalbostäder, enligt vad föreningen framhållit, vore stor, förordade styrelsen, att ett portvaktshus snarast komme till utförande samt att statsbidrag till kostnaden härför finge utgå. Styrelsen hade intet att erinra emot att byggnaden komme till utförande i överensstämmelse med företedda ritningar. Kostnaderna för densamma uppginge, enligt gjorda beräkningar, till 37,568 kronor 50 öre. Alldenstund framställningen avsåge statsbidrag med endast 50 % av samtliga beräknade kostnader, skulle av hela det nu begärda anslaget ett belopp av 18,784 kronor 25 öre belöpa på bostadsbyggnaden. Därest statsbidrag för ändamålet beviljades med sistnämnda belopp, vilket styrelsen för sin del tillstyrkte, skulle det totala byggnadsbidraget till anstalten komma att uppgå till 2,030 kronor per vårdplats och således endast obetydligt överstiga berörda maximibelopp av 2,000 kronor.

Föreningens förslag till *omflyttning av finsemlampor* till sousterrainvåningen, varigenom 16 vårdplatser skulle vinnas, syntes styrelsen visserligen behjärtansvärt med hänsyn till rådande platsbrist. Denna omflyttning förutsatte

emellertid verkställande av *andra byggnadsarbeten* i huvudbyggnaden. Samtliga nu avsedda arbeten borde lämpligast utföras i ett sammanhang, och styrelsen funne icke dessa arbeten i sin helhet vara av den trängande art, att ett uppskov med deras verkställande icke skulle vara tillrådligt. Vid sådant förhållande och då styrelsen hade sig bekant, att statens sjukvårdskommitté komme att i sin utredning ägna frågan om kustsanatoriernas finansiering, även vad anginge byggnadsbidrag, sin uppmärksamhet och därom framlägga förslag, saknade styrelsen anledning tillstyrka bifall till förevarande framställning i vidare mån än vad den avsåge bostadsbyggnaden.

Av den lämnade redogörelsen framgår, att värdet av det bostadshus, om vars uppförande med bidrag av statsmedel föreningen under loppet av de senaste åren gjort upprepade framställningar, skulle ligga icke blott däri att genom detsamma skulle tillgodoses anstaltens behov av nya personalbostäder utan även däri att det skulle möjliggöra ett effektivt avskiljande av anstaltsområdet från angränsande områden, ett avskiljande som särskilt i betraktande av anstaltsbyggnadernas läge måste ur olika synpunkter anses särdeles påkallat. Med hänsyn därtill anser jag mig böra i anslutning till medicinalstyrelsens förslag i ämnet förorda, att statsbidrag må utgå till uppförande av nämnda byggnad med högst hälften av den beräknade byggnadskostnaden eller med 18,784 kronor 25 öre. Därest utgifterna för byggnaden skulle komma att understiga de beräknade, bör givetvis — i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis — bidragsbeloppet reduceras till hälften av den verkliga kostnaden.

Då redan vid ett bifall till detta förslag det normala maximibidraget av 2,000 kronor per vårdplats skulle komma att — ehuru obetydligt — för anstaltens del överskridas, anser jag, på de av medicinalstyrelsen anförda skälen, frågan om statsbidrag till övriga av de ifrågasatta byggnadsarbetena böra tills vidare anstå.

I följd härav skulle för statsbidrag till arbeten vid Barkåkraanstalten för nästa budgetår behöva räknas allenast med ett belopp av högst 18,784 kronor 25 öre.

Härefter torde jag få behandla föreliggande fråga om byggnadsbidrag till utförande av vissa ytterligare arbeten vid *kustsjukhuset å Styrso*, vilket äges av föreningen för vård av skrofulösa barn vid havskuranstalt.

Inledningsvis torde jag därvid få nämna några ord om kustsjukhusets nuvarande lokaler, belägningsmöjligheter, beviljade statsbidrag m. m.

En genom föreningens försorg uppförd byggnad av trä i två våningar, avsedd såsom sommarsanatorium, togs i bruk år 1892. Denna byggnad — *gamla sjukhuset* — ombyggdes år 1924 för att även kunna användas vintertid. Den inrymmer 51 vårdplatser.

Under åren 1906—1908 uppfördes av föreningen ytterligare en sjukhusbyggnad, som redan från början var avsedd för vård av patienter året om. Berörda byggnad — *huvudsjukhuset* — består av en källarvåning och en bottenvåning, varjämte byggnadens mittparti höjer sig ytterligare två våningar.

I *källarvåningen* inrymmas bland annat ångpannerum för centraluppvärmning, rum för motorer och ackumulator, köksavdelning, förrådsrum, två matsalar för personal samt tvättinrättning.

Departements-
hofen.

*Byggnads-
bidrag för
arbeten vid
Styrso kust-
sjukhus.*

I bottenvåningen eller första våningen finnas bland annat tre sjuksalar, motagnings- och omlägningsrum, operations- och instrumentrum samt röntgenlaboratorium.

I andra våningen finnas bland annat tre sjuksalar. Den tredje våningen innehåller 8 bostadsrum för personal ävensom förrådsrum.

År 1914 uppfördes en paviljong för vård av patienter sommartid, den s. k. *sommarpaviljongen*, innehållande 29 platser, efter sedvanlig reduktion motsvarande 10 helårsplatser. År 1925 inrättades i en särskild byggnad bostad för läkare och viss annan personal.

Såväl till samtliga här omförmälda byggnaders uppförande som för utförande av andra tidigare verkställda arbeten m. m. har, enligt vad från föreningen uppgivits, nödiga medel anskaffats genom användning av till sjukhuset donerade fonder samt genom upplåning.

Beträffande anstaltens ekonomiska ställning framgår av föreningens berättelse för år 1928, att tillgångar och skulder den 31 december samma år balanserade å kronor 552,021:03, att bland tillgångarna fastigheters konto upptagits till kronor 309,894:37 samt att bland skulderna upptagits ett konto för donationer å kronor 360,061:33 och ett reverskonto å kronor 149,000.

Beträffande anstaltens verksamhet under år 1928 utvisar nyssnämnda berättelse, att antalet underhållsdagar för samtliga under sagda år vårdade personer uppgått till 56,703 samt att medeltalet vårdade per dag under samma tid utgjort 155.

Från *statens* sida har intill år 1928 *bidrag* för utförande av arbeten vid anstalten endast anvisats i fråga om vissa smärre ändamål (anskaffande av ångpanna och vissa motorer m. m. samt reparation av huvudsjukhusets tak) till belopp av sammanlagt 20,800 kronor, varav 19,938 kronor tagits i anspråk.

I skrivelser den 5 september och den 18 november 1927 gjorde emellertid föreningen framställning om statsbidrag å 322,575 kronor, motsvarande den beräknade totalkostnaden för utförande av åtskilliga förbättringsarbeten vid anstalten. Av beloppet avsågos 269,000 kronor till om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset, medan av återstoden, 53,575 kronor, skulle användas dels sammanlagt 48,075 kronor till omläggning av anstaltens elektriska drift och dess kloaksystem samt vidtagande av vissa anordningar för dricksvattnets förbättrande och dels 5,500 kronor till uppförande av ett stängsel vid sjukhusområdet. Rörande den behandling från statsmakternas sida av dessa framställningar, som skedde år 1928, får jag hänvisa till 1928 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 239—252) och riksdagens skrivelse nr 5 A (punkt 45) samma år.

Här torde jag, vad angår *andra planerade arbeten än om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset*, få bringa i erinran, att riksdagen beviljade statsbidrag till samtliga dessa arbeten med undantag för stängslet, vars anordnande befanns kunna något uppskjutas. Byggnadsbidraget beräknades till 48,075 kronor eller således till ett belopp motsvarande hela kostnaden för arbetena, vilken bidragsnorm — avvikande från den under senare år tillämpade att bland annat begränsa bidraget till hälften av kostnaderna för varje särskilt arbete

— motiverades med Styrköföreningens svaga ekonomiska ställning och den ringa storleken av dittills åtnjutet byggnadsbidrag.

Förslaget angående *om- och tillbyggnaden av huvudsjukhuset* hade uppgjorts av arkitekten Nernst Hanson och byggnadsingenjören Algot Hanson i huvudsaklig anslutning till vissa riktlinjer, som beträffande huvudsjukhusets lämpliga modernisering angivits av arkitekten Birch-Lindgren i ett utlåtande av den 29 juli 1927.

Enligt till detta förslag hörande ritningar jämte beskrivning skulle *vissa omändringar* vidtagas i *huvudsjukhuset* i avseende å källarvåningen samt första och andra våningarna. Vidare skulle norr om huvudsjukhuset uppföras en *tillbyggnad* av tegel med källarvåning samt ytterligare två våningar. Sistnämnda byggnad skulle förenas med huvudsjukhuset medelst en *förbindelsebyggnad*, likaledes av tegel, i en våning förutom källarvåning.

I *tillbyggnadens källarvåning* skulle inredas lokaler för tvätt, strykning, mangel och förråd, till vilka ändamål utrymmen för närvarande disponeras i huvudbyggnadens källarvåning. I *källaren till förbindelsebyggnaden* skulle inrymmas en ljusbehandlingsavdelning med tillhörande bilokaler. Genom nyss berörda överflyttning av lokaler för tvätt m. m. skulle i *huvudbyggnadens källarvåning* erhållas utrymmen för tre matsalar, nämligen en för sjukskötorskor och elever, en för annan personal och en för uppegående patienter.

I *första våningen av tillbyggnaden* skulle inredas en fullständig operations- och poliklinikavdelning samt en röntgenavdelning.

Till nyss angivna ändamål disponeras, såsom av det föregående framgår, för närvarande utrymmen i *huvudbyggnadens första våning*. I denna våning skulle nu inrymmas två fullständiga sjukavdelningar om tillhoppa 58 platser, därav 2 isoleringsplatser.

I *förbindelsebyggnadens första våning* skulle förläggas dagrum jämte kapp- rum för besökande.

Huvudbyggnadens andra våning skulle förändras till en självständig sjukavdelning med tillhoppa 28 platser, därav 2 isoleringsplatser. Till avdelningen skulle anslutas två dagrum samt liggterrasser.

I *tillbyggnadens andra våning* skulle inrymmas 12 bostadsrum för personal.

Huvudbyggnadens tredje våning skulle icke undergå någon förändring.

Bland de huvudsakliga fördelar, som genom om- och tillbyggnaden skulle vinnas, påpekade föreningen, att nya lokaler skulle erhållas för anstaltens tvättinrättning, vilken vore av sakkunniga utdömd, och att dagrum, som dittills saknats, skulle erhållas, varjämte viss lättnad i den förefintliga bristen på personalbostäder skulle vinnas. Vidare skulle särskilt rum för ljusbehandling erhållas, en stor fördel i betraktande av att dylik behandling för det dåvarande måste lämnas i korridorer eller å en inbyggd veranda. Slutligen skulle anstalten erhålla möjlighet att — i förhållande till då befintligt platsantal — belägga ytterligare 18 *nya helårsplatser*, därav 4 isoleringsplatser. Sistnämnda omständighet ansåg föreningen hava betydelse ej blott för att minska det stora antalet exspektanter vid kustsjukhuset — vid tiden för framställningens avlåtande 150 personer — utan även för att upphjälpa anstaltens ekonomi, då genom platsökningen möjlighet syntes kunna uppkomma att helt bestrida anstaltens driftkostnader med — jämte bidrag från staten och landsting — beloppen av de vårdavgifter, som komme att inflyta.

Kostnaden för om- och tillbyggnaden av huvudsjukhuset, som ursprungligen beräknats till 264,000 kronor, skulle — efter vidtagande av viss av medicinalstyrelsen i utlåtande den 18 oktober 1927 påkallad överarbetning av förslaget — uppgå till förenämnda belopp av 269,000 kronor.

I fråga om beräkningen av förstnämnda kostnadssumma framhöll *byggnadsstyrelsen* uti ett i ärendet avgivet utlåtande av den 29 september 1927, att utgiftsposterna beträffande ombyggnaden i en del fall syntes lågt beräknade, att den uppskattade kostnadssumman för samtliga arbeten, (264,000 + 53,575) 317,575 kronor, torde kunna förväntas förslå, därest största sparsamhet iakttoges vid arbetenas utförande, samt att emellertid i nämnda summa icke medtagits kostnader för administration, ritningar och kontroll samt för oförutsedda utgifter.

Föredragande *departementschefen* framhöll bland annat, att ifrågavarande om- och tillbyggnadsförslag, trots den verkställda överarbetningen därav, ännu icke syntes vara i det skick, att det kunde föreläggas riksdagen. Det stora antalet exspektanter till anstalten gjorde, att det måste anses otillfredsställande, att förslaget, oaktat de stora kostnaderna för dess genomförande, endast skulle innebära en ökning med 14 bidragsberättigade sjukplatser. Föreningen syntes hava för avsikt att senare — med statens hjälp — fullfölja byggnadsarbetet i sådan riktning, att en avsevärd ökning av platsantalet komme till stånd. Det ville emellertid förefalla, som om före statsmakternas definitiva prövning av bidragsfrågan ett fullständigt förslag borde föreligga, utvisande totalkostnaderna för sjukhusets ombyggnad samt den platsökning man därvid kunde vinna.

1928 års riksdag anförde, bland annat, att, ehuru riksdagen funnit, att det framlagda projektet angående om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset snarast möjligt borde realiseras, riksdagen dock, innan Kungl. Maj:t definitivt prövat den föreliggande byggnadsplanen, vilken syntes riksdagen vara av beskaffenhet att i huvudsak kunna godkännas, ansett sig icke då kunna medgiva, att medel för ifrågavarande byggnadsarbetes utförande anvisades å riksstaten för budgetåret 1928/1929. Riksdagen förväntade emellertid, att förslag i frågan förelades 1929 års riksdag.

Styrelsen för Styrsöföreningen förnyade sedermera i skrivelse av den 11 september 1928 föreningens år 1927 gjorda framställningar vad angår om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset samt uppförande av stängsel. Beträffande om- och tillbyggnadsprojektet framhölls, att planerna för detsamma ytterligare underkastats en ingående granskning, men att man därvid ej funnit anledning frångå desamma. Med anledning av ett av 1928 års riksdag gjort påpekande rörande angelägenheten av att ekonomilokalerna för kustsanatorierna planerades med tanke på eventuellt ytterligare utvidgning framhöll föreningsstyrelsen, att dessa lokaler vid Styrsöanstalten enligt de föreliggande ritningarna vore så rymligt tilltagna, att de även vid en sedermera skeende, ej allt för stor utvidgning av sjukhuset borde vara fullt tillräckliga. Någon större utvidgning ansåg styrelsen för övrigt av ekonomiska skäl icke kunna komma till

stånd inom överskådlig tid. Totalkostnaden för om- och tillbyggnaden hade vid skedd omräkning fortfarande uppskattats till 269,000 kronor, i vilken summa även inginge utgifter för ritningar, beskrivningar och kontroll.

Beträffande *stängslet* framhölls nödvändigheten av dess uppförande för en kostnad — enligt tidigare gjorda och ånyo översedda kalkyler — av 5,500 kronor. I anslutning härtill hemställdes om ett statsbidrag av 274,500 kronor för oförmälda två ändamål.

Varken byggnadsstyrelsen eller medicinalstyrelsen framställde i sina över den senaste framställningen avgivna utlåtanden någon erinran mot de sålunda ånyo framlagda projekten.

I fråga om *beloppet av byggnadsbidrag* till arbetenas utförande grundade *medicinalstyrelsen* i sistberörda utlåtande sitt förslag på en beräkning, som uppgjorts i anslutning till styrelsens principiella ståndpunkt om begränsande av dylikt bidrag för kustsanatorierna till dels högst hälften av totala byggnadskostnaden och dels högst 2,000 kronor per vårdplats.

Rörande detaljerna i denna beräkning får jag hänvisa till 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 292) och här endast erinra, att enligt beräkningen, i händelse de ifrågasatta arbetena komme till utförande, halva totala byggnadskostnaden för samtliga arbeten vid anstalten skulle be-

löpa sig till kronor $\left(\frac{732,513}{2}\right)$ 366,256: 50, medan summan av dittills beviljade

bidrag (68,013 kronor) och det då ifrågasatta (274,500 kronor) skulle utgöra 342,513 kronor. Ur nyss antydda synpunkt beträffande bidragets relation till totala byggnadskostnaden skulle således sistnämnda bidrag i sin helhet kunna utgå.

Med hänsyn till principen om bidragets begränsning till 2,000 kronor per statsbidragsberättigad vårdplats borde däremot enligt medicinalstyrelsen en beskärning ske. Antalet dylika vårdplatser hade i samband med vissa företagna ändringar i anstaltens belägningsförhållanden av medicinalstyrelsen i oktober 1928 fixerats till 146, vilket antal icke skulle komma att rubbas genom huvudsjukhusets ombyggnad. Efter 2,000 kronor för vårdplats skulle alltså totala byggnadsbidraget kunna utgöra högst 292,000 kronor. Med frånräknande av dittills beviljade bidrag om tillhoppa 68,013 kronor skulle återstå ett belopp av 223,987 kronor såsom det högsta, vilket efter berörda princip skulle kunna ytterligare beviljas. Medicinalstyrelsens hemställan gick också ut på att sist antydda belopp måtte anvisas.

Beträffande betydelsen av de ifrågasatta förändringarna å huvudsjukhuset uttalade medicinalstyrelsen i samma utlåtande bland annat, att genom deras vidtagande anstalten skulle bli försatt i ett tillfredsställande skick, men att styrelsen å andra sidan hölle före, att någon ytterligare utökning av anstalten för framtiden knappast vore att tillråda.

I 1929 års statsverksproposition framhöll departementschefen, att någon invändning icke syntes vara att göra mot ombyggnadsförslaget, som av medicinalstyrelsen och byggnadsstyrelsen godkänts och vilket 1928 års riksdag förklarat vara av beskaffenhet att kunna i huvudsak godkännas.

Med anledning av det i 1928 års statsverksproposition gjorda uttalandet om önskvärdheten av förslaget överarbetning i syfte att vinna någon ytterligare ökning av platsantalet anförde departementschefen, att man icke borde räkna med behov av någon nämnvärd platsökning å de hittillsvarande kustsanatorierna, samt erinrade tillika om nyssnämnda yttrande av Styrsoföreningens styrelse, att en platsökning vid denna anstalt åtminstone under överskådlig tid av ekonomiska skäl icke kunde ifrågakomma.

I enlighet med det anförda tillstyrkte departementschefen, att statsbidrag måtte beviljas för genomförande av huvudsjukhusets ombyggnad i huvudsaklig överensstämmelse med det föreliggande förslaget.

Efter förordande av statsbidrag jämväl till stängslets uppförande ingick departementschefen på frågan om statsbidragets storlek och anslöt sig därvid till medicinalstyrelsens ståndpunkt att statsbidraget borde begränsas genom maximering med hänsyn till såväl beloppet för halva totala byggnadskostnaden — vilken gräns dock i det ifrågavarande fallet saknade praktisk betydelse — som till ett belopp motsvarande högst 2,000 kronor per varje statsbidragsberättigad vårdplats. Sistnämnda begränsning ansåg departementschefen i detta fall så mycket hellre böra iakttagas, som — enligt vad medicinalstyrelsen antytt — vissa smärre kompletteringsarbeten utöver de föreslagna omändringarna måhända kunde bli behövliga och statsbidrag eventuellt kunde anses böra utgå även till sådana arbeten. I anslutning härtill tillstyrkte departementschefen ett byggnadsbidrag, motsvarande högst 2,000 kronor för envar av 146 platser och alltså — efter avdrag av tidigare erhållna statsbidrag — utgörande det av medicinalstyrelsen förordade beloppet 223,987 kronor.

I enlighet med av medicinalstyrelsen därutinnan framställt förslag förordade departementschefen vidare en uppdelning av berörda statsbidragsbelopp på sådant sätt, att en summa av 100.000 kronor skulle utbetalas, sedan hälften av arbetena utförts och det vid besiktning konstaterats, att utförandet skett i huvudsaklig enlighet med av departementschefen förordat förslag, samt med återstoden eller högst 123,987 kronor efter det arbetena blivit i sin helhet fullbordade samt genom medicinalstyrelsens försorg avsynade och av styrelsen godkända, dock tidigast efter ingången av budgetåret 1930/1931.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framställda förslag vann *riksdagens* godkännande (skrivelse nr 5 A, punkt 51, år 1929).

Genom brev den 10 maj 1929 har sedermera Kungl. Maj:t beviljat föreningen ett statsbidrag av 223,987 kronor för utförande av ifrågavarande arbeten att utgå på sätt i propositionen föreslagits. Detta bidrag har emellertid ännu icke lyftats.

Med skrivelse den 14 augusti 1929 överlämnade i stället *Styrsoföreningen* till medicinalstyrelsen plan rörande ytterligare moderniseringsarbeten vid anstalten.

Denna plan upptog följande arbeten till här angivna kostnader, nämligen dels om- och tillbyggnad av *gamla sjukhuset* för 76,450 kronor, varigenom bland annat skulle vinnas 16 nya vårdplatser, dels om- och tillbyggnad av

sommarpaviljongen för 17,500 kronor, dels ock anordnande av en *kylanläggning inom huvudsjukhuset* för 6,500 kronor. Den sammanlagda kostnaden skulle alltså belöpa sig till 100,450 kronor, vilket belopp enligt föreningsstyrelsen borde utgå såsom byggnadsbidrag utöver det bidrag å 223,987 kronor, som av 1929 års riksdag beviljats för om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset.

I utlåtande den 28 oktober 1929 fann *byggnadsstyrelsen* förslagen till om- och tillbyggnad av gamla sjukhuset och sommarpaviljongen vara i behov av viss omarbetning, som dock syntes kunna ske inom ramen för de för arbetena beräknade kostnaderna, vilka kostnader icke — lika litet som den uppskattade kostnaden för kylanläggningen — föranledde någon styrelsens erinran.

Med skrivelse till Kungl. Maj:t den 25 oktober 1929 framlade emellertid föreningsstyrelsen *ny plan för om- och tillbyggnad av huvudsjukhuset*. Huvudsjukhuset består enligt det föregående för närvarande av en källar- och en bottenvåning, varjämte byggnadens mittparti höjer sig ytterligare två våningar. Enligt det nya ombyggnadsförslaget — till vilket i oktober 1929 ritningar jämte beskrivning uppgjorts av arkitekten Andrew Person samt kostnadsberäkning av G. R. Bertilsson — skulle huvudsjukhuset utbyggas åt sydväst omkring 10 meter och åt nordväst omkring 5 meter, i sin helhet inrymma källarvåning, tre ytterligare, fullt utbyggda våningar och en ny mansardvåning samt hava en totalhöjd av 14 meter. Åt sydväst skulle en flygelbyggnad direkt anslutas, tillbyggas med källarvåning och ytterligare två våningar samt erhålla en totalhöjd av 11 meter. Nordväst från huvudsjukhuset och förbundet med detta genom en stängselmur skulle uppföras ett pann- och tvätthus.

En närmare redogörelse för förslaget återfinnes i propositionen nr 203 år 1930, till vilken redogörelse jag tillåter mig hänvisa. Här vill jag blott påpeka, att enligt förslaget platsantalet vid anstalten skulle ökas från 146 till 205 samt att kostnaderna för förslagets genomförande uppskattades till 703,000 kronor, varav 653,000 kronor beräknades för byggnadskostnader och 50,000 kronor till inventarier för nya lokaler.

Föreningsstyrelsen hemställde, att sistberörda belopp måtte bestridas av statsmedel på det sätt, att utöver det av 1929 års riksdag beviljade byggnadsbidraget å 223,987 kronor ytterligare ett dylikt bidrag å 479,013 kronor måtte få utgå. Samtidigt härmed frånträdde föreningsstyrelsen det förslag till om- och tillbyggnad av gamla sjukhuset m. m., som — under hemställan om statsbidrag å 100,450 kronor — framlagts i skrivelsen den 14 augusti 1929.

I utlåtande den 31 oktober 1929 framställde *byggnadsstyrelsen* allvarliga erinringar mot den föreslagna ombyggnaden av huvudsjukhuset enligt 1929 års plan. Enligt styrelsens mening kunde lämpligheten av en dylik ombyggnad ifrågasättas, då huvudsjukhuset hade en för ett modernt sjukhus mindre lämplig planläggning, som medförde att ekonomiafdelningarna i sjukavdelningarna komme att få ett oekonomiskt stort djup. Vid en påbyggnad

skulle följaktligen även de nya sjukavdelningarna bli olämpligt planlagda. Särskilt måste inredningen av vindsvåningens personalbostäder bli ekonomisk. då mer än en tredjedel av våningsdjupet åtginge till korridorer och garderober.

Även beträffande detaljerna i den föreslagna planlösningen framställde byggnadsstyrelsen åtskilliga anmärkningar.

Medicinalstyrelsen överlämnade sistberörda framställning med skrivelse den 23 november 1929. Styrelsen erinrade däri, att Styrsoänstalten, inräknat det av 1929 års riksdag beviljade beloppet å 223,987 kronor, hittills i statsbidrag erhållit sammanlagt (68,013 + 223,987) 292,000 kronor, vilket belopp tillmätts så, att det, fördelat på 146 vårdplatser, utgjorde jämnt 2,000 kronor för plats. Därest det för utförande av ombyggnad av huvudsjukhuset enligt 1929 års förslag begärda ytterligare bidragsbeloppet å (703,000 — 223,987) 479,013 kronor beviljades, skulle totala statsbidraget komma att uppgå till 771,013 kronor, vilket, fördelat på anstaltens beräknade platsantal efter ombyggnaden eller 205, motsvarade 3,761 kronor för plats. Frånsett att byggnadsstyrelsen mot det senaste ombyggnadsförslaget framställt sådana erinringar, att medicinalstyrelsen på den grund icke ansåge sig i förslagets föreliggande skick kunna tillstyrka bidrag till utförandet, hölle styrelsen före, att i ärendet icke heller i övrigt förebragts en sådan utredning, att styrelsen ansåge sig kunna taga ställning till frågan, huruvida de föreslagna, avsevärt ökat anslag krävande arbetena sjukvårdstekniskt och ekonomiskt innebure den lyckligaste lösningen.

Medicinalstyrelsen yrkade i anslutning härtill, att de föreliggande framställningarna om ytterligare statsbidrag till Styrsoänstalten icke måtte föranleda någon åtgärd.

Med anledning av vad sålunda förekommit avgav *föreningsstyrelsen* den 14 februari 1930 yttrande i ämnet, vilket yttrande — jämte däröver av byggnadsstyrelsen den 20 februari 1930 och av medicinalstyrelsen den 11 mars 1930 avgivna utlåtanden — sistnämnda dag inkom till Kungl. Maj:t.

I berörda yttrande framhöll föreningsstyrelsen, att uppgörandet av 1929 års ombyggnadsförslag beträffande huvudsjukhuset närmast föranletts av nödvändigheten att undanröja vissa olägenheter rörande beläggningsmöjligheterna vid ett realiserande i oförändrat skick av 1927 års ombyggnadsplan. Sedan det i oktober 1929 uppgjorda förslaget blivit avstyrkt, hade föreningsstyrelsen, i syfte att undanröja grunden till de mot förslaget framställda anmärkningarna, låtit utarbeta ett i förhållande till nämnda förslag modifierat om- och tillbyggnadsförslag, vilket förslag med yttrandet överlämnades.

Enligt sistnämnda förslag skulle antalet vårdplatser vid anstalten ytterligare ökas nämligen till 214, därav 153 å huvudsjukhuset. Kostnaderna för förslaget beräknades till samma belopp som för 1929 års förslag eller 703,000 kronor. Föreningen framhöll vidare, att ombyggnaden av huvudsjukhuset enligt 1927 års, av riksdagen år 1929 godtagna förslag — med oförändrat platsantal av 85 — enligt förstnämnda år gjorda beräkningar skulle kosta i runt tal

275,000 kronor och att för planens realiserande hade beviljats ett statsbidrag å 223,987 kronor. På grund av skedd stegring av priser å material m. m. med omkring 16.2 % syntes emellertid planen icke kunna utföras under cirka 325,000 kronor. Föreningsstyrelsen hemställde, att det senast uppgjorda ombyggnadsförslaget måtte vinna godkännande och att statsbidrag till detsamma utförande måtte få utgå med — förutom det år 1929 beviljade byggnadsbidraget å 223,987 kronor — ett belopp av 429,013 kronor, var till skulle komma 50,000 kronor till inventarier, eller således sammanlagt med 479,013 kronor.

Därest emellertid det senast framlagda förslaget till ombyggnad av huvudsjukhuset icke skulle godtagas, hemställde föreningsstyrelsen, att med hänsyn till omförmålda stegring av priserna å material m. m. ett bidrag å ytterligare 50,000 kronor måtte få utgå till utförande av huvudsjukhusets ombyggnad enligt 1927 års, av statsmakterna år 1929 godtagna plan.

I utlåtandet den 20 februari 1930 anförde *byggnadsstyrelsen* bland annat, att den senast föreslagna om- och påbyggnaden av huvudsjukhuset komme att draga avsevärda kostnader och att man icke kunde åsätta denna byggnad något större värde vid en så genomgripande ombyggnad som den avsedda. Uppförandet av en nybyggnad med för behovet avpassade bilokaler torde därför enligt byggnadsstyrelsens mening icke komma att draga så mycket högre kostnad än det föreliggande om- och tillbyggnadsförslaget. Byggnadsstyrelsen ville emellertid i princip icke motsätta sig genomförandet av det senaste ombyggnadsförslaget under förutsättning att vissa av byggnadsstyrelsen gjorda erinringar beträffande korridorer och bilokaler beaktades.

Vidkommande föreningsstyrelsens alternativa förslag om ett genomförande av 1927 års — utav 1929 års riksdag godkända — ombyggnadsplan, erinrade byggnadsstyrelsen om sitt i utlåtandet den 29 september 1927 gjorda uttalande om den då föreliggande kostnadsberäkningens knapphet, under påpekande bland annat att i beräkningen icke upptagits några utgifter för administration, ritningar och kontroll samt för oförutsedda utgifter. Med hänsyn därtill och då sedan år 1927 någon ökning av materialpriserna uppstått, syntes enligt byggnadsstyrelsens uppfattning ytterligare 50,000 kronor vara erforderliga för förslagens genomförande.

I sitt utlåtande den 11 mars 1930 gav *medicinalstyrelsen* till en början uttryck åt sina betänkligheter mot att patientantalet vid ifrågavarande anstalt skulle ökas i så avsevärd grad, som förutsattes i de senaste förslagen till ombyggnad av huvudsjukhuset. Styrelsen förklarade sig därvidlag icke vara övertygad om att anstaltens läge från synpunkten av möjligheten till goda förbindelser och bekväm tillförsel vore det lyckligaste. Styrelsen funne det därför lämpligast, att anstalten bibehölles vid ungefärligen samma storlek som hittills, och att de statsbidragsbelopp, som kunde ifrågasättas, väsentligen blott borde avse att avhjälpa påtagliga brister och försätta anstalten i ett från sjukvårdssynpunkt så tillfredsställande skick som möjligt. I huvudsak vore detta avsikten med de statsbidrag, som år 1929 och tidigare

beviljats. Då i varje fall de arbeten, för vilka 1929 års riksdag medgivit bidrag å 223,987 kronor, ännu icke kommit till utförande, syntes det styrelsen angeläget, att en grundlig undersökning verkställdes rörande frågan om de effektivaste åtgärderna för att utan avsevärd ökning av patientantalet och ungefärligen inom den kostnadsram, som betingades av det år 1929 beviljade statsanslaget och eventuellt något tilläggsbidrag, sätta anstalten i ett från sjukvårdssynpunkt lämpligt skick.

Medicinalstyrelsen ingick därefter på en detaljgranskning av de föreliggande ritningarna, mot vilka styrelsen hade åtskilliga erinringar att framställa.

Med hänsyn till det anförda ansåg sig medicinalstyrelsen icke kunna tillstyrka, att proposition avlättes om det begärda tilläggsbidraget å 479,013 kronor.

Vidkommande föreningsstyrelsens alternativa förslag om ett genomförande av 1927 års — utav 1929 års riksdag godkända — plan för ombyggnad av huvudsjukhuset under förutsättning av ett tilläggsbidrag å 50,000 kronor erinrade medicinalstyrelsen dels om byggnadsstyrelsens i utlåtandet den 29 september 1927 gjorda uttalande beträffande knappheten i den då föreliggande — och sedermera endast obetydligt höjda — kostnadsberäkningen och dess saknad av utgiftskalkyler för ritningar och kontroll, administration samt oförutsedda utgifter, dels ock om föreningsstyrelsens år 1928 gjorda meddelande att i då föreliggande kostnadsberäkningar inginge utgifter för ritningar, beskrivningar och kontroll. Såsom motiv för ett tilläggsbidrag skulle således, yttrade i anslutning härtill medicinalstyrelsen, i huvudsak kvarstå ökade materialkostnader och oförutsedda utgifter. Under hänvisning till att byggnadsstyrelsen i sitt senaste utlåtande den 20 februari 1930 anfört, att »någon ökning» av materialpriserna inträtt sedan år 1927, förklarade medicinalstyrelsen, att styrelsen — efter att under hand hava i ämnet rådfört sig med byggnadsstyrelsen — ville tillstyrka framläggande av förslag om ett av materialfördyring och oförutsedda utgifter föranlett tilläggsbidrag å 25,000 kronor till genomförande av 1927 års ombyggnadsplan för huvudsjukhuset.

Beträffande de olika förslag till omändring av Styrsoänstalten, vilka sålunda förelågo, anförde *departementschefen* i propositionen nr 203 år 1930 bland annat följande.

Departementschefen hade erhållit den uppfattningen, att moderniseringen av anstalten icke borde ske efter den linje, som innefattades i det med yttrandet den 14 februari 1930 framlagda förslaget, detta med hänsyn bland annat till de allvarliga erinringar mot förslaget, vilka ur sjukvårdstekniska och andra synpunkter framförts från de sakkunniga myndigheternas sida, samt till de alltför betydande kostnader, vilka dess realiserande skulle åsamka statsverket. I anslutning till vad departementschefen vid behandlingen av 1929 års statsverksproposition framhållit ansågo departementschefen för övrigt, att en sådan ökning av antalet permanenta vårdplatser å anstalten, som detta förslag innebure, icke vore lämplig. Emellertid funne departementschefen å andra sidan, att 1927 års, av statsmakterna år 1929 godkända ombyggnads-

förslag möjligen borde kunna erhålla en lämpligare utformning. De anmärkningar, som framkommit däremot, kunde nämligen icke fränkännas visst berättigande. Förslaget syntes emellertid vid en omarbetning i vissa hänseenden — eventuellt även innefattande någon vidgning av dess ram — kunna göras mera ägnat att förverkliga det därmed avsedda syftet. Ur sålunda angivna synpunkter delade departementschefen medicinalstyrelsens uppfattning, att en ny undersökning — givetvis genom föreningsstyrelsens försorg — lämpligen borde verkställas till utvärderande av den ur alla synpunkter fördelaktigaste lösningen av förevarande byggnadsfråga genom om- eller nybyggnad av eller i nära samband med huvudsjukhuset. I anslutning till medicinalstyrelsens uppfattning ansåge departementschefen, att en förutsättning därvid borde vara, att moderniseringsarbetena icke medförde avsevärd ökning av antalet permanenta vårdplatser för anstalten i dess helhet; en överflyttning av visst antal helårsplatser från gamla sjukhuset kunde däremot tänkas. Lika med medicinalstyrelsen funne departementschefen även, att kostnaden för byggnadsarbetet — och därmed även statsbidraget härtill — icke borde få tillnärmelsevis stiga till de i det senaste förslaget begärda beloppen. Utan att för statsmakernas del få verka förbindande syntes såsom ett maximum för ett eventuellt tillägg till det år 1929 bestämda bidraget kunna preliminärt fixeras ett belopp av 100,000 kronor. Ett tilläggsbidrag av denna storlek skulle i runt tal motsvara summan av de belopp, som föreningsstyrelsen i sitt förut omförmälda, numera frånträdde förslag från hösten 1929 ansåg erforderligt för att sätta anstalten i ett ur sjukvårdssynpunkt tillfredsställande skick.

Departementschefen ansåg sig följaktligen icke kunna tillstyrka, att för det dåvarande ytterligare statsbidrag lämnades för ett realiserande av 1927 års förslag i förändrat skick. Å andra sidan ansåg departementschefen tillräcklig anledning icke finnas att då formligen ändra 1929 års riksdagsbeslut. Därest föreningsstyrelsen icke fann lämpligt att verkställa den av departementschefen förordade ytterligare utredningen, borde det alltså enligt departementschefen stå styrelsen fritt att genomföra huvudsjukhusets ombyggnad i huvudsak efter sist avsedda linje med det statsbidrag, som därtill år 1929 enligt fastställda grunder beviljats.

Med anledning härav åskade Kungl. Maj:t i propositionen nr 203 år 1930 icke något belopp såsom statsbidrag för byggnadsarbeten vid Styrsöanstalten.

Departementschefens nu återgivna uttalanden rörande Styrsöanstalten föranledde icke något yttrande av ämnet av 1930 års riksdag.

Genom brev den 23 maj 1930 uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att för den åtgärd, vartill anledning kunde finnas, bringa till ifrågasvarande förenings kännedom vad departementschefen i nyssnämnda proposition yttrat beträffande frågan om förhöjt statsbidrag för ombyggnads- och utvidgningsarbeten vid Styrsöanstalten.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse av den 29 september 1930 har nu *föreningsstyrelsen* framlagt ännu ett förslag till byggnadsplan för Styrsöanstalten ävensom hemställt om ytterligare statsbidrag för genomförande av denna plan.

I skrivelsen framhåller föreningsstyrelsen till en början, att ett genomförande av 1927 års ombyggnadsförslag i oförändrat skick icke låte sig göra bland annat med hänsyn därtill, att med den beläggning av sjuksalarna i huvudsjukhuset, varmed räknats i 1927 års förslag, icke uppfylldes de krav i avseende å golvyta och luftkub, som medicinalstyrelsen numera uppställde. Med hänsyn till dessa krav måste vid ett realiserande av 1927 års förslag antalet platser i huvudsjukhuset minskas från tidigare beräknade 85 till 64, och sistnämnda antal vore alltför litet för att anstalten skulle kunna drivas utan förlust.

Enligt det nu framlagda förslaget, som utgör en omarbetning av 1927 års förslag, skulle, anför föreningsstyrelsen, även med iakttagande av medicinalstyrelsens krav i berörda hänseende, i huvudsjukhuset kunna, fränsett isoleringsplatser, inredas 91 vårdplatser, därest samtliga platser avsåges för barn, eller 87 vårdplatser, för den händelse två av sjuksalarna beräknades för vuxna, och skulle i följd härav det totala antalet vårdplatser vid anstalten enligt det senaste förslaget bliva 152, respektive 148.

Av till förslaget hörande ritningar framgår, att ökningen av platsantalet väsentligen skulle vinnas genom en påbyggnad av huvudsjukhusets sidopartier till samma höjd som byggnadens mittparti, varigenom skulle möjliggöras, att i sjukhusets andra våning, i vilken enligt 1927 års plan blott skulle inredas två sjuksalar, nu skulle kunna inrättas fyra sådana salar. Vidare skulle första våningen i förbindelsebyggnaden, som enligt 1927 års förslag skulle användas till dagrum, enligt det nya förslaget inredas till en mottagningsavdelning, inrymmande sju vårdplatser.

Det nu framlagda förslaget skiljer sig även i övrigt i vissa avseenden från 1927 års förslag. Medan enligt sistnämnda förslag solbalkongerna i huvudbyggnadens andra våning skulle liksom hittills ligga högre än sjuksalarna, skulle enligt det reviderade förslaget dessa balkonger komma att förläggas i samma plan som sjuksalarna, vilket skulle i hög grad underlätta patienternas förflyttning. Vidare skulle enligt det nya förslaget i huvudbyggnadens vindsvåning erhållas stora utrymmen för förvaring av patienternas tillhörigheter och diverse inventarier samt av anstaltens röntgenarkiv.

Kostnaderna för förslagets genomförande hava beräknats till 418,100 kronor. Föreningsstyrelsen, som utgått från att hela detta belopp borde bestriktas av statsmedel, har på den grund hemställt, att föreningen måtte för utförande av nu föreslagna arbeten — utöver det av 1929 års riksdag beviljade byggnadsbidraget å 223,987 kronor — tilldelas ett ytterligare statsbidrag å (418,100 — 223,987) 194,113 kronor.

Genom remiss den 4 oktober 1930 anbefalldes medicinalstyrelsen att efter byggnadsstyrelsens hörande avgiva utlåtande över föreningsstyrelsens ifrågasvarande framställning.

I utlåtande den 30 oktober 1930 har *byggnadsstyrelsen* förklarat sig i hudsak icke hava något att erinra mot det föreliggande förslaget samt framhållit, att styrelsen funne den föreslagna påbyggnaden av huvudsjukhusets sidopartier innebära avsevärda praktiska fördelar. Enligt byggnadsstyrelsen

vore emellertid de framlagda ritningarna ofullständiga, varför förslaget, innan det komme till utförande, krävde en ytterligare överarbetning. Därvid borde enligt byggnadsstyrelsen beträffande den nuvarande huvudbyggnaden tillses, att direkt belysning bleve anordnad i de lokaler i källarvåningen, vilkas fönster vette mot utrymmet under solverandan på byggnadens södersida, att en i utlåtandet omförmäld trappa uppdroges till vindsvåningen och att liggbalkongerna, som enligt förslaget skulle skjuta ut tre meter från byggnadens vägg, genom stöd eller annan anordning erhöles en mera betydande konstruktion. Vidare borde enligt byggnadsstyrelsen beträffande tillbyggnaden tillses, att den mindre trappan i källarvåningen avskildes från tvättinrättningen genom en förstuga samt att vindfång bleve anordnat vid ingången till mottagningsavdelningen.

Mot den beräknade totalkostnaden av 418,100 kronor har byggnadsstyrelsen icke framställt någon erinran.

Medicinalstyrelsen har i ärendet avgivit utlåtande den 13 november 1930. Styrelsen har däri uttalat, att bland de olika förslag till modernisering av Styrsoänstalten, som under de senaste åren framlagts, styrelsen funne nu ifrågavarande förslag vara det mest tillfredsställande samt att styrelsen från sjukvårdsteknisk synpunkt i huvudsak icke hade något att erinra mot det samma. Under förutsättning att det statsfinansiella läget så medgäve, har styrelsen därför tillstyrkt beviljande av det begärda tilläggsanslaget av 194,113 kronor, dock att enligt styrelsen fullständiga, genomarbetade ritningar och kostnadsberäkningar borde föreligga, innan förslaget finge med anlitande av statsmedel komma till utförande.

Enligt medicinalstyrelsen bör för förslagets genomförande i första hand tagas i anspråk det av 1929 års riksdag beviljade beloppet av 223,987 kronor, vilket belopp bör förslå för budgetåret 1931/1932. Tilläggsbeloppet å 194,113 kronor bör enligt styrelsen utgå antingen med hela beloppet under budgetåret 1932/1933 eller med 100,000 kronor under sistnämnda budgetår och med 94,113 kronor under budgetåret 1933/1934.

Under förutsättning att den av medicinalstyrelsen sålunda tillstyrkta byggnadsplanen bifalles, hemställer medicinalstyrelsen slutligen, att med hänsyn till Styrsoföreningens svaga ekonomiska ställning måtte meddelas särskilda bestämmelser rörande föreningens rätt att uppbära det ifrågasatta statsbidraget. I sådant hänseende föreslår medicinalstyrelsen, att föreningen måtte berättigas att — i den mån medicinalstyrelsen till statskontoret utfärdar bevis, att arbeten för genomförande av byggnadsföretaget blivit verkställda i huvudsaklig överensstämmelse med godkända ritningar och kostnadsberäkningar — uppbära under visst budgetår tillgängligt anslag i särskilda poster med belopp, motsvarande vad föreningen enligt vederbörligen styrkta räkenskaper hos statskontoret visar sig hava utgivit för dylika arbeten. Dylika bestämmelser böra enligt medicinalstyrelsen gälla såväl beträffande det tidigare beviljade beloppet å 223,987 kronor som beträffande det ifrågasatta tilläggsbidraget å 194,113 kronor.

Sedan i anledning av byggnadsstyrelsens förut berörda anmärkningar Styrsöföreningen till byggnadsstyrelsen ingivit omarbetade och kompletterande ritningar rörande ifrågavarande om- och tillbyggnad, har byggnadsstyrelsen i yttrande den 11 december 1930 förklarat sig icke hava något att erinra mot de sålunda ingivna ritningarna. Därefter har medicinalstyrelsen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 30 december 1930, varmed styrelsen överlämnat de nyinkomna handlingarna, för sin del godkänt sistnämnda ritningar.

Departements-
chefen.

Medan de av föreningsstyrelsen i oktober 1929 och i februari 1930 framlagda förslagen till ombyggnad av Styrsöanstalten utgingo från att anstalten borde i väsentlig mån utvidgas och platsantalet därstädes i följd därav avsevärt ökas, har i det nu föreliggande förslaget förutsatts, att vårdplatsernas antal allenast skulle undergå en obetydlig förändring. Under det att enligt 1927 års förslag det totala antalet vårdplatser vid anstalten skulle bli 146, har sålunda i det senaste förslaget räknats med ett sammanlagt platsantal av 152 eller eventuellt 148. Även i övrigt ansluter sig det nu framlagda förslaget nära till det år 1927 ingivna och av 1929 års riksdag godkända förslaget. De förändringar, som vidtagits i 1927 års förslag, hava, såsom framgår av det anförda, huvudsakligen haft till syfte att möjliggöra en sådan förläggning av patienterna, att moderna krav på golvyta och luftkub bleve på ett bättre sätt tillgodosedda än enligt det äldre förslaget.

I likhet med de hörda myndigheterna finner jag det nu föreliggande förslaget i förhållande till de tidigare projekten äga sådana företräden, att jag anser mig böra förorda, att staten bidrager till att det kommer till utförande och att alltså beslutet angående 1927 års förslag ändras.

Vad härefter beträffar den omfattning, i vilken staten bör bidraga till arbetenas utförande, kan jag emellertid icke biträda föreningsstyrelsens hemställan, att hela den beräknade byggnadskostnaden av 418,100 kronor skulle få bestridas av statsmedel.

Det må nämligen erinras, att kostnaderna för de arbeten, för vilkas utförande 1929 års riksdag beviljade omförmälda anslag av 223,987 kronor, beräknades till i runt tal 275,000 kronor samt att det alltså därvid förutsattes, att det överskjutande beloppet av omkring 50,000 kronor skulle bestridas av föreningen själv. Anledningen härtill var att, på sätt föredragande departementschefen förordat och medicinalstyrelsen förutsatt, den i allmänhet tillämpade begränsningen av det sammanlagda bidragsbeloppet till högst 2,000 kronor per vårdplats ansågs böra iakttagas. Efter avdrag av till anstalten redan beviljade statsbidrag om sammanlagt 68,013 kronor utgjorde alltså det belopp, som anstalten med utgångspunkt från ett beräknat platsantal av 146 skulle äga åtnjuta, högst 223,987 kronor. Någon anledning att nu frånga denna beräkningsgrund, så att föreningen skulle befrias från att deltaga i kostnaderna för arbetenas genomförande med ungefär det belopp, som avsågs vid ärendets behandling hos 1929 års riksdag, synes mig icke föreligga. Viss begränsning av det förhöjda anslagsbeloppet lär även böra föranledas av vad som rörande maximum för ett eventuellt tilläggsanslag uttalades av min företrädare i ämbetet, vilket av riksdagen lämnades utan erinran. Jag får

därför tillstyrka, att ytterligare statsbidrag till utförande av ifrågavarande arbeten nu medgives till ett belopp, som med 50,000 kronor understiger den beräknade kostnaden, eller alltså med 144,113 kronor, varigenom det sammanlagda statsbidraget skulle komma att utgöra 368,100 kronor, medan återstoden av kostnaderna eller alltså 50,000 kronor skulle få bestridas av föreningen. Då föreningens egna byggnadskostnader för anstalten hittills uppgått till 390,000 kronor, skulle vid bifall till detta förslag summan av de beviljade byggnadsbidragen (68,013 + 368,100) 436,113 kronor komma att icke fullt uppgå till samma belopp som summan av föreningens sammanlagda utgifter för byggnadsarbeten vid anstalten (390,000 + 50,000) 440,000 kronor och alltså utgöra ungefär hälften av den totala byggnadskostnaden för samtliga arbeten vid anstalten, en begränsning som enligt vad förut anförts tidigare ansetts böra iakttagas vid bestämmande av statsbidrags storlek till ändamål av ifrågavarande slag.

Av det byggnadsbidrag, som sålunda enligt min mening bör beviljas föreningen, torde under nästa budgetår få tagas i anspråk det belopp av 223,987 kronor, som redan beviljats föreningen för genomförande av 1927 års förslag. Riksdagens medgivande till förändrad användning av det sålunda beviljade bidraget torde följaktligen nu böra inhämtas. Återstående statsbidraget eller 144,113 kronor torde böra få utgå under budgetåret 1932/1933. Rörande sättet för statsbidragets utbetalande delar jag medicinalstyrelsens uppfattning, att bidraget torde böra få med nämnda fördelning på skilda budgetår utbetalas successivt i mån av arbetenas utförande. Närmare bestämmelser rörande villkoren för statsbidragets erhållande ävensom beträffande sättet för dess utbetalande torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela.

Vid bifall till vad jag förordat beträffande byggnadsarbetena vid Styrösöanstalten behöver icke för nästa budgetår beräknas något belopp för utförande av dylika arbeten utöver det redan beviljade beloppet av 223,987 kronor. Däremot måste givetvis frågan om arbetenas utförande enligt den av mig förordade planen redan nu underställas riksdagens prövning, eftersom ett godkännande av den nya planen innebär en ändring av 1929 års riksdags beslut i ämnet.

Vad härefter angår det sammanlagda anslagsbehovet för nästa budgetår till bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter har, såsom av det föregående framgår, medicinalstyrelsen i sin skrivelse den 30 augusti 1930 beräknat detta behov till sammanlagt 1,030,000 kronor. I huvudsak har jag intet att erinra mot denna beräkning. Vid bifall till vad jag i det föregående förordat rörande statsbidrag till vissa kustsanatorier skulle emellertid ifrågavarande anslag under nästa budgetår komma att ytterligare belastas med följande belopp, nämligen 57,200 kronor för bidrag till byggnadsarbeten vid anstalten vid Apelviken, 12,144 kronor för evakueringsbidrag vid samma anstalt samt 18,784 kronor 25 öre för bidrag till bygg-

*Anslags-
behovet för
budgetåret
1931/1932.*

nadsarbeten vid Barkåkraanstalten. Förstnämnda belopp av 1,030,000 kronor borde alltså i följd härav höjas med (57,200 + 12,144 + 18,784: 25) 88,128 kronor 25 öre till i runt tal 1,118,000 kronor. Då erfarenheten visat, att tuberkulossjukvårdsanstalter, för vilkas uppförande eller inrättande statsbidrag beviljas, ofta bliva färdiga att tagas i bruk först vid en senare tidpunkt än som ursprungligen antagits samt det vid sådant förhållande är att förmoda, att statsbidraget även för en del av de byggnadsarbeten, vilka medtagits i den nu gjorda beräkningen, icke skola hinna utbetalas under nästa budgetår, torde berörda belopp utan olägenhet kunna något ned sättas, förslagsvis till 1,000,000 kronor. Anslaget torde alltså kunna i riksstaten för budgetåret 1931/1932 upptagas till sistnämnda belopp.

På grund av vad jag här i skilda hänseenden anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

I. dels till *bidrag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra reservationsanslag* av kronor 1,000,000;

dels medgiva, att från nämnda anslag må av Kungl. Maj:t beviljas

till föreningen för kustvård åt skrofulösa barn *ej mindre* till fullbordande av vissa i det föregående angivna arbeten vid kustsanatoriet Apelviken ett byggnadsbidrag av högst 207,200 kronor *än även* för den del av tiden 1 juli - 30 september 1931, varunder till statligt driftkostnadsbidrag berättigade vårdplatser inom paviljong II vid sanatoriet på grund av utförandet av nyssnämnda arbeten icke kunnat vara belagda, ett evakueringsbidrag till belopp av 2 kronor 75 öre för varje dylik obelagd vårdplats och dag; samt

till föreningen för skrofulösa barns vård för utförande av vissa arbeten vid Kronprinsessan Victorias kustsanatorium i Barkåkra ett byggnadsbidrag av högst 18,784 kronor 25 öre;

dels ock föreskriva, att här omförmälda statsbidrag skola utgå, byggnadsbidragen i huvudsaklig överensstämmelse med de rörande anslag till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter stadgade grunderna och evakueringsbidraget i tillämpliga delar i huvudsaklig enlighet med de beträffande anslag till bidrag till driftkostnaderna för dylika anstalter gällande grunderna samt såväl byggnadsbidragen som evakueringsbidraget på de närmare villkor i övrigt, som må av Kungl. Maj:t bestämmas;

II. med ändring av vad 1929 års riksdag bestämt i fråga om bidrag till byggnadsarbeten vid Styrös kustsjukhus

dels medgiva, att Kungl. Maj:t må från anslag till nämnda ändamål bevilja föreningen för vård av skrofulösa barn vid havskuranstalt för utförande i huvudsaklig anslutning till det i

föregående återgivet, av föreningen med skrivelse den 29 september 1930 avgivet förslag av vissa i förslaget angivna arbeten vid nämnda sjukhus ett byggnadsbidrag av högst 368,100 kronor;

dels föreskriva, att av nämnda bidrag må, successivt i mån av arbetenas utförande på sätt medicinalstyrelsen förordnat, utgå före den 1 juli 1932 högst 223,987 kronor samt före den 1 juli 1933 ytterligare högst 144,113 kronor;

dels ock förklara, att för åtnjutande av ifrågavarande bidrag i övrigt skola gälla de särskilda villkor och föreskrifter, som må av Kungl. Maj:t bestämmas.

[65.] 28. **Bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter.** Det ordinarie förslagsanslaget till bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter var för budgetåren 1927/1928, 1928/1929 och 1929/1930 upptaget till 3,200,000, respektive 3,500,000 och 3,700,000 kronor och är i riksstaten för budgetperioden 1930/1931 uppfört med 4,300,000 kronor.

De jämlikt riksdagens beslut stadgade villkoren för åtnjutande av bidrag från nämnda anslag innefattas i kungörelse den 28 juni 1918 (nr 494) med däri genom kungörelser den 7 juli 1921 (nr 384), den 11 april 1924 (nr 145), den 6 juni 1929 (nr 121) och den 9 maj 1930 (nr 127) gjorda ändringar.

Beträffande bidragsbeloppens storlek vill jag här erinra, att desamma sedan flera år utgå med följande belopp per dag och patient räknat, nämligen med 1 krona 75 öre för tuberkulossjukhus, med 1 krona 25 öre för tuberkulossjukstugor och tuberkulosavdelningar å lasarett samt med 1 krona 35 öre för kustsanatorier. Genom 1930 års kungörelseändring har föreskrivits, att statsbidrag för driftkostnaderna, vilka tidigare alltid utbetalats halvårsvis i efterskott, skola, vad angår av andra än landsting eller kommun drivna kustsjukhus och kustsanatorier för skrofulösa barn samt anstalter, som med hänsyn till därstädes lämnad behandling äro att likställa med kustsjukhus eller kustsanatorier, utanordnas kvartalsvis i efterskott. För övriga anstalter utbetalas bidragen alltjämt halvårsvis i efterskott.

Vidare är att märka, att riksdagen — i samband med beviljande av statsbidrag till uppförande av s. k. centralsanatorier i Norrbottens och Jämtlands län samt till, bland annat, utvidgning av centralsanatorium i Västerbottens län — medgivit, att driftkostnadsbidrag till nämnda anstalter finge under bestämd kortare tid utgå enligt vissa förmånligare grunder än de eljest gällande.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* yttrat sig angående behovet av anslag för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1931/1932. Styrelsen förklarar sig därvid hava utgått från att gällande grunder för statsbidragen tills vidare böra lämnas orubbade, dock att styrelsen, som inlämt, att omförmälda centralsanatorier komme att, helt eller delvis, vara öppna under hela budgetåret 1931/1932, beträffande sistnämnda anstalter räknat med de högre statsbidrag, vilka riksdagen medgivit. Under återopande av detaljuppgifter i en styrelsens skrivelse bifogad tablå har styrelsen med ut-

gångspunkt från ett sammanlagt platsantal av 7,616 å bidragsberättigade anstalter beräknat statsbidragen till de olika anstalterna under nämnda budgetår till ett belopp av 4,597,604 kronor.

Den kalkylerade ökningen av platsantalet fördelar sig på olika slag av anstalter på följande sätt:

Anstalternas natur	Antal vårdplatser		Ökning
	Budgetåret 1930/1931	Budgetåret 1931/1932	
Tuberkulossjukhus	4,735	4,812	77
Tuberkulossjukstugor	1,090	1,212	122
Lasarettssavdelningar	552	553	1
Kustsanatorier	1,039	1,039	—
Summa	7,416	7,616	200

Den av medicinalstyrelsen sålunda beräknade summan utgör emellertid, framhåller medicinalstyrelsen, en maximisiffra, i vilken med hänsyn till vissa av erfarenheten bekräftade omständigheter — framför allt att det högsta för varje anstalt tillåtna patientantalet med sannolikhet ej blir under alla dagar av budgetåret fyllt — en minskning kan äga rum.

För bedömande av frågan med huru stort belopp den angivna maximisiffran må kunna nedsättas har styrelsen till en början uppgjort följande översikt, utvisande differenserna mellan de beräknade maximibeloppen och de faktiskt utbetalta beloppen under de senast tilländalupna fem budget-åren.

B u d g e t å r	Beräknat maximum kronor	Utbettalt belopp kronor	Differens i procent
1925/1926	3,143,999	3,049,356	3
1926/1927	3,262,843	3,207,204	1.7
1927/1928	3,463,719	3,384,129	2.3
1928/1929	3,691,708	3,577,945	3.1
1929/1930	3,773,651	3,614,531	4.2

I anslutning till denna översikt har medicinalstyrelsen föreslagit, att det beräknade maximibeloppet skulle för nästa budgetår reduceras med 3.5 % eller till 4,436,688 kronor. Med hänsyn till viss inskränkning i driften vid kustsanatoriet Apelviken på grund av därstädes pågående byggnadsarbeten har medicinalstyrelsen ansett detta belopp kunna avrundas nedåt till 4,430,000 kronor. Enligt medicinalstyrelsens kalkyler skulle således för nästa budgetår erfordras ett anslag å sistnämnda belopp, vilket med 130,000 kronor överstiger anslaget för budgetperioden 1930/1931.

Innan jag ingår på spørsmålet om behovet av medel till ifrågavarande ändamål för nästa budgetår, torde jag få till behandling upptaga en av *västkustsanatoriernas samorganisation* — som utgör en sammanslutning mellan

de tre kustsanatorierna å Styrös, vid Apelviken och i Barkåkra med betydande bland annat att företräda nämnda anstalter i fråga om framställningar till staten och landsting om bidrag till driftkostnader — gjord ansökan om höjt driftbidrag till berörda kustsanatorier.

I sin skrivelse har samorganisationen till en början erinrat, att statsbidraget till driftkostnaderna ursprungligen varit detsamma för kustsanatorierna och tuberkulossjukhusen. Sedermera hade emellertid undan för undan en allt större skillnad gjorts, vilken skillnad bestämts år 1919 till 25 öre, år 1923 till 35 öre och år 1924 till 40 öre, allt per dag och patient räknat. När statsbidraget för kustsanatorierna sålunda fastställdes till lägre belopp än för tuberkulossjukhusen, syntes anledningen därtill hava varit, att vården å kustsanatorierna ansetts vara enklare och därigenom billigare än vården å tuberkulossjukhusen, vartill säkerligen i hög grad medverkat, att man betraktat kustsanatorierna som anstalter för vård huvudsakligen av skrofulösa barn. Även om detta tidigare varit riktigt, hade emellertid under senare år vården vid kustsanatorierna undergått viss förändring, så att densamma syntes numera kunna fullt jämnställas med den vård, som lämnades å tuberkulossjukhusen. Under senare tid utgjorde också de vuxna patienterna en väsentlig del av klientelet å kustsanatorierna, vilka numera huvudsakligen vore att betrakta såsom specialsjukhus för behandling av s. k. kirurgisk tuberkulos, d. v. s. tuberkulos i bensystemet och ledgångarna, samt svårare former av körteltuberkulos. Det hade också visat sig, att på grund av dessa omläggningar av sjukvården en stegring inträffat av vårdkostnaderna vid kustsanatorierna, vilken stegring måste antagas bliva bestående. Intet skäl syntes alltså numera föreligga att icke i fråga om rätten till statsbidrag jämställa sanatorierna med tuberkulossjukhusen.

Vidare har samorganisationen framhållit, att kustsanatorierna ägdes av enskilda föreningar samt att dessa för uppehållande av sanatoriedriften — fränsett statsbidragen — vore hänvisade dels till patientavgifter, dels och till bidrag av vederbörande landsting. Under senare år hade patientavgifterna utgjort 1 krona och landstingsbidraget 1 krona 65 öre, allt per vård dag räknat. För år 1931 hade för Barkåkraanstalten hemställts om oförändrat bidrag av landstingen, medan för Apelviksanstalten begärts ett landstingsbidrag av 1 krona 75 öre och för Styrösanstalten ett bidrag av 1 krona 90 öre. Samtidigt hade patientavgifterna vid sistnämnda båda anstalter höjts till 1 krona 20 öre för vård dag. Enligt samorganisationen måste en dylik höjning av patientavgifter och landstingsbidrag betraktas som en nödfallsväg. Redan nu vore med hänsyn till den i allmänhet långa vårdtiden vårdavgifterna mycket betungande för många patienter, och genom en höjning därav kunde man riskera, att vissa sjuka icke kunde erhålla behörlig vård.

Med åberopande av det anförda har samorganisationen — under förklaring att framställningarna om höjda landstingsbidrag för år 1931 gjorts under förutsättning att statsbidragen under nämnda år komme att utgå enligt oförändrade grunder — hemställt, att de statliga driftbidragen för ifrågakvarande tre kustsanatorier måtte från och med ingången av kalenderåret 1932 få utgå med samma belopp, som gällde för tuberkulossjukhus, eller alltså med 1 krona 75 öre per dag och patient.

Till följd av remiss har *medicinalstyrelsen* häröver avgivit utlåtande den 30 september 1930. Styrelsen har däri framlagt utredning rörande förhållandet mellan nu utgående driftbidrag till och vårdkostnaderna vid olika slag av tuberkulossjukvårdsanstalter och anför, att det driftbidrag, som för närvarande

utginge till kustsanatorierna, enligt vad utredningen visade, i förhållande till de totala driftkostnaderna, ungefärligen motsvarade det bidrag, som utginge till sanatorierna för vård av lungtuberkulösa samt överstege det bidrag, som utginge till tuberkulossjukstugor och lasarettssavdelningar, avsedda för tuberkulossjuka. Tillika har dock medicinalstyrelsen framhållit, att kustsanatorierna ägdes av ideella föreningar, vilka hade obetydlig ekonomisk bärkraft och saknade förmåga att i väsentligare mån bidraga till driftkostnaderna. Det syntes därför nödvändigt, att dessa anstalters drift finansierades på sådant sätt, att intet bidrag från ägarens sida beräknades. Av i utlåtandet framlagda siffror framginge emellertid, att vid Barkåkraanstalten nuvarande inkomster vore tillräckliga för bestridande av driftkostnaderna samt att — sedan numera vederbörande landsting medgivit höjda landstingsbidrag för år 1931 beträffande kustsanatorierna å Styrö och vid Apelviken — vid sistnämnda anstalter inkomsterna kunde beräknas under sagda år täcka de med driften förenade utgifterna. Beträffande samorganisationens nu förevarande framställning har medicinalstyrelsen i sitt utlåtande vidare anfört bland annat följande.

Styrelsen funne visserligen, att med hänsyn dels därtill, att de nordligaste länen sände förhållandevis det största antalet sjuka till kustsanatorierna, dels därtill att höjningen av patientavgiften möjligen kunde bidraga till försvårande av tillgången till vården för de mindre bemedlade, beaktansvärda skäl talade för ett bifall till framställningen.

Styrelsen hade sig emellertid bekant, att statens sjukvårdskommitté, med vilken styrelsen haft tillfälle att samråda i denna angelägenhet, komme att i sin utredning ägna frågan om kustsanatoriernas finansiering sin uppmärksamhet och därom framlägga förslag. Vid detta förhållande och då det kunde antagas, att landstingen icke under det sagda utredning påginge ändrade sina år 1930 fattade beslut om bidrag till kustsanatorierna, syntes styrelsen övervägande skäl tala för att statens sjukvårdskommittés förslag avvaktades, innan en eventuell höjning av statsbidraget företogs.

Under återopande av det anförda har medicinalstyrelsen hemställt, att samorganisationens framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Departements-
chefen.

I anslutning till vad som anförts i samorganisationens framställning synes det mig finnas anledning att överväga, huruvida skäl verkligen finnes att — åtminstone till nuvarande storlek — bibehålla skillnaden mellan de statliga driftbidragen till kustsanatorierna och till de egentliga tuberkulossjukhusen. Till förmån för en höjning av bidragen till nämnda sanatorier talar framför allt vad medicinalstyrelsen framhållit därom, att två av de tre sanatorierna på senaste tiden sett sig nödsakade att höja patientavgiften, något som för ifrågavarande sjuka måste bliva betungande. Då frågan om statens ställning till kustsanatorierna, på sätt medicinalstyrelsen anfört, för närvarande är föremål för undersökning, kan jag emellertid icke nu tillstyrka bifall till den av samorganisationen gjorda framställningen. Denna synes mig lämpligen böra överlämnas till statens sjukvårdskommitté, för att tagas i övervägande vid fullgörande av det kommittén lämnade uppdraget, men för närvarande icke i övrigt föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Jag övergår härnäst till frågan om behovet av anslag till bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalterna under budgetåret 1931/1932.

Medicinalstyrelsen har, som redan nämnts, beräknat anslagsbehovet för nämnda budgetår under förutsättning av maximibeläggning och oförändrade bidragsgrunder till ett belopp av 4,597,604 kronor 55 öre. Enligt vad jag inhämtat har styrelsen därvid utgått från att de vårdplatser, om vilka styrelsen i sin skrivelse sagt att de komma att vara i bruk hela nästa budgetår, skola beläggas i så god tid, att statsbidrag under nämnda budgetperiod kommer att utgå för helt år. På anförda skäl har medicinalstyrelsen emellertid ansett sig kunna förorda en nedsättning av nyssnämnda belopp till 4,430,000 kronor, vilket motsvarar en reduktion av maximisiffran med i runt tal 3½ %. Vid behandlingen i 1930 års statsverksproposition av frågan om anslagsbehovet för innevarande budgetår räknades allenast med en reduktion av 3 %. De av medicinalstyrelsen lämnade uppgifterna tala emellertid för att nedsättningen för nästa budgetår kan göras något större. Jag ansluter mig därför i denna del till styrelsens förslag. I följd härav skulle anslaget för budgetåret 1931/1932 kunna upptagas till 4,430,000 kronor. Vissa andra omständigheter torde emellertid kunna inverka på anslagsberäkningen. Med hänsyn till av medicinalstyrelsen efter anslagskalkylens uppgörande lämnade uppgifter rörande ett antal vårdplatser, som kunna antagas tillkomma under nästa budgetår men vilka icke medtagits i kalkylen, skulle någon höjning av anslagsbeloppet vara befogad. Å andra sidan torde, såsom framgått av vad jag anført under nästföregående punkt, evakueringen av vissa vårdplatser å Apelvikens sanatorium komma att räcka så länge, att utgiftsminskningen å det nu behandlade anslaget blir större än medicinalstyrelsen av denna auleledning antagit. Vidare lærer man — på samma sätt som skedde förra året — kunna räkna med någon utgiftsminskning på den grund att färdigställandet av vissa i medicinalstyrelsens kalkyler medtagna nya anstalter i någon mån fördröjes. Det erforderliga beloppet synes vid övervägande av alla dessa faktorer kunna beräknas till 4,400,000 kronor.

På grund av det sålunda anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *bidrag till driftkostnaderna för tuberkulossjukvårdsanstalter*, nu 4,300,000 kronor, med 100,000 kronor till kronor 4,400,000.

29. **Bidrag till resor för vissa patienter vid kustsanatorierna, oförändrat** *ordinarie förslagsanslag* kronor 65,000.

[66.] 30. **Folksanatorierna.** Till upprätthållande av verksamheten vid de genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade folksanatorierna har alltsedan år 1905 anslag beviljats av riksdagen. För vardera av budgetperioderna 1924/1925 och 1925/1926 upptogs anslaget till 200,000 kronor men sänktes för budgetåret 1926/1927 till 150,000 kronor, med vilket sistnämnda belopp anslaget även i fortsättningen uppförts i riksstaten.

För användningen av anslaget gälla föreskrifterna i Kungl. Maj:ts brev den 8 juli 1904 med däri genom brev den 9 juli 1920 gjord ändring. Enligt dessa föreskrifter skall statsanslaget redovisas på samma sätt som avkastningen av jubileumsfondens räntebärande tillgångar och fondens övriga inkomster, dock så att, när överskott å fondens årsinkomster uppkommer efter det nödiga avskrivningar blivit verkställda, dessa överskott skola redovisas på särskilt konto såsom reserverade medel. Sålunda reserverade medel få icke av överstyrelsen för fonden användas, med mindre Kungl. Maj:t efter anmälan av överstyrelsen prövat och godkänt de ändamål, för vilka medlen äro avsedda att tagas i anspråk.

I skrivelse den 11 september 1930 har *överstyrelsen för jubileumsfonden* gjort framställning om anvisande av medel för nästa budgetår till upprätthållande av verksamheten vid folksanatorierna.

Innan jag närmare ingår på överstyrelsens framställning, torde jag få anmärka, att en av styrelsen år 1929 uppgjord approximativ kalkyl av fondens inkomster och utgifter för budgetåret 1929/1930, vilken huvudsakligen legat till grund för bedömandet av anslagets storlek under innevarande budgetår, var av följande utseende:

<i>Inkomster.</i>			
Statsbidrag	kronor	150,000: —	
Saldo av räntor	»	118,000: —	
Inkomster vid sanatorierna:			
Hålahult	kronor	176,650: —	
Österåsen	»	226,400: —	
Hessleby	»	222,500: —	
Spenshult	»	200,000: —	
		825,550: —	1,093,550: —
<i>Utgifter.</i>			
Vid sanatorierna:			
Hålahult	kronor	228,513: —	
Österåsen	»	289,400: —	
Hessleby	»	239,931: 25	
Spenshult	»	241,419: —	
		999,263: 25	
Centrala omkostnader	kronor	30,000: —	
Avsättning till pensionsfond	»	8,000: —	
Oförutsedda utgifter	»	50,000: —	
			1,087,263: 25
Beräknat överskott (utan avskrivning) kronor			6.286: 75

I fråga om resultatet av jubileumsfondens verksamhet under budgetåret 1929/1930 anför överstyrelsen nu i sin förevarande framställning, att av fondens räkenskaper för nämnda tid framginge, att någon behållning vid budgetårets utgång icke förelegat, oaktat några avskrivningar å sanatoriefastigheternas värden icke blivit gjorda.

I detta sammanhang må återgivas införskaffat sammandrag av de sålunda åberopade räkenskaperna. Sammandraget ter sig på följande sätt:

Inkomster.

Statsbidrag	kronor	150,000: —	
Saldo av räntor	»	116,768: 29	
Från föregående räkenskapsår avsatta medel till iständsättning av överläkarbostaden vid Österåsen	»	18,011: 60	
Inkomster vid sanatorierna:			
Hålahult	kronor	192,984: 16	
Österåsen	»	241,835: 10	
Hessleby	»	239,059: 74	
Spenshult	»	196,748: 44	870,627: 44
	Summa kronor		1,155,407: 33

Utgifter.

Vid sanatorierna:			
Hålahult	kronor	211,301: 53	
Österåsen	»	298,089: 66	
Hessleby	»	233,628: 53	
Spenshult	»	237,808: 62	980,828: 34
Centrala omkostnader	kronor	26,055: 52	
Avsättning till pensionsfond	»	8,000: —	
Återbetalning av avgifter, som erlagts för mycket för statstjänare	»	21,497: —	
Avsättning till fortgående istandsättning av överläkarbostaden vid Österåsen	kronor	7,300: —	
D:o till röntgeninstallation vid Spenshult	»	17,000: —	
D:o till bostadshus vid Spenshult	»	80,939: 73	105,239: 73
Kursförlust å obligationer	kronor	13,786: 74	
	Summa kronor		1,155,407: 33

Beträffande jubileumsfondens ekonomiska ställning under budgetåret 1930/1931 anför överstyrelsen, att vissa approximativa beräkningar uppgjorts, därvid hänsyn tagits *dels* till de för samma budgetår för de fyra sanatorierna fastställda staterna, *dels ock* till beräknade kostnader för vissa i staterna icke upptagna, men nödvändiga befunda arbeten vid sanatorierna. Dessa approximativa beräkningar äro av följande innehåll:

Inkomster.

Statsbidrag	kronor	150,000: —	
Saldo av räntor	»	114,000: —	
Inkomster vid sanatorierna:			
Hålahult	kronor	176,650: —	
Österåsen	»	226,600: —	
Hessleby	»	222,500: —	
Spenshult	»	200,000: —	825,750: —
			1,089,750: —

Utgifter.

Vid sanatorierna:			
Hålahult	kronor	223,527: 25	
Österåsen	»	284,695: —	
Hessleby	»	237,612: 50	
Spenshult	»	237,404: —	983,238: 75
Centrala omkostnader	kronor	30,000: —	
Avsättning till pensionsfond	»	8,000: —	
Oförutsedda utgifter	»	50,000: —	1,071,238: 75

Beräknat överskott (utan avskrivning) kronor 18,511: 25

Vidkommande de för löpande budgetar gällande staterna framhåller överstyrelsen, att styrelsen vid deras uppgörande, med hänsyn till nödvändigheten att iakttaga så stor sparsamhet som möjligt, ur de av sanatoriestyrelserna insända förslagen utgallrat vissa utgiftsposter, som visserligen syntes både behövlige och önskvärda men som överstyrelsen dock funnit böra av brist på medel tills vidare anstå.

Av de approximativa beräkningarna framgår, anför överstyrelsen vidare, att under förutsättning att sammanlagda beloppet av de utgifter, som utöver de för räkenskapsåret fastställda staterna kunde bli beslutade, kunde begränsas till den i nämnda beräkningar för oförutsedda utgifter upptagna summan av omkring 50,000 kronor, innevarande budgetårs inkomster kunde komma antingen att medgiva vidtagande av vissa avskrivningar å sanatorieanläggningarnas värden — dock icke, såsom önskligt vore, med några avsevärda belopp — eller, om sådana avskrivningar icke vidtoges, att lämna något överskott, vilket syntes kunna beräknas till i runt tal högst omkring 18,500 kronor.

Överstyrelsen har därjämte erinrat, att Kungl. Maj:t *dels* jämlikt brev den 4 maj 1928 anvisat ett belopp av 145,000 kronor till vissa reparations- och förbättringsarbeten inom köksavdelningen vid Österåsens sanatorium, *dels* ock jämlikt brev den 9 maj 1930 anvisat ytterligare 145,000 kronor för utförande av vissa andra arbeten vid samma sanatorium. Tillika har överstyrelsen påpekat, att överstyrelsen nu gjort hemställan om ytterligare anslag av statsmedel för bekostande av vissa arbeten och övriga åtgärder, som syntes oundgängligen erforderliga vid de särskilda sanatorierna, till ett sammanlagt belopp av 598,600 kronor, att fördelas på de två närmast kommande budgetåren. I samband härmed har överstyrelsen framhållit, att vid uppgörandet av de approximativa beräkningarna rörande verksamheten innevarande budgetår hänsyn givetvis måst tagas till nyss nämnda förhållanden, men att överstyrelsen likväl ansåge, särskilt med hänsyn till de nedsättningar och utslutningar, som vidtagits vid fastställande av sanatoriernas utgiftsstater, att ett visst belopp måste finnas tillgängligt för vidtagande av sådana åtgärder och arbeten utom staterna, vilka av överstyrelsen befunnes oundgängligen erforderliga, för att fondens sanatorier städse skulle vara verkliga mönsteranstalter.

Vid sålunda angivna förhållanden har överstyrelsen ansett sig böra hemställa, att jämväl för budgetåret 1931/1932 måtte få utgå ett statsbidrag å 150,000 kronor, att av överstyrelsen användas på sätt hittills varit föreskrivet.

Medicinalstyrelsen har i utlåtande den 13 oktober 1930 tillstyrkt bifall till framställningen.

Departements-
chefen.

Överstyrelsen har till grund för bedömandet av anslagets storlek för nästkommande budgetår huvudsakligen lagt en vid framställningen fogad approximativ beräkning av fondens inkomster och utgifter för innevarande budgetår. Denna beräkning avviker till beloppen icke avsevärt från den av överstyrel-

sen år 1929 uppgjorda kalkylen i motsvarande hänseende i avseende å nästföregående budgetår, vilken tjänade som ledning vid beräkandet av anslagets storlek för löpande budgetår. Sistnämnda kalkyl, i sin ordning, överensstämde nära med motsvarande beräkning för budgetåret 1928/1929, vilken — relativt sett — icke i större omfattning avvek från räkenskaperna för samma budgetår och som låg till grund för bedömandet av anslagets storlek för nästföregående budgetår.

Av de numera avslutade, nyss i sammandrag återgivna räkenskaperna för budgetåret 1929/1930 framgår, att — huvudsakligen till följd därav att inkomsterna från sanatorierna icke oväsentligt överstigit de beräknade, samtidigt som utgifterna minskats — överstyrelsen kunnat, i form av avsättning av medel till innevarande budgetår, disponera avsevärda belopp till vissa byggnadsarbeten vid Spenshult. Det synes kunna ifrågasättas, huruvida icke de medel, som på dylikt sätt bokförts såsom avsatta för visst ändamål, rätteligen bort hänföras till överskott å fondens årsinkomster och därför redovisas såsom reserverade medel i enlighet med de för ifrågavarande statsanslag meddelade föreskrifterna. Det är följaktligen också tveksamt, huruvida överstyrelsens omdöme, att någon behållning icke förelegat vid budgetårets utgång den 30 juni 1930, är berättigat. Enligt inhämtad upplysning hava de företag, varom här är fråga, beslutats, planerats och även igångsatts under sistförflutna budgetår, ehuru utgifterna för desamma komma att i allt väsentligt belöpa å innevarande budgetår.

Vid överbägande av statsbidragets storlek för nästkommande budgetår torde böra beaktas, att nettokostnaderna under sistförflutna budgetår vid själva sanatorierna i hög grad understiga motsvarande kostnader under de närmast föregående budgetåren. Med frånräknande av sådana kostnader, som bestritts från medel, avsatta tidigare budgetår, eller, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande, från i fondens räkenskaper upptagna reserverade medel, hava nettoutgifterna vid sanatorierna under budgetåret 1929/1930 utgjort 99,489: 30 kronor mot under budgetåret 1928/1929 188,147: 51 kronor, under budgetåret 1927/1928 178,334: 67 kronor samt under budgetåret 1926/1927 204,282: 37 kronor. Överstyrelsen har i sin approximativa uppskattning av fondens inkomster och utgifter under innevarande budgetår tydligen utgått från att nedgången i nettokostnaderna vid sanatorierna under sistförflutna budgetår — åtminstone delvis — endast varit av tillfällig art och därför beräknat det nu löpande budgetårets nettokostnader till ett i förhållande till de verkliga nettokostnaderna under nästföregående budgetår betydligt högre belopp, nämligen 157,488: 75 kronor. Medan utgiftssidan därvid väsentligen rättats efter de faktiska utgifterna under perioden 1929/1930, vilka dock till någon del bestritts av från föregående räkenskapsår avsatta medel, hava inkomsterna beräknats ungefär till samma belopp som förra året, ehuru detsamma sedermera kraftigt överstigits. Det för nästa budgetår beräknade nettokostnadsbeloppet för de särskilda sanatorierna understiger emellertid, såsom framgår av det föregående, något de verkliga nettoutgifterna för samma ändamål under ett vart av budgetåren 1926/1927, 1927/1928 och 1928/1929. Det synes

mig vid nu berörda förhållanden icke föreligga anledning att för närvarande taga de lägre kostnaderna vid sanatorierna under det sist förflutna budgetåret till intäkt för ett nedsättande av förevarande statsanslag.

Icke heller med hänsyn till de särskilda anslag till byggnadsarbeten m. m., som anvisats eller nu begäras, finner jag för närvarande anledning förefinnas att nedsätta det här ifrågavarande anslagets belopp. Vid sidan av de arbeten, som avses att bekostas med dylika särskilda anslag, finnes nämligen, enligt vad överstyrelsen uppgivit, oundgängligt behov av vidtagande av vissa andra åtgärder och arbeten utom staterna för de särskilda sanatorierna. Skulle det emellertid komma att visa sig, att behovet av sist avsedda åtgärder och arbeten — vartill större byggnadsföretag icke synas böra hänföras — på grund av de med särskilda anslagsmedel bekostade byggnadsarbetena m. m. minskas, lär det i framtiden kunna utgöra anledning till nedsättande av ifrågavarande anslags belopp.

På grund av det anförda vill jag tillstyrka, att anslaget för nästkommande budgetår beräknas till samma belopp, 150,000 kronor, som det för innevarande budgetperiod beviljade. Dock förutsätter jag härvid, att om överskott å fondens inkomster skulle uppkomma utöver de löpande utgifter, som verkligen gjorts under budgetåret, vederbörliga avskrivningar däri inräknade, detta överskott kommer att enligt gällande bestämmelser överföras till reserverade medel för att sedan disponeras för ändamål, som efter prövning godkänts av Kungl. Maj:t. Endast därigenom kan för övrigt en avvägning ske i förhållande till de ändamål, för vilka särskilda anslag begäras, och beloppen för desamma.

I detta sammanhang ber jag att få något beröra den i det föregående antydda *framställningen om särskilt statsbidrag till vissa byggnadsarbeten vid folksanatorierna*.

I skrivelse den 20 september 1927 hemställde överstyrelsen för folksanatorierna, att för utförande av vissa ändrings- och förbättringsarbeten inom sanatorierna vid Österåsen, Hålahult och Spenshult måtte beviljas ett anslag av 850,000 kronor, att utgå med 450,000 kronor under budgetåret 1928/1929 samt med 200,000 kronor under vardera av budgetperioderna 1929/1930 och 1930/1931. Av statsfinansiella skäl begränsades emellertid framställningen i ämnet till 1928 års riksdag till att avse de som mest nödvändiga befunda ändrings- och reparationsarbetena, vilka vore de, som rörde köksbyggnaden vid Österåsens sanatorium. Föredragande departementschefen anförde i denna fråga, att visserligen de ifrågasatta arbetena i stor omfattning syntes vara av den beskaffenhet, att de inom en nära framtid borde komma till utförande för att sanatorierna skulle komma i tidsenligt skick, men att med hänsyn till de krav, som ett bifall till av departementschefen på andra punkter framställda förslag komme att ställa å statskassan, han ansåge sig i avseende på budgetåret 1928/1929 endast kunna i inskränkt omfattning tillstyrka bidrag till ändamålet. Riksdagen, som i huvudsak anslöt sig till Kungl. Maj:ts förslag, anvisade till vissa arbeten inom köksavdelningen vid Österåsens folksanatorium ett extra reservationsanslag för sistnämnda budgetår av 145,000 kronor.

I skrivelse den 23 augusti 1928 gjorde överstyrelsen ånyo framställning om beredande av medel för utförande av ändrings- och förbättringsarbeten inom folksanatorierna vid Österåsen, Hålahult och Spenshult och hemställde därvid om fortsatt statsbidrag för ifrågavarande ändamål å sammanlagt 698,000 kronor, att utgå med 254,000 kronor under budgetåret 1929/1930, med 212,000 kronor under budgetåret 1930/1931 samt med 232,000 kronor under budgetåret 1931/1932. Uti 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 58) anmäldes denna överstyrelsens framställning. Departementschefen framhöll därvid att, ehuru han delade den i 1928 års statsverksproposition vid behandlingen av motsvarande spörsmål uttalade uppfattningen, att de ifrågasatta ändrings- och utvidgningsarbetena vid folksanatorierna — i varje fall i huvudsak — vore av behovet påkallade, det dock enligt hans mening av allmänna sparsamhetshänsyn borde något anstå med framläggande av förslag i ämnet; och förordade han förty, att överstyrelsens framställning av den 23 augusti 1928 icke måtte upptagas till prövning i sammanhang med anslagsäskandena för budgetåret 1929/1930.

Härefter gjorde överstyrelsen i skrivelse den 29 augusti 1929 förnyad framställning i ämnet. I denna skrivelse meddelade överstyrelsen, bland annat, att under år 1928 och då förfluten del av år 1929 det genom sträng sparsamhet och med avvisande av andra väl motiverade krav varit för överstyrelsen möjligt att av de medel, som stått till förfogande för sanatoriernas reguljära drift, även kunna bestrida utgifterna för ett fåtal av de minst kostsamma arbeten och nyanskaffningar, som innefattades i överstyrelsens föregående framställningar och vilkas utförande varit alldeles särskilt trängande och därför icke kunnat vidare uppskjutas. Styrelsen hemställde om anvisande av 645,000 kronor för utförande av arbeten vid ifrågavarande tre folksanatorier, att utgå med 216,000 kronor under budgetåret 1930/1931, med 205,000 kronor under budgetåret 1931/1932 samt med 224,000 kronor under budgetåret 1932/1933. Det ifrågasatta statsbidraget för innevarande budgetår avsåg endast arbeten vid Österåsen.

Den sålunda åter förnyade framställningen blev anmäld i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 62). Dåvarande chefen för socialdepartementet framhöll därvid, att, ehuru han allt fortfarande delade den av hans företrädare i ämbetet uttalade uppfattningen, att de föreslagna ändringsarbetena vid samtliga tre ifrågavarande sanatorier i stor omfattning syntes vara av den beskaffenhet, att de inom en nära framtid borde komma till utförande, han likväl funne det vara tillräckligt att för det dåvarande ingå på närmare granskning av överstyrelsens ombyggnadsprojekt och därtill knutna medelsäskanden endast vad anginge Österåsens sanatorium. I fråga om Österåsen anförde departementschefen, att han i likhet med i ärendet hörda myndigheter ävensom 1927 års besparingsnämnd icke funne någon erinran vara att framställa mot vare sig det föreliggande förslaget till utförande av ändrings- och nybyggnadsarbetena i fråga eller beräkningen av kostnaderna, 215,670 kronor, för samma arbeten. Med hänsyn till de synnerligen betydande utgifter, som för bidrag till anordnande av tuberkulossjuk-

vårdsanstalter — och särskilt för uppförande av centralsanatorier inom Västerbottens och Norrbottens län — i följd av tidigare riksdagsbeslut torde komma att drabba statsverket under detta budgetår, ansåge han sig emellertid nödsakad att beträffande bidrag för nämnda period förorda en begränsning till sådana arbeten, vilka vore mest trängande och vilka även borde utföras i ett sammanhang. Efter prövning av förslaget från denna utgångspunkt hemställde departementschefen om förslags avlåtande till riksdagen rörande anvisande av ett extra reservationsanslag av 145,000 kronor för budgetåret 1930/1931 till vissa arbeten vid Österåsens folksanatorium. Departementschefens hemställan bifölls av Kungl. Maj:t. Riksdagen lämnade sedermera sitt bifall till framställningen i enlighet med departementschefens hemställan.

Nu har *överstyrelsen* i skrivelse den 15 september 1930 ånyo hemställt om anvisande av medel för utförande av vissa arbeten vid nämnda tre folksanatorier. Denna sista framställning skiljer sig från de föregående huvudsakligen därigenom att, å ena sidan, vissa ytterligare arbeten föreslagits till utförande samt att styrelsen överlag räknat med höjda kostnader men, å den andra, vissa tidigare byggnadskrav bortfallit antingen enär de kommit eller skulle kunna komma till utförande med hjälp av till överstyrelsens förfogande, för sanatoriernas reguljära drift stående medel eller därför att ytterligare utredning ansetts böra avbidas. Överstyrelsens sista framställning utmynnar i en hemställan om avlåtande av proposition till 1931 års riksdag om anvisande av 598,600 kronor för utförande av nödiga utvidgnings-, förbättrings- och ändringsarbeten vid folksanatorierna Österåsen, Hålahult och Spenshult, att utgå med 321,400 kronor under budgetåret 1931/1932 samt med 277,200 kronor under budgetåret 1932/1933. Häröver har medicinalstyrelsen, efter byggnadsstyrelsens hörande, den 16 oktober 1930 avgivit infortrat utlåtande och därvid tillstyrkt bifall till framställningen.

I stort sett äro även enligt min mening de ifrågasatta arbetena pakallade av behovet. Likväl torde det med hänsyn till det rådande statsfinansiella läget vara nödvändigt att ytterligare uppskjuta framläggande av förslag i ämnet. Jag förordar alltså, att sist ifrågavarande framställning icke upptages till prövning i samband med anslagsäskandena för budgetåret 1931/1932.

Under hänvisning till vad som anförts beträffande anslaget till upprätthållande av verksamheten vid folksanatorierna får jag däremot hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *folksanatorierna* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av..... kronor 150,000.

[67.] 31. **Understödjande av dispensärverksamhet.** Till statsbidrag för understödjande av dispensärverksamhet har riksdagen beviljat extra förslagsanslag alltsedan år 1914. Anslaget, som för budgetåret 1927/1928 utgjorde 380,000 kronor, höjdes för budgetåret 1928/1929 till 390,000 kronor och för budgetåret 1929/1930 till 420,000 kronor samt är för löpande budgetperiod i riksstaten uppfört med 450,000 kronor.

Gällande föreskrifter för användningen av anslag till förevarande ändamål äro — i anslutning till av riksdagen godkända grunder — meddelade i kungörelse den 8 maj 1925 (nr 329) med däri genom kungörelse den 10 maj 1929 (nr 84) gjord ändring.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* hemställt, att anslaget måtte för budgetåret 1931/1932 beräknas till 470,000 kronor att utgå enligt oförändrade grunder.

Utgifterna från förevarande anslag utgingo för budgetåret 1927/1928 till omkring 419,000 kronor och för budgetåret 1928/1929 till omkring 445,000 kronor. Belastningen för tiden 1929/1930 utgör omkring 470,000 kronor. Härav framgår, att dispensärverksamheten fortfarande är stadd i utveckling.

Departements-
chefen.

I likhet med *medicinalstyrelsen* förutsätter jag, att nu gällande grunder för statsbidrags beviljande tills vidare lämnas orubbade. Jag vill dock erinra, att av nationalföreningen mot tuberkulos tillkallade sakkunniga den 1 april 1929 avgivit ett omfattande betänkande rörande riktlinjerna för tuberkulossjukvården i riket. I betänkandet förordas bland annat viss ändrad organisation även av dispensärväsendet. Den 24 maj 1929 anbefalldes *medicinalstyrelsen* att inkomma med yttrande och förslag i anledning av betänkandet. Från *styrelsen* — som funnit nödigt att rörande de olika spörsmålen höra vederbörande — hava emellertid yttrande och förslag i frågan ännu ej inkommit.

Vid här angivna förhållanden anser jag den senaste belastningssiffran huvudsakligen böra vara vägledande för bestämmande av storleken av förevarande anslag. Då det synes vara att förvänta, att dispensärverksamhetens utveckling och följaktligen även ökningen i anslagsbelastningen komma att fortsätta, synes det emellertid nödvändigt att beräkna anslaget för nästa budgetår till något högre belopp än *styrelsen* ifrågasatt. Anslaget torde lämpligen kunna upptagas till 480,000 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understödjande av dispensärverksamhet* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av ... kronor 480,000.

[68.] 32. **Behandling av medellösa lupuspatienter från landsorten.** Det ordinarie förslagsanslaget till bekostande av behandling enligt den s. k. ljusmetoden av medellösa, med sjukdomen lupus vulgaris behäftade personer från landsorten var i riksstaten för budgetåret 1926/1927 samt för vart och ett av därpå följande tre budgetår upptaget till 70,000 kronor men nedsattes på grund av minskad belastning för nu löpande budgetår till 60,000 kronor.

Enligt riksräkenskapsverkets senaste budgetredovisning har belastningen å anslaget, vilken för budgetåret 1928/1929 utgjorde 62,509 kronor, för budgetperioden 1929/1930 nedgått till 45,526 kronor.

Vid sådant förhållande synes anslaget kunna för nästa budgetår nedsättas till 50,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att nedsätta det *ordinarie* förslagsanslaget till *behandling av medellösa lupuspatienter från landsorten*, nu 60,000 kronor, med 10,000 kronor till kronor 50,000.

33. **Radiumhemmets i Stockholm poliklinik, oförändrat**
ordinarie anslag kronor 15,000.

[69.] 34. **Radiumhemmets i Stockholm klinik.** Statsbidrag till radiumhemmets i Stockholm klinik har utgått alltsedan år 1921. För ändamålet har från och med budgetåret 1927/1928 varit uppfört ett *ordinarie* förslagsanslag å 25,000 kronor.

Gällande bestämmelser för åtnjutande av bidrag från ifrågavarande anslag återfinnas i Kungl. Maj:ts brev den 6 maj 1927. I detta brev har stadgats, bland annat, att bidrag till upprätthållande av verksamheten vid radiumhemmets klinik skall utgå med 2 kronor 50 öre om dagen för varje å kliniken vårdad person.

Utgifterna under förevarande anslag uppgingo under budgetåret 1929/1930 enligt riksräkenskapsverkets redovisning till 45,320 kronor. I en ingiven promemoria har vederbörande byråchef inom *medicinalstyrelsen* anfört, att ehuru det icke vore uteslutet, att tillströmningen av patienter till radiumhemmet i Stockholm kunde komma att nedgå, sedan numera radiumbehandling igångsatts även vid andra anstalter, anslaget dock med hänsyn till den höga belastningsciffran för sistnämnda budgetår syntes böra höjas, förslagsvis till 40,000 kronor.

Departements-
chefen.

Vid bestämmande av det nuvarande anslagsbeloppet räknades med ett antal vård dagar av 10,000 per budgetår. Enligt från radiumhemmet erhållna uppgifter har emellertid antalet vård dagar under det senaste budgetåret i medeltal utgjort omkring 1,500 per månad, motsvarande 18,000 per år. Enligt vad överläkaren vid radiumhemmet meddelat, torde de radioterapeutiska avdelningar, vilka inrättats vid lasarettet i Lund och vid Allmänna och Sahlgrenska sjukhuset i Göteborg icke i nämnvärd mån komma att medföra minskning i beläggningen vid radiumhemmet i Stockholm. Överläkaren därstädes uppskattar därför det totala antalet vård dagar vid radiumhemmet jämväl för kalenderåret 1930 till 18,000. Med hänsyn till sålunda föreliggande uppgifter anser jag det riktigast att för nästa budgetår beräkna anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål till $(2.50 \times 18,000)$ 45,000 kronor och att i följd därav höja anslaget till sistnämnda belopp.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *radiumhemmets i Stockholm klinik*, nu 25,000 kronor, med 20,000 kronor till kronor 45,000.

35. **Bidrag till resor för patienter vid vissa anstalter för radiumbehandling, oförändrat** *ordinarie förslagsanslag* kronor 80,000.

[70.] 36. **Bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus.** Anslag till bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus hava i riksstaten upptagits från och med år 1921.

I ämnet gällande bestämmelser återfinnas i kungörelse den 7 september 1920 (nr 667) med däri genom kungörelse den 18 juni 1927 (nr 257) gjord ändring.

Anslaget, som städse haft karaktären av förslagsanslag, utgick för budgetåret 1929/1930 med 600,000 kronor och är i riksstaten för budgetåret 1930/1931 upptaget till 500,000 kronor.

I skrivelser den 30 augusti och den 25 oktober 1930 har *medicinalstyrelsen* hemställt om anvisande av medel till samma ändamål för budgetperioden 1931/1932.

Med ledning av uppgifter, inhämtade från landstingens epideminämnder ävensom från hälsovårdsnämnderna i de städer, som utgöra egna epidemidistrikt, har *medicinalstyrelsen* därvid beräknat, att under budgetåret i fråga kunde komma att färdigställas epidemisjukhus, för vilkas anordnande statsbidrag skulle utgå till belopp av sammanlagt 602,025 kronor. *Medicinalstyrelsen* har tillagt, att epideminämnden i Stockholms län meddelat, att, därest innevarande års landsting skulle fatta beslut om inlösen av epidemisjukhuset i Nynäshamn, ett för sagda ändamål avsett statsbidrag om cirka 15,000 kronor, vilket icke medräknats i nyssnämnda belopp, syntes kunna ifrågakomma under budgetåret 1931/1932.

Anslaget för nästa budgetår funne *styrelsen* på grund av vad sålunda anförts böra uppföras med 600,000 kronor.

I syfte att söka begränsa landstingens och därmed även statens utgifter för epidemivårdens ordnande föreslogos i 1929 års statsverksproposition vissa åtgärder, huvudsakligen avseende centralisering av vården inom epidemidistrikt och utnyttjande av vissa epidemisjukhus för andra ändamål, vilket förslag av riksdagen lämnades utan erinran och därefter bringades till landstingens förvaltningsutskotts kännedom. Jag tillåter mig att beträffande förslagets närmare innebörd här hänvisa till nyssnämnda statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 61).

Vad angår anslagsberäkningen för budgetåret 1931/1932 framgår av det föregående, att *medicinalstyrelsen* beräknat anslaget för nämnda tid till 600,000 kronor. Denna beräkning utgår från vad som hittills är känt rörande beslutade eller planerade sjukhusbyggnader.

Det må i detta sammanhang erinras, att enligt epidemilagen av år 1919 skyldigheten för epidemidistrikt, som innefattar landsbygd, att hava tillgång till erforderligt antal platser å för epidemiskt sjuka personer avsett sjukhus äger tillämplighet från och med den 1 januari 1933. Enligt vad jag inhämtat är det också endast enstaka distrikt, som icke redan hava epidemivården i huvudsak ordnad. Från *medicinalstyrelsen* har vidare upplysts, att det kan beräknas, att därest ett anslag av ungefär samma storlek som det nu begärda beviljas även för budgetåret 1932/1933, behovet av statsmedel för ifrågavarande ändamål därmed skulle vara i huvudsak fyllt.

Departement-
chefen.

I fråga om det för nästa budgetår erforderliga anslagsbeloppet, må emellertid anmärkas, att på grund av erfarenheten från tidigare år det av medicinalstyrelsen angivna beloppet kan betraktas som en maximisiffra, vilken med hänsyn till dröjsmål med färdigställandet av vissa anstalter kan i viss mån reduceras. Jag anser mig för den skull kunna förorda, att anslaget för nästa budgetår beräknas till 400,000 kronor. Därvid förutsättes — såsom ock medicinalstyrelsen gjort vid uppgörande av sina kalkyler — att gällande huvudgrunder för statsbidragets utgående lämnas orubbade under samma tid.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till uppförande, inrättande eller inlösen av epidemisjukhus* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 400,000.

[71.] 37. **Bidrag till driften av epidemisjukhus.** Till bidrag till driften av epidemisjukhus hava anslag varit anvisade från och med år 1921. Anslaget uppgick för ettvarit av budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 till 750,000 kronor.

Bestämmelser angående statsbidrag för driften av epidemisjukhus äro innefattade i kungörelse den 7 september 1920 (nr 668).

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* gjort framställning om anvisande av medel till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1931/1932.

Styrelsen har till en början hänvisat till följande sammanställning angående epidemisjukhusens beläggning m. m. i avseende å senare halvåret 1929 och förra halvåret 1930.

T i d	Antal sjukhus i verksamhet	Antal vård dagar	Statsbidrag kronor
Senare halvåret 1929	122	249,265	498,530
Förra halvåret 1930	115	238,290	476,580

Under hänvisning härtill har medicinalstyrelsen framhållit, att de statsbidrag för driften av epidemisjukhus, som belöpte å vård, lämnad under nyssnämnda två halvår, således utgjorde sammanlagt minst 926,452 kronor. Belastningen å anslaget under budgetåret 1929/1930 — vilken belastning avser bidrag för vård under kalenderåret 1929 — uppginge till 986,466 kronor. Anslaget syntes styrelsen för budgetåret 1931/1932 icke böra beräknas till lägre belopp än 900,000 kronor.

Departements-
chefen.

Belastningen å förevarande anslag utvisade före budgetåret 1928/1929 under en följd av år en sjunkande tendens. Budgetåret 1925/1926 utgjorde sålunda anslagets belastningssiffra 972,296 kronor, budgetåret 1926/1927 887,736 kronor och budgetåret 1927/1928 756,530 kronor. Budgetåret 1928/1929 ökades belastningen något, nämligen till 781,012 kronor, varefter, såsom framgår av det föregående, under budgetåret 1929/1930 en kraftig ökning av belastningen ägde rum. Den av medicinalstyrelsen lämnade uppgiften rörande

förra halvåret 1930 synes häntyda på en hög belastningssiffra även för innevarande budgetperiod. Emellertid torde böra tagas i betraktande, att anslaget natur medför, att förhandsuppskattningen av detsamma i ganska hög grad endast kan bli approximativ och att man alltså alltid måste räkna med möjligheten av ett avsevärt över- eller underskridande av det beräknade beloppet. Man synes därför ännu icke kunna avgöra, huruvida den högre belastning å anslaget, som budgetåret 1929/1930 utvisar och som även innevarande budgetår torde kunna förväntas komma att medföra, är av mera tillfällig beskaffenhet eller ej. Någon avsevärdare höjning av anslagsbeloppet torde vid nu angivna förhållanden icke böra ifrågakomma för närvarande. Dock synes det mig lämpligt, att anslaget för nästa budgetår upptages till 800,000 kronor. I likhet med medicinalstyrelsen förutsätter jag därvid oförändrade huvudgrunder för statsbidrags utgående.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till driften av epidemisjukhus* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av ... kronor 800,000.

[72.] 38. **Bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.** Alltsedan år 1927 har riksdagen beviljat anslag till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka. Anslaget, som för budgetåret 1927/1928 hade karaktär av extra förslagsanslag, har från och med budgetåret 1928/1929 utgått i form av extra reservationsanslag. För budgetperioden 1929/1930 upptogs anslaget till 200,000 kronor och höjdes för löpande budgetperiod till 450,000 kronor.

I ämnet gällande bestämmelser återfinnas i kungörelse den 27 juni 1927 (nr 245) med däri genom kungörelse den 10 maj 1929 (nr 83) gjord ändring. Här vill jag endast erinra, att — med visst undantag — statsbidrag icke må sammanlagt utgå för flera sjukplatser än vad angår stad, som icke deltagar i landsting, en på varje tal av tvåtusen av stadens invånare och för landstingsområde en plats på varje tusental av landstingsområdets invånare. Vid behandling i 1930 års statsverksproposition av frågan om anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1930/1931 (femte huvudtiteln, punkt 68) framhöll föredragande departementschefen, att det visat sig, att intresset för upprättandet av hem för kroniskt sjuka inom stora delar av riket varit mycket livligt, så att till och med på sina håll viss konkurrens om statsbidragen uppstått mellan landsting å ena sidan och kommuner eller kommunsammanslutningar å den andra sidan eller mellan kommuner eller kommunsammanslutningar inbördes. En granskning av upprättade förteckningar över de hem, till vilka byggnads- eller driftbidrag lämnats, hade också enligt departementschefen givit vid handen, att följden blivit olikheter i förevarande hänseende skilda landsdelar emellan, som knappast kunde anses betingade av sakens natur. Inom somliga landstingsområden förekomme sålunda övervägande landstingsanstalter, under det att i andra län bidrag utgått till kommunala hem i sådan utsträckning, att med hänsyn till nyss antydda

s. k. folkmängdsregel utrymme knappast funnes för några för större områden avsedda, av landsting eller kommunalförbund anordnade, statsunderstödda anstalter. Det ville, uttalade departementschefen, synas, som om länsstyrelserna efter samråd med medicinalstyrelsen borde kunna, där så icke redan skett, påkalla landstingens och kommunernas intresse för ett mera rationellt ordnande av frågan inom de särskilda landstingsområdena.

Till detta uttalande anslöt sig 1930 års riksdag (riksdagens skrivelse nr 5 A, punkt 59).

Genom brev den 9 maj 1930 bragte Kungl. Maj:t till länsstyrelsernas och medicinalstyrelsens kännedom vad departementschefen och riksdagen sålunda anfört.

I skrivelser den 20 augusti och den 23 oktober 1930 har *medicinalstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1931/1932.

Därvid har medicinalstyrelsen till en början upplyst, att den 1 juli 1930 förefunnits reservationer å anslaget å 265,107 kronor 23 öre samt att följaktligen medelstillgången inklusive det för budgetåret 1930/1931 beviljade anslaget utgjorde 715,107 kronor 23 öre. Styrelsen har därefter ingått på en beräkning av i vad mån sistnämnda belopp kunde tänkas förslå för erforderliga utgifter under budgetåren 1930/1931 och 1931/1932.

Angående anslagsbehovet för anordnande av anstalter, beträffande vilka antingen Kungl. Maj:t redan beviljat statsbidrag eller frågan om statsbidrag av styrelsen underställts Kungl. Maj:ts prövning, har styrelsen anfört i huvudsak följande.

Under tiden till och med den 23 oktober 1930 hade Kungl. Maj:t för anordnande av anstalter av här ifrågavarande slag medgivit statsbidrag, som efter frånräknande av dem, vilka redan utbetalats före den 1 juli 1930, uppginge till sammanlagt högst 415,500 kronor. Vidare hade medicinalstyrelsen i särskilda skrivelser till Kungl. Maj:t, beträffande vilka några Kungl. Maj:ts beslut ännu icke blivit styrelsen delgivna, om ock i vissa fall med tvekan tillstyrkt beviljande av statsbidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka med tillhoppa högst 134,250 kronor. Då samtliga de hem för kroniskt sjuka, till vilkas uppförande eller inrättande statsbidrag sålunda beviljats eller tillstyrkts, kunde beräknas vara avsynade och godkända före den 1 juli 1932, borde för dessa hem beräknas ett belopp av (415,500 + 134,250) 549,750 kronor.

Vidare vore på Kungl. Maj:ts prövning beroende två ansökningar om statsbidrag för anordnande av hem för kroniskt sjuka, vilka ansökningar av styrelsen avstyrkts. Därest det oaktat ansökningarna bifölles, i den må så enligt gällande författningsbestämmelser vore möjligt, kunde utgifterna här för beräknas till 15,000 kronor.

Beträffande statsbidrag till anordnande av andra än nu nämnda anstalter har medicinalstyrelsen anfört följande.

Till medicinalstyrelsen hade ingivits ett antal ansökningar om dylikt bidrag, vilka ännu icke underställts Kungl. Maj:ts prövning. En av dessa ansökningar avsåge bidrag för anordnande av 12 vårdplatser, utöver redan befintliga, vid viss avdelning för kroniskt sjuka. På grund av denna ansökning syntes böra räknas med ett statsbidrag av (12×750) 9,000 kronor.

Övriga till styrelsen ingivna ansökningar innefattade av särskilda kommuner gjorda framställningar om statsbidrag för inrättande av avdelningar för kroniskt sjuka inom redan befintliga ålderdomshem eller nybyggnader för dylika hem inom fyra olika län. Ansökningarna avsågo endast ett fåtal vårdplatser vid respektive avdelningar. Styrelsen, som hyste tvekan huruvida avdelningarna, om de anordnades, kunde bli föremål för rationell drift, hade infordrat yttranden över ansökningarna från vederbörande länsstyrelser, därvid styrelsen hänvisat till Kungl. Maj:ts omförmälda brev den 9 maj 1930. Av dessa yttranden hade endast ett inkommit. Styrelsen ansågo sig icke vid beräkning av föreliggande anslagsbehov böra taga någon hänsyn till nyssberörda ansökningar.

Enligt vad styrelsen inhämtat vore i anledning av särskilda år 1929 och år 1930 fattade landstingsbeslut ansökningar om statsbidrag för uppförande av vissa landstingsanstalter för kroniskt sjuka att förvänta under den närmaste tiden. Enligt respektive landstings beslut skulle inrättas sammanlagt 147 nya vårdplatser, därav 129 platser i nyuppförda byggnader och 18 platser i redan befintliga, landstingen tillhöriga byggnader. För dessa platser, som samtliga kunde beräknas bli färdiga att tagas i bruk före den 1 juli 1932, syntes böra beräknas ett bidrag med ett sammanlagt belopp av $(129 \times 1,500 + 18 \times 750)$ 207,000 kronor.

I enlighet med det anförda har medicinalstyrelsen beräknat kostnaderna för statsbidrag för uppförande och inrättande av hem för kroniskt sjuka under löpande och nästa budgetår till sammanlagt $(549,750 + 15,000 + 9,000 + 207,000)$ 780,750 kronor. Då, såsom förut nämnts, efter ingången av budgetåret 1930/1931 å anslaget fanns disponibelt ett belopp av 715,107 kronor 23 öre, skulle enligt styrelsen anslagsbehovet för nästa budgetår kunna uppskattas till $(780,750 - 715,107 \text{ kronor } 23 \text{ öre})$, 65,642 kronor 77 öre eller i avrundat tal 65,000 kronor.

Innan jag ingår på behandling av anslagsfrågan, torde böra omnämnas, att grunderna för användningen av ifrågavarande anslag under de senaste månaderna varit under diskussion. Statens sjukvårdskommitté, i vars uppdrag ingår att överväga frågan om den lämpligaste formen för ordnandet av den kroniska sjukvården, hade såsom ett förberedande led i sitt arbete utarbetat en promemoria angående hem för kroniskt sjuka, vilken influtit som nr 2 bland meddelanden från svenska landstingsförbundets byrå i oktober 1930. Efter inledningsanförande av kommitténs ordförande diskuterades innehållet i denna promemoria vid den kongress, som svenska landstingsförbundet höll i slutet av november 1930. Ehuru, såsom redan erinrats, de nya övervägandena i frågan ännu befinna sig på ett förberedande stadium, torde det vara av intresse att här i största korthet omnämna de slutsatser, i vilka kommitténs promemoria utmynnar.

Efter en redogörelse för utvecklingen av den kroniska sjukvården, särskilt under tiden efter det statsbidrag till densamma börjat utgå, konstaterar kommittén, att ifrågavarande sjukhusvård framskridit väsentligt olika långt i de skilda länen och att formen för sjukvårdens ordnande visar avsevärda olikheter. I vissa, ehuru ganska få län hava sålunda landstingen ordnat denna sjukhusfråga, i andra län åter är det endast kommuner eller kommu-

Departementets-
chefen.

nalförbund, som upptagit ifrågavarande vårduppgift, medan slutligen i en tredje grupp av län såväl landstinget som kommunerna eller kommunalförbunden upprättat hem för kroniskt sjuka. Med ledning av de gjorda erfarenheterna har kommittén ansett vissa synpunkter rörande en planmässig och ändamålsenlig organisation vara värda beaktande. Vad angår de län, där vårdfrågan ännu icke i avsevärd omfattning ordnats, synes kommittén närmast vilja förorda, att en uppdelning sker, så att landstinget anordnar en anstalt för de mera kvalificerade vårdfallen, medan de enklare fallen vårdas på kommunala vårdhem med mindre fullständig medicinsk utrustning. Kommittén framhåller såsom under alla förhållanden önskvärt, att en plan kommer till stånd, innan kommunerna inom de olika länen tagit i anspråk så stor del av det högsta statsbidrag, som med hänsyn till befolkningssiffran kan utgå i länet, att någon avsevärd, statsunderstödd anläggning av dylika anstalter icke vidare kan påräknas. Ytterligare anser kommittén önskvärt, att landstingsanstalter verkligen komma till stånd, och finner därför, att det för den framtida utvecklingen vore lämpligt, om landstingsanstalterna, i likhet med de privata vårdhemmen, bleve undantagna vid begränsningen av statsbidrag till viss kvotdel av befolkningen. Vidare bör det enligt kommittén övervägas, om det icke vore skäligt att stadga ett visst minimiantal vårdplatser såsom villkor för statsbidrag för blivande sjukhem. Minimisiffran torde kunna bestämmas till exempelvis 20. En dylik bestämmelse borde emellertid kompletteras med ett medgivande för vederbörande myndighet att för anläggnings- och driftbidrag kunna godkänna jämväl mindre sjukhem, om särskilda förhållanden talade därför, såsom exempelvis ringa folktäthet, möjlighet att genom omändring av befintlig byggnad åstadkomma ett sjukhem för väsentligt mindre kostnad etc.

De av kommittén sålunda framhållna synpunkterna vunno i stort sett anslutning under behandlingen å landstingsförbundets kongress. Jag vill emellertid i detta sammanhang erinra, att då statsmakterna år 1927 bestämde sig för den nuvarande ordningen, enligt vilken bidrag till anordnande av hem för kroniskt sjuka kan utgå såväl till landsting som till kommun eller kommunalförbund, anledningen därtill var den, att frågan då under flera år legat nere och att det intresse, som fanns för saken i de olika bygderna, icke syntes vara så stort, att det icke fanns anledning att för sakens befrämjande tillvarataga detsamma, vare sig det därvid blev landstinget eller en eller flera primärkommuner, som toge ledningen. Behovet av viss reglering tillgodosågs genom den förenämnda s. k. folkmängdsregeln ävensom genom vissa i statsrådsprotokollet i ärendet angivna direktiv. Utvecklingen har emellertid visat, att intresset vuxit sig starkare, än man kunnat förutse, vilket föranlett en viss konkurrens om statsbidrag mellan landstingen och kommunerna liksom även mellan kommuner inbördes. Vad sjukvårdskommittén anfört om olägenheten härav har även tidigare beaktats, såsom framgår av direktiven för kommitténs arbete ävensom av det uttalande till statsverkspropositionen till 1930 års riksdag av dåvarande chefen för socialdepartementet, vilket återgivits i det föregående. I anledning av detsamma har medici-

nalstyrelsen riktat en cirkulärskrivelse till länsstyrelserna och därvid givit dem en orienterande överblick över sjukhemmens antal och fördelning inom de olika länen. Såsom även framgått av det nyss anförda, har medicinalstyrelsen rörande av särskilda kommuner gjorda framställningar om statsbidrag börjat infordra länsstyrelsernas yttranden, och medicinalstyrelsen har vid anslagsberäkningen utgått från att statsbidrag icke skulle komma att utgå till planerade vårdhem med endast några få vårdplatser.

Vad i sjukvårdskommitténs promemoria anförts synes mig emellertid, oavsett vad nu anförts, vara värt synnerligt beaktande. Visserligen befinner sig ärendets behandling ännu på det stadium, att en allmän omläggning av de gällande bestämmelserna icke kan ifrågasättas. Detta utesluter dock naturligen icke, att de anförda synpunkterna kunna tjäna till ledning såväl vid planläggandet inom de skilda länen av den fortsatta utvecklingen av den kroniska sjukvården som även vid bedömandet hos medicinalstyrelsen och Kungl. Maj:t av inkommande ansökningar om statsbidrag till nya hem.

Beträffande en av de punkter, som behandlades i nämnda promemoria, synes dock åtgärd omedelbart kunna och böra vidtagas. I skrivelse den 25 november 1930 har nämligen sjukvårdskommittén anført i huvudsak följande.

Kommittén hade under sina överväganden rörande vården av kroniskt kroppssjuka tagit under närmare omprövning, huruvida icke de beträffande statsbidragen till sådan vård gällande författningarna (kungörelser den 27 juni 1927 nr 245 och 246) borde förtydligas, i vad angår de kategorier av sjuka, som skola vara berättigade till vård å dylika hem. Redan fattigvårdslagstiftningskommittén hade givit uttryck åt den bestämda meningen, att rörande anstaltsvård för kroniskt sjuka vårdbehov föreläge jämväl för personer, som icke vore fattigvårdsberättigade eller i behov av sådan vård. Detta hade varit en anledning till att nämnda kommitté ansett det ligga utanför sitt uppdrag att framlägga plan för organisation av den kroniska sjukvården. Föredragande departementschefen hade också i den proposition, genom vilken frågan om statsbidrag till den kroniska sjukvården förelagts riksdagen (nr 112 år 1927), uttalat den uppfattningen, att nämnda vård skulle avse jämväl personer, som icke fölle under fattigvården. Emellertid hette det nu i de gällande författningarna, att under kroniskt sjuka förstodes obotligt eller svårbotligt kroppssjuka, vilka visserligen vore i behov av sjukhusvård och därför icke lämpligen kunde vårdas å allmän fattigvårdsanstalt, men vilkas tillstånd icke berättigade till och vilka icke heller kunde erhålla den särskilda vård, för vilken lasarett och sjukstuga samt därmed jämförliga anstalter vore avsedda.

Statens sjukvårdskommitté ansåge nu, att de ifrågavarande stadgandena med den avfattning de sålunda erhållit icke gäve ett tydligt uttryck för vad som avsetts med dem. Enligt kommitténs förmenande borde efter orden »å allmän fattigvårdsanstalt» göras tillägget »eller i sina hem eller annorstädes».

Kommitténs skrivelse slutar med att kommittén ansett sig böra redan nu bringa vad sålunda anförts till Kungl. Maj:ts kännedom för den åtgärd, som Kungl. Maj:t kunde finna anledning att vidtaga i ärendet.

Medicinalstyrelsen har i avgivet utlåtande tillstyrkt bifall till en sådan ändring, som sjukvårdskommittén ifrågasatt.

Departements-
chefen.

Det lär vara uppenbart, att med ifrågavarande bestämmelser icke avsetts att begränsa vårdmöjligheterna på de statsunderstödda kroniska sjukhemmen till fattigvårdsklienter. Då, enligt vad sjukvårdskommittén anført, avfattningen av dessa bestämmelser icke ansetts otvetydig i detta hänseende, vill jag tillstyrka, att ett förtydligande i den angivna riktningen göres i de gällande kungörelserna. En sådan ändring innebär naturligtvis icke ett föregripande av den utredning rörande den kroniska sjukvården, som pågår hos statens sjukvårdskommitté. Då med de ifrågasatta författningsändringarna icke avses att införa någon saklig nyhet, torde riksdagens medgivande till desamma icke erfordras, men har jag ändock velat i detta sammanhang omförmåla, att jag, därest riksdagen icke har något att däremot erinra, har för avsikt att sedermera föreslå Kungl. Maj:t dylika författningsändringar.

Vad härefter angår uppskattningen av det för nästa budgetår erforderliga anslaget synes i huvudsak icke vara något att erinra mot medicinalstyrelsens förslag. Med hänsyn till storleken av befintliga reservationer, varav bland annat framgår, att färdigställandet av anstalter av ifrågavarande slag gått långsammare, än vid tidigare anslagsberäkning förutsatts, synes det emellertid knappast vara erforderligt att för nästa budgetår anslå hela det av medicinalstyrelsen angivna beloppet. Jag förordar för den skull, att anslaget begränsas till 50,000 kronor, och hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka*
för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag
av..... kronor 50,000.

[73.] 39. **Bidrag till driften av hem för kroniskt sjuka.** Till bidrag till driften av hem för kroniskt sjuka har anslag varit anvisat från och med budgetåret 1927/1928. Anslaget, som för budgetåret 1929/1930 utgjorde 750,000 kronor, är jämväl i riksstaten för innevarande budgetår uppfört med nämnda belopp.

Bestämmelser angående statsbidrag för driften av hem för kroniskt sjuka äro meddelade i kungörelse den 27 juni 1927 (nr 246).

I skrivelser den 20 augusti och den 23 oktober 1930 har *medicinalstyrelsen* hemställt om anvisande av medel till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1931/1932. Därvid har styrelsen anført bland annat följande.

Styrelsen hade intill den 23 oktober 1930 för år 1930 eller del därav eller för år 1931 beviljat statsbidrag till driftkostnaderna vid hem för kroniskt sjuka för ett antal av 2,179 vårdplatser. För dessa platser borde driftbidrag beräknas för budgetåret 1931/1932 med $(2,179 \times 366 \times 0:90)$ 717,763 kronor. Beträffande tre hem för kroniskt sjuka, som tidigare åtnjutit statsbidrag till driftkostnaderna, vore ännu ej känt, om de komme att begära dylikt bidrag för år 1930. För säkerhetens skull syntes emellertid dessa hem böra medräknas vid uppskattningen av medelsbehovet för nästa år. Platsantalet å hemmen utgjorde sammanlagt 23, för vilket alltså syntes böra beräknas driftbidrag med $(23 \times 366 \times 0:90)$ 7,576 kronor.

Vidare hade Västmanlands läns landsting anvisat medel för iordningställande inom det förutvarande lasarettet i Västerås av 90 platser för vård av kroniskt sjuka. För dessa platser syntes för nästa budgetår böra beräknas driftbidrag med $(90 \times 366 \times 0:90)$ 29,646 kronor.

För de hem för kroniskt sjuka, beträffande vilka s. k. anskaffningsbidrag antingen av Kungl. Maj:t beviljats, men ej ännu utbetalats, eller av medicinalstyrelsen tillstyrkts men ännu ej av Kungl. Maj:t beviljats, hade i allmänhet driftbidrag ännu ej sökts eller av styrelsen medgivits. Antalet vårdplatser å dessa hem hade avsetts att bli 349. För helt budgetår $(349 \times 366 \times 0:90)$ 114,960 kronor 60 öre. Då emellertid driftkostnadsbidraget enligt gällande bestämmelser utbetalades först halvårsvis i efterskott och det icke kunde antagas, att samtliga ifrågavarande platser komme att vara färdiga att tagas i bruk redan den 1 januari 1931, syntes sistnämnda belopp kunna nedsättas med minst en tredjedel. Två tredjedelar av beloppet utgjorde 76,640 kronor 40 öre.

I sin skrivelse den 23 oktober 1930 angående anslagsbehovet för statsbidrag till inrättande av hem för ifrågavarande ändamål hade styrelsen beräknat antalet under nästa budgetår nytillkommande vårdplatser, för vilka ansökningar om anskaffningsbidrag antingen ingivits till medicinalstyrelsen men icke av styrelsen underställts Kungl. Maj:ts prövning, eller ock över huvud ännu icke ingivits, till $(12 + 147)$ 159. För 30 av dessa vårdplatser syntes driftkostnadsbidrag bli erforderligt under hela budgetåret 1931/1932. Bidraget för dessa platser syntes därför få beräknas till $(30 \times 366 \times 0:90)$ 9,882 kronor. För återstående 129 platser syntes man — då endast en del av dem kunde förmodas bli anordnade i så god tid, att driftbidrag kunde utgå under hela budgetåret — ej behöva räkna med mer än tredjedelen av helt års bidrag eller $\left(\frac{129 \times 366 \times 0:90}{3}\right)$ 14,164 kronor.

Det sammanlagda behovet av driftkostnadsbidrag skulle således för budgetåret 1931/1932 kunna beräknas till $(717,763 + 7,576 + 29,646 + 76,640 + 9,882 + 14,164)$ 855,671 kronor eller i avrundat tal 850,000 kronor.

I anslutning härtill har medicinalstyrelsen hemställt, att till bidrag till driften av hem för kroniskt sjuka måtte för nästa budgetår beräknas ett förslagsanslag av 850,000 kronor.

Medicinalstyrelsen har vid uppgörande av sin kalkyl rörande erforderliga medel för statsbidrag till driftkostnaderna för ifrågavarande hem väsentligen tillämpat samma beräkningsgrunder, som tidigare kommit till användning vid uppskattningen av medelsbehovet för här ifrågavarande ändamål. Dessa grunder torde i och för sig vara av beskaffenhet att nu böra följas. Emellertid är att märka, att medicinalstyrelsens beräkningar grunda sig på att varje befintlig vårdplats skall vara belagd under årets alla dagar. Med hänsyn till vårdens karaktär sker naturligen också på dessa anstalter relativt mycket sällan ombyte av patienter, varför en dylik beräkning har sitt berättigande. Dock måste beaktas, att på anslaget för budgetåret 1929/1930 — då anslaget beräknats på enahanda sätt — uppkom en behållning av icke mindre än 225,276 kronor, i det att belastningen utgjorde endast 524,724 kronor. Nämnda behållning måste hava föranletts antingen av att nybyggda anstalter icke tagits i bruk så tidigt som medicinalstyrelsen beräknat eller av att befintliga

Departements-
chefen.

platser ej varit fullt utnyttjade. I det förra, för nu ifrågavarande anslagsberäkning minst gynnsamma, fallet hava anstalterna naturligtvis nu blivit färdiga, men på samma sätt lär man kunna vänta ett dröjsmål med de nya platser, varmed nu räknas. Detta antal är visserligen mindre än förra budgetåret, men en icke oväsentlig nedräkning av anslaget torde dock redan av denna grund varit berättigad. Skulle förra periodens underbelastning hava för- anletts av att befintliga platser icke varit fullt utnyttjade, föreligger nu så mycket större skäl att vänta underskridande av den beräknade maximikostnaden. Jag förordar på dessa skäl, att anslagsbeloppet ännu ett år bibehålles vid nuvarande beloppet 750,000 kronor.

På grund av det anförda får jag alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till driften av hem för kroniskt sjuka* för budget- året 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 750,000.

Vanföreanstalter.

[74.] 40. **Kliniker vid vanföreanstalter.** I riksstaten för budgetåret 1929/1930 voro följande för vanföreväsendet avsedda ordinarie förslagsanslag uppförda med här angivna belopp, nämligen till kliniker vid vanföreanstalterna i Stock- holm, Göteborg och Hälsingborg med 136,000 kronor, till polikliniker vid nämnda vanföreanstalter med 15,000 kronor, till underhåll av skol- och upp- fostringshem för vanföra med 70,000 kronor samt till de i Stockholm, Göte- borg och Hälsingborg inrättade undervisningsanstalterna för vanföra m. m. med 140,000 kronor.

Gällande grunder för åtnjutande av bidrag från ifrågavarande anslag voro godkända av 1924 års riksdag och av Kungl. Maj:t fastställda genom brev den 11 april 1924. De inneburo, att statsbidrag från anslagen finge tills vidare utgå med följande belopp:

till vanföreanstalternas kliniker, per dag och patient	kronor	2: 15
» poliklinikerna, per anstalt och kvartal	»	1,250: —
» skol- och uppfostringshemmen, per dag och elev	»	2: —
» undervisningsanstalternas interna elever, per elev och månad	»	54: —
» undervisningsanstalternas externa elever, per elev och månad, högst	»	21: —

Tillika funnos bestämmelser meddelade angående det högsta antal vård- platser å kliniker samt skol- och uppfostringshem, för vilket statsbidrag finge utgå vid de särskilda anstalterna.

Bland annat med anledning därav att den beslutade nya vanföreanstalten i Härnösand beräknades komma att färdigställas i slutet av budgetåret 1930/1931 hava från och med sistnämnda budgetår omförmälda ordinarie anslag erhållit de ändrade rubrikerna kliniker vid vanföreanstalter, poli- kliniker vid vanföreanstalter, skol- och uppfostringshem för vanföra samt

yrkesskolor för vanföra m. m. Dessa anslag äro i riksstaten för budgetåret 1930/1931 upptagna till respektive 160,000, 15,000, 70,000 och 150,000 kronor. På därom i 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 70) gjord framställning medgav samma års riksdag, att för de nya anslagens användning skulle gälla grunder motsvarande de för de dittillsvarande anslagen stadgade med de ändringar, som betingades av Härnösandsanstaltens tillkomst. I överensstämmelse härmed har Kungl. Maj:t genom brev den 9 maj 1930 dels förordnat, att statsbidrag till klinikerna, poliklinikerna samt skol- och uppfostringshemmen för vanföra vid vanföreanstalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg ävensom till yrkesskolorna (undervisningsanstalterna) för vanföra vid samma anstalter skulle i enlighet med tidigare meddelade bestämmelser från och med den 1 juli 1930 utgå från de nya anslagen för vanföreväsendet, dels ock förklarat, att Kungl. Maj:t ville framdeles bestämma det platsantal och de grunder i övrigt, efter vilka statsbidrag från omförmälda anslag borde utgå till blivande vanföreanstalt i Härnösand. Dylikt beslut har ännu icke meddelats.

Uti en inom *medicinalstyrelsen* upprättad, den 26 september 1930 dagtecknad promemoria, däri förutsatts, att ändring i gällande grunder för åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag icke skulle vidtagas, har framlagts en beräkning rörande medelsbehovet under förevarande anslag för nästa budgetår. I promemorian har därom anförts huvudsakligen följande.

Under budgetåret 1929/1930 hade anslaget till kliniker vid vanföreanstalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg belastats med ett belopp av 124,399 kronor. Under nämnda budgetår hade genom brev den 22 mars och den 15 november 1929 medgivits ökning av antalet klinikplatser med 35 vid vanföreanstalten i Stockholm och med 15 vid vanföreanstalten i Hälsingborg. Statsbidragen för dessa nytillkomna 50 klinikplatser kunde beräknas uppgå till cirka 40,000 kronor för helt år. Då emellertid nämnda platser färdigstälts i slutet av år 1929, hade statsbidrag för desamma utgått redan under en del av det gångna budgetåret. Den ökning av belastningen på anslaget för kommande år, som tillkomsten av dessa platser kunde medföra, syntes i följd därav icke komma att uppgå till mer än omkring 30,000 kronor.

Vid ingången av budgetåret 1931/1932 kunde den nya vanföreanstalten i Härnösand beräknas vara färdig för beläggning. Såsom framginge av proposition nr 137 till 1927 års riksdag, hade nämnda anstalts klinik avsetts att inrymma 103 platser, för vilka statsbidrag enligt för dittillsvarande vanföreanstalter gällande grunder kunde beräknas uppgå till omkring 80,000 kronor för helt år. Då det kunde antagas, att anstalten icke omedelbart vid ibrucktagandet bleve fullt belagd, utan att beläggningen skedde successivt under loppet av budgetåret 1931/1932, syntes beloppet av det statsbidrag, som komme att utgå för anstaltens klinikavdelning under nämnda budgetår, bliva avsevärt lägre än det för helt år beräknade beloppet och inskränka sig till cirka 40,000 kronor. Med utgångspunkt från belastningen under budgetåret 1929/1930 på anslaget till kliniker vid vanföreanstalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg syntes belastningen å anslaget till *kliniker vid vanföreanstalter* för budgetåret 1931/1932 kunna beräknas till (124,399 + 30,000 + 40,000) 194,399 eller i avrundat tal 195,000 kronor.

Anslaget till *polikliniker vid vanförestalter* borde i anledning av Härnösandsanstaltens tillkomst höjas från 15,000 kronor till 20,000 kronor.

Under budgetåret 1929/1930 hade anslaget till underhåll av skol- och uppfostringshem för vanföra belastats med 64,576 kronor. Genom brev den 22 mars 1929 hade medgivits, att antalet platser vid Stockholmsanstaltens skol- och uppfostringshem finge ökas med 5. Belastningen på anslaget till *skol- och uppfostringshem* kunde i anledning därav och med hänsyn till att statsbidrag för dessa platser delvis inginge i belastningssiffran för budgetåret 1929/1930 antagas bli ökad med omkring 2,000 kronor. Vid Härnösandsanstaltens ibruktagande vid ingången av budgetåret 1931/1932 komme denna anstalts skol- och uppfostringshem, som vore beräknat för 48 barn, att kunna tagas i användning. Statsbidrag för denna avdelning kunde beräknas uppgå till omkring 26,000 kronor för helt år. Anslaget för budgetåret 1931/1932 torde dock komma att för nämnda ändamål belastas med allenast hälften av nämnda belopp eller 13,000 kronor. Med hänsyn till det anförda syntes med utgångspunkt från den senaste belastningssiffran utgifterna å förevarende anslag kunna för nästa budgetår beräknas till $(64,576 + 2,000 + 13,000)$ 79,576 kronor eller i avrundat tal till omkring 80,000 kronor.

Enligt medicinalstyrelsens räkenskaper hade under budgetåret 1929/1930 utgifterna å anslaget till de i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg inrättade undervisningsanstalterna för vanföra m. m. uppgått till 147,052 kronor 60 öre. För budgetåret 1931/1932 tillkomme statsbidrag för Härnösandsanstaltens för 93 elever beräknade yrkesskolor, vilka bidrag för helt budgetår kunde uppskattas till ett belopp av omkring 50,000 kronor men för sistnämnda budgetår syntes komma att inskränka sig till omkring 25,000 kronor. Anslaget till *yrkesskolor för vanföra m. m.* syntes med hänsyn hertill kunna för nästa budgetår upptagas till omkring 170,000 kronor.

Departements-
chefen.

Till den sålunda återgivna uppskattningen av medelsbehovet för här avsedda ändamål kan jag i allt väsentligt ansluta mig. Dock synes mig försiktigheten bjuda, att man räknar med att Härnösandsanstalten kommer att under nästa budgetår tagas i anspråk i något större utsträckning, än man vid denna uppskattning tänkt sig. På grund härav får jag föreslå, att anslaget till kliniker för vanföra nu höjes till 200,000 kronor och anslaget till yrkesskolor för vanföra till 175,000 kronor. Beträffande de övriga två anslagen anser jag mig icke böra ifrågasätta någon jämkning i det i oförmällda promemoria framlagda förslaget.

I likhet med medicinalstyrelsen förutsätter jag vid denna anslagsberäkning, att för Härnösandsanstaltens del skola komma att gälla samma grunder för statsbidrag, som för närvarande tillämpas för övriga vanförestalter.

Medan jag rörande de tre anslagen till polikliniker, skol- och uppfostringshem samt yrkesskolor m. m. gör framställning i det följande, hemställer jag här, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *kliniker vid vanförestalter*, nu 160,000 kronor, med 40,000 kronor till kronor 200,000.

[75.] 41. **Polikliniker vid vanförestalter.** Hänvisande till vad jag anført under nästföregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *polikliniker vid vanföreställter*, nu 15,000 kronor, med 5,000 kronor till kronor 20,000.

[76.] 42. **Skol- och uppfostringshem för vanföra.** Åberopande vad jag anför under punkten 74 hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *skol- och uppfostringshem för vanföra*, nu 70,000 kronor, med 10,000 kronor till kronor 80,000.

[77.] 43. **Yrkesskolor för vanföra m. m.** Under hänvisning till vad jag under punkten 74 anför hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *yrkesskolor för vanföra m. m.*, nu 150,000 kronor, med 25,000 kronor till kronor 175,000.

[78.] 44. **Bidrag till uppförande av ny vanföreställt i Stockholm.** Vid behandling i 1930 års statsverksproposition av fråga om anslag till vanföreställt i Härnösand (femte huvudtiteln, punkt 74) omnämnde min företrädare i ämbetet jämväl en framställning angående bidrag till uppförande av en ny vanföreställt i samband med det då planerade men ännu ej beslutade nya kliniska sjukhuset å Norrbackaområdet i Stockholm. Departementschefen anförde därvid, bland annat, att det i och för sig givetvis vore önskvärt, att frågan om nybyggnad av vanföreställten i Stockholm icke avgjordes, förrän ståndpunkt definitivt intagits till spörsmålet om det nya sjukhuset. Skulle, yttrade departementschefen vidare, förslag rörande dylikt sjukhus komma att föreläggas 1930 års riksdag, syntes emellertid därav böra följa, att jämväl frågan om vanföreställten i samband därmed upptoges till prövning. I överensstämmelse med vad sålunda anförts äskades i statsverkspropositionen icke något anslag till uppförande av ny vanföreställt i Stockholm.

Emellertid framlades sedermera i proposition nr 232 förslag för förra årets riksdag angående uppförande av det av min företrädare avsedda sjukhuset — karolinska sjukhuset — och därvid upptogs också förenämnda framställning till behandling.

Jag anhåller nu att här få återkomma till det sålunda aktuella spörsmålet angående ny vanföreställt i Stockholm. Till en början torde jag därvid få i korthet redogöra för innehållet i den framställning, som förut nämnts, och de åtgärder densamma föranlett, såväl före och vid behandlingen i riksdagen som sedermera. Därefter vill jag — likaledes allenast i dess huvuddrag — anmäla en nyligen gjord ny framställning i ämnet.

Vad då angår den först nämnda framställningen, vilken den 19 april 1929 gjorts av föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm, skulle enligt densamma föreningens här i staden belägna anstalt för sjukvård och

undervisning åt vanföra — till vars kliniska och polikliniska avdelningar bland annat den för medicine kandidater, som studera vid karolinska institutet, numera obligatoriska undervisningen i ortopedi är förlagd — flyttas till ett staten tillhörigt, i södra gränsen av Norrbackaområdet och intill Eugeniahemmet beläget område. I området skulle utom mark tillhörande det egentliga Norrbackaområdet ingå viss areal, som för närvarande disponeras av statens järnvägar, ävensom viss areal, som tillsvidare är upplåten till föreningen de blindas vänner i Stockholm. Föreningen återopade i framställningen två av arkitekten J. Åkerlund utarbetade olika förslag till nybyggnad för anstalten, betecknade det ena såsom alternativ I och det andra som alternativ II. Enligt båda förslagen skulle anstalten inrymma sjukavdelning med bandageverkstad samt yrkesskolor med internat för vanföra. Sjukavdelningen skulle omfatta klinik och poliklinik. Efter närmare motivering hemställde föreningen *dels* att det ifrågasatta området jämte en från Norrtullsgatans förlängning dit ledande tillfartsväg måtte kostnadsfritt upplåtas med nyttjanderätt till föreningen för anläggande av en vanföreanstalt i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom alternativ II betecknade förslaget, *dels* att visst statsbidrag måtte beviljas till bestridande av kostnaderna för anläggningen, *dels ock* att åtgärd måtte vidtagas för att staten skulle kunna iklädas betalningsansvar för ett lån å högst en miljon kronor, som för bestridande av kostnaderna för anläggningens utförande kunde erfordras utöver statsbidraget och som föreningen hade för avsikt att söka från pensionsförsäkringsfonden.

Vid behandlingen i förberörda proposition nr 232 av framställningen, över vilken vissa myndigheter avgivit infordrade utlåtanden, anförde — efter gemensam beredning med min företrädare — dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet följande.

Vad beträffade den av föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm gjorda framställningen angående statsbidrag till uppförande av ny anstalt å Norrbackaområdet syntes denna i huvudsak vara av beskaffenhet att böra bifallas. Då emellertid vissa med framställningen sammanhängande detaljer, avseende bl. a. markdispositionerna, ännu tarvade närmare utredning, vore föredraganden icke beredd att framlägga slutligt förslag i ämnet. Däremot syntes det lämpligt, att det erforderliga utredningsarbetet med det snaraste fullföljdes, så att definitivt förslag om uppförande av ny vanföreanstalt kunde föreläggas 1931 års riksdag. För underlättande härav syntes redan för budgetåret 1930/1931 vissa medel böra anvisas. I sådant hänseende föreslog föredraganden att — därest riksdagen för nämnda budgetår anvisade anslag till förberedande arbeten, uppgörande av definitiva ritningar m. m. för nytt kliniskt sjukhus å Norrbackaområdet — av nämnda anslag ett belopp av högst 30,000 kronor skulle, för den händelse riksdagen icke däremot framställde någon erinran, få disponeras för förberedande arbeten för en ny vanföreanstalt å berörda område, att sedermera ersättas av anslag som för budgetåret 1931/1932 torde komma att begäras av riksdagen för uppförande av en ny vanföreanstalt därstädes. Nämnda belopp syntes för avsett ändamål böra ställas till ifrågavarande förenings förfogande.

På grund av detta uttalande föreslog Kungl. Maj:t, i samband med förslag om anvisande av anslag å 300,000 kronor till förberedande arbeten för upp-

förande av karolinska sjukhuset m. m. å Norrbackaområdet, att av nämnda belopp högst 30,000 kronor skulle få disponeras för förberedande arbeten för en ny vanförestalt å samma område.

I skrivelse den 11 juni 1930, nr 386, anmälde sedermera riksdagen, såvitt i detta sammanhang är av intresse, att riksdagen *dels* beslutat att ett nytt kliniskt sjukhus, benämnt karolinska sjukhuset, m. m. skulle uppföras å det så kallade Norrbackaområdet, *dels ock* till förberedande arbeten för karolinska sjukhuset anvisat för budgetåret 1930/1931 ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor, av vilket belopp högst 30,000 kronor finge disponeras för förberedande arbeten för en ny vanförestalt å Norrbackaområdet.

Med föranledande av vad riksdagen sålunda anmält anbefalldes Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juli 1930 styrelsen för föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm att skyndsamt inkomma med förslag till de föreskrifter, som vore av beskaffenhet att böra utfärdas i avseende å dispositionen av sistnämnda belopp å högst 30,000 kronor. Sådant förslag avgavs också av styrelsen, som därvid även hemställde, att Kungl. Maj:t täcktes bestämma, med vilket av de alternativa förslagen styrelsen borde räkna, när det gällde att disponera medlen till de förberedande arbetena för den nya anstalten.

Över styrelsens nyssnämnda förslag avgåvos yttranden av den utav Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juli 1930 tillsatta sjukhuskommissionen samt av byggnadsstyrelsen. Kommissionen anförde därvid bland annat, att den förordade att — med betraktande av ekonomiska synpunkter — alternativ II — med de jämkningar, som kunde bliva en följd av att ett i ärendet omnämnt, å statens järnvägars område nu befintligt stenhus icke kunde disponeras för personalbostäder — borde läggas till grund för utformande av slutgiltiga ritningar till vanförestalten.

Härefter ställde Kungl. Maj:t genom beslut den 26 september 1930 av förenämnda reservationsanslag till förberedande arbeten för karolinska sjukhuset 30,000 kronor till förfogande av styrelsen för föreningen för bistånd åt lytta och vanföra i Stockholm att mot redovisningsskyldighet inför riksräkenskapsverket användas huvudsakligen till bestridande av kostnader för *dels* utförande av huvudritningar, arbetsbeskrivningar och kostnadsberäkningar för den blivande vanförestalten, *dels* uppgörande av ritningar och program till värme-, elektricitets-, vattenlednings- och sanitetsanläggningar för anstalten, *dels* upprättande av förslag till erforderliga väg- och tomtarbeten, *dels ock*, i den mån medlen försloge därtill och det i övrigt befunes lämpligt, utförande av nödiga breddnings- och planeringsarbeten å tillfartsvägen till anstalten. Tillika föreskrev Kungl. Maj:t, att alternativet II skulle läggas till grund för utformande av slutgiltiga ritningar till vanförestalten, varvid hänsyn skulle tagas till vad 1930 års sjukhuskommission anført, *dels* att arbetet, i den mån så prövades nödvändigt, skulle företagas efter samrådet med nämnda sjukhuskommission och dess arkitekt, *dels ock* att vid utarbetandet av ritningarna m. m. skulle tillses, huruvida förenklingar och be-

sparingar kunde vidtagas, utan att anstaltens ändamålsenlighet därigenom minskades.

Vidare är att nämna, att genom remiss ytterligare utlåtanden inhämtats i anledning av föreningens framställning av den 19 april 1929, nämligen från fullmäktige för pensionsförsäkringsfonden samt fullmäktige i riksgäldskontoret. De förra hava i sitt utlåtande förklarat sig villiga att för det i framställningen avsedda ändamålet bevilja föreningen lån å erforderligt belopp, under förutsättning att staten ikläder sig borgen såsom för egen skuld för den skuldförbindelse, som kunde komma att av föreningen utfärdas för lånet. De senare hava enligt sitt utlåtande intet att erinra mot att staten på sätt föreslagits ikläder sig garanti för ett föreningens lån.

Nu har föreningen i skrivelse den 3 december 1930, såsom redan förut antytts, gjort *ny framställning i ämnet*. Föreningen har därvid utgått från att den nya anstalten skall uppföras i huvudsaklig överensstämmelse med det såsom alternativ II betecknade förslaget. Emellertid hava vissa ändringar vidtagits i detta förslag, förutom av andra orsaker, därför att järnvägsstyrelsen förklarat sig icke kunna avstå från hela den statens järnvägar tillhöriga mark, som föreslagits skola ingå i anstaltens område. Kostnaderna för det jämkade förslaget hava beräknats uppgå till sammanlagt 3,270,000 kronor, vilket belopp med 35,475 kronor understiger den för det ursprungliga alternativ II beräknade kostnaden. Vad angår sättet för kostnadernas bestridande har föreningen hemställt, att staten måtte bestrida *dels* hela kostnaden för kliniken, polikliniken och bandageverkstaden, *dels ock* omkring hälften av den övriga kostnaden. Av de sammanlagda kostnaderna skulle i enlighet härmed belöpa på staten omkring 2,310,000 kronor och på föreningen återstoden eller 960,000 kronor. Föreningen saknade emellertid medel att bekosta sistnämnda belopp, varför avsikten vore, att dessa skulle anskaffas genom lån från pensionsförsäkringsfonden och att staten skulle ikläda sig borgen för detta lån. Föreningen hade tänkt sig en byggnadstid på fyra år. Den på staten belöpande delen av kostnaderna för själva anstalten syntes lämpligen böra fördelas med 400,000 kronor på budgetåret 1931/1932, med 635,000 kronor på vardera av de två följande budgetåren och med återstoden, 640,000 kronor, på budgetåret 1934/1935. Föreningen hade funnit sig böra — åtminstone tills vidare — avstå från den ursprungliga planen att få även blindhemstomten till sig upplåten. Kostnaderna för inlösen av det område, som järnvägsstyrelsen förklarat sig villig avstå, uppginge efter av järnvägsstyrelsen fordrat pris till 99,750 kronor. Vad angår frågan om inlösen av de å statens järnvägars mark belägna byggnaderna har föreningen ansett, att detta borde ske efter deras nuvarande värde, som av föreningen uppskattats till 144,800 kronor. I överensstämmelse med vad sålunda anförts har föreningen hemställt *dels* om kostnadsfritt upplåtande för ifrågavarande ändamål under nyttjanderätt till föreningen av det för den nya anstalten avsedda området, *dels* om statsbidrag till bestridande av kostnaderna för anläggningen å sammanlagt 2,310,000 kronor, varav 400,000 kronor skulle utgå under budget-

året 1931/1932, *dels* om medels anvisande för inlösen senast under år 1934 av ifrågavarande statens järnvägar tillhöriga område, *dels ock* om sådan åtgärd beträffande statlig borgen å ett föreningens lån hos pensionsförsäkringsfonden, som föreslogs i föreningens framställning den 19 april 1929.

Över föreningens nu behandlade framställning har utlåtande infordrats från medicinalstyrelsen, efter byggnadsstyrelsens hörande. Utlåtandet har emellertid ännu icke inkommit.

I överensstämmelse med den uppfattning, som kom till synes i 1930 års statsverksproposition och hos samma års riksdag, anser jag, att det icke längre bör anstå med vidtagande av åtgärder för åstadkommande av en ny vanförestalt i Stockholm. Vid ett personligt besök på den nuvarande anstalten har jag erhållit ett livligt intryck av de svårigheter, under vilka föreningen nu arbetar och vilka måste anses vara av beskaffenhet att snarast möjligt böra undanröjas. Ävenledes är det uppenbart, att föreningen icke med egna medel är i stånd att bära den avsevärda kostnaden för uppförande av en ny anstalt, utan att därför erfordras ett kraftigt bistånd från statens sida. I vad mån föreningen genom realiserande av de nuvarande fastigheterna kan erhålla medel till att bidra till dessa kostnader kan för närvarande icke med säkerhet beräknas. De summor, med vilka staten enligt föreningens framställning skulle bidra till byggnadskostnaderna, äro emellertid att betrakta såsom maximibelopp. Att en avsevärd del av kostnaderna kan komma att täckas genom lån ur pensionsförsäkringsfonden, därest riksdagen medger, att staten ikläder sig ansvar för lånet, finner jag efter de angivna yttrandena uppenbart.

Då utredningen i ärendet ännu icke är avslutad, är jag icke i tillfälle att för närvarande framlägga definitivt förslag i ämnet. Emellertid torde redan nu visst belopp för statsbidrag till föreningen böra beräknas i riksstaten. Föreningen har hemställt, att beloppet för nästa budgetår måtte bestämmas till 400,000 kronor, därvid räknats med att uppförandet skulle fördelas på fyra budgetperioder. Enligt vad jag inhämtat har man vidare räknat med att upptaga lånet ur pensionsförsäkringsfonden successivt under byggnadstiden i mån av behov, detta för att såvitt möjligt undvika dubbel räntebelastning — föreningens nuvarande lån ur fonden å 460,000 kronor mot säkerhet i nuvarande fastigheter kan nämligen icke inlösas förrän i samband med försäljningen av nämnda fastigheter, d. v. s. först sedan den nya anstalten öppnats. På grund av det statsfinansiella läget synes det emellertid önskvärt att begränsa anslaget för ändamålet för nästa budgetår till 200,000 kronor. Därvid förutsätter jag dock, att i den mån föreningen för byggnadsarbetets rationella bedrivande nödgas under nämnda period för utfyllande av det erforderliga beloppet upptaga större lån hos pensionsförsäkringsfonden än avsett varit, sistnämnda anslagsbelopp skall i den omfattning, som senare kan komma att bestämmas, kunna få anlitas även för täckande av därigenom uppkommande extra räntekostnad. Härav skulle sannolikt i sin tur följa, att statsbidragen för senare budgetår skulle få i motsvarande mån höjas.

Med hänsyn till ändamålet med anslaget torde detsamma böra erhålla reservationsanslags natur.

Departements-
chefen.

I detta sammanhang får jag anmäla, att föreningen för bistånd åt vanföra i Skåne i skrivelse den 18 juli 1930 i huvudsak förnyat en av föreningen år 1929 gjord, i 1930 års statsverksproposition under femte huvudtiteln, punkt 74, omförmäld ansökan om byggnadsbidrag för den av föreningen ägda vanföoreanstalten i Hälsingborg. Den nu föreliggande ansökningen avser, att staten skulle bestrida halva kostnaden för en numera genomförd fullständig ombyggnad av anstalten, genom vilken anstalten avsevärt moderniserats, varjämte utökning ägt rum av antalet platser vid anstaltens klinik och yrkesskola. Ehuru ansökningen synes mig behjärtansvärd, måste jag — då ett ytterligare uppskov med prövningen av densamma icke torde behöva föranleda större olägenhet — av budgetära skäl föreslå, att behandlingen av förevarande anslagsfråga uppskjutes till ett kommande budgetår. Vid sådant förhållande läser icke nu behöva beräknas något belopp för byggnadsbidrag till Hälsingborgsanstalten.

Under återopande av vad jag i det föregående anfört rörande anslagsbehovet för ny vanföoreanstalt i Stockholm får jag här hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition, som må komma att avlåtas i ämnet, till *bidrag till uppförande av ny vanföoreanstalt i Stockholm* för budgetåret 1931/1932 beräkna ett *extra* reservationsanslag av kronor 200,000.

[79.] 45. **Bidrag till resor för vanföra jämte vårdare.** Det ordinarie förlagsanslaget till bidrag till resor för vanföra jämte vårdare, som för vart och ett av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 var i riksstaten uppfört med 105,000 kronor, höjdes för budgetåret 1929/1930 till 120,000 kronor och för innevarande budgetår till 130,000 kronor.

Bestämmelser rörande ifrågavarande statsbidrag voro tidigare meddelade i kungörelse den 1 december 1914 (nr 459) med däri genom kungörelser den 29 augusti 1919 (nr 578) och den 7 maj 1926 (nr 173) gjorda ändringar. Dessa bestämmelser hade avseende å resor, som av vanföra jämte vårdare företogs till och från någon av vanföoreanstalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg. Genom kungörelse den 6 maj 1927 (nr 150) utsträcktes bestämmelserna att från och med den 1 juli 1927 i tillämpliga delar gälla jämväl beträffande resor, som av vanföra jämte vårdare företagas till och från Eugeniahemmet i Stockholm.

Genom beslut den 9 maj 1930 har utfärdats ny kungörelse i ämnet (nr 126), som trätt i kraft den 1 juli 1930 och genom vilken upphävs samtliga förut omförmälda kungörelser. Den nya kungörelsen skiljer sig dock i sak från de äldre bestämmelserna endast därutinnan, att densamma — i överensstämmelse med beslut vid 1930 års riksdag — utsträckts att gälla även för resor, som av vanföra jämte vårdare företagas till och från den nya vanföoreanstalten i Härnösand.

Belastningen å ifrågavarande anslag har utgjort under budgetåret 1927/1928 123,877 kronor, under budgetperioden 1928/1929 132,422 kronor och under budgetåret 1929/1930 143,730 kronor.

Rörande anslagsbehovet för nästa budgetår för bidrag till här ifrågasvarande resor har i *medicinalstyrelsens promemoria* den 26 september 1930 anförts följande.

Enligt kungörelsen den 9 maj 1930 skulle bidrag jämväl utgå för resor till och från den nya vanförestalten i Härnösand. Antalet bidragsberättigade komme i följd därav att avsevärt stiga. Å andra sidan komme resorna för i Norrland bosatta vanföra, som förut i allmänhet sökt behandling vid vanförestalten i Stockholm, att i hög grad förkortas genom Härnösandsanstaltens tillkomst, varför de särskilda resebidragens belopp för dessa vanföras vidkommande kunde antagas komma att avsevärt nedgå. Huru nu nämnda omständigheter komme att inverka på anslagets belastning vore för närvarande svårt att avgöra. Då det emellertid kunde beräknas, att utgifterna å anslaget icke komme att bli lägre än för sistförflutna budgetår, syntes anslaget böra höjas till åtminstone 140,000 kronor.

Även enligt min uppfattning är det för närvarande icke möjligt att med någon större exakthet beräkna medelsbehovet under nästa budgetår för här förevarande ändamål. Med hänsyn till de år från år stegrade utgifterna för bidrag till ifrågasvarande resor vill jag emellertid tillstyrka, att anslaget för budgetåret 1931/1932 uppskattas till något högre belopp än det i medicinalstyrelsens promemoria såsom minimum förordade eller förslagsvis till 150,000 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till *bidrag till resor för vanföra jämte vårdare*, nu 130,000 kronor, med 20,000 kronor till..... kronor 150,000.

Departements-
chefen.

[80.] 46. **Eugeniahemmet.** Alltsedan budgetåret 1925/1926 har ett årligt extra anslag av 5,000 kronor anvisats såsom bidrag till sällskapet Eugeniahemmets verksamhet.

Beträffande nämnda sällskaps tillkomst och verksamhet samt de statsbidrag, som tidigare lämnats Eugeniahemmet, tillåter jag mig att hänvisa till en i statsverkspropositionen till 1926 års riksdag (femte huvudtiteln, punkt 84) lämnad redogörelse. Här må endast erinras, att sällskapetets ändamål är att bereda bostad, vård och underhåll åt fattiga, obotligt sjuka och vanföra barn från hela landet samt att å hemmet finnas plats för omkring 200 skyddslingar.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har nu *styrelsen för sällskapet Eugeniahemmet* anhållit om fortsatt understöd av statsmedel under budgetåret 1931/1932 med ett belopp av 5 000 kronor. Såsom skäl för framställningen har styrelsen framhållit, bland annat, betydelsen av att hemmet bibehölles vid de förmåner, som tillkomme statsunderstödda vanförestalter.

Medicinalstyrelsen har i infortrat utlåtande den 31 juli 1930 tillstyrkt bifall till framställningen.

Departements-
chefen.

I likhet med medicinalstyrelsen anser jag, att statsbidrag även för nästkommande budgetår bör beviljas till understödjande av Eugeniahemmets verksamhet. Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra, att enligt föreskrifterna i fattigvårdslagens 41 § 1 mom. fattigvårdssamhälle äger rätt att av vederbörande landsting utfå gottgörelse för utgiven vårdavgift för å vanförestalt intagen fattig endast i de fall, där intagningen skett å anstalt, vilken åtnjuter statsbidrag.

För åtnjutande av statsbidraget torde — såsom även av medicinalstyrelsen förutsatts — endast böra uppställas det nu gällande villkoret, att verksamheten vid hemmet skall under den tid understödet avser uppehållas på tillfredsställande sätt och i skälig omfattning.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *Eugeniahemmet* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett
extra anslag av..... kronor 5,000.

Hälsovård i allmänhet.

[81.] 47. **Åtgärder mot utbredning av könssjukdomar.** Det ordinarie förslagsanslaget till allmän hälso- och sjukvård var i riksstaten för budgetåret 1926/1927 upptaget till 850,000 kronor men blev för budgetåret 1927/1928 nedsatt till 800,000 kronor. Med sistnämnda belopp har anslaget jämväl uppförts för vart och ett av de därpå följande budgetåren.

Såsom av det följande skall framgå, bestridas från nämnda anslag utgifter till en mångfald olika ändamål. Med hänsyn till den härav följande svårigheten att överblicka anslagets användning, anbefallde Kungl. Maj:t genom brev den 9 maj 1930 medicinalstyrelsen att inkomma med förslag rörande uppdelning av ifrågavarande anslag allt efter de huvudsakliga ändamål, som därmed tillgodoses. Dylikt förslag har av medicinalstyrelsen framlagts i skrivelse den 29 augusti 1930.

Medicinalstyrelsen lämnar i nämnda skrivelse till en början en redogörelse rörande de olika ändamål, för vilka anslaget till allmän hälso- och sjukvård för närvarande disponeras. Redogörelsen är av huvudsakligen följande innehåll.

Till och med år 1890 fanns i riksstaten uppfört ett anslag, benämnt anslaget till farsoters och smittosamma sjukdomars botande. Detta anslag, som huvudsakligen var avsett för kostnader för provinsial- och extra provinsialläkares tjänsteförrättningar för behandling av smittosamma sjukdomar, erhöi enligt beslut av 1890 års riksdag benämningen »Anslag till bestridande av kostnader för allmän hälso- och sjukvård». I samband därmed beslöt riksdagen bland annat, att jämväl förste provinsialläkarnas rese- och traktamentskostnader skulle utgå av nämnda anslag. I brev till styrelsen den 4 april 1902 föreskrev Kungl. Maj:t sedermera, att provinsial- och extra provinsialläkares kostnader för resor i och för tillsyn av sinnessjuka och sinnesslöa skulle utbetalas av samma anslag. Genom brev den 9 december 1927 har meddelats motsvarande bestämmelse i fråga om kostnader för sådan kontroll, som avses i kungörelsen den 9 december 1927

(nr 484) angående kontroll i vissa fall över enskild vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka. Efter tillkomsten av lagen den 20 juni 1918 angående åtgärder mot utbredning av könssjukdomar har Kungl. Maj:t i kungörelser den 13 december 1918 (nr 1019) angående ersättning av statsmedel för läkarundersökning, läkemedel m. m., den 7 juli 1921 (nr 469) angående kostnaderna för könssjuk persons införande till läkare eller sjukhus och den 30 juni 1922 (nr 412) angående statsbidrag till bestridande av arvoden åt stadsläkare, vilka tjänstgöra såsom sundhetsinspektörer, föreskrivit, att i kungörelserna angivna, av nämnda lag föranledda kostnader skola bestridas av förevarande anslag. Från samma anslag skall enligt föreskrift i brev den 26 februari 1926 jämväl bestridas arvode ävensom rese- och traktementsersättning åt en inspektör av spetälskesjukvården. På grund av i särskilda brev meddelade bemyndiganden avföras vidare å förevarande anslag kostnader för beredande av vård åt spetälskesjuka på annan sjukvårdsanstalt än Järvsö sjukhus, understöd åt s. k. bacillbärare, kostnader för åtgärder till förekommande av pestens, kolerans, fläckfeberns och återfallsfeberns införande och utbredning i riket (utöver de kostnader, som bestridas av anslaget till Kängö karantänsanstalt), kostnader för vid statens bakteriologiska laboratorium anordnade kurser i viktigare epidemiska sjukdomars bakteriologi och epidemiologi samt kostnader för konferenser och utredningar i hälso- och sjukvård. Därjämte bestridas av anslaget kostnader för resor, som på medicinalstyrelsens förordnande vid uppkomna epidemier eller eljest företagas av i hälso- eller sjukvård särskilt sakkunniga personer.

Utbetalningar från ifrågavarande anslag verkställas till huvudsaklig del genom medicinalstyrelsen och till återstående del genom länsstyrelserna. Beträffande de utbetalningar, vilka äga rum genom länsstyrelserna, har medicinalstyrelsen erinrat om följande.

Enligt kungörelse den 22 juni 1928 (nr 243) angående granskning av rapporter och räkningar m. m. i anledning av vissa av läkare och veterinärer verkställda förrättningar, med däri genom kungörelse den 19 september 1929 (nr 341) företagen ändring, tillkommer det länsstyrelserna att gälda kostnaderna för sådana tjänsteförrättningar av förste provinsial-, provinsial- och extra provinsialläkare, som icke verkställts på särskilt uppdrag av medicinalstyrelsen, samt för kostnader för besök, som verkställas av tjänsteläkare — provinsialläkare eller andra — enligt stadgan den 19 september 1929 (nr 328) angående sinnessjukvården i riket och för kontroll i vissa fall över enskild vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka (dock icke i fråga om dylika förrättningar, som verkställts i Stockholm). Vidare hava länsstyrelserna att gälda vissa kostnader för åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, nämligen, vad angår andra städer än Stockholm, arvoden till läkare vid polikliniker för könssjuka och statsbidrag till arvoden åt stadsläkare, vilka tjänstgöra såsom sundhetsinspektörer, ävensom kostnader för könssjuka persons införande till läkare eller sjukhus.

Enligt riksräkenskapsverkets räkenskaper hava nettoutgifterna under ifrågavarande anslag för budgetåret 1929/1930 uppgått till 832,101 kronor 31 öre. Medicinalstyrelsen meddelar, att av nämnda belopp utbetalats av medicinalstyrelsen 570,056 kronor 31 öre och av länsstyrelserna 262,045 kronor. Rörande den närmare fördelningen av de belopp, som sålunda utanordnats av medicinalstyrelsen, hänvisar styrelsen till följande inom styrelsen uppgjorda tablå.

Ändamål	Belopp.
Åtgärder mot utbredning av könssjukdomar	kronor 542,933: 01
Inspektion av spetälskesjukvården	» 1,454: 10
Specialistvård åt spetälskesjuka och understöd åt bacill- bärare	» 2,062: 10
Åtgärder till förekommande av pestens m. fl. sjukdomars införande i riket	» 11,286: 55
Kurser i epidemiska sjukdomars bakteriologi	» 4,500: —
Konferenser och utredningar	» 6,373: 30
Särskilt sakkunnigas resor i hälso- och sjukvård	» 709: 75
Diverse	» 737: 50
Summa kronor 570,056: 31	

Beträffande de å anslaget bokförda utgifter, som under budgetåret 1929/1930 bestritts av länsstyrelserna, anför medicinalstyrelsen, att, såvitt framginge av verkställd utredning, omkring 147,795 kronor avsåge åtgärder mot utbredning av könssjukdomar och återstoden eller omkring 114,250 kronor läkares tjänsteförrättningar i allmän hälso- och sjukvård.

Enligt dessa beräkningar skulle under sistförflutna budgetår de sammanlagda kostnaderna för åtgärder mot utbredning av könssjukdomar hava uppgått till omkring 690,000 kronor.

Medicinalstyrelsen har härefter övergått till frågan om *uppdelning* av det nuvarande anslaget till hälso- och sjukvård å flera anslag. Styrelsen anför därvid till en början, att *kostnaderna för könssjukdomarnas bekämpande*, vilka kostnader utgjorde huvuddelen av de på anslaget bokförda utgifterna och samtidigt bildade en från andra utgifter väl avgränsad grupp, lämpligen borde utgå av ett särskilt, för dessa kostnader avsett förslagsanslag, förslagsvis benämnt åtgärder mot utbredning av könssjukdomar. Beloppet av nämnda anslag syntes med hänsyn till det belopp, vartill ifrågavarande kostnader under det senast gångna budgetåret uppgått, kunna upptagas till 690,000 kronor. Medelbeloppet av ifrågavarande kostnader under de tre sist förflutna budgetperioderna hade enligt medicinalstyrelsen utgjort omkring 698,000 kronor.

Medicinalstyrelsen har vidare erinrat om det förslag rörande planläggning av tjänsteresor och därmed sammanhängande åtgärder för resekostnadernas nedbringande m. m., som den 28 juni 1930 avgivits av generaldirektören Stridsberg såsom inom finansdepartementet särskilt tillkallad sakkunnig. Enligt detta förslag skulle, bland annat, uppföras ett särskilt till 110,000 kronor beräknat förslagsanslag, benämnt »*resekostnadsersättning vid provinsialläkarstaten*», från vilket skulle bestridas de utgifter för rese- och traktementsersättningar åt förste provinsialläkare, provinsialläkare och extra provinsialläkare, vilka för närvarande bestridas dels från anslaget till allmän hälso- och sjukvård och dels från det under femte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och traktementspenningar. Under förmälan att ifrågavarande resekostnader, till den del de nu utginge av anslaget till allmän

hälso- och sjukvård, i huvudsak sammanfölla med de kostnader, som av länsstyrelserna bestredes för andra ändamål än åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, har medicinalstyrelsen förklarat sig biträda berörda förslag.

Beträffande anslag för de *kostnader, som i övrigt bestridas från anslaget till allmän hälso- och sjukvård*, har medicinalstyrelsen uttalat sig på i huvudsak följande sätt.

Om de stora huvudgrupperna av de på hälso- och sjukvårdsanslaget bokförda kostnaderna, nämligen kostnader för åtgärder mot könssjukdomarnas utbredning och resekostnader vid provinsialläkarstaten, överfördes till särskilda anslag, skulle återstå allenast kostnader till jämförelsevis ringa belopp, nämligen dels de förut angivna, av medicinalstyrelsen utbetalade belopp, som ej avsåge könssjukdomar och vilkas sammanlagda belopp under budgetåret 1929/1930 uppgått till 27,123 kronor 30 öre, och dels de helt säkert synnerligen ringa belopp, som länsstyrelserna komme att utbetala till tjänsteläkare, vilka ej tillhörde provinsialläkarstaten, såsom ersättning för besök enligt sinnessjukstadgan och för kontroll i vissa fall över enskild vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka. Någon uppdelning på olika anslag av dessa kostnader ansåge sig styrelsen ej för närvarande hava anledning att föreslå. Det skulle kunna ifrågasättas, att med dessa kostnader, som bland annat avsåge spetälskesjukvård och karantänsväsende (åtgärder för förhindrande av pestens m. fl. sjukdomars införande i riket), under ett och samma anslag sammanföra de till beloppen jämförelsevis ringa kostnader, som nu utginge av anslagen till underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska och karantänsanstalten på Kängö. Då emellertid kostnaderna för Järvsö sjukhus rätteligen borde, såsom nu vore fallet, utgå av anslag, som i riksstaten vore uppfört under avdelningen sjukvårdsanstalterna och då Kängö karantänsanstalt, så vitt nu kunde bedömas, inom en ej allt för avlägsen tidpunkt kunde komma att ersättas av annan karantänsanordning, ansåge sig styrelsen icke böra nu framlägga förslag till ändring i nämnda avseende. Styrelsen föresloge därför, att för bestridande av de kostnader, som nu utginge av allmänna hälso- och sjukvårdsanslaget och ej enligt vad som föreslagits skulle överföras till särskilt anslag, måtte uppföras ett förslagsanslag till belopp av förslagsvis 25,000 kronor och benämnt övriga kostnader till allmän hälso- och sjukvård.

Under hänvisning till det anförda har medicinalstyrelsen hemställt, att från och med nästa budgetår förslagsanslaget till allmän hälso- och sjukvård måtte uteslutas ur riksstaten samt att från och med samma budgetår måtte uppföras dels under rubriken provinsialläkarstaten ett förslagsanslag å 110,000 kronor, benämnt resekostnader vid provinsialläkarstaten, dels ock inom avdelningen hälsovård i allmänhet ett förslagsanslag å 690,000 kronor, benämnt åtgärder mot utbredning av könssjukdomar, samt ett förslagsanslag å 25,000 kronor, benämnt övriga kostnader för allmän hälso- och sjukvård.

Det förslag till uppdelning av det ordinarie förslagsanslaget till allmän hälso- och sjukvård, som medicinalstyrelsen framlagt, synes mig väl gagna det avsedda syftet att möjliggöra en bättre översikt över den huvudsakliga fördelningen å olika ändamål av här ifrågavarande utgifter. I likhet med medicinalstyrelsen finner jag å andra sidan en mera detaljerad uppdelning av anslaget icke nu böra ifrågasättas. På de av styrelsen angivna skälen vill jag ej heller tillstyrka sammanförande av ifrågavarande utgifter med de nu

Departements-
chefen.

utgående anslagen till underhåll av Järvsö sjukhus och till karantänsanstalten å Künsö. Jag ansluter mig alltså beträffande sättet för uppdelning av anslaget till allmän hälso- och sjukvård helt till medicinalstyrelsens förslag.

Vad angår de av styrelsen för de nya anslagen beräknade beloppen, må framhållas, att anslagsbehovet för reseersättningar vid provinsialläkarstaten synes hava beräknats väsentligen med hänsyn till de utgifter, som utgått av anslaget till allmän hälso- och sjukvård, varemot de utgifter, som för närvarande för ändamålet bestridas från femte huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar, knappast torde hava tagits i betraktande. Dessa utgifter utgöras av de ersättningar, vilka vid av medicinalstyrelsen meddelade förordnanden å provinsialläkartjänster utgå till vikarierna för resekostnader, som föranledas av till- och frånträdandet av förordnandena. Enligt vad jag från styrelsen inhämtat hava utgifterna för sistnämnda ändamål under budgetåret 1929/1930 uppgått till 33,338 kronor. Med anledning därav synes mig det ifrågasätta anslaget till reseersättningar vid provinsialläkarstaten böra upptagas till något högre belopp än styrelsen tänkt sig, förslagsvis till 140,000 kronor. Motsvarande minskning kommer givetvis att inträda i utgifterna å anslaget till rese- och traktamentspenningar.

Förslag i överensstämmelse med vad nu förordats i fråga om reseersättningar till provinsialläkare m. fl. har i det föregående framställts under punkt 50. Mot medicinalstyrelsens förslag beträffande anslagen till åtgärder mot utbredning av könssjukdomar och till övriga kostnader för allmän hälso- och sjukvård har jag intet att erinra, dock att rubriken å sistnämnda anslag torde böra något jämkas. Summan av de tre nya anslagen skulle — oberäknat överflyttningen av vissa utgifter från anslaget till rese- och traktamentspenningar — bliva 825,000 kronor eller 25,000 kronor mera än det nuvarande anslaget till allmän hälso- och sjukvård, en höjning som är påkallad av den förut omnämnda överbelastningen å sistnämnda anslag.

Beträffande anslag till kostnader i övrigt för allmän hälso- och sjukvård gör jag framställning under nästföljande punkt. Här hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, med uteslutande ur riksstaten av det under avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen hälsovård i allmänhet upptagna ordinarie förslagsanslaget till allmän hälso- och sjukvård, under samma avdelning och underavdelning med rubriken *åtgärder mot utbredning av könssjukdomar* uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 690,000.

[82.] 48. **Kostnader i övrigt för allmän hälso- och sjukvård.** Åberopande vad jag anført under näst föregående punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under avdelningen medicinalstaten samt hälso- och sjukvården, underavdelningen hälsovård i allmänhet med rubriken *kostnader i övrigt för allmän hälso- och sjukvård* uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 25,000.

[83.] 49. **Lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårds-kostnader.** Gällande bestämmelser om grunderna för användning av anslag till lindring i sjukvårdskostnaderna för mindre bemedlade patienter å landsbygden återfinnas i kungörelser den 29 juni 1926 (nr 293) och den 26 juli 1926 (nr 390).

Då frågan om storleken av anslaget till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1927/1928 övervägdes i statsrådet, erinrades (1927 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 69) om vissa åtgärder, som vidtagits i syfte att mera allmänt sprida kunskap om innehållet i de utfärdade bestämmelserna i förevarande hänseende. Resultatet därav ansågs dock kunna med någon större tillförlitlighet bedömas först med ledning av belastningen å anslag för senare budgetterminer. Med hänsyn därtill förordades, att anslaget för budgetperioden 1927/1928 måtte upptagas till samma belopp som det för budgetåret 1926/1927 beviljade eller till 100,000 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet härmed framlagda förslag bifölls av riksdagen.

Med hänsyn särskilt till belastningssiffran å anslaget för budgetåret 1926/1927, vilken siffra uppgick till allenast 29,141 kronor, begränsades anslaget för budgetåret 1928/1929 till 50,000 kronor.

I skrivelse den 27 augusti 1928 framhöll medicinalstyrelsen, att åtgärderna för spridande av kunskap om bestämmelserna i ämnet först under år 1928 syntes hinna bli effektiva. Belastningssiffran för budgetperioden 1927/1928 uppginge emellertid till 51,546 kronor, och man syntes hava att vänta, att belastningen komme att ytterligare ökas. Det syntes styrelsen för den skull riktigast, att anslaget för budgetåret 1929/1930 höjdes åtminstone till 75,000 kronor.

Vid anmälan av sistnämnda anslagsfråga till 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 70) anförde föredragande departementschefen, att de två senaste belastningssiffrorna för anslaget icke syntes lämna tillräckligt material för att med någon större grad av tillförlitlighet bedöma det mera konstanta medelsbehovet för framtiden. Dessa siffror pekade emellertid på att en fortgående ökning av effektiviteten inträtt efter de gällande bestämmelsernas tillkomst. I likhet med medicinalstyrelsen ansåg departementschefen därför, att anslaget för budgetåret 1929/1930 borde undergå höjning. I avbidan på ytterligare erfarenhet syntes emellertid anslagsbeloppet kunna sättas något lägre än medicinalstyrelsen förordat. Departementschefen föreslog i enlighet därmed, att anslaget för sistnämnda budgetår bestämdes till 60,000 kronor.

Kungl. Maj:ts äskande skedde i enlighet med berörda förslag och bifölls av riksdagen.

För budgetåret 1928/1929 utgjorde utgifterna å anslaget 54,467 kronor. Med hänsyn härtill hemställde Kungl. Maj:t — i överensstämmelse med medicinalstyrelsens förslag — i 1930 års statsverksproposition, att anslaget måtte jämväl för budgetterminen 1930/1931 beräknas till 60,000 kronor. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* anmält, att belastningen å anslaget för budgetåret 1929/1930 uppgått till 59,585 kronor 12 öre. Detta innebure en ökning med omkring 9 % sedan föregående budgetår. Om ökningen fortskrede i samma proportion skulle — förutsatt att någon ändring i grunderna för statsbidrags beviljande icke komme att vidtagas — ett anslag lika stort som det senast beviljade icke bliva tillräckligt för budgetåret 1931/1932. Styrelsen hemställde därför, att anslaget måtte för sistnämnda budgetår höjas till 75,000 kronor.

Departements-
chefen.

I likhet med *medicinalstyrelsen* anser jag den alltjämt fortgående ökningen i belastningen å förevarande anslag motivera en höjning av anslagets nuvarande belopp. Höjningen synes mig dock kunna för budgetåret 1931/1932 begränsas till 10,000 kronor. Enligt min åsikt bör därför anslaget för sistnämnda budgetår beräknas till 70,000 kronor. Liksom *medicinalstyrelsen* utgår jag därvid från att grunderna för anslagets användning lämnas orubbade.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *lindring i mindre bemedlade patienters å landsbygden sjukvårdskostnader* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 70,000.

50. **Statens skola för utbildning av distriktssköterskor, oförändrat ordinarie anslag** kronor 24,000.

[84.] 51. **Bidrag för anställning av distriktssköterskor.** Riksdagen har alltsedan år 1919 anvisat ett extra förslagsanslag till beredande av bidrag för anställning av distriktssköterskor. Anslaget, som för budgetåret 1928/1929 var uppfört med 190,000 kronor, höjdes för budgetterminen 1929/1930 till 195,000 kronor och för innevarande period till 220,000 kronor.

Bestämmelser angående statsbidrag till avlöning åt distriktssköterskor hava meddelats genom kungörelse den 30 april 1920 (nr 234). I denna författning hava därefter ändringar vidtagits genom kungörelser den 26 september 1921 (nr 556), den 23 januari 1922 (nr 50), den 8 juni 1923 (nr 196), den 8 maj 1925 (nr 330) och den 9 maj 1930 (nr 133). Därjämte har genom kungörelse den 16 oktober 1925 (nr 418) föreskrivits viss ändring i övergångsbestämmelserna till författningen i fråga.

Genom kungörelsen den 9 maj 1930 (nr 133), som tillkommit i anledning av den av 1929 års riksdag beslutade sinnessjuklagstiftningen ävensom en i samband därmed genomförd ändring i fattigvårdslagen och som trätt i kraft den 1 januari 1931, har företagits en skärpning av villkoren för statsbidrag till avlöning av distriktssköterskor i det föreskrivits, att, därest vid allmän sjukvårdsanstalt, där sjuka från fattigvårdssamhälle inom visst sköterskedistrikt bruka intagas, anordnats verksamhet för bistånd åt sjuka eller tillfrisknade i personliga eller ekonomiska angelägenheter, dylikt statsbidrag skall utgå allenast om vederbörande distriktssköterska är skyldig att, där fattigvårdssamhället så påfordrar, biträda den, som handhar nämnda verksamhet, med de åtgärder, vilka behöva vidtagas inom samhället.

Statsbidragets belopp är 500 kronor om året för varje distriktssköterskebefattning; dock utgår bidrag allenast för tid, då befattningen uppehålls av ordinarie innehavare eller av vikarie med viss minimikompetens.

Beträffande behovet av anslag för budgetåret 1931/1932 till förevarande ändamål har *medicinalstyrelsen* i skrivelse den 30 augusti 1930 framhållit, att antalet statsbidrag tillförsäkrade distrikt den 30 juni 1930 utgjort 668, därav 434 med befattningshavare tillsatta. Motsvarande siffror hade den 30 juni 1929 varit 646 respektive 426. Då ökningen av antalet anställda distriktssköterskor under de senare åren varierat från 7 till 36 per år, vore det vanskligt att förutsäga, i vilken utsträckning sådan ökning komme att föreligga vid utgången av budgetåret 1930/1931. Enligt styrelsen syntes man emellertid kunna beräkna, att vid sistnämnda tidpunkt sammanlagda antalet av de med kompetenta befattningshavare tillsatta distriktsskötersketjänsterna skulle komma att uppgå till omkring 460. Under denna förutsättning skulle med ett för varje befattning beräknat statsbidrag av 500 kronor till avlöning åt distriktssköterskor erfordras ett belopp av (500×460) 230,000 kronor. Styrelsen föreslår i enlighet härmed, att anslaget för nästa budgetår uppföres med sistnämnda belopp.

Mot medicinalstyrelsens förslag att för budgetåret 1931/1932 beräkna förevarande anslag efter ett antal bidragsberättigade sjuksköterskebefattningar av 460 torde i och för sig icke vara något att erinra. Med denna utgångspunkt skulle det för nämnda budgetår erforderliga anslagsbeloppet kunna beräknas till (500×460) 230,000 kronor. Emellertid har det visat sig, att stegringen av belastningen å ifrågavarande anslag proportionellt icke gått lika hastigt som ökningen av antalet distriktssköterskor. Sålunda uppgick anslagsbelastningen för budgetåret 1929/1930 icke till högre belopp än 207,171 kronor, vilken summa ungefärligen motsvarar ett antal av 415 befattningar, ehuru det faktiska antalet tillsatta befattningar den 30 juni 1929, som redan anförts, var 426. Anledningen härtill är givetvis närmast, att bidragsberättigade befattningar tidvis uppehållas av vikarier utan sådan kompetens, att statsbidrag kunnat utgå. Det vill därför synas, som om behovet av medel till förevarande ändamål skulle kunna uppskattas något lägre än medicinalstyrelsen ifrågasatt. Jag förordar därför, att anslaget för nästa budgetår beräknas till samma belopp som för innevarande period eller alltså till 220,000 kronor.

Med åberopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag för anställning av distriktssköterskor* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 220,000.

Departements-
chefen.

[85.] 52. **Dyrtidshjälp åt distriktssköterskor.** Dyrtidshjälp av statsmedel åt distriktssköterskor har utgått alltsedan år 1920. Anslagen för detta ändamål utgjorde till en början 100,000 kronor för år, men med hänsyn till minskad belastning har successiv anslagsnedsättning ägt rum. För vartdera

av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 var anslaget uppfört med endast 2,000 kronor. För budgetåret 1929/1930 sänktes anslagsbeloppet ytterligare till 1,500 kronor, med vilket belopp anslaget jämväl är uppfört i riksstaten för innevarande period.

Gällande bestämmelser för åtnjutande av ifrågavarande dyrtidshjälp äro innefattade i kungörelse den 7 maj 1926 (nr 172) med däri genom kungörelser den 6 maj 1927 (nr 148) och den 9 maj 1930 (nr 132) gjorda ändringar. Före 1930 års ändring gällde, bland annat, att från dyrtidshjälps åtnjutande voro undantagna distriktssköterskor, vilka under näst föregående kalenderår haft en inkomst, dyrtidshjälp av statsmedel ej inberäknad, av 1,500 kronor eller däröver, ävensom att dyrtidshjälp utgick med det belopp, varmed den inkomst — dyrtidshjälp av statsmedel ej inräknad — som distriktssköterska åtnjutit under näst föregående kalenderår, understeg 1,500 kronor, dock i intet fall med högre belopp än 200 kronor. Kungörelseändringen den 9 maj 1930 innebär, att såväl vid bestämmandet av huruvida dyrtidshjälp överhuvud må utgå eller ej som ock vid fastställandet av dyrtidshjälps belopp skall bortses ej blott från under nästföregående kalenderår uppburen dyrtidshjälp av statsmedel utan även från den särskilda inkomst, som vederbörande distriktssköterska under nämnda kalenderår må hava uppburit i form av ödemarkstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 227) angående statsbidrag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* meddelat, att från anslaget till distriktssköterskor för budgetåret 1929/1930 utbetalats 667 kronor, samt hemställt, att anslaget måtte för nästa budgetår upptagas till samma belopp som det för löpande budgetår anvisade eller 1,500 kronor, att utgå enligt numera gällande grunder.

Departements-
chefen.

Den ändring i kungörelsen om dyrtidshjälp åt distriktssköterskor, som företogs den 9 maj 1930 och vilken trädde i tillämpning den 1 juli samma år, har med hänsyn till storleken av de avlöningsförmåner, vilka numera i regel utgå till distriktssköterskorna, förutsatts komma att medföra en mycket obetydlig ökning av utgifterna å ifrågavarande anslag. Då nämnda utgifter från budgetåret 1928/1929 till perioden 1929/1930 nedgått från 1,175 kronor till 667 kronor, synes mig — i trots av 1930 års kungörelse — anslaget kunna ytterligare nedsättas, förslagsvis till 1,000 kronor. Jag förutsätter här, liksom *medicinalstyrelsen*, att nu gällande grunder för anslagets användning skola lämnas orubbade.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtidshjälp åt distriktssköterskor* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 1,000.

[86.] 53. **Bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor.** Den 28 mars 1919 utfärdade Kungl. Maj:t lag om anställande av distriktsbarnmorskor m. m. (nr 138), och den 20 februari 1920 utfärdades kungörelse angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor m. m. (nr 140).

I proposition (nr 20) till 1926 års riksdag avgav Kungl. Maj:t sedermera förslag till lag om ändrad lydelse av 4, 7 och 11 §§ i förut omnämnda lag. De ifrågasatta lagändringarna inneburo i huvudsak, att den i lagen bestämda minimiavlöningen till distriktsbarnmorska skulle höjas, att i sammanhang därmed statsbidraget till distriktsbarnmorskors avlöning skulle fastställas till ett förhöjt belopp samt att staten skulle med visst belopp bidraga till avlöningen av de i 2 kapitlet av lagen omnämnda reservbarnmorskorna.

Propositionen i fråga blev av riksdagen bifallen (skrivelse nr 246), och i anslutning därtill anvisades förslagsanslag för ändamålet å 635,000 kronor.

Lag om ändrad lydelse av förenämnda paragrafer i 1919 års lag utfärdades den 18 juni 1926 (nr 238). Samma dag utfärdades även kungörelser (nr 385 och 386), innefattande av den nya lagen föranledda ändringar i gällande barnmorskereglemente samt i reglementet för barnmorskestyrelserna i riket. Ny kungörelse angående statsbidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor utfärdades jämväl den 18 juni 1926 (nr 384).

Såsom bland annat i 1929 års statsverksproposition erinrats, vidtogos i samband med nyssnämnda lagändring åtgärder för utförande av en av riksdagen påkallad revision av indelningen i barnmorskedistrikt i syfte att särskilt inom vissa län kunna vidtaga minskning av distriktens antal. Rörande vad i denna angelägenhet förekommit tillåter jag mig att hänvisa till nämnda statsverksproposition (femte huvudtiteln, sid. 337).

För budgetåret 1930/1931 har anslag till bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor uppförts med 690,000 kronor. Därvid har hänsyn tagits dels till belastningssiffrorna från tidigare budgetperioder, dels till nyssnämnda, alltjämt pågående minskning av antalet barnmorskedistrikt.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* framlagt förslag rörande behovet av medel till förevarande ändamål för budgetperioden 1931/1932.

Medicinalstyrelsen har därvid till en början anført, att den anbefallda revisionen av den nuvarande distriktsindelningen under det senaste året fortgått och hittills omfattat tjugu län samt Norrköpings stad. Antalet indragna distrikt uppginge nu till inemot 210, d. v. s. till över 10 % av hela antalet distrikt enligt den äldre indelningen. De län, som ännu återstode att reglera, nämligen Kristianstads, Västmanlands, Örebro och Västernorrlands län, syntes enligt medicinalstyrelsen icke kunna väntas öka de indragna distriktens antal något väsentligt, då redan den äldre indelningen visat sig där vara rätt väl beräknad efter behovet.

Medicinalstyrelsen har härefter — liksom tidigare — framhållit, att man

vid beräkningen av behovet av anslag hade att utgå från att minskningen av antalet distrikt endast så småningom kunde genomföras och att därför behovet av statsanslag endast komme att nedgå helt sakta. Man borde alltså vid anslagsberäkningen taga hänsyn till den belastning, som faktiskt föreläge. Under hänvisning till att belastningssiffran för budgetåret 1928/1929 uppgått till 704,562 kronor men för budgetåret 1929/1930 sjunkit till 699,504 kronor, har styrelsen sålunda förordat, att anslaget för budgetåret 1931/1932 måtte bibehållas vid 690,000 kronor.

Departements-
chefen.

Som förut nämnts, utgjorde anslagsbelastningen ännu för budgetåret 1929/1930 i det närmaste 700,000 kronor. Enligt nu gällande, på sin tid av riksdagen förordade bestämmelser för övergången till den nya distriktsindelningen är tidpunkten för indragningen av de särskilda distrikten beroende på huru länge vederbörande barnmorskor kan komma att sitta kvar å sin tjänst. Med hänsyn till vad medicinalstyrelsen anfört torde man vid sådant förhållande icke för närvarande böra kalkylera med att anspråken på statsbidrag komma att i följd av revisionen av den nuvarande indelningen i barnmorskedistrikt minskas i snabbare takt, än att det för innevarande budgetperiod beviljade anslaget blir erforderligt även för nästa budgetår. Jag förordar därför styrelsens förslag att för budgetåret 1931/1932 upptaga anslaget till oförändrat belopp av 690,000 kronor.

Under återopande av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bidrag till avlöning åt distriktsbarnmorskor och reservbarnmorskor* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 690,000.

[87.] 54. **Dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl.** Till dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor och vissa av kommun fast anställda barnmorskor har anslag beviljats från och med år 1920. Anslagsbeloppet utgjorde till en början 400,000 kronor för år men har sedermera successivt minskats. För budgetåret 1925/1926 utgjorde anslaget 250,000 kronor.

Ett av Kungl. Maj:t för 1926 års riksdag (proposition nr 20) framlagt och av riksdagen godkänt förslag rörande bland annat höjning av löneförmånerna för distriktsbarnmorskor beräknades medföra en minskning i kostnaderna för dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl., så att dessa kostnader skulle kunna nedbringas till ett årsbelopp av omkring 100,000 kronor. För vardera av budgetåren 1927/1928 och 1928/1929 har i anslutning till denna beräkning anslaget upptagits till 100,000 kronor. För budgetåret 1929/1930 uppfördes anslaget — i anslutning till vissa av medicinalstyrelsen gjorda belastningsberäkningar (se 1929 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 75) — med 115,000 kronor. För löpande budgetår har anslaget ånyo beräknats till 100,000 kronor.

Gällande bestämmelser för åtnjutande av ifrågavarande dyrtidshjälp äro innefattade uti kungörelse den 18 juni 1926 (nr 239) med däri genom kun-

görelser den 6 maj 1927 (nr 149) och den 9 maj 1930 (nr 131) gjorda ändringar. Före 1930 års ändring gällde, bland annat, att från dyrtidshjälps åtnjutande voro undantagna barnmorskor, vilka under näst föregående kalenderår haft en inkomst, dyrtidshjälp av statsmedel ej inräknad, av 1,500 kronor eller däröver, ävensom att dyrtidshjälp utgick med det belopp, varmed den inkomst — dyrtidshjälp av statsmedel ej inräknad — som barnmorska åtnjöt under näst föregående kalenderår, understeg 1,500 kronor, dock i intet fall med högre belopp än 200 kronor. Kungörelseändringen den 9 maj 1930 innebär, att såväl vid bestämmandet av huruvida dyrtidshjälp överhuvud må utgå som ock vid fastställandet av dyrtidshjälpens belopp skall bortses ej blott från under nästföregående kalenderår uppburen dyrtidshjälp av statsmedel utan även från den särskilda inkomst, som vederbörande barnmorska under nämnda kalenderår må hava uppburit i form av ödemarkstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 227) angående statsbidrag till åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden.

Då de flesta distriktsbarnmorskor hava en årsinkomst överstigande 1,500 kronor, har förevarande kungörelse om dyrtidshjälp huvudsakligen betydelse för de kommunalt anställda barnmorskorna.

Utgifterna från förenämnda anslag hava under de tre senast förflutna budgetåren uppgått till följande belopp, nämligen för budgetåret 1927/1928 till 142,679 kronor, för budgetåret 1928/1929 till 109,377 kronor och för budgetåret 1929/1930 till 92,433 kronor.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* hemställt om anslag för ifrågavarande ändamål för budgetåret 1931/1932. Styrelsen har därvid föreslagit, att anslaget, som i betraktande av den senaste belastningssiffran eljest kunnat något nedsättas, måtte med hänsyn till den utgiftsökning, som den år 1930 genomförda ändringen i grunderna för anslagets användning komme att medföra, för budgetåret 1931/1932 bibehållas vid det för löpande budgetår beräknade beloppet av 100,000 kronor.

Såsom framgår av i det föregående återgivna uppgifter, har belastningen å förevarande anslag under de senaste budgetåren successivt nedgått. Denna minskning sammanhänger åtminstone delvis med den alltjämt fortgående revisionen av distriktsindelningen, vilken medför sådana förbättrade inkomstmöjligheter för distriktsbarnmorskorna, att desamma i allt högre grad bliva uteslagna från rätten till dyrtidshjälp. Därest grunderna för anslagets användning nu varit desamma som under budgetåret 1929/1930, skulle därför enligt mitt förmenande en icke oväsentlig nedsättning av anslaget varit motiverad. Med hänsyn till den år 1930 vidtagna kungörelseändringen och den därmed följande ökade anslagsbelastningen, angående vars storlek tills vidare erfarenhet saknas, synes mig emellertid anslagsreduktionen för närvarande böra inskränkas till 10,000 kronor och anslaget för nästa budgetår således bestämmas till 90,000 kronor.

Departements-
chefen.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *dyrtidshjälp åt distriktsbarnmorskor m. fl.* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 90,000.

55. **Barnmorskeundervisningen och barnbördshusen, oförändrat ordinarie förslagsanslag**..... kronor 105,000.

[88.] 56. **Försöksverksamhet beträffande för- och eftervård vid barnbörd.** Såsom förut anförts, avgåvo moderskapsunderstödssakkunniga den 26 september 1929 betänkande angående moderskapsskydd. Ett led i detta förslag var anordnande av s. k. för- och eftervård vid barnbörd, även kallad föregående och efterföljande moderskapsvård. Sakkunnigförslaget avsåg i denna del dels en eller i fall av behov flera undersökningar före barnets födelse, varjämte, därest förlossningen skulle ske i hemmet, barnmorskan borde göra ett besök därstädes för att närmare lära känna dess förhållanden och resurser, dels ock tillsyn genom barnmorskan jämväl efter barnsängstiden åt modern och barnet jämte meddelande av råd och anvisningar rörande deras skötsel. Moderskapsvård i dessa former borde enligt de sakkunnigas mening tillämpas på alla orter, där ej några särskilda anordningar vidtagits för beredande av dylik vård, d. v. s. i regel på den egentliga landsbygden och väl också åtminstone tills vidare i ett stort antal mindre samhällen. I större samhällen åter borde mödra- och barnavårdscentraler vara bättre skickade att omhändervård för- och eftervården. I sin enklaste form skulle dylika centraler kunna åvägabringas genom att på bestämda tider tillfälle till rådfrågning och undersökning av läkare, biträdd av en i barnavård kunnig kvinna, bereddes väntande och nyblivna mödrar jämte deras barn.

I yttrande den 20 juni 1930 har medicinalstyrelsen rörande de sakkunnigas förslag i nu angivna del uttalat vissa betänkligheter och även uppdragit riktlinjer för ordnande av för- och eftervården efter i viss mån andra principer, detta delvis sammanhängande därmed, att styrelsen kraftigt framhållit, att beträffande moderskapsvården överhuvud de s. k. naturaprestationerna borde givas ett bestämt företräde framför de kontanta bidragen, vilka, med hänsyn bland annat till läggningen av de sakkunnigas med ledning av framställning från riksdagen formulerade uppdrag, utgjorde en väsentlig del av deras förslag. Medicinalstyrelsen anförde i slutet av sitt utlåtande, att styrelsen av flera skäl ansåge en tidsfrist med lagstiftning i ärendet vara erforderlig men att styrelsen funnit, att denna tidsfrist borde kunna utnyttjas för vinnande av erfarenhet om vissa organisationsfrågor rörande för- och eftervården. Styrelsen hemställde därför om uppdrag att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till försöksverksamhet beträffande denna vård inom minst två områden inom riket. Även om de erfarenheter, som därigenom kunde vinnas, endast bleve mycket begränsade, kunde de dock bliva av stort värde i flera avseenden. Försöksverksamhet borde därför igångsättas i sådana distrikt, i vilka förebyggande vård av ifrågavarande art icke alls förekomme och i vilka en organisation borde tillämpas, om vilken hittills icke någon erfarenhet funnes.

Med anledning av detta medicinalstyrelsens uttalande anbefallde Kungl. Maj:t genom brev den 24 oktober 1930 styrelsen att skyndsamt inkomma med förslag rörande grunder för och anslag till anordnande av den sålunda ifrågasatta försöksverksamheten. I överensstämmelse härmed har medicinalstyrelsen med skrivelse den 3 december 1930 under hänvisning till sitt utlåtande över sakkunnigbetänkandet framlagt förslag i frågan. Enligt detta förslag skulle försöksverksamhet anordnas dels i ett par försöksområden i mellan- eller syd-Sverige, i vilka tillgång funnes till för verksamheten lämplig läkarkraft och till speciella anstalter, till vilka en mera differentierad verksamhet i enlighet med styrelsens förslag kunde anknytas, dels ock inom någon del av landet, där man vore helt hänvisad till verksamhetens bedrivande med hjälp av tjänsteläkarna och övrig, redan befintlig underordnad sjukvårdspersonal. Enligt dessa grunder hava såsom lämpliga försöksområden föreslagits dels Lidköpings stad och Lidköpings provinsialläkardistrikt, dels Hälsingborgs stad med omnejd och dels vissa provinsialläkardistrikt i Norrbottens län, representerande såväl lantbefolkning i kustområde och inom finnbygden som ock skogs- och lappbefolkning. I skrivelsen har medicinalstyrelsen även framlagt närmare förslag rörande verksamhetens anordnande i de olika försöksdistrikten. Vad angår kostnaderna hava dessa av medicinalstyrelsen för år räknat på närmare angivna grunder uppskattats till 31,400 kronor, därav 11,800 kronor för Lidköpingsdistriktet, 10,400 kronor för Hälsingborgsdistriktet och 9,200 kronor för Norrbottensdistriktet.

Såsom redan framgått av vad i olika sammanhang anförts, är det min uppfattning, att moderskapsunderstödssakkunnigas förslag bör i dess olika delar vid instundande riksdag upptagas till behandling, i den mån sådant är möjligt. Sålunda har jag uttalat min förhoppning att kunna hemställa om framläggande av förslag till lagstiftning rörande kontroll över förlossnings- och spädbarnshem samt angående moderskapsunderstöd genom anknytning till en reformerad sjukförsäkring. Vad beträffar den del av sakkunnigbetänkandet, som avser beredande av organiserad s. k. för- och eftervård, läser det med hänsyn till vad medicinalstyrelsen anført — jag torde i annat sammanhang få mera utförligt återgiva styrelsens uttalanden — icke kunna ifrågakomma att nu fatta slutlig ståndpunkt till detta spörsmål. Emellertid anser jag lika med medicinalstyrelsen, att en försöksverksamhet på ifrågavarande, ännu tämligen litet bearbetade område skulle vara av stor nytta, innan riktlinjerna uppdragas för en mera definitiv organisation. Jag anser mig därför böra i princip biträda medicinalstyrelsens föreliggande förslag. Emellertid är jag icke beredd att nu fatta ståndpunkt till detaljerna i detsamma. Samtliga infordrade utlåtanden hava ännu icke inkommit, varjämte ärendet lämpligen torde böra slutbehandlas samtidigt med nyssnämnda andra delar av sakkunnigbetänkandet. För närvarande torde alltså medel för ändamålet endast böra preliminärt beräknas i riksstaten. Med någon avrundning nedåt av det av medicinalstyrelsen föreslagna beloppet torde tills vidare böra beräknas ett anslag för nästa budgetår av 30,000 kronor.

Departements-
chefen.

Under återopande av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbida på den proposition, som må komma att avlåtas i ämnet, till försöksverksamhet beträffande för- och eftervård vid barnsbörd för budgetåret 1931/1932 beräkna ett extra förslagsanslag av..... kronor 30,000.

57. Skyddskoppypmpningen, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 140,000.

58. Karantänsanstalten på Käsö, oförändrat ordinarie anslag kronor 17,600.

59. Resestipendier åt vissa läkare, oförändrat ordinarie reservationsanslag kronor 12,000.

60. Svenska läkarsällskapet, oförändrat ordinarie anslag... kronor 1,500.

61. Internationella hälsovårdsbyrån i Paris, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 6,750.

[89.] 62. Förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden. För åren 1921 och 1922 samt för första halvåret 1923 anvisade riksdagen på Kungl. Maj:ts förslag extra anslag för provisoriska åtgärder beträffande sjukvården inom rikets ödemarksområden. Från och med budgetåret 1923/1924 har funnits disponibelt ett extra reservationsanslag till förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden.

Från anslag till sistnämnda ändamål skulle ursprungligen enligt av riksdagen bestämda grunder kunna beviljas statsbidrag till upprättande av sjukstugor vid läkarstationer, till förhyrande av lokaler för provisoriska sjukhärbergen, till förhöjning av statsbidraget till distriktssköterskor (ödemarkstillägg), till anställande av samariter samt till anskaffande, drift och underhåll av automobiler och motorbåtar för sjukvårdsändamål. Statsbidragen skola, vad angår uppförande av sjukstugor, begränsas till ödemarksområdena i Norrbottens och Västerbottens län men i övrigt avse nyssnämnda områden jämte västra delarna av Jämtlands län, dock med rätt för Kungl. Maj:t att i förekommande fall medgiva jämkning av oförmälda begränsning.

Vid 1926 års riksdag beslöts i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag, att från anslag till förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden skulle beredas medel jämväl till två ändamål, för vilka anslaget dittills ej varit avsett, nämligen dels extra statsbidrag till avlöning av distriktsbarnmorskor inom de delar av Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, som räknas till ödemarksområden, ävensom till avlöning av reservbarnmorskor inom nämnda tre län (ödemarkstillägg till distrikts- och reservbarnmorskor), dels ock statsbidrag till flyttningkostnader åt distriktsbarnmorskor i sådana ödemarks-

distrikt, som skulle kunna komma i åtnjutande av nyssnämnda extra statsbidrag.

Bidragen till samtliga nu ifrågavarande ändamål utgå i enlighet med bestämmelser i kungörelse den 15 juni 1923 (nr 227) med ändringar genom kungörelser den 11 april 1924 (nr 158), den 18 juni 1926 (nr 248) och den 6 maj 1927 (nr 147).

Summan av ifrågavarande anslag för budgetåren 1923/1924—1930/1931 utgör 716,000 kronor.

Gällande bestämmelser, i vad avser statsbidrag till upprättande av *sjukstugor* vid läkarstationer, grunda sig väsentligen på ett av medicinalstyrelsen i skrivelse den 24 oktober 1922 framlagt förslag. Enligt detta förslag skulle dylikt statsbidrag utgå dels med ett grundbelopp, beräknat för operationsrum, läkarrum och operationsutrustning, dels ock med ett visst belopp för varje vårdplats å allmän sjukavdelning. Grundbeloppet skulle utgöra för sjukstuga med allenast allmän sjukavdelning 14,000 kronor, för sjukstuga, innehållande jämväl tuberkulosavdelning och med minst 8 vårdplatser å vardera avdelningen, 15,000 kronor och för sjukstuga med allmän- och tuberkulosavdelning, innehållande minst 12 vårdplatser å vardera avdelningen, 20,000 kronor. I vad bidraget utginge efter vårdplatser å allmän sjukavdelning skulle det utgöra högst 3,000 kronor för vårdplats. Medicinalstyrelsen utgick från att sjukstugor av lämplig storlek borde inom ödemarksområdena i Norrbottens och Västerbottens län anordnas vid varje tjänsteläkares station, där ej sådan sjukstuga redan fanns eller på grund av eljest befintliga sjukvårdsanordningar av annan särskild anledning ansågs kunna undvaras. Statsbidrag borde med denna utgångspunkt enligt medicinalstyrelsens plan utgå till uppförande av sex sjukstugor i Norrbottens län, nämligen i Arjeplog, Arvidsjaur, Vittangi, Pajala, Överkalix och Övertorneå, samt av två sjukstugor i Västerbottens län, nämligen i Malå och Tärna, allt på sätt närmare framgår av följande tablå.

Sjukstugan i	Vårdplatser		Statsanslag		
	Allmän avd.	Tuberkulos- avd.	Grundbelopp Kronor	Högst 3,000 kronor för vårdplats å allm. avd.	Summa Kronor
Arjeplog	8	8	15,000	24,000	39,000
Arvidsjaur	12	12	20,000	36,000	56,000
Vittangi	8	8	15,000	24,000	39,000
Pajala	12	12	20,000	36,000	56,000
Överkalix	12	12	20,000	36,000	56,000
Övertorneå	12	—	14,000	36,000	50,000
Malå	10	—	14,000	30,000	44,000
Tärna	10	—	14,000	30,000	44,000
Summa	84	52	132,000	252,000	384,000

Sammanlagt skulle alltså för statsbidrag enligt de angivna grunderna erfordras ett belopp av 384,000 kronor. Dessutom skulle till tuberkulosavdel-

ningarna utgå statsbidrag enligt därför gällande grunder från anslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.

I proposition nr 91 till 1923 års riksdag angående åtgärder för åstadkommande av förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden uttalade föredragande departementschefen beträffande denna plan, att den syntes med avseende å såväl sjukstugornas antal och förläggning som statsbidragens beräknande vara uppgjord med den försiktighet, som det statsfinansiella läget krävde, men dock ägnad att verksamt förbättra de svåra sjukvårdsförhållandena i dessa trakter. Departementschefen anförde emellertid, att från statens sida en prövning borde ske rörande behovet av varje särskild sjukstuga och att det icke borde vara uteslutet, att med hänsyn till förekommande omständigheter jämkningar gjordes i den antydda planen, dock givetvis icke i grunderna för beräknande av statsbidraget.

Jämväl riksdagen anslöt sig till den ifrågavarande planen under uttalande att densamma såväl med avseende å sjukstugornas antal och förläggning som beträffande statsbidragens beräknande syntes vara av beskaffenhet att kunna bifallas (se riksdagens skrivelse nr 177/1923).

I fråga om statsbidragen till *övriga här omförmälda ändamål* gäller, att de enligt de fastställda normerna för bidragens utgående icke i något fall få, för budgetår räknat, sammanlagt uppgå till mer än visst för varje ändamål angivet belopp.

Anslaget till förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden bestämdes för budgetåret 1923/1924 till 157,000 kronor. Samma belopp anvisades för nästföljande budgetperiod. Med hänsyn till förefintliga reservationer sänktes anslaget för budgetåren 1925/1926 och 1926/1927 till 107,000 respektive 50,000 kronor, och för perioden 1927/1928 upptogs av samma anledning icke något anslag för ändamålet å budgeten.

För budgetåret 1928/1929 ansågs i 1928 års statsverksproposition enligt närmare angivna beräkningar (se femte huvudtiteln, punkt 78) ett anslag å 170,000 kronor vara erforderligt. I samband med beräkningen av medels behovet till statsbidrag för uppförande av sjukstugor vid läkarstationer yttrade därvid föredragande departementschefen bland annat i huvudsak följande.

Vid bifall till två föreliggande ansökningar från Överkalix och Vilhelmina kommuner skulle antalet sjukstugor, till vilka bidrag lämnats, komma att uppgå till åtta, och totalsumman för statsbidrag, som från anslag till förevarande ändamål beviljats till dylika sjukstugor, skulle komma att uppgå till 397,000 kronor och sålunda med 13,000 kronor överskrida det belopp å 384,000 kronor, som enligt planen ursprungligen i sådant avseende beräknats. När planen i fråga framlades, förutsattes emellertid uttryckligen, att det icke skulle vara uteslutet, att jämkningar i densamma skulle kunna göras med hänsyn till förekommande omständigheter, dock icke i grunderna för beräkning av statsbidrag. I följd därav hade ock Kungl. Maj:t vid beviljande av statsbidrag till sjukstugor vid läkarstationer icke ansett sig vara strängt bunden exempelvis av den i planen upptagna förteckningen å sjukstugor av dylikt slag. Sålunda hade statsbidrag beviljats till anordnande av två sjukstugor, som icke vore upptagna i planen. Icke heller den nyss omförmälda

sjukstugan i Vilhelmina kommun vore angiven i nämnda plan. Då det här gällde jämkning av den planmässiga totalsumman med så pass obetydligt belopp som 13,000 kronor, syntes alltså, enär behovet av att sjukstugorna i fråga snarast komme till stånd vore uppenbart, någon invändning däremot icke gärna kunna resas, särskilt som vid bifall till sist avsedda ansökningar det i 1923 års plan beräknade *antalet* sjukstugor icke skulle komma att överskridas. Departementschefen förklarade sig emellertid vilja framhålla, att uti ifrågavarande plan i stället räknats med statsbidrag från förevarande anslag till sjukstugor i tre andra kommuner till belopp om tillhopa 145,000 kronor, från vilka kommuner emellertid framställningar om statsbidrag då ännu icke föreläge. Därest sådana framställningar komme att ingivas, syntes dock det från början beräknade antalet — åtta sjukstugor — icke böra överskridas och följaktligen icke flera än två dittills icke slutligt prövade ansökningar företagas till avgörande, innan statsmakterna tagit ställning till den utvidgning av ifrågavarande plan, som ett bifall till samtliga sålunda gjorda framställningar skulle innebära.

Till täckande av årsbehovet beträffande övriga med anslaget avsedda ändamål räknades för budgetåret 1928/1929 i berörda statsverksproposition med de belopp, som framgå av följande tablå:

	Kronor.
Sjukhärbärgen	2,000
Ödemarkstillägg till distriktssköterskor	15,000
Samariter	3,000
Automobiler och motorbåtar	33,000
Ödemarkstillägg till distrikts- och reservbarnmorskor	20,000
Flyttningskostnader åt distriktsbarnmorskor	8,000
Summa kronor	81,000

Kungl. Maj:ts anslagsäskande godkändes av riksdagen, som alltså till förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden i riksstaten för budgetåret 1928/1929 anvisade ett reservationsanslag av 170,000 kronor.

För budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 beviljades — i enlighet med i 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 77) och 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 84) framlagda förslag — för ifrågavarande ändamål anslag å 44,000 respektive 31,000 kronor. Att anslagen kunde sättas så lågt berodde dels på storleken av förefintliga reservationer, vilka föranletts av att de till andra ändamål än sjukstugor beräknade beloppen icke fullt utnyttjats, dels ock därpå att icke några medel till statsbidrag till sjukstugor vid läkarstationer, utöver vad tidigare för sådant ändamål avsetts, ansågos böra beräknas. Behovet av medel till andra ändamål än sjukstugor hade vid anslagsberäkningen jämväl för vart och ett av budgetåren 1929/1930 och 1930/1931 uppskattats till ett totalbelopp av 81,000 kronor.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål under budgetåret 1931/1932.

Styrelsen har därvid till en början uppehållit sig vid frågan om behovet av medel för anordnande av *sjukstugor*. Styrelsen erinrar, att Kungl. Maj:t numera beviljat statsbidrag för uppförande av inalles åtta sjukstugor och

att det sammanlagda bidragsbeloppet uppgått till 397,000 kronor. Av dessa sjukstugor vore fem, nämligen de i Arjeplog, Arvidsjaur, Överkalix, Malå och Tärna, upptagna i medicinalstyrelsens ursprungliga plan, medan återstående tre sjukstugor, nämligen de i Dorotea, Lycksele och Vilhelmina, icke inginge i nämnda plan. Statsbidrag hade däremot *icke* utgått för upprättande av de i planen ingående sjukstugorna i Vittangi, Pajala och Övertorneå.

Under förmålan att ansökningar om statsbidrag för anordnande av sjukstugor till medicinalstyrelsen inkommit från Vittangi och Jokkmokks kommuner samt att förste provinsialläkaren i Norrbottens län under hand meddelat, att sjukstugefrågan i Pajala troligen komme att upptagas till behandling något av de närmaste åren, har medicinalstyrelsen framhållit, att det nu vore nödvändigt att uppgöra ny plan för sjukstugebygget i övre Norrland. Medicinalstyrelsen har därför framlagt sådan plan, omfattande *dels* de i den äldre planen ingående sjukstugorna i Vittangi, Pajala och Övertorneå, *dels ock* sjukstuga i Jokkmokk. För de tre förstnämnda sjukstugorna har styrelsen räknat med samma statsbidrag, varmed kalkylerats i den ursprungliga planen, medan för Jokkmokks sjukstuga beräknats ett belopp av förslagsvis 56,000 kronor. Medicinalstyrelsens kostnadsplan för ifrågavarande sjukstugor har i enlighet härmed erhållit följande utseende.

Sjukstuga	Vårdplatser å allmän avdelning	Statsanslag		Summa kronor
		Grundbelopp kronor	Högst 3,000 kronor per plats	
Vittangi	8	15,000	24,000	39,000
Pajala	12	20,000	36,000	56,000
Övertorneå	12	14,000	36,000	50,000
Jokkmokk	12	20,000	36,000	56,000
Summa	44	69,000	132,000	201,000

De sammanlagda kostnaderna för sjukstugor enligt den nya planen skulle alltså uppgå till 201,000 kronor. Härav borde enligt styrelsen ett belopp av 56,000 kronor beräknas redan för nästa budgetår, medan återstoden kunde fördelas på tre kommande budgetår.

Styrelsen, som räknat med att det vid utgången av löpande budgetår icke skulle komma att finnas några reservationer å anslaget samt ansett, att årsbehovet av medel till andra ändamål än sjukstugor fortfarande borde uppskattas till 81,000 kronor, har under hänvisning till det anförda hemställt, att ifrågavarande anslag måtte för budgetåret 1931/1932 uppföras med (56,000 + 81,000) 137,000 kronor.

Till följd av remiss hava utlåtanden i ärendet avgivits av länsstyrelsen i Västerbottens län den 11 september 1930 och av länsstyrelsen i Norrbottens län den 30 september 1930.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har därvid — under hänvisning till att från Sorsele kommun ingivits ansökan om statsbidrag med 50,000 kronor till en ny sjukstuga — hemställt, att även denna ansökning måtte tagas i beräkning vid uppgörandet av den nya sjukstugeplanen.

Länsstyrelsen i Norrbottens län, som med sitt utlåtande överlämnat i ärendet infordrad utredning från förste provinsialläkaren i länet, har framhållit, att av nämnda utredning framginge, att det syntes tämligen ovisst, när de påtänkta sjukstugorna i Övertorneå och Pajala kunde komma till stånd. Länsstyrelsen har emellertid i trots härav anslutit sig till medicinalstyrelsens förslag.

Medicinalstyrelsen har härefter den 15 oktober 1930 avgivit yttrande med anledning av vad länsstyrelserna sålunda anför. Styrelsen har därvid tillstyrkt, att i den nya planen för sjukstugor måtte upptagas jämväl sjukstugan i Sorsele, men i övrigt vidhållit sitt förslag till sjukstugeplan. Då sjukstugan i Sorsele kunde antagas bliva färdig att tagas i bruk före utgången av budgetåret 1931/1932, har styrelsen vidare hemställt, att anslaget för nämnda budgetår till förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden, som tidigare av styrelsen beräknats till 137,000 kronor, i stället måtte upptagas till 187,000 kronor. I en senare ingiven promemoria från medicinalstyrelsen har upplysts, att i Jokkmokk visserligen funnes en provisorisk sjukstuga, som varit i drift i många år men som sedan länge endast i brist på bättre vårdmöjlighet tolererats. Redan 1920 års landstingskommitté i Norrbottens län, vilken framlagt en plan för sjukvårdsfrågens ordnande inom länet, hade om Jokkmokks sjukstuga yttrat, att den vore av enklaste typ och ursprungligen uppförd som sjukbarack. Den vore synnerligen opraktiskt tillvaratagen i avseende på utrymmet och måste, när järnvägen framdroges till Jokkmokk, varvid denna komme i omedelbar närhet av sjukstugan, evakueras och ersättas med ny. Erfarenheten hade år för år allt klarare ådagalagt, att den provisoriska sjukstuga, som funnes i Jokkmokk, på intet sätt fyllde de anspråk, som måste ställas även på den enklaste anstalt av detta slag, varjämte driften blivit onormalt dyrbar och för kommunen betungande. Då därtill en grundlig undersökning visat, att någon besparing icke kunde göras genom ett bibehållande och ombyggnad av den gamla sjukstugan, hade Jokkmokks kommun nödgats gå in för en nyanläggning. Någon tvekan om det stora behovet av en sjukvårdsanstalt i Jokkmokk syntes ej hava förefunnits hos någon, som ägde kännedom om förhållandena.

Beträffande sjukstugan i Sorsele har i samma promemoria som skäl för denna sjukstugas nödvändighet anförts, att den där förut befintliga sjukstugan i januari 1929 nedbrunnit; även i detta fall föreläge ett oundgängligt behov av en sjukvårdsanstalt för denna avlägset liggande bygd, ett behov som endast kunde tillgodoses genom en nybyggnad.

Enligt medicinalstyrelsens nu framlagda plan skulle statsbidrag beräknas för anordnande av ytterligare fyra sjukstugor i Norrbottens län, nämligen i Vittangi, Pajala, Övertorneå och Jokkmokk, och av ytterligare en sjukstuga i Västerbottens län, nämligen i Sorsele. Statens kostnader härför uppskattas av styrelsen till (201,000 + 50,000) 251,000 kronor. Till denna plan — efter vars genomförande behovet av ödemarkssjukstugor torde kunna anses fyllt — kan jag i huvudsak ansluta mig, så mycket hellre som tre av de fem nu

Departements-
chefen.

upptagna sjukstugorna voro medtagna redan i den ursprungliga planen och alltså behov av dessa sjukstugor redan länge ansetts föreligga. Vad angår de planerade sjukstugorna i Jokkmokk och Sorsele — vilka däremot icke upptagits i den ursprungliga planen — torde, såsom framgått av det anförda, numera föreliggande omständigheter nödvändiggöra inrättandet av nya anstalter.

Jag vill emellertid framhålla, att enligt min mening den nu uppgjorda planen lika litet som den tidigare bör betraktas såsom bindande, utan torde det liksom hittills få ankomma på Kungl. Maj:t att efter prövning i varje särskilt fall besluta om statsbidrag. Dock lär det icke böra ifrågakomma, att Kungl. Maj:t utan inhämtande av riksdagens medgivande beviljar statsbidrag för upprättande av mer än ytterligare fem sjukstugor av här avsett slag eller överskrider den av medicinalstyrelsen beräknade totalkostnaden av 251,000 kronor. Det synes icke vara lämpligt att på förhand bestämma någon viss tid för planens genomförande. Under alla förhållanden torde kostnaderna för ifrågavarande statsbidrag kunna fördelas på åtskilliga budgetår.

Vad beträffar behovet av anslag till förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden under nästa budgetår får jag meddela, att reservationerna å anslaget vid ingången av löpande budgetår uppgingo till 103,922 kronor. Då anslaget för nämnda budgetår utgör 31,000 kronor, fanns alltså den 1 juli 1930 tillgängligt ett belopp av i runt tal 135,000 kronor. Enligt vad jag inhämtat kan det antagas, att under budgetåret 1930/1931 kommer att utbetalas statsbidrag med 50,000 kronor för en av de åtta sjukstugor, beträffande vilka beslut om statsbidrag meddelats av Kungl. Maj:t. För övriga sju redan uppförda sjukstugor har sådan utbetalning tidigare ägt rum. Med hänsyn härtill och då för andra ändamål än sjukstugor alltså torde böra beräknas 81,000 kronor per budgetår, delar jag medicinalstyrelsens uppfattning, att några nämnvärda reservationer å anslaget icke kunna antagas vara att tillgå vid ingången av nästa budgetår. I motsats till styrelsen anser jag däremot icke nödvändigt att för budgetåret 1931/1932 räkna med statsbidrag till mer än en av de sjukstugor, vilka upptagits i den nya planen. Då den sjukstuga, som närmast kommer i fråga till statsbidrag, såvitt nu kan bedömas är den i Vittangi, torde kostnaden för detta ändamål icke behöva uppskattas till högre belopp än det beräknade bidraget till nämnda sjukstuga eller 39,000 kronor. Behovet av medel för andra ändamål än sjukstugor synes i anslutning till vad nyss anförts även för nästa budgetår böra beräknas till 81,000 kronor. Anslaget torde i följd härav böra för nästa budgetår upptagas till (39,000 + 81,000) 120,000 kronor. Liksom medicinalstyrelsen förutsätter jag härvid att — fränsett utvidgningen av planen för sjukstugorna — hittills gällande grunder för användningen av anslag till ifrågavarande ändamål lämnas orubbade.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förbättrad sjukvård inom rikets ödemarksområden för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra reservationsanslag av kronor 120,000.

[90.] 63. **Sjuktransporter med flygplan.** Från och med år 1927 har riksdagen på därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar årligen i form av extra reservationsanslag beviljat anslag till sjuktransporter med flygplan. Såväl anslagsbeloppen som de ändamål, för vilka anslagen använts, hava emellertid under årens lopp undergått vissa förändringar. Beträffande dessa vill jag här i korthet erinra följande.

Det för budgetåret 1927/1928 anvisade anslaget uppgick till 25,000 kronor och användes till bestridande av de underhålls- och driftkostnader, som föranleddes av att ett vid fjärde flygkåren å Frösön stationerat flygplan disponerades för civil sjukvårdsverksamhet.

För budgetåret 1928/1929 utgjorde ifrågavarande anslag 40,000 kronor. Anslaget disponerades delvis på samma sätt som det för budgetåret 1927/1928 anvisade men användes därjämte för bestridande av kostnaderna för underhåll av dels ett föreningen Svenska röda korset tillhörigt sjuktransportaeroplan, som av föreningen ställts till försvarsväsendets förfogande för att med Boden som stationeringsort användas till civila sjuktransportflygningar i Norrbottens län, dels ock ett flygvapnet tillhörigt flygplan i Boden, vilket erhöll till uppgift att tjäna som reservplan till det civila flygplanet. Driftkostnaderna för flygplanen i Boden hava bekostats av föreningen Svenska röda korset.

För budgetåret 1929/1930 upptogs för ändamålet ett anslag av 45,000 kronor. Från detta anslag hava bestritts utgifterna till underhåll av nyssnämnda två flygplan i Boden. Sedan Kungl. Maj:t genom brev den 3 augusti 1929 medgivit, att ett föreningen Svenska röda korset tillhörigt, speciellt för sjuktransport byggt aeroplan finge tills vidare uppställas vid fjärde flygkåren å Frösön samt att därefter det vid nämnda flygkår stationerade militärflygplanet endast skulle tagas i anspråk såsom reservplan till det nya flygplanet, ävensom förordnat, att kostnaderna för underhåll och drift av det nya aeroplanet skulle bestridas från anslaget till sjuktransporter med flygplan, har nämnda anslag därjämte använts för bestridande av utgifterna för drift och underhåll av båda de å Frösön stationerade flygplanen.

För budgetåret 1930/1931 hemställde flygstyrelsen, att under femte huvudtiteln måtte till sjuktransporter med flygplan anvisas ett reservationsanslag av 97,000 kronor. Därav beräknades 5,000 kronor till driftkostnaderna för de två vid Frösön stationerade flygplanen och 40,000 kronor till underhållskostnaderna för dels nämnda flygplan dels ock de båda flygplanen i Boden. Vidare beräknades 20,000 kronor för underhåll av ett sjuktransportaeroplan, som av föreningen Svenska röda korset ställts till Kungl. Maj:ts förfogande att i och för sjuktransporter placeras vid andra flygkåren i Hügernäs. Beträffande detta aeroplan hade Svenska röda korset efter uppgörelse med Stockholms stad och Stockholms läns landsting åtagit sig att svara för driftkostnaderna samt förklarat sig villigt att tills vidare jämväl bestrida underhållskostnaderna, men flygstyrelsen förutsatte, att sistnämnda kostnader borde från och med budgetåret 1930/1931 bestridas från ifrågavarande anslag. Slutligen beräknade flygstyrelsen ett belopp ($2 \times 16,000$) 32,000 kronor

för anskaffande av en reservmotor för vart och ett av de civila sjuktransportaeroplanen å Frösön och vid Hägernäs.

Vid anmälan av ärendet till 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 85) uttalade min företrädare i ämbetet, att han av vissa närmare angivna principiella skäl icke kunde tillstyrka äskande av det begärda underhållsbidraget till Hägernäs-flygplanet. Med denna utgångspunkt uppskattades i statsverkspropositionen de för löpande budgetår erforderliga beloppen till 20,000 kronor för underhåll av flygplanen i Boden, 20,000 kronor till underhåll av flygplanen å Frösön, 5,000 kronor till driftkostnaderna för sistnämnda flyplan och 16,000 kronor för anskaffande av en reservmotor till det civila flygplanet å Frösön eller alltså sammanlagt till 61,000 kronor. Med hänsyn till uppkomna besparingar å reservationsanslaget för budgetåret 1928/1929 ansågs anslaget för budgetåret 1930/1931 dock icke behöva upptagas till högre belopp än 45,000 kronor. Detta belopp blev också av riksdagen beviljat.

Genom brev den 9 maj 1930 ställde Kungl. Maj:t sistnämnda anslag till flygstyrelsens förfogande, att användas till därmed avsedda ändamål.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har *flygstyrelsen* hemställt om anvisande under femte huvudtiteln av medel till sjuktransporter med flygplan för budgetåret 1931/1932 samt därvid lämnat redogörelse för användningen av det för budgetåret 1929/1930 till sådant ändamål beviljade anslaget å 45,000 kronor.

Av berörda redogörelse inhämtas, att av det för sistnämnda budgetår disponibla anslagsbeloppet, vilket på grund av reservationer från budgetåret 1928/1929 utgjorde tillhoppa 64,384 kronor, använts sammanlagt 36,003 kronor 55 öre, därav 3,817 kronor 35 öre till driften av flygplanen å Frösön samt 32,186 kronor 20 öre till underhåll för nämnda flygplan och flygplanen i Boden. På grund härav fanns vid ingången av innevarande budgetår en reservation å anslaget av 28,380 kronor 45 öre. I en infordrad kompletterande promemoria från flygstyrelsen har vidare upplysts, att under budgetåret 1929/1930 verkställdes följande antal sjuktransportflygningar, nämligen från Boden 52, från Frösön 8 och från Hägernäs 1. Vidare har inhämtats, att det av föreningen Svenska röda korset anskaffade Hägernäs-flygplanet varit utsatt för haveri och därvid totalt förstörts.

Flygstyrelsen har — under framhållande av att driftkostnaderna för ifrågasvarande flygplan stode i direkt förhållande till sjuktransportintensiteten samt därför vore svåra att på förhand beräkna — hemställt, att till driftkostnader för flygplanen vid Frösön måtte för budgetåret 1931/1932 beräknas ett belopp av 5,000 kronor. Kostnaderna för underhåll av flygplanen å Frösön och i Boden har flygstyrelsen för nästa budgetår uppskattat till $2 \times 20,000$ kronor eller 40,000 kronor.

För att säkerställa sjuktransporttjänsten med flygplan har flygstyrelsen vidare ansett nödvändigt, att en reservmotor anskaffas för det civila sjuktransportaeroplanet i Boden, varigenom detta aeroplan i berörda hänseende skulle bliva likställt med motsvarande flygplan å Frösön. För detta ända-

mål har flygstyrelsen för nästa budgetår räknat med en engångskostnad å förevarande anslag av 16,000 kronor.

Under förmälan att flygstyrelsen i ärendet samrått med medicinalstyrelsen och överstyrelsen för föreningen Svenska röda korset, vilka icke haft något att erinra mot styrelsens förslag, har flygstyrelsen på dessa grunder hemställt, att till sjuktransporter med flygplan måtte under femte huvudtiteln för nästa budgetår anvisas ett anslag av (5,000 + 40,000 + 16,000) 61,000 kronor.

Kostnaderna för ifrågavarande flygambulansverksamhet hava, såsom framgår av det föregående, hittills bestritts *dels* av staten — genom tillhållande av personal samt anvisande av medel under fjärde och femte huvudtitlarna — och *dels* av föreningen Svenska röda korset. *Anskaffningskostnaderna* för de civila flygplanen i Boden och å Frösön hava bestritts av enskilda medel, varemot reservplanen till dessa flygplan utgöras av militär-flygplan. Medan *driftkostnaderna* för flygplanen å Frösön utgå från femte huvudtiteln anslag till sjuktransporter med flygplan, bestridas driftkostnaderna för de övriga flygplanen genom berörda förening. I fråga om driftkostnaderna har jag härvid frånsatt *utgifterna* för de olika flygplanens *betjäning*, vilka utgifter i fråga om samtliga flygplanen bestritts av medel under fjärde huvudtiteln. Från anslag under sistnämnda huvudtitel hava även hittillsvarande kostnader för *hangar*, *slipanordningar* och *dyligt* anvisats. Vad slutligen angår *underhållskostnaderna* bestridas dessa beträffande samtliga här omnämnda flygplan från nyssberörda anslag under femte huvudtiteln.

Departements-
chefen.

Mot flygstyrelsens föreliggande förslag angående storleken av anslaget till sjuktransporter med flygplan för budgetåret 1931/1932 finner jag, efter samråd med chefen för försvarsdepartementet, väsentligen icke anledning till erinran. Med hänsyn till att de besparingar, som uppkommit å anslaget för budgetåret 1929/1930, med omkring 12,000 kronor överstigit det belopp, varmed i fjolårets statsverksproposition räknats såsom tillgängliga reservationer, torde emellertid anslaget kunna i förhållande till styrelsens förslag ned sättas förslagsvis till 50,000 kronor. De närmare villkor och bestämmelser, som må finnas erforderliga för användningen av anslag till ifrågavarande ändamål, torde det liksom hittills böra ankomma på Kungl. Maj:t att fastställa.

I detta sammanhang ber jag att få erinra, att flygstyrelsen i skrivelse den 31 augusti 1928 beträffande det i det föregående omförmälda civila sjuktransportaeroplanet i Boden anført, att detsamma vintertid vore uppställt i en nyuppförd och fullt tillräcklig hangarbyggnad vid Bodens flygfält, men sommartid, då flygplanet vore försett med flottörer, måste förvaras i en provisorisk hangar vid Bodens sjöflygstation invid Bodträsket, vilken hangar endast med svårighet kunde rymma flygplanet. Med hänsyn härtill ävensom med tanke på en icke osannolik utveckling av sjuktransportflygningen i övre Norrland syntes det enligt flygstyrelsen ändamålsenligt, att en modern hangarbyggnad med plats för minst två sjuktransportflygplan bleve uppförd vid Bodens

sjöflygstation. I samband därmed syntes den provisoriska träslipen böra ersättas med en permanent slip av betong. Vidare borde enligt flygstyrelsen till underlättande av flygplanets start och landning företagas vissa uppmuddringsarbeten dels i sundet mellan Bodträsket och Buddbyträsk dels ock framför sjöflygstationen. Flygstyrelsen, som beräknade kostnaderna för utförande av ifrågasvarande arbeten till 78,000 kronor — därav för hangarbyggnaden 60,000 kronor, för betongslipen 10,500 kronor och för uppmuddringsarbetena 7,500 kronor — hemställde i skrivelsen om anvisande av 78,000 kronor för utförande av arbetena.

Med skrivelse den 31 augusti 1928 överlämnade flygstyrelsen ett av medicinalstyrelsen på anmodan avgivet yttrande, däri medicinalstyrelsen förklarade sig varmt tillstyrka de av flygstyrelsen föreslagna arbetenas utförande. I sin sistnämnda skrivelse anförde flygstyrelsen att, enär de direkta utgifterna för de civila sjuktransporterna — i den mån de skulle bestridas av statsmedel — dittills anvisats under femte huvudtiteln samt förberörda arbeten vore avsedda att tillgodose uppställningen av sjuktransportflygplan sommartid, syntes jämväl det ifrågasatta anslaget å 78,000 kronor böra utgå under samma huvudtitel.

Förslag i ämnet framlades icke för 1929 års riksdag.

I skrivelse den 31 augusti 1929 förnyade flygstyrelsen sin ifrågasvarande framställning.

Vid behandlingen härav i 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 86) anförde föredragande departementschefen, att vad anginge förslaget om medel för uppförande av en ny för minst två flygplan avsedd hangarbyggnad samt av slip av betong behovet av dessa anordningar icke syntes hava tillfyllest styrkts. Någon allvarligare olägenhet av att dåvarande mera provisoriska anordningar tills vidare bibehölles hade icke påvisats. Departementschefen ansåg sig därför icke då kunna tillstyrka anslag för dessa ändamål.

Däremot ansåg departementschefen, att förslaget om vissa uppmuddringsarbeten vore av beskaffenhet att böra understödjas, enär därigenom för en jämförelsevis obetydlig kostnad skulle avlägsnas vissa betydande risker vid uppstigningar sommartid med ifrågasvarande flygplan. I följd därav tillstyrkte departementschefen, att för sistnämnda ändamål måtte för budgetåret 1930/1931 anvisas ett reservationsanslag av 7,500 kronor.

Kungl. Maj:ts i överensstämmelse härmed gjorda hemställan bifölls av riksdagen.

I skrivelse den 30 augusti 1930 har nu flygstyrelsen under hänvisning till sina tidigare i ämnet gjorda framställningar hemställt, att för uppförande av oförmålda hangarbyggnad och slip av betong måtte för budgetåret anvisas ett reservationsanslag av (60,000 + 10,500) 70,500 kronor. I skrivelsen har flygstyrelsen anfört, bland annat, att det vore nödvändigt, att ifrågasvarande arbeten snarast komme till utförande, enär först därefter sjuktransportflygningen från Bodens sjöflygstation skulle kunna verkställas på ett fullt betryggande sätt och möjlighet skulle erhållas att på skyddad plats förvara den för flygningen erforderliga materielen.

Vad flygstyrelsen sålunda anført har icke bibragt mig den övertygelsen, att något omedelbart behov av ny hangarbyggnad och slipanordning föreligger. Med hänsyn härtill kan jag icke förorda, att anslag nu begäres för utförande av dessa byggnadsarbeten.

Under återopande av vad jag i det föregående i skilda hänseenden yttrat får jag efter samråd i ämnet med chefen för försvarsdepartementet hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *sjuktransporter med flygplan* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* reservationsanslag av kronor 50,000.

Bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter. För vartdera av budgetåren 1928/1929 och 1929/1930 har i riksstaten upptagits ett extra reservationsanslag till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter. Anslaget beräknades för det förra budgetåret till 53,000 kronor och för den senare budgetterminen till 50,000 kronor. Med hänsyn till uppkomna ävensom ytterligare beräknade reservationer begärdes däremot icke något anslag för ifrågavarande ändamål för innevarande budgetår.

Enligt den i ämnet gällande kungörelsen den 14 juni 1928 (nr 208) utgår statsbidrag *dels* för anskaffande, drift och underhåll av s. k. egna läkarbilar, *dels ock* för anskaffande av s. k. skidbårar (se 1929 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 79). Till det förstnämnda ändamålet må sammanlagt i statsbidrag utgå högst 50,000 kronor och till det sistnämnda högst 3,000 kronor för budgetår räknat. Avgörandet av fråga om bidrags beviljande tillkommer i båda här angivna hänseenden medicinalstyrelsen.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har *medicinalstyrelsen* meddelat, att belastningen å anslaget för budgetåren 1928/1929 och 1929/1930 utgjorde sammanlagt allenast 3,376 kronor 67 öre. För budgetåret 1930/1931 hade till styrelsen ingivits sex ansökningar om statsbidrag för anskaffande, drift och underhåll av läkarbilar och en ansökning om statsbidrag till anskaffande av skidbårar. Statsbidragen därför komme troligen icke att uppgå till mer än omkring 10,000 kronor. I följd härav syntes något belopp icke behöva begäras för budgetåret 1931/1932.

I likhet med medicinalstyrelsen anser jag, att hittills till ifrågavarande ändamål i form av reservationsanslag beviljade belopp torde vara tillräckliga för att möta jämväl medelsbehovet för nästa budgetår. Något anslag till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter lärers därför icke böra upptagas i riksstatsförslaget för samma tid.

Departements-
chefen.

[91.] 64. **Stipendier för deltagande i medicinska fortsättningskurser m. m.** Till stipendier för i statens, landstings eller kommuns tjänst anställda läkare för beivstande av medicinska fortsättningskurser i Stockholm anvisade riksdagen på extra stat för år 1915 4,500 kronor samt för vartdera av åren 1917 och 1919 6,000 kronor. Enligt de för anslagens användning gällande grunderna utgingo stipendierna med högst 300 kronor. För år 1921 beviljades av riksdagen till dylikt ändamål ett anslag å extra stat till belopp av

12,000 kronor. Rörande användningen av sistnämnda anslag må erinras, att stipendierna beräknades bli 28 till antalet, att utgå med ett högsta belopp av 400 kronor. Återstoden av anslaget eller 800 kronor skulle användas till resekostnader för i kursen deltagande provinsialläkare från övre Norrland, dock att, i den mån sistnämnda belopp ej komme till användning för avsett ändamål, hinder ej skulle möta att jämväl använda detta belopp till stipendier av sist angiven storlek.

Under vart och ett av åren 1921—1924 gjorde medicinalstyrelsen hemställan om anvisande av medel till motsvarande ändamål. Av statsfinansiella skäl ledde dock icke någon av dessa framställningar till anslagsäskande från Kungl. Maj:ts sida. I enlighet med i motionsväg framlagt förslag beviljade emellertid 1925 års riksdag ett extra anslag till stipendier av förevarande slag m. m. till belopp av 7,500 kronor. Jämlikt de av riksdagen angivna grunderna för anslagets användning — av Kungl. Maj:t närmare utformade i brev den 18 juni 1925 — skulle stipendiebeloppet vara högst 300 kronor, dock att intill 600 kronor finge användas som bidrag till resekostnader för provinsialläkare i Norrbottens, Västerbottens, Jämtlands eller Västernorrlands län, som deltog i fortsättningskurserna.

I 1928 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 77) anmälde dåvarande departementschefen, att medicinalstyrelsen i skrivelse den 27 augusti 1927 förnyat tidigare — i skrivelse den 28 augusti 1926 — gjord hemställan om extra anslag å 7,500 kronor för budgetåret 1928/1929 till stipendier för beivstande av medicinska fortsättningskurser m. m.

Vid behandlingen av denna framställning framhöll departementschefen, att ehuru han till fullo insåge den stora nyttan av att medicinska fortsättningskurser tid efter annan anordnades, han dock måste hemställa, att statsbidrag till dylikt ändamål icke begärdes för budgetåret 1928/1929 utan att därmed finge anstå ytterligare ett budgetår. Av besparingshänsyn ansåg departementschefen nämligen det icke böra ifrågakomma, att anslag för budgetåret 1928/1929 beviljades såväl därtill som — i anledning av då från medicinalstyrelsen föreliggande framställning — till anordnande av ämbetsläkarkurs m. m. Departementschefen fann sig vid sådant förhållande böra förorda anslag till sistnämnda ändamål, detta i betraktande bland annat därav att till samma ändamål medel icke beviljats sedan budgetåret 1924/1925, medan, såsom nyss nämnts, anslag till stipendier för deltagande i medicinska fortsättningskurser m. m. ställts till förfogande å riksstaten för budgetåret 1925/1926.

I anslutning till nämnda uttalande äskade Kungl. Maj:t för budgetåret 1928/1929 ett extra anslag — å 12,000 kronor — till ämbetsläkarkurs m. m. men icke något anslag till stipendier för nu ifrågavarande ändamål.

I skrivelse den 27 april 1928, nr 5 A, anförde riksdagen under punkt 63 — efter anmälan, att riksdagen ansett sig böra bifalla Kungl. Maj:ts förslag angående anslag för anordnande av en ämbetsläkarkurs m. m. — att riksdagen till behandling förehått en inom riksdagen väckt motion (I: 84) om beviljande av ett extra anslag å 7,500 kronor för budgetåret 1928/1929 till stipendier

för beivstande av medicinska fortsättningskurser m. m. Riksdagen anslöte sig emellertid till förberörda av föredragande departementschefen uttalade mening, att anslag för budgetåret 1928/1929 icke borde beviljas såväl till anordnande av ämbetsläkarkurs m. m. som för beredande av stipendier till nyss antytt ändamål. Då riksdagen emellertid i likhet med motionären ansåge, att anordnandet av medicinska fortsättningskurser vore av synnerligen stor betydelse för utvidgande av läkarnas kunskaper samt att möjliggörandet av dylika kurser utan alltför långt uppehåll mellan varje kurs borde understödjas, förutsatte riksdagen, att Kungl. Maj:t till 1929 års riksdag toge under omprövning, huruvida ej anslag för detta ändamål då borde äskas å riksstaten.

I skrivelse den 27 augusti 1928 hemställde medicinalstyrelsen därefter, att till stipendier för beivstande av medicinska fortsättningskurser måtte för budgetåret 1929/1930 anvisas ett extra anslag av 7,500 kronor. Vid anslagsberäkningen hade styrelsen förutsatt, att för anslaget användning skulle gälla de grunder, som beträffande motsvarande anslag antagits av 1925 års riksdag.

I 1929 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 80) förordade föredragande departementschefen anvisande av anslag för det av medicinalstyrelsen begärda ändamålet. Enligt departementschefen borde emellertid — med hänsyn till att i kurserna deltagande ordinarie förste provinsialläkare och provinsialläkare, i olikhet mot vad tidigare varit fallet, ägde rätt att under tiden för deltagandet bibehålla samtliga avlöningsförmåner — maximibeloppen för stipendierna nedsättas från 300 kronor till 250 kronor. Det för dylika stipendier erforderliga beloppet uppskattades av departementschefen till 5,750 kronor. Vidare borde enligt departementschefen det i anslaget ingående beloppet till resebidrag för i fortsättningskurs deltagande provinsialläkare från de fyra nordligaste länen upptagas till högst 650 kronor. Departementschefen hemställde därför, att anslaget måtte för budgetåret 1929/1930 i riksstaten uppföras med 6,400 kronor.

I överensstämmelse med departementschefens förslag äskade Kungl. Maj:t och anvisade riksdagen för sistnämnda budgetår ett anslag till omförmälda stipendier m. m. av 6,400 kronor.

Genom brev den 10 maj 1929 ställde Kungl. Maj:t det sålunda beviljade anslaget till medicinalstyrelsens förfogande att jämlikt i brevet närmare meddelade föreskrifter användas i enlighet med i 1929 års statsverksproposition angivna grunder.

För löpande budgetår har icke begärts något anslag för här ifrågakarande ändamål.

I skrivelse den 9 augusti 1930 har nu *medicinalstyrelsen* anmält, att föreningen för medicinska fortsättningskurser — vilken förening varit anordnare av tidigare här omförmälda kurser — vore beredd att under senare delen av år 1931 föranstalta om sådana kurser i Stockholm. Styrelsen har därför hemställt, att till stipendier för beivstande av medicinska fortsättningskurser i Stockholm år 1931 m. m. måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett extra

anslag av 6,400 kronor. Styrelsen har därvid utgått från att anslaget skulle få disponeras på samma sätt som motsvarande anslag för budgetåret 1929/1930.

Departements-
chefen.

Det torde vara otvivelaktigt, att anordnandet tid efter annan av kurser av ifrågavarande slag måste vara till stor nytta. Erfarenheten har emellertid visat, att sådana kurser ej komma till stånd, med mindre stipendier kunna beredas en del av deltagarna. I anledning härav och då för nästa budgetår icke är ifrågasatt anvisande av anslag för anordnande av ämbetsläkarkurs, får jag förorda, att medel till beredande av dylika stipendier för i statens, landstings eller kommuns tjänst anställda läkare uppföras i riksstatsförslaget för budgetåret 1931/1932. Mot det av medicinalstyrelsen föreslagna beloppet har jag icke något att erinra. I likhet med styrelsen förutsätter jag därvid, att anslaget skall disponeras enligt senast av statsmakterna godkända grunder.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *stipendier för deltagande i medicinska fortsättningskurser m. m.* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag
av kronor 6,400.

[92.] 65. **Understöd åt J. Henriksson för odling av medicinalväxter m. m.** Under tiden 1913—1923 lämnade staten årligen bidrag till en av rektorn J. Henriksson i Rostock bedriven verksamhet för odling av frön för uppdragande av medicinalväxter ävensom för meddelande av undervisning i medicinalväxters odling och insamlande. Medan under de första åren Kungl. Maj:t beviljade understöden av tillgängliga medel, anvisade riksdagen, på därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar, från och med år 1918 till och med budgetåret 1923/1924 särskilda anslag för ändamålet, vilka anslag från och med år 1919 till och med år 1922 utgingo med 3,000 kronor för år. I riksstaten för budgetåret 1923/1924 upptogs för samma ändamål ett anslag av 2,500 kronor, avsett för Henrikssons verksamhet under kalenderåret 1923. För budgetåren 1924/1925—1929/1930 äskades av allmänna sparsamhetsskäl icke något statsunderstöd för verksamheten hos riksdagen.

I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag anvisade 1930 års riksdag för budgetåret 1930/1931 ett extra anslag av 2,000 kronor till understöd åt Henriksson för ifrågavarande verksamhet. Genom brev den 9 maj 1930 har Kungl. Maj:t tillerkänt Henriksson det sålunda beviljade understödet, därvid i brevet angivits, att avsikten med understödet vore, att Henriksson skulle sättas i tillfälle att bedriva odling av frön för uppdragande av medicinalväxter samt odling av sådana växter, däri inbegripet uppdragande av sticklingar, ävensom att meddela undervisning i medicinalväxternas odling och insamlande. Såsom villkor för understödets åtnjutande föreskrevs, att Henriksson skulle till medicinalstyrelsen ingiva berättelse över sin verksamhet under år 1930, innefattande jämväl ekonomisk redogörelse för densamma, samt att verk-

samheten, som huvudsakligen borde inriktas på odling av frön för uppdragande av medicinalväxter, skulle vara underkastad inspektion genom av medicinalstyrelsen utsedd person, i den mån styrelsen funne anledning därtill.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har nu Henriksson hemställt, att till ifrågavarande ändamål måtte för budgetåret 1931/1932 anvisas ett anslag av 3,000 kronor.

Såsom motiv till högre statsunderstöd för nästkommande budgetår har Henriksson anført, att han därigenom *dels* skulle kunna förlänga tiden för föreläsningar under en av honom årligen anordnad sommarkurs, som hittills pågått under en vecka med två föreläsningar om dagen, till två veckor med tillsammans 22 föreläsningar, varigenom tillfälle skulle beredas för ett större antal intresserade än hittills att närvara vid kursen, *dels ock* skulle kunna anordna föreläsningar i någon eller några trakter av landet, där ifrågavarande ämne hittills icke eller blott ofullständigt blivit känt och beaktat. Vid ansökningen har Henriksson fogat ett flertal intyg, avsedda att bestyrka betydelsen och omfattningen i olika hänseenden av den bedrivna verksamheten. Av ett av dessa intyg framgår, att undervisningen sommaren 1930 avsett medicinalväxterna och deras odling samt drogernas beredning, förvaring och försäljning. Undervisningen hade *dels* bestått i föreläsningar med förevisning av pressade exemplar och av droger, *dels* i demonstrationer av Henrikssons odlingar. Kursdeltagarnas antal hade utgjort 25.

I ärendet har *medicinalstyrelsen* den 2 oktober 1930 avgivit infortrat utlåtande och därvid tillstyrkt, att Henriksson även för budgetåret 1931/1932 tilldelades understöd med 2,000 kronor för fortsatt verksamhet för medicinalväxternas tillgodogörande, under enahanda villkor som föreskrivits för åtnjutande av bidraget för innevarande budgetår. Därest understöd beviljades, har medicinalstyrelsen vidare anført, syntes styrelsen böra anbefallas att till Henriksson utbetala detsamma, sedan av Henriksson avgiven berättelse över hans berörda verksamhet under år 1931 blivit av styrelsen godkänd.

Även för budgetåret 1931/1932 torde medel böra anvisas till understöd-
jande av den för det allmänna betydelsefulla verksamhet för odling och insamling av medicinalväxter m. m., som rektorn Henriksson bedriver. Någon höjning i förhållande till det för innevarande budgetår till ändamålet anvisade anslaget lär dock icke böra ifrågakomma. För anslagets utgående synas böra i huvudsak gälla de av medicinalstyrelsen föreslagna villkoren.

Departements-
chefen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt J. Henriksson för odling av medicinalväxter m. m. för budgetåret 1931/1932 anvisa ett extra anslag av kronor 2,000.

D. Överståthållarämbetet och landsstaten.

1. **Överståthållarämbetet, oförändrat ordinarie förslags-**
anslag..... kronor 137,422.

2. **Landshövdingarna, oförändrat ordinarie anslag** kronor 509,000.

[93.] 3. **Befattningshavare vid länsstyrelserna.** Det ordinarie förslagsanslaget till befattningshavare vid länsstyrelserna är i gällande riksstat uppfört med 4,073,600 kronor. Härav motsvarar ett belopp av 4,066,000 kronor slutsumman av den för befattningshavare vid länsstyrelserna från och med budgetåret 1930/1931 gällande ordinarie avlöningsstaten, medan återstoden eller 7,600 kronor motsvarar slutsumman av den från och med samma budgetår gällande övergångsstaten för befattningshavare vid länsstyrelserna.

Den av riksdagen godkända ordinarie avlöningsstaten för befattningshavare vid länsstyrelserna, vilken av Kungl. Maj:t fastställts genom brev den 9 maj 1930, är av följande utseende:

Ordinarie avlöningsstat.	Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	2,660,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	50,000
Avlöningsförstärkning till landssekreterare och landskamrerare, <i>förslagsanslag</i>	124,000
Personligt lönetillägg till landssekreterare och landskamrerare, <i>förslagsanslag</i>	46,000
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	1,161,000
Sakkunniga till biträde vid utredningar m. m.	15,000
Sakkunniga inventeringsbiträden åt landsfogdarna m. fl., <i>förslagsanslag</i>	10,000
Summa	kronor 4,066,000

I jämförelse med den under budgetåret 1929/1930 gällande avlöningsstaten, vilken slutade å ett belopp av 4,035,500 kronor, företer denna stat vissa skilligheter. Posten till sakkunniga inventeringsbiträden åt landsfogdarna m. fl. är ny, posten till avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m. har höjts från 1,125,000 kronor till 1,161,000 kronor, varigenom man beräknade att Kungl. Maj:t skulle kunna för mötande av eventuella behov av anslagsförstärkningar under löpande budgetår disponera omkring 40,000 kronor, och posten till personligt lönetillägg till landssekreterare och landskamrerare har sänkts från 61,500 kronor till 46,000 kronor. Rörande orsaken till å sistnämnda post sålunda och tidigare företagna nedsättningar återkommer jag i det följande.

Ändring i den ordinarie avlöningsstaten för befattningshavare vid länsstyrelserna synes från och med nästa budgetår påkallad endast beträffande sist berörda anslagspost till *personligt lönetillägg till landssekreterare och landskamrerare*. Innan jag närmare ingår härpå, torde jag emellertid med anledning

av vissa inkomna framställningar om inrättande av nya ordinarie tjänster hos länsstyrelserna få något beröra posten till avlöningar till ordinarie tjänstemän.

Antalet ordinarie befattningar för varje särskild länsstyrelse har bestämts av 1925 års riksdag i samband med definitiv lönereglering, på sätt framgår av en i Kungl. Maj:ts proposition nr 183 till nämnda års riksdag (sid. 73—76) intagen förteckning, till vilken jag tillåter mig att hänvisa. Att märka är emellertid, dels att en i nämnda förteckning för länsstyrelsen i Jönköpings län upptagen kontorsbiträdesbefattning i lönegraden B 4 enligt Kungl. Maj:ts beslut den 18 september 1925 från och med den 1 oktober samma år utbyttts mot en skrivbiträdesbefattning i lönegraden B 2, dels ock att enligt statsmakternas beslut nyinrättats från och med den 1 juli 1927 en länsnotariebefattning av 2:a klass i Malmöhus län och en länsbokhållarbefattning av 1:a klass i Norrbottens län samt från och med den 1 juli 1929 en länsbokhållarbefattning av 1:a klass i Blekinge län.

*Avlöningar
till ordinarie
befattnings-
havare.*

Enligt vad sålunda fastställts beträffande antalet tjänster vid länsstyrelserna finnas vid varje länsstyrelse utom i Gotlands län 2 länsassessorer, en å vartdera av landskansliet och landskontoret. Befattningarna i länsnotarie- och länsbokhållargraderna äro fördelade på följande sätt. Vid varje länsstyrelse finnes 1 länsnotariebefattning av 1:a klass (lönegraden B 24) samt 1 länsbokhållarbefattning av 1:a klass (B 24). Länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Västernorrlands och Norrbottens län hava därjämte en var 1 länsnotariebefattning av 2:a klass (B 21) samt länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs och Värmlands län en var 1 länsbokhållarbefattning av 2:a klass (B 21). Länsstyrelsen i Malmöhus län har 2 länsnotariebefattningar av 2:a klass och 2 länsbokhållartjänster av 2:a klass.

Från vissa länsstyrelser hava under de senaste åren gjorts framställningar om inrättande av vissa nya ordinarie tjänster, särskilt länsnotarie- och länsbokhållarbefattningar. Dessa framställningar hava i allmänhet icke föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida. Såsom skäl härför har särskilt framhållits, dels att det icke syntes lämpligt att, innan undersökningarna rörande möjligheten av besparingar i statens administrationskostnader hunnit utsträckas till landsstaten, därstädes inrätta nya ordinarie tjänster, dels ock att frågan om inrättandet av nya ordinarie befattningar syntes böra på en gång upptagas till prövning beträffande samtliga länsstyrelser. Såsom framgår av det föregående hava emellertid några framställningar, nämligen de som gävo anledning till inrättandet av omförmälda länsnotarie- och länsbokhållarbefattningar i Malmöhus, Norrbottens och Blekinge län, av särskilda skäl vunnit beaktande. Vad angår länsstyrelsen i Stockholms län må därjämte erinras, att i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag med anledning av en av länsstyrelsen i ämnet gjord framställning föreslogs, att från och med den 1 juli 1930 skulle vid länsstyrelsen inrättas en befattning såsom länsnotarie av 1:a klass. Statskontoret hade i ett över framställningen avgivet utlåtande hemställt, att densamma icke för det dåvarande måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, därvid såsom skäl

åberopats, att statskontoret funne tidpunkten lämpad för igångsättande av en besparingsundersökning för länsstyrelsernas vidkommande, samt att, intill dess en sådan utredning blivit verkställd, statskontoret ansåge sig nödsakat att motsätta sig inrättandet av nya ordinarie befattningar. Denna statskontorets mening biträdades av riksdagen, som således, under framhållande av sin uppfattning att en besparingsundersökning för länsstyrelsernas vidkommande snarast borde igångsättas, i sin skrivelse i ämnet (nr 5 A punkt 80) förklarade sig icke kunna bifalla förslaget om nyinrättande av en länsnotarietjänst av 1:a klass i Stockholms län. I samband härmed uttalade riksdagen dessutom, att tillräckliga skäl icke syntes föreligga för ett frångående av den förut av riksdagen hävdade åsikten, att frågan om inrättandet av nya ordinarie befattningar borde på en gång upptagas till prövning beträffande samtliga länsstyrelser.

I särskilda skrivelser den 20 september respektive den 4 oktober 1930 hava nu *länsstyrelserna i Malmöhus och Stockholms län* bland annat hemställt, att länsnotariebefattningarna av 2:a klass vid länsstyrelserna måtte förändras till länsnotarietjänster av 1:a klass. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* har tillika i skrivelse den 16 september 1930 gjort framställning bland annat om nyinrättande av vissa ordinarie biträdesbefattningar. Statskontoret har i infordrade utlåtanden, under åberopande särskilt av 1930 års riksdags nyssberörda yttrande i anledning av förslaget om nyinrättande av en länsnotarietjänst av 1:a klass i Stockholms län, avstyrkt dessa framställningar.

Departements-
chefen.

Vad angår den av riksdagen förordade besparingsundersökningen för länsstyrelsernas vidkommande må erinras, att statens organisationsnämnd, tillsatt jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 21 november 1930, erhållit i uppdrag att beträffande statsförvaltningen i dess helhet med visst förbehåll för försvarsväsendet inkomma med de organisationsförslag och övriga framställningar, vilka kunna lända till minskningar i statens utgifter för olika ändamål eller eljest finnas påkallade. Nämndens uppdrag omspänner alltså även länsstyrelserna, och enligt vad jag inhämtat kommer, i anledning bland annat av berörda riksdagsskrivelse, frågan om länsstyrelsernas organisation att så snart sig göra låter bliva föremål för behandling inom nämnden. Intill dess nämnden utfört sitt uppdrag i vad det berör länsstyrelserna, torde det i allmänhet icke vara lämpligt att därstädes inrätta nya ordinarie tjänster. Med hänsyn härtill och då frågan om inrättandet av nya ordinarie befattningar synes böra på en gång upptagas till prövning beträffande samtliga länsstyrelser, lära nyssberörda framställningar i antydda hänseenden ej böra här upptagas till prövning.

Personligt
lönstillägg till
lands-
sekreterare
och lands-
kamrerare.

Beträffande härefter anslagsposten till *personligt lönstillägg till landssekreterare och landskamrerare* innebar 1925 års beslut i samband med löneregleringen för befattningshavare vid länsstyrelserna, att ordinarie landssekreterare eller ordinarie landskamrerare, som övergått till den nya lönestaten och vilkens sammanlagda avlöning, tillfällig löneförbättring däri inbegripen, i medeltal under åren 1920—1924 jämte under samma tid i medeltal uppburna sportler överstigit vederbörandes avlöning, däri inberäknad avlöningsförstärkning, för budgetåret 1925/1926, skulle tilldelas personligt lönstillägg, motsvarande be-

rörda överskott, dock högst 5,400 kronor för år räknat, med iakttagande att det sålunda bestämda personliga lönetillägget skulle avskrivas med en niondel från och med den 1 juli 1926, med ytterligare en niondel å det ursprungliga beloppet från och med den 1 juli 1927 o. s. v., så att hela beloppet vore avskrivet med utgången av juni månad 1934.

Förutom genom nu nämnda successiva avskrivning skall enligt gällande grunder det särskilda personliga lönetillägget minskas, i den mån tjänstemannens avlöning till följd av uppflyttning till högre löneklass ökas utöver den nyss angivna sammanlagda avlöningen omedelbart efter övergången till den nya lönestaten.

Denna anslagspost, som med hänsyn till sin natur årligen undergått minskning och med vilken man endast behöver räkna till och med budgetåret 1933/1934. synes för nästkommande budgetår kunna ytterligare nedsättas med en fjärdedel av dess nuvarande belopp eller alltså med 11,500 kronor. På grund härav föreslår jag, att anslagsposten nu upptages till 34,500 kronor.

Utöver vad jag sålunda föreslagit beträffande sist berörda anslagspost synes ej någon ändring erforderlig i de belopp, som finnas upptagna i den gällande ordinarie avlöningsstaten för befattningshavare vid länsstyrelserna. Vad särskilt angår den i staten nya posten till sakkunniga inventeringsbiträden åt landsfogdarna m. fl., vilken post försöksvis upptagits med ett belopp av 10,000 kronor, kan man givetvis ännu ej bedöma, till vilket belopp posten slutligen bör fixeras. För nästa budgetår torde densamma därför bära upptagas till samma belopp som för det löpande budgetåret.

Vid bifall till vad sålunda förordats skulle staten för befattningshavare vid länsstyrelserna från och med den 1 juli 1931 erhålla följande utseende:

Ordinarie avlöningsstat.	Kronor.
Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsanslag</i>	2,660,000
Vikariatsersättningar, <i>förslagsanslag</i>	50,000
Avlöningsförstärkning till landssekreterare och landskamrerare, <i>förslagsanslag</i>	124,000
Personligt lönetillägg till landssekreterare och landskamrerare, <i>förslagsanslag</i>	34,500
Avlöningar till icke-ordinarie befattningshavare m. m., <i>förslagsanslag</i>	1,161,000
Sakkunniga till biträde vid utredningar m. m.	15,000
Sakkunniga inventeringsbiträden åt landsfogdarna m. fl., <i>förslagsanslag</i>	10,000
Summa kronor	4,054,500

Den för befattningshavare vid länsstyrelserna gällande *övergångsstaten*, som fastställts av Kungl. Maj:t genom brev den 9 maj 1930, är av följande lydelse:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Summa	
1 lantränthmästare i Västernorrlands län	2,500	1,300	3,800	} Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor.
1 lantränthmästare i Norrbottens län	2,500	1,300	3,800	
Summa kronor	5,000	2,600	7,600	

Ifråga om denna övergångsstat föreligger ej anledning till ändring.

I enlighet med vad sålunda anförts torde anslaget till befattningshavare vid länsstyrelserna för nästkommande budgetår böra bestämmas till (4,054,500 + 7,600) 4,062,100 kronor och alltså sänkas med 11,500 kronor i förhållande till nuvarande beloppet 4,073,600 kronor.

På grund av det anförda får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels godkänna det av mig förordade förslaget till ordinarie avlöningsstat för befattningshavare vid länsstyrelserna, att tillämpas från och med budgetåret 1931/1932;

dels ock nedsätta det *ordinarie* förslagsanslaget till *befattningshavare vid länsstyrelserna*, nu 4,073,600 kronor, med 11,500 kronor till kronor 4,062,100.

[94.] 4. **Reseersättningar till landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna.** Kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar åt landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna hava hittills bestritts från femte huvudtiteln's ordinarie förslagsanslag till rese- och traktamentspenningar.

Generaldirektören Stridsberg har i det av honom såsom sakkunnig afgivna betänkandet rörande planläggning av tjänsteresor m. m., vilket jag vid flera tillfällen haft anledning beröra i andra sammanhang, föreslagit, att till bestridande av nämnda kostnader ett särskilt anslag skulle uppföras i riksstaten.

Mot detta förslag har jag icke funnit anledning till erinran. Medelsbehovet torde i enlighet med Stridsbergs förslag kunna beräknas till 100,000 kronor. Det nya anslaget bör i anslutning till vad förut i ett liknande fall föreslagits erhålla karaktären av förslagsanslag.

På grund av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att under avdelningen överståthållarämbetet och landsstaten med rubriken *reseersättningar till landshövdingarna och befattningshavare vid länsstyrelserna* uppföra ett *ordinarie* förslagsanslag av kronor 100,000.

5. **Fögderiförvaltningarna.** I riksstaten är sedan många år tillbaka uppfört ett ordinarie anslag till fögderiförvaltningarna, från vilket anslag bestridas avlöningar till landsfogdar, landsfiskaler och häradsskrivare. Anslaget, som från och med budgetåret 1929/1930 har förslagsanslags karaktär, upptogs för nämnda budgetår till ett belopp av 2,375,000 kronor men nedsattes för löpande budgetperiod till 2,350,000 kronor. Anledningen till nedsättningen var den, att Kungl. Maj:t genom cirkulär den 31 januari 1930 meddelat bestämmelser angående skyldighet för tjänstemän vid fögderiförvaltningarna att vid ledighet av annan anledning än sjukdom eller semester avstå vissa avlöningsförmåner, vilka bestämmelser beräknades komma att för anslaget medföra en årlig utgiftsminskning av omkring 25,000 kronor.

Som bekant hava de grupper av befattningshavare, vilka avlönas från förevarande anslag, ännu icke erhållit lönereglering och alltså icke blivit införda i det numera inom största delen av statsförvaltningen tillämpade lönesystemet, detta oaktat förslag om sådan lönereglering för vissa av nämnda grupper vid olika tillfällen framlagts och behovet därav ur olika synpunkter måste betecknas såsom trängande. För närvarande är frågan om lönereglering för landsfogdar och landsfiskaler under behandling inom 1928 års lönekommitté.

Denna kommitté har i skrivelse den 10 juli 1930 avgivit förslag till provisorisk löneförbättring åt sistnämnda två grupper av befattningshavare. Enligt detta förslag skulle löneförbättringarna bestämmas med hänsyn till den dyrtid, till vilken vederbörande befattningshavare vore att hänföra. Löneförbättringen skulle för landsfogde uppgå till lägst 300 kronor och högst 1,100 kronor samt för landsfiskal utgöra lägst 100 kronor och högst 1,000 kronor. Å löneförbättringarna skulle icke beräknas något dyrtidstillägg. Enligt lönekommitténs beräkning skulle ett genomförande av förslaget medföra en årlig merutgift för statsverket av omkring 200,000 kronor.

I anledning av detta förslag hava utlåtanden avgivits av länsstyrelserna i samtliga län, av statskontoret samt av föreningen Sveriges landsfogdar och föreningen Sveriges landsfiskaler. Nämnda föreningar ävensom flertalet länsstyrelser hava ansett den föreslagna löneförbättringen alltför låg och därför ifrågasatt mer eller mindre vittgående ändringar i förslaget, åsyftande ökade förmåner för berörda befattningshavare. Å andra sidan har statskontoret i sitt utlåtande dels uttalat, att statskontoret ställde sig synnerligen tveksamt till lönekommitténs förslag, i vad detsamma gällde landsfogdarna, enär ett bifall till förslaget i denna del syntes vara ägnat att föregripa en definitiv reglering av landsfogdarnas avlöningsförhållanden, dels ock förklarat, att statskontoret måste ställa sig avvisande mot att med stöd enbart av nu föreliggande utredning landsfiskalerna skulle tillerkännas någon provisorisk löneförbättring, ävensom att ett bifall till förslaget beträffande landsfiskalerna skulle vara ägnat att föregripa eller i varje fall försvåra genomförandet av en blivande lönereglering för sistnämnda befattningshavare.

Enligt vad jag inhämtat från 1928 års lönekommitté, kan det numera beräknas, att nämnda kommitté kommer att under loppet av mars månad innevarande år avgiva betänkande, innefattande förslag till definitiv lönereglering

för såväl landsfogdar som landsfiskaler. Under sådana förhållanden och med hänsyn till de erinringar, som ur olika synpunkter gjorts mot det föreliggande betänkandet om provisorisk löneförbättring, synes det mig icke lämpligt att nu för riksdagen framlägga på nämnda betänkande grundat förslag till dylik löneförbättring.

På en annan punkt har jag emellertid funnit möjlighet föreligga att i någon mån förbättra landsfiskalskårens ställning. Sedan 1924 års landsstatslönesakkunniga den 20 november 1924 avgivit förslag till lönereglering för landsfogdar och landsfiskaler m. m., föreskrevs, att landsfiskalstjänsterna i avbidan på blivande lönereglering och i samband därmed stående organisationsförändringar skulle tills vidare tillsättas allenast på förordnande. Genom brev den 5 december 1924 föreskrev Kungl. Maj:t vidare, att vikarie å dylik vakant tjänst skulle åtnjuta samtliga med den lediga tjänsten förenade löneförmåner med undantag av ett belopp, som motsvarade vad ordinarie innehavare av befattningen skulle hava att erlägga såsom avgift för egen pensionering. Genom brev den 20 augusti 1926 har förordnats, att motsvarande regler skola, räknat från och med den 1 juli 1925, tillämpas beträffande den, som förordnats eller förordnas att uppehålla landsfiskalstjänst, då ordinarie innehavaren är förordnad att tills vidare bestrida ledig landsfiskalstjänst.

I skrivelse den 11 december 1930 har nu *styrelsen för föreningen Sveriges landsfiskaler* anfört i huvudsak följande.

På grund av nämnda bestämmelser och då frågan om lönereglering för landsfiskalerna ännu icke blivit avgjord, hade under tiden efter år 1924 ett avsevärt antal landsfiskalstjänster blivit vakanssatta och innehavarna av dessa på förordnande tills vidare tillsatta tjänster fått åtnjuta löneförmåner, som understeg vad som tillkomme ordinarie landsfiskal.

En ordinarie landsfiskal vore berättigad till två ålderstillägg à 400 kronor, det ena efter fem, det andra efter tio års tjänstetid. Rätt till sådant tillägg ägde emellertid icke en på förordnande tills vidare tillsatt landsfiskal, som därjämte, ehuru från hans lön avginge belopp motsvarande avgift för egen pensionering, icke åtnjöt pensionsrätt. Därtill komme, att innehavare av sådan vakant tjänst icke kunde bliva delägare i civilstatens änke- och pupillkassa.

Dessa på förordnande tills vidare tillsatta landsfiskaler, vilkas antal numera uppginge till över etthundra, befunne sig alltså i en synnerligen beklaglig undantagsställning, som från och med 1930 års ingång blivit än mera i ögonen fallande, i det att ett flertal av dem under året skulle — därest deras tjänst haft ordinarie karaktär — varit berättigade till ett ålderstillägg av 400 kronor jämte dyrtidstillägg därå.

De flesta av dessa befattningshavare hade under mer än tio år ägnat sig åt göromål inom landsstaten under förhoppning att få mottaga ordinarie tjänst med de löneförmåner, som en landsfiskalsbefattning medförde, och därefter inrättat sitt enskilda liv. Många av dem hade ingått äktenskap men befunne sig fortfarande efter fem års väntan i den ställningen, att, i händelse av fränfalle, deras efterlämnade änkor och barn icke vore berättigade till pension. Att dessa befattningshavare, som fullgjorde alla en ordinarie landsfiskals göromål och i övrigt vore med honom likställda, funne nu nämnda förhållanden orättvisa borde icke förvåna. De kunde icke finna det vara med billighet förenat, att staten på deras bekostnad genom pensionsavgifts-

avdraget å deras lön och indragningen av ålderstillägget skulle göra sig en icke beräknad besparing.

Dessa synpunkter hade med styrka framhållits å 1930 års ordinarie möte med föreningen Sveriges landsfiskaler, och hade mötet då uppdragit åt föreningens styrelse att söka vinna någon rättelse i det påtalade missförhållandet.

Efter att hava erinrat om det av presidenten K. Schlyter såsom inom socialdepartementet tillkallad sakkunnig hösten 1930 avgivna betänkandet (Statens off. utredn. 1930: 31) med förberedande utredning angående omorganisation av landsfiskalsbefattningarna — vilket förslag ginge ut på att landsfiskalerna skulle uppdelas i två grupper, häradsfiskaler och häradsfogdar, av vilka de förra skulle omhänderhava landsfiskalernas till polis- och åklagareväsendet hörande uppgifter och de senare utsökningsväsendet och vissa administrativa göromål, bland annat mantalsskrivningarna — och särskilt framhållit, att den sakkunnige hemställt, att förslaget måtte upptagas till behandling i samband med den förestående löneregleringen för landsfiskalerna, har landsfiskalsföreningens styrelse vidare anført följande.

Med bekymmer såge landsfiskalerna, att deras lönefråga nu kombinerats med vittgående omorganisationsplaner och att den länge i utsikt ställda löneregleringen kunde komma att ytterligare vila i avvaktan på vidlyftiga utredningar. För de ordinarie landsfiskalerna vore dessa omständigheter i hög grad ägnade att öka missmodet och grusa förhoppningarna på en snar lönereglering, varigenom skäligen löneförmåner kunde utgå för den ansvarsfulla och arbets-tyngda tjänsten. Men för de på förordnande tills vidare tillsatta landsfiskalerna ställde sig saken desto mera ödesdiger, förutom att för statsförvaltningen det nuvarande provisoriet torde vara till nackdel, enär kunniga och välförtjänta aspiranter på landsfiskaltjänst såge sig nödsakade skaffa annan utkomst.

Det förslag till provisorisk löneförbättring, som framförts av 1928 års lönekommitté i skrivelsen den 10 juli 1930 men som enligt landsfiskalskårens mening icke kunde vara tillfredsställande ens för de ordinarie landsfiskalerna, kunde — därest det vunne riksdagens bifall — ännu mindre undanröja de här påtalade missförhållandena beträffande de på förordnande tills vidare tillsatta landsfiskalerna.

På grund av det sålunda anförda har styrelsen för föreningen Sveriges landsfiskaler hemställt om åtgärd i syfte att de allenast på förordnande tills vidare tillsatta landsfiskalerna måtte beredas ett personligt lönetillägg av fyrahundra kronor att jämte dyrtidstillägg därå, i enlighet med vad för fögderiförvaltningarna vore stadgat, utgå efter fem års tjänstgöring och av ytterligare fyrahundra kronor jämte dyrtidstillägg efter tio års tjänstetid, samt att detta lönetillägg måtte få uppbäras av befattningshavare från den tid, han, i händelse han varit ordinarie landsfiskal, kunde hava varit berättigad till det första ålderstillägget.

I yttrande den 15 december 1930 i anledning av denna framställning har statskontoret anført i huvudsak följande.

Framställningen kunde anses innebära, att ifrågavarande på förordnande tillsatta landsfiskaler skulle komma i åtnjutande av ålderstillägg efter enahanda regler, som gällde för innehavare av ordinarie landsfiskaltjänst. Ett

bifall till framställningen skulle utan tvivel framkalla liknande krav från andra befattningshavare, vilka under jämförliga förhållanden innehade förordnande att uppehålla oreglerad tjänst. Då ett principiellt spörsmål av sådan räckvidd som det förevarande syntes böra prövas i ett större sammanhang, ansågo statskontoret, att den gjorda framställningen icke borde föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Departements-
chefen.

Den framställning, varom här är fråga, synes mig värd allt beaktande. Visserligen kunna givetvis, såsom statskontoret anført, ur principiell synpunkt betänkligheter resas mot en sådan åtgärd som den ifrågavarande. Emellertid måste ihågkommas, att frågan om landsfiskalskårens överförande till det nya avlöningssystemet gång på gång undanskjutits, och ehuru, enligt vad jag nyss anført, nytt förslag till definitiv lönereglering kan väntas under de närmaste månaderna, är det därför ingalunda säkert, att ej sådana förhållanden kunna inträffa — något som också landsfiskalsföreningen antytt — att löneregleringsfrågan det oaktat icke kan omedelbart upptagas till prövning.

I det anförande, varmed chefen för finansdepartementet motiverade framställningen om tillsättande av den s. k. statens organisationsnämnd, vilken har i uppdrag att efter verkställda utredningar inkomma med de organisationsförslag och övriga framställningar, vilka kunna lända till minskningar i statens utgifter för olika ändamål eller eljest finnas påkallade, erinrade departementschefen, bland annat, om den omfattande vakanssättning, som med hänsyn till det länge pågående besparingsarbetet uppkommit och vars nytta knappast uppvägt den irritation och de olägenheter i övrigt, som därav vållats. Departementschefen ansåg också, att det borde tagas under omedelbart övervägande, huruvida ej denna vakanssättning borde upphöra i alla de fall, då ej särskilda skäl talade för dess bibehållande. Den övergång från det nuvarande vakanssättningssystemet, som sålunda i allmänhet torde vara avsedd, lär icke kunna utsträckas att omfatta landsfiskalskåren, detta med hänsyn till de olika organisationsförslag, som föreligga och som angå dels indragning av ett antal distrikt, dels ock fördelning av landsfiskalernas nuvarande arbetsuppgifter på olika kategorier av befattningshavare. Med hänsyn härtill synes det icke mer än billigt, att dessa befattningshavare, som på grund av angivna förhållanden icke kunnat och icke heller nu kunna komma i åtnjutande av de fördelar, som innehav av ordinarie befattning medför, erhålla någon gottgörelse därför i den form, som här förordats. Det är icke rimligt, att vakanssättning, när den som här kommer att för en hel kår utsträckas över ett avsevärt antal år, medför förlust av eljest efter vissa tjänstår utgående avlöningsförhöjning. Jämväl ur statsnyttans synpunkt måste det anses otillfredsställande, att en stor och alltjämt växande del av landsfiskalskåren icke ens kommer i åtnjutande av de erkänt alltför låga — avlöningsförmåner, som äro förenade med längre tids innehav av ordinarie landsfiskalstjänst.

På sålunda anförda skäl har jag för avsikt att, därest riksdagen icke däremot framställer erinran, tillstyrka, att i enlighet med landsfiskalsföreningens hemställan bestämmelser utfärdas av innebörd att de på förordnande tills vidare med rätt till full lön — med avdrag blott för vad som motsvarar pensions-

avgift — tillsatta innehavarna av vakanta landsfiskalstjänster samt med dem likställda t. f. landsfiskaler beviljas ett personligt lönetillägg av 400 kronor årligen jämte dyrtidstillägg därå i enlighet med de för fögderiförvaltningarna gällande bestämmelserna, att utgå efter fem års tjänstgöring, ävensom ett lönetillägg av ytterligare 400 kronor årligen jämte dyrtidstillägg efter tio års tjänstetid. Däremot kan jag av principiella skäl icke tillstyrka vad föreningen hemställt därom, att dessa lönetillägg måtte få utgå retroaktivt för dem, som redan hava mer än fem års tjänstetid. Förmånen synes — i analogi med vad som gäller för ordinarie landsfiskaler — böra tillkomma dem, som den 1 januari 1931 hade minst fem, respektive minst tio års tjänstetid, från och med den 1 juli 1931 och för andra befattningshavare utgå från ingången av året efter det, under vilket de uppnått dylik tjänstetid. För åtnjutande av ifrågavarande lönetillägg torde i övrigt i tillämpliga delar böra lända till efterrättelse de närmare villkor och bestämmelser, som gälla beträffande ordinarie landsfiskals rätt till ålderstillägg.

Enligt vad jag inhämtat, uppgår antalet tillförordnade landsfiskaler, som enligt dessa bestämmelser nu skulle bliva berättigade till lönetillägg, till omkring femtio. Sammanlagda årskostnaden skulle alltså för närvarande bliva omkring 20,000 kronor, med vilket belopp alltså belastningen å anslaget till ålderstillägg komme att ökas. Med hänsyn till belastningssiffrorna för nämnda anslag torde detsamma dock icke behöva höjas i anledning av det nu förordade förslaget.

Det må tilläggas, att väsentligen enahanda skäl som här anförts kunna åberopas till stöd för beredande av motsvarande förmån för landsfogdarna. Enär emellertid den allmänna vakanssättningen av landsfogdetjänsterna påbjudits först genom beslut den 15 mars 1929, torde frågan för landsfogdarnas del tills vidare sakna aktualitet.

Med hänsyn till vad nyss anfördes angående föreliggande förslag till provisorisk löneförbättring torde detsamma icke böra föranleda ökning av förvarande anslag under nästa budgetår. Icke heller i övrigt lärer anledning föreligga att för sagda budgetår beräkna nämnda anslag på annat sätt än för det löpande budgetåret.

Det *ordinarie* förslagsanslaget till *fögderiförvaltningarna* torde alltså i riksstaten för budgetåret 1931/1932 upptagas med *oförändrat belopp* kronor 2,350,000.

[95.] 6. **Vikariatsersättningar vid fögderiförvaltningarna.** Det ordinarie förslagsanslaget till vikariatsersättningar vid fögderiförvaltningarna var från och med budgetåret 1924/1925 till och med budgetåret 1928/1929 i riksstaten upptaget till 50,000 kronor. Genom cirkulär den 26 mars och den 30 december 1926 samt den 11 november 1927 meddelade Kungl. Maj:t — i anslutning till den år 1925 beslutade nya löneregleringen för länsstyrelsernas personal — nya regler beträffande avlöning åt vissa kategorier av vikarier vid uppehållande av ordinarie befattning inom fögderiförvaltningarna. Dessa regler medförde en avsevärd stegring av utgifterna å ifrågavarande anslag. Med

hänsyn härtill höjdes anslaget från och med budgetåret 1929/1930 till 160,000 kronor.

I proposition den 31 januari 1930, nr 107, angående anslag till fögderiförvaltningarna m. m. beräknades anslaget till vikariatsersättningar vid fögderiförvaltningarna för budgetåret 1930/1931 med utgångspunkt från belastnings-siffran för budgetåret 1928/1929, vilken siffra i avrundat tal utgjorde 190,000 kronor. Detta belopp ansågs böra å ena sidan *ökas* med 120,000 kronor, motsvarande å anslaget belöpande kostnader till följd av i propositionen framlagt förslag om provisoriska bestämmelser rörande semesterrätt för landsfiskalerna från och med den 1 juli 1930, men å andra sidan *minskas* med 40,000 kronor med hänsyn därtill, att *dels* vissa genom cirkulär den 31 januari 1930 meddelade bestämmelser angående skyldighet för tjänstemän vid fögderiförvaltningarna att vid ledighet av annan anledning än sjukdom eller semester avstå vissa avlöningsförmåner beräknades komma att medföra minskning i ledighetstidernas antal och längd och i följd därav nedgång i belastningen å anslaget, *dels ock* införandet av semesterförmåner för landsfiskalerna i och för sig syntes ägnat att minska behovet av annan ledighet. I enlighet härmed hemställdes i propositionen, att ifrågavarande anslag måtte från och med budgetåret 1930/1931 höjas till 270,000 kronor. Propositionen blev av riksdagen bifallen.

Genom brev den 16 maj 1930 utfärdade därefter Kungl. Maj:t bestämmelser i fråga om semester för landsfiskaler m. m. i anslutning till i nämnda proposition framlagda och av riksdagen godkända grunder.

Vid uppskattningen av förevarande anslagsbehov från och med budgetåret 1931/1932 torde man hava att utgå från anslagsbelastningen under sistförflutna budgetår, vilken utgjorde 197,677 kronor mot ungefär 187,000 kronor under nästföregående budgetperiod. Till belastningssumman lär man böra lägga kostnaden för landsfiskalssemestrarna, vilken liksom tidigare torde få beräknas till 120,000 kronor. Å andra sidan torde visst avdrag kunna göras på grund av dels minskad tjänstledighet såsom följd av nyssnämnda cirkulär den 31 januari 1930, vars bestämmelser dock redan delvis kunnat inverka på utgifterna under sistförflutna budgetår, dels ock den med landsfiskalernas semester-rätt följande minskningen i behovet av ledighet av annan anledning än semester. Avdraget torde approximativt kunna uppskattas till sammanlagt 25,000 kronor. Anslaget skulle i enlighet härmed nu kunna beräknas till $(197,677 + 120,000 - 25,000)$ 292,677 kronor eller i avrundat tal 290,000 kronor.

Med anledning av att anslagsbelastningen även under budgetåret 1929/1930 var stadd i stigande må här tilläggas, att det enligt min mening vid uppgörandet av nästa budgetförslag, då cirkuläret den 31 januari 1930 varit i kraft ett helt budgetår, bör göras en undersökning rörande dess verkningar samt i samband därmed rörande utgifterna under detta anslag inom olika län.

Under återopande av vad jag i det föregående anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att höja det *ordinarie* förslagsanslaget till vikariatsersättningar vid fögderiförvaltningarna, nu 270,000 kronor, med 20,000 kronor till..... kronor 290,000.

[96.] 7. **Ortstillägg till landsfogden i Göteborgs och Bohus län.** Från och med år 1921 var i riksstaten uppfört ett extra anslag för beredande av ortstillägg till vissa befattningshavare vid landsstaten i Göteborgs och Bohus län. Sedan i samband med ikraftträdandet av den år 1925 beslutade löne-regleringen för befattningshavare vid länsstyrelserna rätten till ortstillägg bortfallit för de med anslaget avsedda befattningshavarna med undantag av landsfogden, uppfördes i riksstaten för budgetåret 1925/1926 ett extra anslag till belopp av 200 kronor för beredande av ortstillägg åt landsfogden i berörda län. Samma anslagsbelopp har beviljats för var och en av de därefter följande budgetperioderna.

Då anslag för ifrågavarande ändamål även för nästa budgetår är erforderligt med oförändrat belopp, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ortstillägg till landsfogden i Göteborgs och Bohus län*
för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* anslag av kronor 200.

[97.] 8. **Ersättning åt lappfogdar m. m.** Alltsedan år 1891 har riksdagen anvisat extra anslag till ersättning åt juridiskt biträde åt de svenska lapparna i Norge samt till lappfogdar och lappförmän m. m. Förevarande anslag, som under senare år haft rubriken ersättning åt lappfogdar m. m., har reservationsanslags karaktär. Anslagsbeloppet utgjorde från och med år 1921 till och med budgetåret 1926/1927 — inräknat ett å tilläggsstat för år 1921 beviljat förstärkningsanslag — 43,550 kronor för år. I samband med beslut vid 1927 års riksdag om medgivande av visst provisoriskt avlöningstillägg åt lappfogdarna samt om beräkning av medel för ökning av expensersättningen till nämnda tjänstemän höjdes anslaget för perioden 1927/1928 till 46,350 kronor (se 1927 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, punkt 86, samt riksdagens skrivelse nr 5 A, punkt 77).

Anslaget, som för budgetåret 1928/1929 upptogs till 48,500 kronor, höjdes för budgetperioden 1929/1930 till 50,600 kronor, med vilket belopp anslaget är uppfört jämväl för löpande budgetår. Anslagsbehovet har senast beräknats på följande sätt.

	Kronor.
Arvoden till fyra lappfogdar ($4 \times 5,500$)	22,000
Provisoriskt avlöningstillägg till lappfogden i Norrbottens södra lappfogdedistrikt	500
Arvode till ett biträde, gemensamt för de två lappfogdarna i Norrbottens län	3,600
Ersättning till extra biträde hos lappfogden i Västerbottens län.....	800
Gottgörelse till de fyra lappfogdarna för inköp av skrivmaterialier, blanketter och dylikt (4×300)	1,200
Juridiskt biträde till de svenska lapparna i Norge	6,300
Ersättning och gratifikation åt ordningsmän inom lappbyarna och åt lappförmän.....	14,500
Summa kronor	48,900

Anslagets belopp överstiger alltså berörda summa med 1,700 kronor. Anledningen härtill är den, att det — särskilt med hänsyn till svårigheten att exakt uppskatta sistnämnda post — befunnits lämpligt att beräkna anslaget med viss marginal.

För nästa budgetår ser jag mig nödsakad föreslå en höjning av vissa av de i förevarande anslag ingående posterna.

Vad till en början angår *avlöningen till lappfogdarna* får jag erinra, att deras nuvarande arvoden bestämdes av 1921 års riksdag. Å dessa arvoden utgå dyrtidstillägg enligt de för i avlöningshänseende oreglerade verk gällande grunder.

*Lapp-
fogdarnas
avlöning.*

Förslag om förbättrade avlöningsförhållanden för lappfogdarna hava vid olika tillfällen väckts. Sålunda hemställde 1924 års landsstatslönesakkunniga i skrivelse den 20 november 1924, att lappfogdarna måtte uppflyttas å ordinarie stat samt placeras i dåvarande 14:e (nuvarande 22:a) lönegraden i det för allmänna civilförvaltningen gällande avlöningsreglementet. I anledning av detta förslag avgåvos utlåtanden av länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län, däri länsstyrelserna hävdade den uppfattningen, att lappfogdarna icke borde placeras lägre än i nuvarande lönegraden B 26. Vid behandling av förevarande anslag i 1927 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 86) framhöll föredragande departementschefen, att starka skäl talade för avlöningsförhöjning för lappfogdarna. Huvudsakligen med hänsyn därtill, att förslag till definitiv lönereglering för landsfogdarna icke kunde föreläggas 1927 års riksdag, ansåg sig departementschefen dock icke då kunna förorda lappfogdarnas överförande å ordinarie stat. Däremot hemställde departementschefen, att lappfogdarna, vilka samtliga tjänstgjort alltsedan år 1921 eller längre, måtte tillerkännas ett provisoriskt avlöningstillägg av 500 kronor, motsvarande det ålderstillägg, som kunde antagas hava tillkommit dem från och med år 1926, därest de varit ordinarie tjänstemän. Kungl. Maj:ts i överensstämmelse härmed framlagda förslag biträdades av riksdagen. Sedan under senare år nya innehavare förordnats å tre av de fyra lappfogdetjänsterna, utgår — såsom redan i det föregående antytts — provisoriskt avlöningstillägg allenast till lappfogden i Norrbottens södra lappfogdedistrikt, medan övriga lappfogdar icke åtnjuta dylik förmån. Frågan om definitiv lönereglering för lappfogdarna är numera hänskjuten till 1928 års lönekommitté.

Såsom tidigare i annat sammanhang berörts, framlade nämnda kommitté den 10 juli 1930 förslag angående provisorisk löneförbättring åt landsfogdar och landsfiskaler. Däremot framlade kommittén icke något motsvarande förslag beträffande lappfogdarna, enär, enligt vad kommittén yttrade, en provisorisk löneförbättring för dem skulle kunna komma att föregripa en blivande lönereglering. I de uttalanden, som av länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län under hösten 1930 avgivits över lönekommitténs nämnda förslag, hava länsstyrelserna — under förmälan, att det vore tvivelaktigt huruvida lappfogdarna vore att hänföra till fögderiförvaltningen samt att något organiskt samband icke förefunnes mellan lappfogdarna å ena sidan samt landsfogdar och landsfiskaler å den andra — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte, obe-

roende av frågan om lönereglering för landsfogdar och landsfiskaler, snarast möjligt framlägga förslag till definitiv lönereglering för lappfogdarna. Därest dylikt förslag icke skulle kunna föreläggas 1931 års riksdag, hemställa länsstyrelserna, att åtminstone förslag till en provisorisk löneförbättring åt lappfogdarna måtte framläggas för nämnda års riksdag. Länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län hava vidare anført, att då lappfogdarna närmast syntes vara att likställa med nomadskolinspektören, de även vid en provisorisk lönereglering lämpligen kunde jämnställas med denne. Nomadskolinspektören åtnjuter enligt beslut av 1927 års riksdag en begynnelse-lön av 7,900 kronor jämte dyrtidstillägg enligt de för nyreglerade verk gällande grunder.

I betraktande av de i hög grad ansvarsfulla och även i fysiskt avseende synnerligen krävande och slitande arbetsuppgifter, vilka åvila lappfogdarna, finner jag det uppenbart, att dessa befattningshavares avlöningsförmåner för närvarande äro alltför knappt tillmätta. Givetvis är det emellertid, särskilt med hänsyn till det pågående löneutredningsarbetet, i nuvarande läge icke möjligt att framlägga något förslag till definitiv lönereglering för lappfogdarna. Visserligen synes mig samma hinder icke behöva möta mot vidtagande av en mera provisorisk åtgärd till förbättrande av deras löneställning. Men med hänsyn därtill, att av statsfinansiella skäl en avvisande hållning denna gång måst intagas beträffande andra förslag till provisorisk löneförbättring för befattningshavare av olika kategorier, däribland även sådana vilkas nuvarande lön bestämts vid en längre tillbaka liggande tidpunkt än den, då lappfogdarnas avlöning fastställdes till nuvarande belopp, ser jag mig dock nödsakad att låta anstå med framläggande av förslag i ämnet. Då enligt vad förut anförts det till lappfogden i Norrbottens södra distrikt utgående provisoriska avlöningstillägget närmast är att betrakta såsom ett ålderstillägg, böra nu åberopade omständigheter icke medföra någon förändring beträffande sagda tillägg.

Departements-
chefen.

Såsom av förut lämnade uppgifter framgår, är förevarande anslag beräknat bland annat för beredande av *arvode till ett biträde, gemensamt för de två lappfogdarna i Norrbottens län*. Arvodet till nämnda tjänsteman bestämdes genom brev den 14 juni 1928 för tiden 1 juli 1928—30 juni 1929 till 3,000 kronor för år. I skrivelse den 31 oktober 1928 hemställde länsstyrelsen i Norrbottens län, att arvodet måtte få från och med år 1929 utgå med 4,200 kronor för år.

Övriga
anslagsposter.

Till stöd härför anfördes huvudsakligen, att befattningshavaren i fråga vore omistlig för lappväsendet i Norrbottens län. Hans tjänstgöring bestode i resor för särskilda uppdrag och för tillsyn å renskötseln samt dessemellan uti arbete å lappfogdarnas expedition, varest handläggningen av vissa närmare angivna ärendesgrupper upptog lappfogdarna i en för deras övriga göromål hinderlig grad. I sakens natur läge, att vid resorna bland lapparna biträdet måste lämnas ett visst mått av bestämmande efter sig företeende förhållanden. Då biträdet sålunda i många fall faktiskt finge handla med lappfogdes makt och myndighet, måste stora krav ställas på hans insikter och omdöme. Befattningshavaren måste vara kunnig i lapparnas förhållanden och rennäringens olika sidor samt i lapparnas språk. Han måste äga förtrogenhet med betesförhållanden å olika

trakter under olika årstider, kännedom om de bofasta och deras förhållanden inom lappmarkerna, förmåga att kunna förhandla med folk liksom även att kunna taga sig fram i ödemarkerna. Befattningshavaren behövde alltså över huvud taget så nära som möjligt uppfylla samma kvalifikationer, som man måste uppställa i fråga om innehavaren av en lappfogdetjänst. Med hänsyn till sålunda angivna förhållanden kunde länsstyrelsen icke finna annat än att — på sätt uti en av innehavaren av befattningen till länsstyrelsen ingiven skrivelse framhållits — avlöningen för biträdet åt lappfogdarna i länet vore otillfredsställande.

Sedan statskontoret i utlåtande den 10 november 1928 förklarat sig icke vilja motsätta sig länsstyrelsens framställning i förevarande del, förordnade Kungl. Maj:t genom brev den 15 november 1928 — med ändring av de genom brevet den 14 juni 1928 därutinnan meddelade bestämmelserna — att ifrågasvarande biträde skulle från och med den 1 januari 1929 tills vidare till och med den 30 juni samma år åtnjuta ett arvode av 3,600 kronor för år. Jämväl för tiden 1 juli 1929—30 juni 1930 bestämdes arvodet till oförmälda biträde till 3,600 kronor för år.

I skrivelse den 30 juni 1930 hemställde länsstyrelsen i Norrbottens län, att arvodet till ifrågasvarande befattningshavare måtte för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 höjas till 4,800 kronor för år.

Statskontoret, vars utlåtande i ärendet inhämtades, fann sig icke kunna förorda bifall till framställningen. Som skäl för denna sin ståndpunkt anförde statskontoret bland annat, att arvodet så nyligen reglerats samt att efter regleringen några nya omständigheter icke syntes hava tillkommit av natur att öva inflytande på bestämmandet av arvodet. Statskontoret ifrågasatte därjämte, huruvida det anslag, från vilket arvodet utginge, skulle kunna bära den merutgift av 1,200 kronor om året, som i händelse av bifall till framställningen skulle uppkomma.

Genom brev den 25 juli 1930 bestämde därefter Kungl. Maj:t arvodet till berörda biträde för tiden 1 juli 1930—30 juni 1931 till 3,600 kronor för år.

Anledningen till att arvodet sålunda bibehölls oförändrat torde huvudsakligen hava varit den, att man i 1930 års statsverksproposition för sagda tid räknade med ett arvode å sistnämnda belopp samt att det ansågs ovisst, huruvida ifrågasvarande anslag skulle förslå till utbetalande av ett högre arvode. Med hänsyn till vad länsstyrelsen i Norrbottens län anför i sin skrivelse den 31 oktober 1928 synes mig emellertid tydligt, att det nuvarande arvodet är alltför lågt. Det arbete, som utföres av ifrågasvarande biträde, är säkerligen både maktpåliggande och fysiskt påfrestande. I många hänseenden fullgör biträdet samma funktioner som lappfogde, och vid sjukdomsfall plägar han inträda såsom vikarie för lappfogde inom länet. Med anledning härav anser jag, att bitrådets arvode bör höjas till 4,200 kronor per år, d. v. s. till det belopp, som länsstyrelsen föreslog för tiden från 1929 års ingång, ett förslag som då av statskontoret lämnades utan erinran.

Vad angår kostnaderna för *ersättning och gratifikation* åt ordningsmän inom lappbyarna och åt lappförmän må framhållas, att det härför under senare

år beräknade beloppet av 14,500 kronor under de senaste åren icke räckt till för därmed avsedda ändamål. Det sist anvisade beloppet uppgår till sammanlagt 15,200 kronor. Dessa kostnader synas därför nu böra uppskattas till omkring 15,000 kronor.

Övriga i det föregående omförmälda poster synas mig för nästa budgetår kunna beräknas till samma belopp som för löpande budgetår.

Kostnaderna för *rese- och traktamentsersättningar till lappfogdar och lapp-tillsyningsmän* hava hittills bestritts från femte huvudtitelns anslag till rese- och traktamentspenningar. I analogi med vad jag i anslutning till det av generaldirektören Stridsberg framlagda betänkandet föreslagit beträffande vissa andra resekostnader får jag här hemställa, att ifrågavarande resekostnader måtte från och med nästa budgetår utbrytas från huvudtitelns allmänna reseanslag och överföras till anslaget till ersättning åt lappfogdar m. m. Kostnaderna för rese- och traktamentsersättningar till lappfogdar och lapp-tillsyningsmän torde med ledning av senaste uppgifter i ämnet kunna beräknas till förslagsvis 80,000 kronor årligen.

I överensstämmelse med det anförda skulle utgifterna från ifrågavarande anslag för nästa budgetår kunna beräknas på sätt framgår av följande uppställning.

	Kronor.
Arvoden till fyra lappfogdar ($4 \times 5,500$)	22,000
Provisoriskt avlöningstillägg till lappfogden i Norrbottens södra lappfogdedistrikt	500
Arvode till ett biträde, gemensamt för de två lappfogdarna i Norrbottens län	4,200
Ersättning till extra biträde hos lappfogden i Västerbottens län	800
Gottgörelse till de fyra lappfogdarna för inköp av skrivmaterialier, blanketter och dylikt (4×300)	1,200
Juridiskt biträde till de svenska lapparna i Norge	6,300
Ersättning och gratifikation åt ordningsmän inom lappbyarna och åt lappförmän	15,000
Rese- och traktamentsersättningar till lappfogdar och lapp-tillsyningsmän	80,000
Summa kronor	130,000

Då utgifterna för rese- och traktamentsersättningar till lappfogdar och lapp-tillsyningsmän allenast kunna approximativt uppskattas, torde anslaget, vid bifall till mitt förslag om överförande till detsamma av nämnda utgifter, böra erhålla karaktär av förslagsanslag. Under denna förutsättning saknas givetvis anledning att — på sätt hittills skett — beräkna anslaget med viss marginal. Anslaget torde därför böra för nästa budgetår upptagas till 130,000 kronor.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *ersättning åt lappfogdar m. m.* för budgetåret 1931/1932 anvisa ett *extra* förslagsanslag av kronor 130,000.

E. Polisväsendet.

[98.] 1. **Polisväsendet i riket.** De med 1925 års omorganisation av polisväsendet sammanhängande anslagsfrågorna behandlades av Kungl. Maj:t i den till nämnda års riksdag avlätna propositionen nr 59 och av riksdagen i skrivelse nr 266, därvid riksdagen åberopade innehållet i andra särskilda utskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 4. På sätt närmare framgår av dessa handlingar, ansågs för budgetåret 1925/1926 böra upptagas ett anslag till »polisväsendet i riket» med ett belopp av 1,480,000 kronor för användning i huvudsaklig överensstämmelse med i nyssnämnda utskottsutlåtande angivna eller förordade grunder.

Motsvarande anslag var i riksstaten för budgetåret 1926/1927 upptaget med 1,750,000 kronor och för budgetåret 1927/1928 med 1,640,000 kronor. Anslaget har sedermera varje gång höjts, för budgetåret 1928/1929 till 1,800,000 kronor, för budgetperioden 1929/1930 till 1,960,000 kronor och för löpande budgetår till 2,190,000 kronor.

Grunderna
för polis-
organisa-
tionen.

Innan jag ingår på beräkningen av storleken av anslaget i avseende å budgetåret 1931/1932 tillåter jag mig att i största korthet erinra om grunddragen av den genom 1925 års lag om polisväsendet i riket fastställda organisationen av polisväsendet.

För polisväsendets upprätthållande skall riket vara indelat i *polisdistrikt*. Städer, liksom köpingar som enligt särskilda bestämmelser äro pliktiga att själva bekosta för dem erforderlig polispersonal, skola bilda egna distrikt, medan, vad angår den egentliga landsbygden, landsfiskalsdistrikten skola efter vissa grunder indelas i polisdistrikt.

I städer och förenämnda köpingar skola för dessas egna behov anställas polismän, vilka, liksom nämnda polisdistrikts polisverksamhet i övrigt, skola helt bekostas av vederbörande polisdistrikt. I övriga distrikt skola fjärdingsmän (polismän) finnas anställda i den omfattning det erfordras för polisverksamhetens ombesörjande inom vederbörande polisdistrikt. Till kostnaden för avlöning av den, som innehar eller uppehåller *ordinarie* befattning i dylikt distrikt, bidrager statsverket med hälften. Efter enahanda grund utgiver statsverket bidrag till sådant polisdistrikts kostnad för pension, familjeunderstöd, begravningshjälp och sjukvård vid skada i tjänsten. Till kostnad för avlöning av den, som innehar eller uppehåller *icke ordinarie* befattning i sådant distrikt, bidrager statsverket med en femtedel. Dylikt polisdistrikt är berättigat att ansluta sin *ordinarie* personal till statens pensionsanstalt, i vilket fall erforderliga avgifter till lika andelar åvila befattningshavaren, polisdistriktet och statsverket, dock att statsverkets bidrag icke bestämts till visst belopp utan motsvarar vad som erfordras för pensioneringens upprätthållande på basis av fastställda avgifter. Anslutes icke befattningshavare till pensionsanstalten, bidrager staten med en tredjedel av den utgående pensionen. Polisdistrikt är skyldigt att låta befattningshavare, som vid den tidpunkt, då den nya lagstiftningen blir tillämplig å distriktet, har *ordinarie* anställning vid polisväsendet därstädes, i pensionsavseende tillgodoräkna sig även den tid före lagens ikraftträdande, som han i en följd innehaft sagda *ordinarie* anställning. I de retroaktivkostnader, som sålunda måste uppkomma för andra polisdistrikt å landsbygden än omförmälda

köpingar, deltagar staten på grund av skyldigheten att bidraga till vederbörande pensionering efter enahanda grund som i övriga pensioneringskostnader.

Landsting skall vara berättigat att organisera ordningspolisavdelning — *landstingspolis*. Till landstings kostnader för polisväsendet bidrager staten efter samma grunder som till kostnaderna för polisväsendet i andra landsbygdsdistrikt än köpingar; dock att statsbidraget till avlöningskostnaden här alltid är hälften.

Städer med minst 10,000 invånare ävensom en av Kungl. Maj:t bestämd stad i varje län, där stad med minst 10,000 invånare ej finnes, skola vara pliktiga att vid tillfälligt behov av polisförstärkning å annan ort tillhandahålla en reservpolisman för varje fullt tal av 10,000 invånare — *reservpolis* — dock att tre polismän skola tillhandahållas, även om numerären icke enligt nämnda grund skulle uppgå till tre. Kungl. Maj:t bestämmer, i vad mån reservpolismännen skola utgöras av befäl eller vara beridna. Till polisdistrikt, som skall tillhandahålla reservpolismän, utgår statsbidrag för varje reservpolisman, som skall tillhandahållas, med en tredjedel av de sammanlagda löneförmåner, som årligen tillkomma i distriktet anställd polisman med lägsta lön inom den tjänstegrad, reservpolismannen skall tillhöra. Har polisdistrikt tillhandahållit reservpolispersonal, bestrider statsverket ej mindre vad av vederbörande polismans lön belöper å tid, som han tjänstgjort utom distriktet, ävensom reservpolispersonalens transport till och från tjänstgöringsorten, personalens bostad och kost under tjänstgöringstiden samt särskilda kostnader för hästar och fordon, än även dagarvode till varje polisman. Dessutom skall staten vidkännas kostnader, som kunna föranledas därav att polisman under kommendering såsom reservpolisman skadas i tjänsten.

Personal, som är anställd i polisdistrikt å landsbygden, vilket åtnjuter statsbidrag enligt nya lagen, eller för landstingsområde, kan tillfälligtvis användas till *polisverksamhet utanför det område, för vilket vederbörande polisman är anställd*. I detta fall betalar staten den sålunda beordrade personalens hela lön under tjänstgöringstiden samt de av tjänstgöringen föranledda särskilda kostnaderna, varjämte staten liksom i fråga om reservpolismän vidkännas kostnad för skada å personal.

Vid *kriminalpolisavdelning* i stad skola, om och till det antal Kungl. Maj:t bestämmer, anställas kriminalpolismän för användning huvudsakligen utom staden. Då skyldighet att hålla kriminalpolismän för eget behov skall åligga de städer, som äro pliktiga att tillhandahålla reservpolismän, komma förstnämnda kriminalpolismän att användas huvudsakligen för landsbygdens och de mindre städernas behov. Vederbörande stationsort skall i första hand vidkännas kostnaden för dessa kriminalpolismän, men staten gottgör stationsorten samtliga löne- och pensioneringskostnader, varjämte staten skall vidkännas alla kostnader, som föranledas av deras kriminalpolisverksamhet utom stationsorten.

I de polisdistrikt, Kungl. Maj:t bestämmer, skola *polismän för hela rikets behor* finnas anställda. Kostnaden för sådan personal bestrides i första hand av vederbörande polisdistrikt men skall gottgöras polisdistriktet av statsverket. Vidare skola vissa polisdistrikt efter Kungl. Maj:ts förordnande draga försorg om *särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet*. Polisdistriktets kostnad härför gottgöres likaledes helt av statsmedel. Med nu omnämnda bestämmelser avses, såvitt här är i fråga, personal och anordningar för polisskolan i Stockholm, centralbyrån för fingeravtryck, tidningen »Polisunderrättelser» samt särskilda gränsbevakningar.

För behandling av frågor om disciplinär bestraffning av vissa befattnings-

havare vid polisväsendet skall i varje landstingsområde samt i stad, som ej deltagar i landsting, finnas *poliskollegium*. Detta skall bestå av fyra ledamöter, av vilka ordföranden tillsättes av Kungl. Maj:t och de övriga av landstinget eller vad beträffar stad, som ej deltagar i landsting, av stadsfullmäktige. Kostnaderna för dessa poliskollegiers verksamhet skola bestridas av statsmedel.

Polislagstiftningen har trätt i kraft den 1 januari 1926, så vitt den avser städer, med dem jämställda köpingar samt landsting. I övrigt skall lagstiftningen vara satt i tillämpning senast den 1 januari 1932.

Jag övergår här efter till behandling av anslaget till polisväsendet i riket för budgetåret 1931/1932.

Härvid må till en början erinras, att man vid beräkningen av nämnda anslag för budgetåret 1925/1926 till utgångspunkt tog det belopp som, därest nyorganisation av rikets polisväsen *icke* genomförts, skulle hava erfordrats till särskild polisstyrka på landet. Till det sålunda erhållna beloppet skulle läggas de särskilda belopp, som betingades av omorganisationen av polisväsendet. (Se närmare härom förenämnda proposition nr 59 år 1925 samt andra särskilda utskottets utlåtande nr 4 samma år.)

De kalkyler, som lades till grund för beräkning av anslaget till förevarande ändamål för budgetåret 1930/1931, återfinnas i 1930 års statsverksproposition (femte huvudtiteln, punkt 95). Med hänvisning i övrigt till den under sagda punkt framlagda utredningen i ämnet må här endast återgivas följande tablå över de utgifter till olika ändamål, som enligt utredningen borde för budgetåret 1930/1931 bestridas från anslaget till polisväsendet i riket.

Den lokala polisorganisationen å landsbygden	kronor	420,000
Retroaktiva pensionsavgifter för extra polismän och fjärdingsmän å landsbygden	»	42,000
Landstingens polisväsen	»	46,250
Reservpolisorganisationen	»	264,300
Kriminalpolisorganisationen	»	240,000
Polisskola	»	60,000
Tidningen »Polisunderrättelser»	»	65,000
Centralbyrån för fingeravtryck	»	24,000
Gränskontroll	»	30,000
Till användning enligt förut gällande grunder	»	995,000
Summa kronor		2,186,550

Anslaget avrundades uppåt till 2,190,000 kronor.

Då nu fråga är om behovet av anslag till polisväsendet för budgetåret 1931/1932, torde de särskilda kraven få behandlas i den ordning, vari motsvarande medelsbehov upptagits i nyss angivna tablå.

Vad då först angår *den lokala polisorganisationen å landsbygden*, beräknade 1925 års riksdag, att såsom följd av den nya polislagstiftningen statens årliga kostnader för bidrag till nämnda organisation skulle ökas med omkring 500,000 kronor. Enligt den av riksdagen godtagna planen för lagstift-

ningens genomförande borde nämligen statsbidraget för varje helt budgetår i den sjuårsperiod, som började den 1 juli 1925, ökas med 70,000 kronor, vilket belopp motsvarar statens andel i personalkostnaden för 100 ordinarie och 350 extra fjärdingsmansbefattningar. I anslutning härtill har utgiftsposten i fråga — vilken för budgetperioden 1925/1926 med hänsyn till tiden för den nya polislagstiftningens ikraftträdande upptogs med halvt årsbelopp 35,000 kronor — för budgetåren 1926/1927, 1927/1928, 1928/1929, 1929/1930 och 1930/1931 beräknats till respektive ($2 \times 70,000$) 140,000, 210,000, 280,000, 350,000 och 420,000 kronor.

Hittills har i ett proportionsvis större antal fall än vad i planen beräknats vederbörande fjärdingsmanstjänster kommit att få karaktär av ordinarie. Sälunda hade enligt den 1 juli 1930 anmälda beslut inrättats omkring 580 ordinarie fjärdingsmanstjänster emot 500 vid samma tidpunkt beräknade men däremot icke fullt 300 extra fjärdingsmannatjänster av vid nämnda tidpunkt beräknade 1,750. Anledningen härtill torde vara den, att de kommuner, som ej haft behov av ordinarie fjärdingsmän hittills, nästan undantagslöst bibehållit sin äldre polisorganisation. Då nu övergångstiden lider mot sitt slut, måste emellertid en mera allmän övergång ske. Man torde därför alltjämt böra fasthålla vid de i planen gjorda kostnadsberäkningarna. Först sedan övergångstiden är slut, synes det bli va anledning att jämka anslagsberäkningen efter de verkliga förhållandena, sådana de då te sig. I enlighet härmed förordar jag, att förevarande post även för budgetåret 1931/1932 höjes med 70,000 kronor och alltså uppskattas till (420,000 + 70,000) 490,000 kronor.

Utgifterna för *retroaktiva pensionsavgifter till de å landsbygden vid vederbörande distrikts övergång till den nya organisationen anställda extra polismän*, som kunna bli va berättigade till pension, beräknades för budgetåret 1925/1926 belöpa sig till 21,000 kronor, motsvarande hälften av årskostnaden enligt planen. För var och en av de fem därpå följande budgetperioderna har räknats med hel årskostnad 42,000 kronor. Anledning till ändring härutinnan synes ej föreligga, varför utgiftsposten även för budgetperioden 1931/1932 torde uppskattas till 42,000 kronor.

Det årliga statsbidraget till *landstingens polisväsen* har enligt omorganisationsplanen approximativt beräknats efter övergångsåret komma att uppgå till 67,050 kronor, varav 60,000 kronor för bidrag till lönekostnader och tillhoppa 7,050 kronor såsom bidrag dels till de årliga pensionsavgifterna (3,300 kronor) och dels till de retroaktiva pensionsavgifterna för polispersonalen (3,750 kronor). Till förstnämnda belopp, 67,050 kronor, var utgiftsposten i fråga upptagen för budgetåret 1926/1927. Nyssnämnda, inom posten till lönebidrag avsedda belopp å 60,000 kronor ansågs emellertid från och med budgetåret 1927/1928 kunna avsevärt sänkas på grund av utav vederbörande landsting vidtagna inskränkningar i avseende å landstingspolisens numerär och avlönningar. Sänkningen syntes kunna ske med en tredjedel, och beloppet i fråga beräknades i enlighet härmed till 40,000 kronor. Bidraget till de årliga

pensionsavgifterna ansågs i sammanhang därmed kunna minskas till 2,500 kronor. Bidraget till retroaktiva pensionsavgifter å 3,750 kronor lämnades däremot orubbat.

Det totala bidraget till landstingens polisväsen för budgetåret 1927/1928 uppskattades i anslutning till nyss angivna kalkyler till (40,000 + 2,500 + 3,750) 46,250 kronor. Samma belopp beräknades i avseende å vart och ett av budgetåren 1928/1929, 1929/1930 och 1930/1931.

Någon anledning torde icke föreligga att vid uppskattningen av statsbidraget till landstingens polisväsen för nästa budgetår frångå grunderna för beräkningen av bidraget till detta ändamål för de fyra senaste budgetperioderna. Nu ifrågavarande anslagspost lärer därför jämväl för budgetåret 1931/1932 böra upptagas till 46,250 kronor.

Till *reservpolisorganisationen* avsågs för budgetperioden 1926/1927 ett belopp av 256,000 kronor. I fråga om grunderna för beräkningen av detta belopp får jag hänvisa till 1926 års statsverksproposition. Behovet av medel till förevarande ändamål för budgetåret 1927/1928 ansågs med tillämpning av samma grunder kunna beräknas i stort sett bliva detsamma som under budgetåret 1926/1927. Dock vidtogs en mindre höjning i följd därav att vissa städer på grund av ökning i folkmängden från och med den 1 januari 1927 hade att tillhandahålla ökat antal reservpolismän. Det i anledning därav å staten belöpande ökade årliga bidraget uppskattades till omkring 3,500 kronor. Utgiftsposten blev i anslutning därtill för budgetperioden 1927/1928 upptagen till 259,500 kronor.

Av liknande anledning höjdes denna post för budgetåret 1928/1929 till 260,700 kronor, för budgetåret 1929/1930 till 261,900 kronor och för budgetperioden 1930/1931 till 264,300 kronor.

Stockholms stad har på grund av fortsatt ökning av folkmängden att från och med ingången av år 1931 tillhandahålla ytterligare 1 reservpolisman. Göteborgs stad åligger på grund av stegring i folkmängden motsvarande skyldighet i fråga om dess reservpolisstyrka. I bägge fallen torde ökningen av det årliga statliga bidraget kunna uppskattas till i runt tal 1,200 kronor. Någon annan anledning till ändring av förevarande anslagspost än nyss angivna förhållanden föreligger icke. Posten bör följaktligen för nästa budgetår beräknas till (264,300 + 2,400) 266,700 kronor.

Vad angår *kriminalpolisorganisationen* beräknades enligt organisationsplanen sammanlagt 60 polismän skola anställas vid vederbörande städers kriminalpolisavdelningar för användning huvudsakligen utanför stationeringsorten. Av dessa polismän skulle vissa erhålla överkonstapels tjänsteställning. På närmare anförda skäl uppskattades statens kostnadsökning för kriminalpolisens avlöning och pensionering till 218,000 kronor för år, vartill skulle komma statsbidrag till begravningshjälp och familjeunderstöd åt kriminalpolismännen m. m.

Den totala kostnadsökningen för staten i anledning av den nya kriminalpolisorganisationen uppskattades för budgetåret 1926/1927 till i runt tal

239,000 kronor. I detta belopp ingick i enlighet med organisationsplanen en summa av 10,000 kronor, avsedd att användas som bidrag för grövre brotts upptäckande och misstänkta personers efterspanande och gripande. Beträffande beräkningen i övrigt tillåter jag mig hänvisa till 1926 års statsverksproposition.

Vid beräkningen av ifrågavarande anslagspost för budgetåret 1927/1928 vidtogs icke någon annan ändring i förhållande till kalkylerna för posten beträffande budgetåret 1926/1927, än att av angiven anledning postens totalbelopp höjdes med 1,000 kronor (se härom 1927 års statsverksproposition, femte huvudtiteln, sid. 326).

I avseende å budgetåren 1928/1929, 1929/1930 och 1930/1931 ansågs anledning icke föreligga till ändring av postens belopp. Skäl härtill förefinnes lika litet beträffande budgetåret 1931/1932. Särskilt belopp för statsverket åliggande begravningshjälp och familjeunderstöd åt kriminalpolismän har hittills ej beräknats och lär ej heller för nästa budgetår behöva avses.

Posten i fråga torde alltså för budgetåret 1931/1932 böra beräknas till 240,000 kronor.

För *polisskolan i Stockholm* uppskattades den årliga kostnaden enligt organisationsplanen till 57,000 kronor. Med detta belopp räknades också för budgetåret 1926/1927. I anslutning till beräkningar från överståthållarämbetet uppskattades beloppet till polisskolan för budgetperioden 1927/1928 till endast 56,020 kronor men höjdes för budgetåret 1928/1929 till 60,000 kronor, med vilket sistnämnda belopp även kalkylerats beträffande perioderna 1929/1930 och 1930/1931.

I skrivelse den 21 augusti 1930 har *överståthållarämbetet* för budgetåret 1931/1932 uppskattat behovet av medel till förevarande ändamål till 70,000 kronor. Anledningen härtill är den, att ämbetet i anslaget till polisskolan för sistnämnda budgetår inräknat ett belopp för beredande av pension åt föreståndaren för polisskolan, fjärde polisintendenten V. Ekström, vilken våren 1931 torde komma att avgå från sin tjänst. Nämnda pensionsbelopp har inklusive till Stockholms stads befattningshavare utgående pensions-tillägg av ämbetet uppskattats till 9,440 kronor.

I anledning härav har *statskontoret* den 29 september 1930 anfört i huvudsak följande.

Enligt den vid 1925 års riksdag genomförda polisreformen skulle i de polisdistrikt, Kungl. Maj:t bestämde, polismän för hela rikets behov finnas anställda. Kostnaden för sådan personal bestredes i första hand av vederbörande polisdistrikt men skulle gottgöras polisdistriktet av statsverket. Vidare skulle vissa polisdistrikt efter Kungl. Maj:ts förordnande draga försorg om särskilda anordningar för polisväsendet i dess helhet. Polisdistriktets kostnad därför gottgjordes likaledes helt av statsmedel. Med nu omnämnda bestämmelser syntes avses bland annat personal och anordningar för polis-skolan i Stockholm.

I enlighet därmed hänvisade 6 § av Kungl. Maj:ts reglemente den 18 juni 1925 (nr 227) för polisskolan i Stockholm i fråga om gottgörelse bland annat till lärarpersonalen till vad som vore stadgat i 8, 14, 15 och 20 §§ i lagen om polisväsendet i riket den 6 juni 1925 (nr 170).

Kostnaderna för de pensionsförmåner, som kunde komma att i vederbörlig ordning beviljas chefen för polisskolan i denna hans egenskap, skulle enligt berörda bestämmelser gottgöras Stockholms stad av statsmedel, vadan intet syntes vara att erinra mot att ifrågavarande anslagspost, från vilken sagda kostnader skulle utgå, beräknades med hänsyn därtill.

Vidkommande storleken av det utav överståthållarämbetet för detta ändamål beräknade beloppet ankomme det jämlikt polislagens bestämmelser på Stockholms stad att fatta beslut angående avlönings- och pensionsförmåner åt polisskolans personal, vilka beslut dock skulle underställas överståthållarämbetets prövning. Statskontoret skulle emellertid vilja sätta i fråga, huruvida icke i nu förevarande fall det av överståthållarämbetet angivna pensionsbeloppet beräknats för högt. I betraktande av den korta tid, allenast något över 5 år, varunder fjärde polisintendenten V. Ekström innehåft befattningen som chef för polisskolan, syntes honom tillkommande pensionsförmåner i denna hans egenskap knappast komma att uppgå till så stort belopp som det av överståthållarämbetet angivna. I frågans dåvarande läge vore dock statskontoret icke i tillfälle att därom närmare uttala sig.

Den pension, som kan komma att tillerkännas chefen för polisskolan, lär enligt gällande bestämmelser böra bestridas av anslaget till polisväsendet i riket, och kostnaden härför torde lämpligen kunna hänföras till utgifterna för polisskolan. Enligt vad jag inhämtat, föreligger tills vidare intet definitivt beslut från staden om beloppet av den ifrågavarande pensionen. Med hänsyn härtill synes det mig icke vara något att erinra mot det av överståthållarämbetet framställda förslaget att under utgifterna för polisskolan provisoriskt beräkna ett belopp av 10,000 kronor för nämnda pension. Därmed har dock givetvis icke i någon mån ståndpunkt tagits till frågan om den blivande pensionens storlek, så mycket mindre som det ifrågasatta pensionsbeloppet vid ett preliminärt bedömande förefaller väl högt.

Även av viss annan anledning torde kostnaderna för polisskolan för nästa budgetår böra beräknas högre än hittills skett. I sådant hänseende får jag erinra, att polisskolans lokaler för närvarande äro — mot ersättning av statsmedel — inrymda i polishuset i Stockholm, men att, enligt vad överståthållarämbetet anmält, vissa av sålunda upplåtna lokaler måste från och med den 1 april 1931 tagas i anspråk för beredande av ökat utrymme åt Stockholms stads polisverk. Härigenom har uppkommit behov av nya lokaler för en del av polisskolan. På grund härav har Kungl. Maj:t med anledning av en av överståthållarämbetet i skrivelse den 9 oktober 1930 gjord framställning genom brev den 24 oktober 1930 förklarat hinder icke möta för Stockholms stads polisdistrikt att med vederbörande fastighetsägare träffa avtal om förhyrande för tiden 1 april 1931—1 oktober 1936 för polisskolans räkning av viss lägenhet utom polishuset mot en årlig hyresersättning av 6,500 kronor, inberäknat ersättning för värme och varmvatten, dock på villkor att nu utgående hyra m. m. för polisskolans lokaler i polishuset från och med den 1 april 1931 minskades med ett årligt belopp av minst 1,650 kronor. Detta beslut innebär i realiteten, att de årliga hyreskostnaderna för polisskolan från och med den 1 april 1931 komma att ökas med i runt tal 5,000 kronor. Med hänsyn härtill har också överståthållar-

ämbetet i särskild skrivelse den 9 oktober 1930 hemställt, att det av ämbetet tidigare beräknade beloppet för utgifter för polis-skolan under budgetåret 1931/1932 måtte höjas med sistnämnda belopp. Detta förslag biträder jag.

I enlighet med det anförda får jag alltså föreslå, att kostnaderna för polis-skolan för nästa budgetår uppskattas till (60,000 + 10,000 + 5,000) 75,000 kronor.

Ehuru det icke i någon mån inverkar på anslagsberäkningen för nästa budgetår, vill jag i detta sammanhang erinra, att Kungl. Maj:t genom brev den 20 september 1930 på därom av överståthållarämbetet gjord framställning ställt ett belopp av högst 4,800 kronor till ämbetets förfogande att, mot redovisningsskyldighet, användas till gottgörelse åt Stockholms stad för den mellanavgift, som staden kunde komma att få vidkännas vid utbyte av tjugu polis-skolan i Stockholm tillhöriga, förbrukade skrivmaskiner, ävensom föreskrivit, att ifrågakommande belopp skulle av ämbetet avföras från förslagsanslaget till polisväsendet i riket.

För budgetåret 1931/1932 har överståthållarämbetet i sin skrivelse den 21 augusti 1930 beräknat beloppen till utgivande av tidningen »*Polisunderrättelser*» och till bestridande av kostnaden för upprätthållande av *centralbyrån för fingeravtryck* till 84,000 kronor, respektive 24,000 kronor. Att kostnaden för utgivande av nämnda tidning under sagda tid uppskattas till ett vid jämförelse med närmast föregående budgetår med 19,000 kronor förhöjt belopp har enligt ämbetet föranletts därav, att nytt femårsregister, omfattande åren 1926—1930, måste upprättas och från trycket utgivas under år 1931. Enligt vad ämbetet upplyst, hava medel för motsvarande ändamål regelbundet anvisats alltsedan 1885, och hade det sista femårsregistret, omfattande åren 1921—1925, utkommit år 1926. Höjningen beror alltså på en tillfällig utgift.

Jag har icke någon erinran att framställa mot att behovet av medel för nästa budgetår till här angivna ändamål uppskattas på sätt överståthållarämbetet ifrågasatt. För »*Polisunderrättelser*» skulle således avses ett belopp av 84,000 kronor och för centralbyrån för fingeravtryck ett belopp av 24,000 kronor.

I detta sammanhang må framhållas, att Kungl. Maj:t under senare år på därom av länsstyrelser i skilda län gjorda framställningar vid olika tillfällen ställt smärre belopp till länsstyrelsernas förfogande för bestridande av kostnaderna för anskaffande av materiel för upptagande och framkallande av sådana fingeravtryck, vilka det jämlikt bestämmelserna i 3 § av kungörelsen den 19 november 1920 (nr 733) om fingeravtryck å häktade m. m. ankommer på polismyndighet att verkställa. Enär särskilt anslag för ändamålet icke stått till förfogande, har Kungl. Maj:t föreskrivit, att dessa belopp skulle utanordnas från femte huvudtitelns reservationsanslag till extra utgifter. Det synes mig emellertid naturligtast, att dylika kostnader bestridas från anslaget till polisväsendet i riket. Därest riksdagen icke har något däremot att erinra, torde därför Kungl. Maj:t framdeles böra vid anvisande

av medel för omförmälda ändamål anlita anslaget till polisväsendet i riket. Med hänsyn till de relativt obetydliga utgifter, varom det här rör sig, lär någon hänsyn till desamma icke behöva tagas vid uppskattningen av nu ifrågakvarande anslagsbehov.

Vidare får jag erinra, att vissa landsfogdar och landsfiskaler, vilka med åtnjutande av statsstipendium deltagit i den utbildningskurs i kriminalteknik m. m., som under sommaren 1930 anordnades i Stockholm, i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift — under förmälan att det i många fall kunde påvisas, hurusom polisundersökningar i svåra brottmål medfört otillfredsställande resultat på grund av bristande tillgång på nödig utrustning — hemställt, att frågan om anskaffande åt befattningshavarna vid landsbygdens polisväsende av erforderlig utrustning för behörigt verkställande av utredning i brottmål måtte snarast upptagas till prövning samt att viss i en framställningen bifogad förteckning närmare angiven utrustning måtte på statsverkets bekostnad ställas till förfogande i första hand för dels de landsfogdar, vilka själva deltagit i kursen eller inom sitt tjänstgöringsområde hade kriminalpolis anställd, vilken deltagit i kursen, dels ock för de landsfiskaler, vilka bevistat kursen. Med anledning härav får jag vitsorda, att den kriminaltekniska utrustning, som för närvarande står landsfogdarna, landsfiskalerna och kriminalpoliserna till buds, sannolikt å de flesta håll är otillräcklig och i behov av komplettering. Det synes mig därför lämpligt, att Kungl. Maj:t, som för närvarande icke disponerar särskilda medel för ändamålet, erhåller möjlighet att, på därom av viss länsstyrelse gjord framställning, efter prövning av det föreliggande behovet i varje särskilt fall ställa till länsstyrelsens förfogande något belopp för anskaffande av här avsedd utrustning. Kostnaderna för detta ändamål synas mig — liksom nyssnämnda utgifter för anskaffande av materiel för fingeravtryck — böra bestridas från anslaget till polisväsendet i riket, något som utan särskilt beslut lär kunna ske, därest riksdagen icke framställer erinran däremot. I avbidan på närmare erfarenhet rörande storleken av de utgifter, som för detta ändamål må erfordras, synes åtminstone för nästa budgetår något särskilt belopp för nämnda utgifter icke behöva beräknas.

I detta sammanhang må beröras ytterligare en fråga. I anledning av framkomna anmärkningar rörande bristande effektivitet hos kriminalpolisorganisationen utarbetades år 1929 inom socialdepartementet en promemoria rörande åtgärder, som ifrågasatts eller kunde ifrågasättas för uppnående av en förbättrad dylik organisation. Den 6 april 1929 utremitterades denna promemoria till länsstyrelserna med uppdrag för dessa att dels inkomma med redogörelse för vunna erfarenheter rörande den hittills tillämpade ordningen för landsfogdarnas och landsfiskalernas samt kriminalpolisens befattning med utredningen i grövre brottmål, dels ock uttala sig rörande behovet av ändringar på förevarande område och angående de åtgärder, som i sådant hänseende kunde finnas lämpliga. Sedan sålunda infordrade yttranden inkommit, har under hösten 1930 verkställts en sammanfattning av desamma. Jag tillåter mig att här i största korthet angiva de väsentligaste av de önskemål, som vid den sålunda gjorda undersökningen framkommit.

För avhjälpande av bristen på kompetent personal har man i första hand önskat, att polismännen skulle erhålla *grundligare utbildning i kriminalteknik*. Beträffande landsfogdarna och landsfiskalerna har man därvid tänkt sig *dels* anordnande på statens bekostnad av särskilda utbildningskurser i ämnet för såväl aspiranter som ordinarie innehavare av dessa tjänster, *dels* ock en effektivisering av aspiranternas kriminaltjänstgöring. Kurserna skulle för aspiranternas del närmast ordnas såsom en för hela riket gemensam polisskola, eventuellt så, att de finge genomgå den högre kursen vid den nuvarande polisskolan i Stockholm, medan de för de ordinarie tjänstemännens del skulle hava formen av repetitions- och kompletteringskurser, där alltså såväl förut inhämtade kunskaper uppfriskades som ock nya metoder och rön demonstrerades. Man har även föreslagit inrättande av en stipendiefond, varifrån åtminstone en landsfiskal från varje län årligen skulle tilldelas ett visst bidrag för fortsatta studier i Stockholm, Göteborg eller utomlands. Det bland kompetensfordringarna för antagande till landsfiskal upptagna kravet på tjänstgöring vid kriminalavdelning borde skärpas sålunda, att denna tjänstgöring skulle förläggas till rikets större städer, helst endast Stockholm, Göteborg och Malmö, ävensom till tiden något utsträckas. Dessutom och kanske framför allt borde genom närmare föreskrifter skapas garanti för att tjänstgöringen bleve i möjligaste mån allsidig och grundlig. — Den egentliga kriminalpolispersonalens kunskaper uti ifrågavarande hänseende har man i första hand velat höja genom en omläggning av polisskolans högre kurs i sådan riktning, att den kriminaltekniska utbildningen bleve mer tillgodosedd än nu vore fallet. Lämpligare har dock mången ansett vara att anordna särskild kurs för vidare utbildning i kriminalteknik åt dem, som efter genomgången polisskola visat sig äga erforderliga personliga kvalifikationer för detektivyrket. I andra hand har man velat bereda kriminalpolismännen ökad utbildning genom upprepade tjänstgöring vid kriminalpolisavdelning i större stad eller ock genom anordnande på statens bekostnad av regelbundet återkommande repetitions- och kompletteringskurser. Såsom ett önskemål har ock framstått att genom anordnande av kortare kurser i kriminalteknik även för fjärdingsmännen bereda dessa möjlighet att förvärva insikt i de mest elementära reglerna för brotts uppdagande. — Slutligen har allmänt framhållits önskvärdheten av att genom statens försorg utarbetades en lättfattlig handbok i kriminalteknik, samt att i administrativ ordning utfärdades allmänna bestämmelser angående de åtgärder, som i olika fall borde av polismyndigheterna vidtagas, ävensom anvisningar om vad icke polisskoleutbildad personal hade att iakttaga, då anmälan om brott inkommit.

Åtskilliga myndigheter lägga emellertid huvudvikten å *rekryteringen* och förmena, att fullt kvalificerad personal icke kunde erhållas för nu ifrågavarande tjänster utan att desamma förenades med tillfredsställande löneförmåner samt åtgärder vidtoges för förbättring av nuvarande befodrings- ntsikter och höjande av tjänsternas sociala anseende.

I syfte att erhålla lämpliga ledare av svårare undersökningar har, särskilt med tanke på de krav, som måste ställas på sådana personer, från visst håll framkommit förslag att för dylika fall borde förordnas *särskild person att* under landsfogdens överinseende *handhava den omedelbara ledningen av undersökningen*.

Allmänt hava ock myndigheterna vitsordat behovet av en *förstärkning av den egentliga kriminalpolispersonalen, särskilt i kvalitativt avseende*. För detta ändamål har föreslagits *antingen* en förstärkning av de nuvarande läns-kriminalavdelningarna *eller* ock skapande av en eller flera centrala kriminalpolisavdelningar. Förstärkning av läns-kriminalpolisen borde enligt polismästaren i Stockholm i första hand åstadkommas i ett mindre antal av

landets städer, förslagsvis Stockholm, Göteborg, Malmö, Norrköping, Hälsingborg, Örebro, Gävle, Sundsvall och Luleå, samt ej understiga två man i var och en av dessa städer eller sålunda tillhoppa 18 man. Centralavdelningarna borde ej vara färre än tre, förlagda förslagsvis till Stockholm, Malmö och Sundsvall. Från vissa håll har förordats såväl en förstärkning av länsavdelningarna som inrättande av en mindre centralavdelning bestående av experter och avsedd att anlitas endast för speciella fall.

Slutligen har man närmast i syfte att kunna *bättre utnyttja förefintlig kompetent personal* för svårare undersökningar velat göra samtliga kriminalpolis-krafter i riket förslagsvis eller med andra ord slopa deras bundenhet vid länet, ävensom vidtaga vissa åtgärder för vinnande av enhetligare organisation.

Då landsfiskalernas dubbelställning som åklagare och polismän, å ena, samt utmätningsmän, å andra sidan, med därav följande stora arbetsbörda av många ansetts utgöra ett väsentligt hinder för den nuvarande kriminalpolisorganisationens rationella utnyttjande, har för vinnande av ändring härutinnan i första hand föreslagits en *uppdelning av landsfiskalstjänsterna* i huvudsaklig överensstämmelse med det i annat sammanhang omnämnda, av hovrättspresidenten K. Schlyter utarbetade betänkandet. Såsom åtgärder av mindre genomgripande karaktär i berörda hänseende hava föreslagits beviljande av *partiell tjänstledighet åt landsfiskal* vid inträffade grövre brott, anställande av ständigt, *statsavlönat biträde å samtliga landsfiskalskontor* samt *närmare reglering av arbetsfördelningen mellan landsfogde och landsfiskal*.

Såsom ett önskemål av synnerligen trängande natur har framhållits behovet av *kriminaltekniskt material*. Det syntes mången nödvändigt, att åtminstone varje länsavdelning utrustades med kamera samt apparater för upptagande av fingeravtryck och fotspår. Önskvärt vore ock inrättande av ett *kriminaltekniskt laboratorium*, där vetenskapen kunde anlitas för lösande av vissa kriminalproblem, ävensom införande av s. k. *enfingersregister* för hela landet. Andra önskemål i nu nämnt hänseende vore tillgång till *polis-hundar, egna motorfordon och ständig telefonförbindelse*. Tillika har hemställts om vissa ändringar i gällande regler för utbekommande av reseersättningar i syfte att vinna vissa lättnader därutinnan.

Till sist har framhållits önskvärdheten av *närmare föreskrifter* angående när kriminalpolis skall anlitas och vilka myndigheter, som skola äga befogenhet att påkalla biträde från den centrala kriminalpolisen, därest sådan inrättades.

Vad sålunda framkommit ger tydligt vid handen, att frågan om åtgärder för effektivisering av kriminalpolisen måste upptagas till nytt övervägande, därvid de framförda önskemålen böra noggrant prövas. I annat sammanhang har jag redan uttalat mig för beredande av medel till anskaffande i viss utsträckning av kriminaltekniskt materiel. Innan avgörande rörande övriga förslag kan träffas, måste emellertid vissa kompletterande utredningar verkställas. För sådant ändamål och för att samtidigt i en punkt, där så omedelbart ansågs möjligt, skrida till aktivt ingripande har redan viss åtgärd vidtagits. Genom beslut den 19 december 1930 har nämligen Kungl. Maj:t på min hemställan förordnat f. d. polismästaren Gustaf Rudolf Härleman att såsom sakkunnig inom socialdepartementet biträda med granskning av polislagstiftningens tillämpning m. m. I det anförande till statsrådsprotokollet, som föranledde nämnda beslut, omförmälde jag, att min företrädare i ämbetet vid behandlingen i statsverkspropositionen till 1930 års riksdag av fråga om anslag till polisväsendet i riket (femte huvudtiteln, punkt 95) anförte bland annat följande.